[2022]

ANALIZA SADRŽAJA INFORMACIJA OD JAVNOG ZNAČAJA OBJAVLJENIH U INFORMATIVNIM PROGRAMIMA TV U SRBIJI

NOVOSADSKA NOVINARSKA ŠKOLA
NOVI SAD SCHOOL OF JOURNALISM

Naslov:

Analiza sadržaja informacija od javnog značaja objavljenih u informativnim programima TV u Srbiji

Izdavač:

Novosadska novinarska škola

Kosovska 1/27, Novi Sad

Republika Srbija

office@novinarska-skola.org.rs

Za izdavača:

Milan Nedeljković

Autori:

prof. dr Dubravka Valić Nedeljković

Tijana Bumbić

Siniša Isakov

Milica Janjatović Jovanović

Valentina Sigeti

Ivan Subotić

Darija Stjepić

Novi Sad, 2023

ISBN-978-86-81668-27-6

Novosadska novinarska škola

Autori: prof. dr Dubravka Valić Nedeljković, Tijana Bumbić, Siniša Isakov, Milica Janjatović Jovanović, Valentina Sigeti, Ivan Subotić, Darija Stjepić

ANALIZA SADRŽAJA INFORMACIJA OD JAVNOG INTERESA OBJAVLJENIH U INFORMATIVNIM PROGRAMA TV U SRBIJI 2022

(komercijalne televizije sa nacionalnim pokrivanjem, javni servisi i kablovski emiteri sa izraženim informativnim programom)

Novi Sad, 2023.

SADRŽAJ

Sažetak 3

Rečnik 9

Prvo poglavlje Monitoring informativnog programa javnih servisa,nacionalnih komercijalnih televizija i kablovskih emitera 10

MONITORING JUTARNJIH PROGRAMA 11

Jutarnji program Radio-televizije Srbije 12

Jutarnji program Radio-televizije Vojvodine 14

Jutarnji program TV Happy 17

Jutarnji program TV Pink 21

Jutarnji program TV Prva 28

Jutarnji program TV N1 32

Jutarnji program TV Nova S 35

Opšti zaključak 38

MONITORING CENTRALNIH INFORMATIVNIH EMISIJA 40

JAVNI MEDIJSKI SERVISI 41

Dnevnik Radio-televizije Vojvodine 43

Dnevnik Radio-televizije Srbije 55

OPŠTI ZAKLJUČAK MONITORINGA CENTRALNIH INFORMATIVNIH EMISIJA JAVNIH SERVISA 66

KOMERCIJALNE TELEVIZIJE SA NACIONALNOM FREKVENCIJOM 68

Vesti TV B92 69

Telemaster TV Happy 78

Nacionalni dnevnik TV Pink 90

Vesti TV Prva 102

KABLOVSKI EMITERI 112

Dnevnik N1 televizije 113

Pregled dana Newsmax Adria Nova S 123

Objedinjeni zaključak za kablovske televizije 136

Drugo poglavljeUredničke strategije analiziranih emitera, poverenje u TV stanice i procena ispunjenja javnog interesa 138

DUBINSKI INTERVJUI 140

ONLAJN UPITNIK 148
Opšti zaključak sa modelima za bolju praksu 163
Reference 172
THE ANALYSIS OF MEDIA COVERAGE OF TOPICS OF PUBLIC INTEREST 180
Chapter I: Monitoring of the News Programs of Public Service Media, National Commercial TV Stations and Cable TV Stations 187
MONITORING OF PRIME-TIME NEWS PROGRAMS 190
COMMERCIAL TV STATIONS WITH NATIONWIDE COVERAGE 197
CABLE TV STATIONS 208
Chapter II: Editorial strategies of the analyzed broadcasters and media habits, trust in TV station and assessments of their fulfillment of public interest 213
IN-DEPTH INTERVIEWS 213
ONLINE SURVEY 215
General Conclusion with a better practice model 218
Prilozi 226

Sažetak

Informativni programi, komercijalnih televizija sa nacionalnim pokrivanjem, javni servisi i dva kablovska emitera sa razvijenim informativnim programom, auditorijumu u Srbiji pružaju tri sasvim različite medijatizovane svakodnevice, podjednako nedostatne za zadovoljavanje njihovih komunikativnih potreba, pokazaju rezultati *medijskog monitoringa gotovo 10.000 minuta* koji je tokom avgusta 2022. sprovela Novosadska novinarska škola s ciljem da utvrdi kolika je pokrivenost sadžaja od javnog interesa.

U najkraćem, komercijalne televizije u prepolitizovanom informativnom programu u potpunosti slede agendu i diskurs vladajućih političkih elita bez ikakvih kritičkih sagledavanja svakodnevice. Ove televizije prikazuju idealizovanu sliku stvarnosti koje podastiru svakodnevnim obraćanjem javnosti vladajuće elite uz neprekidno kritikovanje opozicije i njenih aktivnosti. Javni servisi iako su u medijatizaciji svakodnevice više posvećeni donosiocima odluka, nego javnom interesu i potrebama auditorijuma, ipak u informativni program uključuju i sadržaje koji nisu isključivo posvećeni delatnostima političkih elita. Kablovski emiteri auditorijumu pokazuju, kroz izrazito kritičko i analitičko sagledavanje svakodnevice, uzroke i posledice korupcije, pogrešnih odluka i (ne)činjenja donosilaca odluka, sa fokusom na vrh vlasti u Srbiji, kao i disfunkcionalnost tri stuba vlasti (zakonodavne, izvršne i sudske). Za sve ostale događaje, pojave i ličnosti u, pre svega, centralnim informativnim emisijama, nema mesta.

Na osnovu upitnika sprovedenom među mladom publikom sa visokim i srednjim obrazovanjem (od 25-34 godina), različite i polarizovane uređivačke prakse analiziranih medija dovele su do razočarenja u informativne programe najvećih TV kuća, okrećući publiku od tradicionalnih medija.

Pored onlajn upitnika, istraživači su realizovali i dubinske intervjue sa novinarima i urednicima analiziranih televizijskih informativnih emisija. Ključni zaključak ovih intervjua bio je da uređivačke procedure ne zadovoljavaju komunikativne potrebe publike i da ono što čini vest i što je od javnog interesa zavređuje dalju pažnju.

Ovo troslojno istraživanje je suštinski pokazalo koliko se *javni interes* u vodećim televizijskim informativnim programima u Srbiji *različito razume* i *predstavlja auditorijumu*. Istovremeno i koliko auditorijum, barem njegov proaktivni deo, ni jedanu od ponuđenih varijanti ne smatra dovoljno kompleksnom da bi zadovoljio svoje komunikativne potrebe. Rezultat je da auditorijum uglavnom izbegava tradicionalne medije i za informacijama traga u onlajn prostor-vremenu. Nedostatak ovog načina informisanja je autoselekcija informacija koja nikada nije dovoljno raznovrsna jer zavisi od ličnih i algoritamskih preferencija

korisnika interneta da bi se zaista sagledalo sve što je od javnog interesa i o čemu bi trebalo da auditorijum sve zna da bi se bolje orijentisao u sopstvenoj svakodnevici.

Smatramo da bi ovako kompleksna istraživanja valjalo sprovoditi kontinuirano i dugoročno, barem jednom godišnje, kako bi rezultati bili uporedivi i kako bi se mogli pratiti trendovi u informativnom segmentu medijske sfere u Srbiji. To je od izuzetnog značaja za podsticanje i negovanje demokratskih procedura u postranzicionoj i postkonfliktnoj zemlji kakva je Srbija, kao i evropskih standarda i vrednosti u jednom demokratski nedovoljno zrelom društvu.

Ključne reči: informativni program, televizija, urednici, auditorijum.

Uvodnik

Novosadska novinarska škola se već 25 godina bavi medijskim monitoringom. Dekonstruišući uređivačke politike medija utvrđuje koliko se sredstva javnog informisanja rukovode javnim interesom i poštuju medijske zakone i novinarske etičke kodekse kada odabiraju događaje, pojave i osobe kreirajući sadržaje za centralne informativne emisije. Navedeno je od izuzetnog značaja stoga što mediji odabirom sadržaja koje će objaviti, odnosno emitovati, nude auditorijumu i određenu sliku sveta, ali što je još važnije kreiraju agendu onoga o čemu bi trebalo u javnosti da se debatuje i dođe do nekog društvenog konsenzusa jer je to, po medijima, od opšteg značaja. Da li uistinu jeste, ili je reč o tome da mediji samo prate agendu koju postavljalju političke elite i donosioci odluka, odnosno opozicione elite, ili kulturne, privredne, sportske? Validan odgovor na ta važna pitanja može da da i kritička analiza medijskog diskursa. Osim navedenog, studije slučaja publike kroz ankete i fokus grupe ukazuju na to da li i kako mediji zadovoljavaju komunikativne potrebe auditorijuma. Istovremeno značajne su i procedure redakcijskog rada, pre svega načini na koje se selektuje ono što će biti objavljeno. Tačnije, zašto urednički kolegijum i novinari smatraju da upravo taj sadržaj koji su odabrali treba da zadovolji komunikativne potrebe auditorijuma, odnosno da upravo to bude predmet interesovanja i debatovanja u javnosti. Sve rečeno, dakle analiza sadržaja, stavovi auditorijuma i redakcijske procedure, zajedno, najbolje ukazuju na to da li je i koliko samo javni interes osnovno načelo kojim se rukovode mediji u Srbiji u kreiranju svojih informativnih programa ili su oni samo transmiteri poruka koje javnosti šalju pre svega političke elite zarad svojih ličnih interesa.

Cilj

Cilj ovoga istraživanja je da dekonstruiše uređivačke politike informativnog programa javnih servisa, komercijalnih nacionalnih televizija i kablovskih emitera sa razvijenim informativnim programom u kontekstu ostvarivanja javnog interesa i medijskog integriteta.

Cilj je bio takođe da se uoči koliko te televizije sa nacionalnim pokrivanjem (javni servisi i komercijalne televizije) i dva kablovska emitera izraženog informativnog programa odgovaraju na komunikativne potrebe auditorijuma.

I na kraju cilj je bio da se sagledaju procedure u uređivanju informativnih emisija. Tražili smo odgovor na pitanje na koji način se dolazi do „finalnog proizvoda" centralne informativne emisije tipa „večernji dnevnik" i jutarnjeg programa, žanra infotejment, tipa „early morning breakfast show".

Metode

Osnovna metoda je bila kritička analiza medijskog diskursa, a tehnika kvantitativno-kvalitativna analiza sadržaja centralnih informativno-političkih emisija i jutarnjih programa.

Kritička analiza medijskog diskursa (CDA) oslanja se na teorijski okvir koji je

postavio Teun van Dijk. U knjizi *Discourse and Power* 2008. van Dijk (2008:10) između ostalog ukazuje da je jedno od osnovnih istraživačkih pitanja CDA bilo ko ima pristup novinarima, ko će biti intervjuisan, citiran i opisan u medijskim izveštajima, i čija će mišljenja na taj način moći da utiču na javnost. Odnosno ko ima pravo i mogućnost da bude izvor informacija i posebno kome mediji daju šansu da bude direktno citiran i da govori u medijima. Najveću moć stiču i imaju subjekti koji se često eksplicitno citiraju u medijima i čije stavove mediji u kontinuitetu prenose kao kredibilne izvore informacija.

Osim navedenog, smatra van Dijk (*Discourse and Power* 2008:10) osnovna istraživačka pitanja su još i „ko ima *pristup* proizvodnji vesti ili programa, i ko kontroliše *taj pristup*? Ko može da organizuje pres konferencije za mnogo novinara? Čije izjave i saopštenja mediji prenose u celosti, a čija delimično?“ Odgovori na ta pitanja ukazuju ko su moćne društvene elite koje na eksplicitan i implicitan način utiču na medije i formiraju društvenu agendu.

Kvantitativno-kvalitativna analiza medijskog sadržaja je učinkovito sredstvo za dekonstrukciju uređivačke politike jer direktno odgovara na pitanje koji na dnevni red postavljaju mediji pred javnost odabirom aktuelnih događaja, pojava i osoba koje će medijski prezentovati i na koji način. Zasniva se na posebno za svako istraživanje kreiranom kodnom protokolu.

Kritička analiza medijskog sadržaja posebnu pažnju poklanja kontekstima koji uokviruju delovanje medija u analiziranom periodu. U ovom istraživanju posebna pažnja je posvećena pre svega društveno-političkom kontekstu, zatim kontekstu medija (ko su vlasnici, kad je osnovan, da li emituje program zemaljski ili kablovski), kontekstu emisije koja je analizirana. Svi navedeni konteksti mogu bitno da utiču na sam sadržaj emitovanog informativnog programa.

Za analizu ostvarivanja komunikativnih potreba, kao druga metoda, korišćen je onlajn upitnik za fokusirani uzorak.

Treća metoda je analiza uredničkih procedura, a instrument je bio dubinski intervju.

Komparativna metoda je korišćena u celom istraživanju.

Korpus

Monitorovani mediji

1. Javni servisi: RTS i RTV
2. Televizije sa nacionalnom frekvencijom: TV Happy, TV Pink, Prva i B92
3. Kablovski emiteri razvijenog informativnog programa koji su konkuriusali 2022. za nacionalnu terestrijalnu frekvenciju i nisu je dobili: N1 i NovaS

Ukupno je monitorovano 164 emisije od toga 120 centralnih informativnih emisija i 24 emisije jutarnjih programa.

Ukupno je monitorovano **9.255** minuta televizijskih informativnih sadržaja.

Monitoring period je avgust i početak septembra (od 8.8. do 5.9) 2022. godine, a sprovodio ga je sedam istraživača.

Onlajn anketa

Onlajn anketa je obuhvatila 132 osobe koje su popunjavale upitnik elektronskim putem. Upitnik im je distribuiraa lično i javnom objavom na društvenim mrežama Novosadske novinarske škole. Prilikom ličnog distribuiranja, primenjivana je metoda grudve snega kada je svaki učesnik zamoljen da dalje podeli upitnik sa svojim poznanicima kako bi se doprlo do šireg spektra ispitanika. Što se tiče socio-ekonomskih podataka, upitnik je ispunilo 51,5% žena i 48,5% muškaraca, što uglavnom odgovara odnosu muškaraca i žena u ukupnoj populaciji Srbije (51,3% čine žene, a 48,7% muškarci[1]). Najviše u starosnoj dobi od 25 do 34 godine visokog obrazovanja (završena viša škola ili fakultet[2]). Bilo je značajno uočiti kako obrazovaniji deo i to radno aktivnog auditorijima vidi medije u Srbiji, pre svega televizije sa nacionalnim pokrivanjem, rad javnih servisa i dva kablovska emitera. To je ciljna grupa za koju se može opravdano pretpostaviti da jeste delimično, ili potpuno medijski i digitalno pismena, ali i ona koja može predstavljati vođe javnog mnjenja, ima jasan stav o emitovanim sadržajima koji stoga može i da iskoristi u svojoj aktivnoj svakodnevici i doprinese promenama u društvu.

Upitnik se sastojao od 17 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa i dodatna tri pitanja koja se tiču socio-demografskih podataka. Pitanja zatvorenog tipa bila su politomna a ispitanik je mogao da odgovori jednim ili sa više odgovora. Takvih pitanja bilo je 14, dok je otvorenih pitanja bilo 3. Odgovorima na otvorena pitanjima, ispitanici su argumentovali svoje odgovore na prethodna pitanja sa ponuđenim odgovorima.

Dubinski intervjui

Urađeno je 5 dubinskih intervjua sa urednicima i novinarima monitorovanih medija (javnog servisa, komercijalnih televizija i kablovskih emitera). Na intervju nisu pristali niti urednici, niti novinari javnog servisa Srbije, TV Happy i TV Pinka.

Kontekstualnost

Tokom izveštajnog perioda, bila su tri glavna događaja koja su izazvala najveću pažnju medija i javnosti: situacija na Kosovu[3] i u vezi sa njim, formiranje Vlade nakon vanrednih izbora za Narodnu skupštinu 3. aprila i Parada ponosa u okviru nedelje Europrajda.

Razgovori o situaciji na Kosovu, takođe u okviru dijaloga Beograda i Prištine uz posredovanje EU, zaokupili su

[1] Republički zavod za statistiku. (2022). Procene stanovništva. [internet]. Dostupno na: https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva.

[2] Srednje obrazovanje ima oko 49 odsto stanovnika, dok više i visoko obrazovanje ima 5,7, odnosno 10,6 odsto osoba u Srbiji. Izvor: Isto.

[3] Sve reference na Kosovo, bilo da se radi o teritoriji, institucijama ili stanovništvu, u ovom tekstu treba shvatiti u potpunoj saglasnosti sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija.

javni diskurs tokom posmatranog perioda, posebno u vezi sa pitanjem registarskih tablica i putovanja sa srpskim ličnim kartama na Kosovo.

Drugi važan događaj je bio formiranje vlade Srbije nakon izbora 3. aprila 2022, što se završilo imenovanjem nove Vlade 26. oktobra 2022.

Treći, organizovanje Parade ponosa u okviru Europrajda. Naime, u Beogradu od 12. do 18. septembra planirano je oko 300 događaja sa „šetnjom ponosa" ulicama glavnog grada Srbije 17. septembra 2022. Još u vreme monitoringa koji je bio zaključen pre podizanja zastave Euro Prajda u Beogradu jedna od ideološki obojenih tema koja je bila veoma selektivno prisutna u medijima je bila hoće li šetnje ponosa u Beogradu biti ili ne? Desnica i Srpska pravoslavna crkva smatrali su da je šetnja suprotna tradicionalnim vrednostima Srbije a demokratski deo koji se zalagao za poštovanje ljudskih a time i manjinskih prava, te prava marginalizovanih grupa, podržavali su organizovanje Parade ponosa.

Četvrti krizni događaj koji je dominantno obeležio društveno-politički kontekst Srbije krajem leta 2022. je pitanje energetske stabilnosti Srbije (nafta, gas, struja) u kontekstu rata u Ukrajini.

Peti događaj – rat u Ukrajini – doveo je do različitih izjava vladajućih stranaka i zvaničnika u vezi sa stavom Srbije prema sankcijama i njenim pokušajima da zadrži svoju vanblokovsku poziciju, iako podržava teritorijalni integritet Ukrajine u sistemu UN.

Šest, društveno-politički kontekst bio je obeležen i snažnim različitim građanskim protestima tokom leta 2022. Ekološka kriza je tokom leta bila važna tema u Srbiji, posebno za ekološke aktiviste koji su protestvovali zbog ugroženosti životne sredine u raznim mestima i gradovima. Protestvovali su još i poljoprivrednici zbog nemogućih uslova u kojima posluju, majke čija deca nisu dobila mesto u vrtićima i tako redom.

U ovako složenom društveno-političkom kontekstu mediji su se različito pozicionirali i upravo je dekonstruisanje tih perspektiva na stvarnost Srbije u avgustu 2022. bio zadatak istraživača.

Rečnik

Pseudo-događaj: događaj koji je proizveo komunikator kako bi privukao medijsku pažnju i publicitet. Ovi događaji nemaju pravu vrednost vesti, ali i dalje postaju predmet medijskog izveštavanja. Ukratko, pseudo-događaji su taktika odnosa s javnošću.[4]

Političke elite: političari, predstavnici vladajućih i opozicionih partija (bez obzira da li su izabrani u parlament ili ne).

Vladajuće elite: političari, predstavnici vladajućih partija ili koalicije.

Autocenzura: čin ili radnja uzdržavanja od izražavanja neke misli, stanovišta ili uverenja koje bi drugi mogli smatrati neprihvatljivim.[5]

Medijska inicijativa: medijsko izveštavanje o određenim temama od javnog interesa, obično detaljnije, inicirano od strane samog medija, a ne nužno neke aktuelnosti ili drugih događaja spolja.

[4] Postelnicu, Monica. (2015). Pseudo-event. Encyclopedia Britannica. [internet]. 18.feb. Dostupno na: https://www.britannica.com/topic/pseudo-event.

[5] Merriam-Webster. (n.d.). Self-censorship. Merriam-Webster. [internet]. Dostupno na: https://www.merriam-webster.com/dictionary/self-censorship.

PRVO POGLAVLJE:

Monitoring informativnih programa javnih servisa, nacionalnih komercijalnih televizija i kablovskih operatera

MONITORING JUTARNJIH PROGRAMA

Siniša Isakov, Profesor u penziji Univerziteta u Novom Sadu

Kontekst formata

Televizijski jutarnji program je format koji kombinuje najvažnije vesti, intervjue, vremensku prognozu, sportske i vesti iz kulture sa opuštenijim temama i zanimljivostima. Jutarnji programi su pravi reprezentanti hibridnog žanra infotejmenta (informacije oblikovane u zabavnom duhu). Tipično se emituje od šest ujutro do preovlađujućeg početka radnog vremena, odnosno početka nastave, npr. do devet časova. Prvi jutarnji programi su pokrenuti pedesetih godina u SAD kao jutarnji šou (Morning show), a prvi evropski početkom 1983. BBC kao „televizija za doručak“ (Breakfast television, odnosno Early morning breakfast show). Nakon samo nekoliko evropskih zemalja i Televizija Beograd je u martu 1986. pokrenula svoj Jutarnji program.

Osim u najvažnijim vestima, jutarnje programe karakteriše opuštenija atmosfera, sa istim harizmatičnim voditeljima tokom cele emisije, sofom na kojoj sede gosti jutarnjeg programa, svetlim bojama, atraktivnom grafikom, posebno za vremenske izveštaje. Vremenom se format dopunjavao i menjao tako da negde uključuje servisne informacije, saobraćaj, komunalne restirikcije, reporterska uključenja, kao i pregled dnevne štampe... Sve je osmišljeno tako da auditorijum uđe u dan osnažen informacijama koje ga ili „osposobljavaju” za donošenje odluka ili da ga relaksiraju pred ono što mu sledi u narednim satima aktivnog dana.

Ukupan uzorak

Analiziran je medijski sadržaj jutarnjih programa komercijalnih televizija sa nacionalnim terestričkim pokrivanjem, Prva, Pink i Happy, republički i pokrajinski javni medijski servisi RTS i RTV i dve televizije koje nemaju terestričku dozvolu i emituju samo u kablu i preko satelita N1 i Nova S. Televizija , koja ima nacionalno pokrivanje, ne emituje jutarnji informativni program. Tokom jutra, radnim danima B92 emituju crtane filmove a vikendom reprize ranije emitovanih emisija, tako da nije dalje analizirana.

Tokom avgusta i septembra analizirano je najmanje po tri emisije svake televizije po rotacionom uzorku uključujući i dane vikenda. Ukupno uzorak čini 23 emisije u trajanju od 6.120 minuta jutarnjih programa, odnosno 102 sata.

JAVNI SERVISI

Jutarnji program Radio-televizije Srbije

Jutarnji program Radio Televizije Srbije monitorovan je po metodi deskriptivne analize medijskih sadržaja s obzirom na to da je reč o višečasovnom infotejmentu.

Korpus je obuhvatao tri emisije 14, 19. i 29. avgusta 2022.

Cilj monitoringa je uvid na koji način se televizija republičkog javnog medijskog servisa bavi temama od javnog značaja.

Format emisije

Jutarnji program javnog medijskog servisa RTS1 emituje se od 6:05 do 11:00 radnim danom, odnosno do 9:00 vikendom, sa prekidom za *Jutarnji dnevnik* u 8:00 koji traje od 30 do 40 minuta. Pre *Jutarnjeg programa* redovno se emituju petominutne *Vesti* u 6:00, a često i desetominutne u 11:00. U toku *Jutarnjeg programa* RTS1 emituju se dvominutne *Vesti* tri puta vikendom, a sedam puta radnim danom. Približno na svakih pola sata. Nekada se ove vesti produže na čak 10 minuta. Iza *Vesti* se po pravilu emituje vremenski izveštaj i prognoza u trajanju od dva do pet minuta, većinom iz studija i nekoliko puta sa terase RTS-a sa pogledom na park i grad. Tokom sedmice smenjuju se voditeljke Bojana Marković, Ivana Milenković i Gordana Stijačić, a u studiju je uvek samo jedna.

Osim servisnih informacija, uglavnom iz Beograda, prati se i situacija na graničnim prelazima, emituje se snimljeni izveštaj AMSS za taj dan, kao i reporterski izveštaj iz Hitne pomoći Beograd i pozivi Zavoda za transfuziju krvi. Reporteri se osim iz Beograda nekoliko puta u toku jutra uživo uključuju iz još dva grada ili oblasti, a emituju se i pojedinačni reporterski izveštaji sa manifestacija koje su u toku ili se pripremaju u tim gradovima. U posmatranom korpusu bilo je i jedno uključenje iz Bona o suši u Nemačkoj i merama koje se tamo preduzimaju.

Teme

Izbor tema je širok i raznovrstan, po pravilu, od javnog značaja ali neretko površan i gotovo uvek afirmativan. To je posebno primetno u reporterskim/dopisničkim izveštajima. Tokom monitoringa nije bilo izveštaja o kriminalu, porodičnom ili vršnjačkom nasilju, kao ni o korupciji na bilo kom nivou.

Gosti u studiju su kompetentne osobe koje govore o temama od javnog interesa. Sagovornici su uglavnom zvaničnici i stručnjaci.

U izboru tema dominiraju politički događaji, pre svega Kosovo, pregovori u Briselu, sastanak sa generalnim sekretarom NATO, dogovor o ličnim

dokumentima, mandat(arka) za sastav nove Vlade, razrešenje 14 direktora javnih gradskih preduzeća i ustanova u Beogradu. Vikendom su obrađivane teme iz svakodnevnog života građana i građanki, kao na primer pripreme za novu školsku godinu.

Subjekti

Gosti su kompetentni za datu temu, bilo da su zvaničnici ili stručnjaci. Najčešće je samo jedan gost, dok se ređe događa da ih je dva ili sasvim retko tri. Tako je Kosovo, 19. avgusta, samo jedan odnosno dva dana nakon sastanka predsednika Aleksandra Vučića sa generalnim sekretarom NATO, i pregovora u Briselu, bila tema i Prelistavanja štampe sa Suzanom Grubješić i nepun sat kasnije intervjua sa Zoranom Milivojevićem u *Jutarnjem dnevniku*. Neki od sagovornika se uključuju putem video-linka. Razgovori sa gostima su kratki, do deset minuta kako bi se uklopili u prilično čvrstu šemu: vesti, vreme, reklame, servisne informacije, potom nova tema. Osim redovnog desetominutnog intervjua, radnim danima u okviru *Jutarnjeg dnevnika* i pregleda štampe u trajanju od dvadesetak minuta, u *Jutarnjem programu* bude četiri do pet razgovora sa gostima što obezbeđuje dobru dinamiku ovom infotejmentu.

Narodni poslanik (bivši i sadašnji predsednik skupštinskog Odbora za Kosovo i Metohiju) Milovan Drecun u razgovoru 29. avgusta, dva dana nakon dogovora o ličnim dokumentima ocenio ga je kao dobar kompromis i dao objašnjenje pojma *disklejmer*. Sva tri sagovornika o Kosovu su govorila odgovorno, smirujućim tonom. Novinari/voditelji takođe nisu provocirali zapaljive reakcije, fokusirajući se na mir i stabilnost na koje je tih dana predsednik Aleksandar Vučić pozivao.

Aleksandar Šapić, novoizabrani gradonačelnik Beograda je objašnjavajući iznenadnu smenu 14 direktora javnih gradskih preduzeća i ustanova po skraćenom postupku rekao da građane ne treba da interesuju kadrovska rešenja, već kakvu uslugu isporučuju javna preduzeća. Zatim je priznao da je manje-više upoznat sa biografijama novopostavljenih v.d. direktora, da veruje u institucije koje su ih predložile i da veruje u te ljude, što je prošlo bez reakcije voditeljke, *u interesu građana da znaju sve*, ko su ti ljudi. Nešto kasnije na pitanje zašto skraćeni postupak, gradonačelnik Šapić odgovara, da bi te ljude koji su izabrani poštedeli sedam dana provlačenja, onoga „što opozicija kroz svoje opozicione medije radi na ružan i nekorektan način, iskoristili smo skraćeni postupak da im ne bi davali taj material". I ova izjava je prošla bez reakcije voditeljke.

Intervju mandatarke Ane Brnabić u *Jutarnjem dnevniku* 29. avgusta 2022. protekao je u ponavljanju personalnih rešenja za potpredsednike Vlade koje je dva dana ranije već najavio predsednik Aleksandar Vučić, prilikom poveravanja mandata. Takođe, ništa novo nije rekla o prioritetima buduće Vlade, osim što je stanje na Kosovu i energetsku situaciju uzdigla na pitanja od nacionalne bezbednosti. Kaže da joj je ogromna čast da je Skupština po treći put bira za premijerku: „Verujem da će mi biti najlakše da napišem treći ekspoze, jer su jasni izazovi". Na pitanje o broju resora,

mandatarka nije bila spremna da odgovori, a novnarka nije dalje insistirala. Novinarka, Ivana Tatomir Čkonjević je propustila da upita mandatarku o učešću manjinskih stranaka u budućoj Vladi o čemu je predsednik Aleksandar Vučić više puta nakon izbora govorio. Takođe, nije bilo pitanja o evropskim integracijama, uvođenju sankcija Rusiji, kao ni o svakodnevnim poskupljenjima, dvocifrenoj inflaciji, nestašicama osnovnih namirnica… Novinarka nije spomenula, da je Srbija bez Vlade već skoro 5 meseci nakon izbora, mada je po rečima same mandatarke, i premijerke u tehničkom mandatu „svet na ivici trećeg svetskog rata", niti skrenula pažnju na hitnost formiranja Vlade koja bi se u punom mandatu borila sa mnogobrojnim izazovima. Umesto toga, razgovor je tekao mirno bez izazova. U središtu pažnje je bilo očuvanje mira i stabilnosti, pozivanje na nacionalno jedinstvo, molba ljudima da ne dolaze sa zahtevima, „da ne tovare još stvari na grbaču države". Sve ono što su tih dana bile aktuelne poruke predsednika Aleksandra Vučića u intervjuu je ponovila i mandatarka. Molila je organizatore Prajda, ali i apelovala na protivnike održavanja parade ponosa, da „olakšaju svojoj državi". Novinarka je propustila da postavi pitanje odgovornosti aktuelne Vlade u tehničkom mandatu za bezbednost građana, učesnika, protivnika Prajda i građana Beograda tog 17. septembra.

Odnos prema temi i sagovorniku

Najbolji odnos novinara prema temi i sagovorniku je zabeležen u razgovorima sa lekarima u rubrici Nazdravlje. Razgovor „Kako pobediti i promeniti navike u ishrani" sa nutricionistkinjom dr Ana Banduka Todorović, tekao je spontano sa nizom unapred dobro osmišljenih pitanja i dobijenih korisnih saveta za promenu navika u ishrani, kao i prilagođavanju letnjeg jelovnika aktuelnoj ponudi, kvalitetu namirnica i njihovoj nabavci. Drugi razgovor o Kovid nesanici, takođe sa dobro pripremljenim pitanjima je proširen na značaj sna za zdravlje i kvalitet života uopšte, opet sa brojnim korisnim savetima. Javni interes i komunikativne potrebe auditorijuma su u ovom segmentu *Jutarnjeg programa* bile zadovoljene.

Reporteri po pravilu izveštavaju iz matičnog grada i nešto šire oblasti, Raška i Novi Pazar, Zrenjanin i Srednji Banat, Zaječar i Knjaževac, Šabac i Mačva. U sklopu javljanja često se emituju i unapred pripremljeni prilozi, odnosno video ilustracije. Reporteri/dopisnici prate javne događaje, komunalne probleme uglavnom kroz aktivnosti lokalnih zvaničnika, njihovih projekata, posebno onih koje su podržali republički organi i institucije. Retko se čuju građani, posetioci, korisnici usluga i oni kojima je svakodnevni život poboljšan realizacijom nekog projekta. Kada se čuju, njihovi stavovi su isključivo pozitivni. Opozicioni odbornici kao i pojedinci i organizacije koji imaju kritički odnos prema vlasti nisu zastupljeni u ovoj emisiji javnog medijskog servisa. Teme jesu u velikoj meri od javnog interesa, ali su u pitanju pre svega one manje kontroverzne, dok se ekologija, snabdevanje energentima i prehrambenim proizvodima, pitanje mandatara i formiranje Vlade, protesti

zemljoradnika, demografske promene i inflacija dosledno izbegavaju.

Zaključak

Jutarnji program RTS1, je raznovrstan, bavi se mnogobrojnim temama koje jesu od javnog značaja, ali na tradicionalan i predvidiv način. Dominira pozitivan stav, nedostaje dublja analiza i istraživanje uzroka problema. *Jutarnji program* obiluje kratkim vestima, vremenskom prognozom i servisnim informacija što dozvoljava gledaocima da u polusatnom intervalu dobiju zaokružen set potrebnih informacija pre izlaska iz kuće. Najznačajnije političke teme su, osim *Vesti* i *Jutarnjeg dnevnika* prisutne i u razgovorima sa visokim predstavnicima vlasti i nešto manje sa stručnjacima, urađene istovetno i sa velikim uredničkim oprezom, bez mnogo potpitanja i još manje insistiranja na odgovorima. Podrška državnom rukovodstvu i posebno Aleksandru Vučiću se podrazumeva ali se ne spominje prečesto i na otvoren način. Voditelji, kao i urednici i u tome pokazuju veliko znanje i iskustvo. Daleko više slobode i entuzijazma novinari pokazuju na temama kao što su zdravlje i ishrana, što govori da *Jutarnji program* može u celini da bude bolji, posebno ukoliko bi se na pravi način iskoristio potencijal dopisničke i reporterske mreže. To podrazumeva i da se *Jutarnji program* rastereti obaveze praćenja i podrške pseudodogađajima kao što su razne javne manifestacije i promocije vladajućih elita, uključujući i one u unutrašnjosti. Sadržaj je primeren jutarnjem programu javnog servisa ali način obrade tema i izostanak opozicije i uopšte stavova drugačijih od vladajućih ne zadovoljava komunikativne potrebe auditorijuma u dovoljnoj meri.

Republički javni servis, iako mu je to zakonska obaveza, još ne uspeva da se obrati svim društvenim grupama na adekvatan način.

Jutarnji program Radio-televizije Vojvodine

Jutarnji program Radio Televizije Vojvodine monitorovan je po metodi deskriptivne analize medijskih sadržaja. Korpus je obuhvatao tri jutarnja programa, emitovana 9. i 18. avgusta i 5. septembra 2022. godine.

Cilj monitoringa je uvid na koji način se televizija pokrajinskog javnog medijskog servisa bavi temama od javnog značaja.

Jutarnji program pokrajinskog javnog medijskog servisa, *Dobro jutro Vojvodino,* emituje se samo radnim danima od 6:30 do 9:45. To je jedini jutarnji program koji se proizvodi van Beograda. RTV 1 se terestrički emituje samo u AP Vojvodini preko ETV mreže u prvom multipleksu, a šire je dostupan preko kablovskih i satelitskih platformi.

Emisija je kolažnog tipa sa dva voditelja i formatirana kao klasičan infotejment sa nizom stalnih blokova. Osim *Vesti* na samom početku u 7 i 8 časova u trajanju od nekoliko minuta, u 8:30 emituje se i *Jutarnji dnevnik*. Vremenska prognoza se kao poseban blok emituje barem četiri puta naizmenično iz studija i sa neke od gradskih lokacija u Novom Sadu. Stalna rubrika je Listanje štampe, zapravo samo novosadski Dnevnik i Večernje novosti. Voditelji doslovno listaju novine i čitaju određene delove, oko pet minuta. Servisne informacije su ograničene na Novi Sad i okolinu, ponavljaju se nekoliko puta tokom jutra, kao i pozivi Zavoda za transfuziju krvi. Redovno se emituje snimljeni izveštaj AMSS i uključenje u prvi program Radija, programa na srpskom jeziku.

Tokom emisije *Dobro jutro Vojvodino*, emituje se i crtani film i tri ili četiri muzičke numere. Takođe, redovne termine ima Vojvođanski doručak, kuvarski format spoljne produkcije i Jutarnja gimnastika iz jednog fitnes centra, sa telefonskom nagradnom igrom za gledaoce. Na početku jutarnjeg programa kao i tokom emisije nema obaveštenja/džingla o plasiranju proizvoda.

Voditeljski par su u monitorovanim emisijama bili: Marina Buljovčić i Milenko Krišan, Jovana Slepčević i Dragan Krstić, Ana Mudrinić i Dragan Krstić. Voditelji se ravnopravno smenjuju i gotovo stalno su nasmejani, podstiču dobro raspoloženje i pozitivni pristup za početak radnog dana kod gledalaca. Nema teških tema, kriminala, korupcije, nesreća, ali ni zlupotrebe javnih ovlašćenja, budžetskog novca, javnih dobara.

Teme

U *Dobro jutro Vojvodino*, osim u vestima i *Jutarnjem dnevniku* nema dnevnopolitičkih tema sa vrha agende, Kosovo, Prajd, aktivnosti AleksandraVučića, rat u Ukrajini, ali ni dnevnih aktivnosti lokalnih i pokrajinskih zvaničnika.

Nema pokretanja tema, otvaranje pitanja, nema govora u ime građana kao ni

traženje odgovora od zvaničnika, nadležnih službi. Takođe, ne predstavljaju se građanske inicijative, pitanja i zahtevi poljoprivrednika, ekološke akcije, zloupotreba javnih površina u centru Novog Sada tokom godine Evropske prestonice kulture... Tako ni protest poljoprivrednika i blokada ulica traktorima u Novom Sadu nije zabeležena, mada je to jutro na ulicama bila reporterka jutarnjeg programa.

Jutarnji dnevnik po pravilu nema određenu temu kojoj se daje više prostora, ali je 18. avgusta, imao reporterski izveštaj Ivana Ilića iz Brisela, dan nakon sastanka predsednika Aleksandra Vučića sa generalnim sekretarom NATO i u danu nastavka pregovora sa Prištinom, takođe u Briselu.

Reporterka se tri puta uključila iz pešačke zone iz Zrenjanina i pričala sa tri sagovornika na tri različite teme. Sagovornici su bili lokalni zvaničnici koji su govorili o svojim projektima koji su finansirani iz budžeta. Samo je jedan razgovor delimično ilustrovan, ranije napravljenim prilogom (Rekonstrukcija Spomen-kuće Slavka Županskog). Učesnici događaja i korisnici sredstava druga dva projekta (Manifestacija „Dan porodice“ u Perlezu i mere populacione politike grada Zrenjanina) nisu dobili priliku da iskažu svoje stavove (roditelji, socijalni radnici i druge nadležne službe).

Sličan format je korišćen i kada su se reporteri javljali iz drugih vojvođanskih gradova. Reporter iz Subotice se javio takođe sa više lokacija, koristio je ranije napravljenje snimke. Obnavljanje rada Narodne kuhinje je propraćeno relevantnim podacima sagovornika sa lica mesta (punog magazina hrane) ali bez kadrova same kuhinje i načina distribucije, kao i stavova korisnika. Ovom temom se dopisnik i ranije bavio što je doprinelo kvalitetu uključenja. Međutim, razgovor sa trenerom i predsednicom Planinarskog društva o stalnim uspesima penjača iz ravnice, nije vezan određenim konkretnim povodom skorijim uspehom ili nagradom tako da je povod javljanja zapravo promocija Društva. Nije bilo izjava sportista niti su oni poimenično spominjani.

Reporterka iz Novog Sada je konstatovala da je nizak vodostaj Dunava stvorio lepu plažu, ali da su ugrožene ribe, istovremeno je zanemarila druge veoma važne aspekte pre svega otežanu plovidbu i uticaj na rad hidroelektrana.

Subjekti

U monitorovanom korpusu nije bilo predstavnika opozicije na bilo kom nivou ali ni visokih zvaničnika, odnosno političara vladajućih stranaka.

Gosti u studiju su retko prisutni, što je delom i razumljivo s obzirom na nefunkcionalnost studija u privremenom objektu u kojem se od 1999. godine proizvodi informativni program RTV. Delom se to kompenzuje video-linkom, koji se ipak više koristi za reportere nego za druge sagovornike. Gosti inače ne dolaze iz sfere politike ili javnog života. Jedno od dužih gostovanje posvećeno je alpinisti koji se prethodne sedmice popeo na Metehorn, ilustrovano snimcima sa samog uspona. Takođe desetak minuta su dobili predstavnici privatne bolnice New Hospital, direktor bolnice, (koji nije lekar)

i koordinatorke korporativnih komunikacija za promociju najsavremenije opreme nove opšte bolnice u Novom Sadu. Ovo je prototipičan primer infomeršala (informacija u funkciji reklame) tačnije prikrivenog reklamiranja u formi informacije građanima da u gradu radi nova zdravstvena ustanova.

Zaključak

Dobro jutro Vojvodino je pravi primer infotejment formata. Osim u vestima i *Jutarnjem dnevniku* nema glavnih političkih tema kao što su Kosovo, rat u Ukrajini, evropske integracije ili formiranje nove republičke Vlade. Upadljivo se izbegavaju teme koje polarizuju ili su već polarizovale javnost. Dopisnici i reporteri su zagušeni praćenjem i najavama manifestacija širom Vojvodine i davanjem vidljivosti projektima lokalnih vlasti. RTV ne pokrerće teme, već afirmativno i nekritički prati vlast i njene aktivnosti. Voditelji i urednici se trude da kreiraju opuštenu i pozitivnu atmosferu izbegavajući teme koje svakodnevno pritiskaju građane, a koje nisu obavezno visoka politika i uz medijsku vidljivost bili bi bliže rešenju. Upadljivo je odsustvo političara, kako onih iz vlasti tako i opozicije, što takođe doprinosi relaksiranoj jutarnjoj atmosferi na prvom kanalu RTV. Retki izuzeci, kao javljanje dopisnika iz Brisela, upravo u danu važnih pregovora, govore da bi jutarnji program mogao da bude i informativniji i građanima korisniji kada bi izveštavao sa aktuelnih događaja. Emitovani sadržaj je u izvesnoj meri primeren jutarnjem formatu infotejmenta javnog servisa, ali izbegavanje najvažnijih tema, kao i izostanak i vlasti i opozicije kao subjekata informacija teško da može zadovoljiti komunikativne potrebe građana u potrebnoj meri.

KOMERCIJALNE TELEVIZIJE SA NACIONALNIM TERESTRIČKIM POKRIVANJEM

Jutarnji program TV Happy

Jutarnji program televizije Happy monitorovan je metodom deskriptivne analize medijskih sadržaja, a korpus je obuhvatao tri emisije 15, 21. i 31. avgusta 2022. Cilj monitoringa je uvid na koji način se televizija sa nacionalnim pokrivanjem bavi temama od javnog značaja.

Prvi deo jutarnjeg programa Happy TV je *Rano jutro* od 4:30 do 5:55. Tri puta se emituju vesti u trajanju od dva do 10 minuta. Ostali sadržaj su snimljeni prilozi i razgovori u studiju o zabavnim temama poput životni stil, zdrav život, popularna kultura, saveti i prognoze numerološkinje.

Razgovori u studiju se vode o tome kako masažom do zdravlja ili o pripremi dece za novu školsku godinu iz ugla učitelja. Pre i posle *Ranog jutra* ide džingl koji obaveštava da u emisiji ima plasiranja proizvoda.

Drugi deo je *Dobro jutro Srbijo* od 5:55 do 11:40, koji odmah započinje sa gostima u studiju, što je i glavna karakteristika emisije. Taj prvi razgovor obično traje do prvih vesti tj. oko 50 minuta. Vesti se emituju u 6:55, 7:55, 8:55 i 9:55 u trajanju od pet do sedam minuta. Osim razgovora u studiju i vesti, redovno se emituju i vremenska progroza.

Voditeljski par čine mlađa voditeljka i stariji voditelj čije uloge su unapred određene. Razgovore zapravo vodi stariji voditelj, dok je voditeljka zadužena za najavu teme i predstavljanje sagovornika i eventualno čitanje, može se pretpostaviti, pripremljenih pitanja. Retko učestvuje u razgovoru. Osim voditeljskog para, u studiju najčešće bude troje sagovornika. U monitorovanim terminima voditelji su bili Aleksandar Smolović i Kruna Una Mitrović i Aleksandar Smolović i Bojana Vukelić.

Sve teme su ozbiljne i teške, bez obzira da li su aktuelne ili se prerađuju događaji iz prošlosti. Nema servisnih informacija, a vremenska prognoza je bez vidljivog prezentera, samo grafika i glas.

Vesti

Kratke agencijske vesti, spiker, pokrivalica i eventualno izjava. Aktuelne teme su kriza na Kosovu oko registarskih tablica i ličnih dokumenata, Otvoreni Balkan, region (pad Vlade Crne Gore), protesti poljoprivrednika, rat u Ukrajini. Akteri su predstavnici vlasti, uvek u funkciji podrške aktivnosti predsednika Aleksandra Vučića, odnosno, najčešće on sam govori o teškoćama i pritiscima. U monitorovanim terminima bila je samo jedna izjava političara van vlasti, Stefana Jovanovića (generalni sekretar Narodne Stranke) o najavi sednice Narodne skupštine o Kosovu, data u neutralnom tonu.

Razgovori u studiju

Razgovori u studiju su glavni sadržaj jutarnjeg programa i popunjavaju svo vreme između *Vesti* i retkih uključenja reportera. Povod za razgovor su pisanje dnevnih novina, izjave stranih i domaćih zvaničnika i obeležavanja tragičnih događaja iz prošlosti. Gosti su isključivo predstavnici vlasti i drugi koji bezrezervno podržavaju politiku vlasti, odnosno predsednika Aleksandra Vučića. Političari vladajuće stranke nastupaju sami, bez drugih gostiju i često odgovaraju i pre postavljenog pitanja i upadaju u reč voditeljima. U razgovorima ne učestvuju opozicioni političari, kao ni bilo ko drugi ko bi na bilo koji način doveo u pitanje stavove vlasti. Ponekad, tokom razgovora u pozadini, na velikom ekranu je video koji ilustruje temu, obično nekim arhivskim materijalom, najčešće naslovnim stranama dnevnih novina.

Samo u jednom slučaju gost je zastupao stavove suprotne od ostalih i pri tome se izvinio voditeljima da neće reći ono što očekuju. Polemika je vođena oko prebijanja građanina Srbije na Korčuli, gde je u fokusu bilo nacionalno motivisano nasilje, dok je pomenuti gost, urednik Srpskog telegrafa, zastupao suprotno, zasnivajući svoje gledište na istraživanju svoje redakcije što je i prebijeni od samog početka tvrdio. Međutim to nije sprečilo ostale goste da nastave da kritikuju bezbednost turista i povratnika, kao i ukupnu državnu politiku Hrvatske, posebno prema predsedniku Aleksandru Vučiću lično.

Nekoliko nedelja nakon godišnjice Oluje, jutarnji program se vratio na ovu temu sa čak dva razgovora u studiju (48 i 32 minuta). Prva tema je bila sam egzodus, ali je tema aktuelizovana i prešla na pitanje suđenja hrvatskim pilotima koje je bilo u toku i perspektivama da ono žrtvama donese željenu pravdu. Zapravo tema se zahvaljujući raspravi učesnika pretvorila u kritiku postupanja države Srbije, svih vlasti od početka devedesetih, do ove sadašnje koja jedina zastupa stradale Srbe na pravi način. Druga tema se bavi pitanjem hrvatskih špijuna u vrhu vojske tog vremena i učešćem SAD u planiranju akcije Oluja. Osim predesnika Udruženja Krajišnika Srbije, gosti su bili i osuđeni ratni zločinci pukovnik u penziji Veselin Šljivančanin i General dr Vinko Pandurević. Prvobitna tema je prešla na pitanje izdaje i izdajnika a ubrzo i na greške vlasti devedesetih i onih kasnije.

Visoki predstavnici vlasti, narodni poslanici i stranački funkcioneri govoreći o novoj Vladi naglašavaju vodeću ulogu SNS, najavljuju težak period i hvale kandidate za mandatara. Ne spominju moguće koalicione partnere, ne spominju kritične resore u kako sami kažu teškom periodu koji predstoji, niti potenciraju hitnost formiranja Vlade, koja bi se sa mnogobrojnim izazovima što pre suočila. Voditelji nisu tražili dodatna objašnjenja i preciziranje stavova.

Narodni poslanik Vladimir Đukanović gostovao je 15. avgusta u jutarnjem programu, nekoliko dana pre sastanka predsednika Aleksandra Vučića u Briselu sa generalnim sekretarom NATO Jensom Stoltenbergom i Aljbinom Kurtijem, i najavio „da nas čeka paklena nedelja". Takođe je izjavio da će Vlada biti formirana do kraja avgusta:

„To je veoma ozbiljan posao. A onda, moramo da zasučemo rukave, jer nas čeka pakao."

„Aljbin Kurti kupuje naoružanje oni se spremaju za ozbiljan rat."

„Srbija je jedina u regionu koja ekonomski napreduje".

Govoreći o aktuelnim protestima poljoprivrednika i Europrajdu, Đukanović kaže: „Ljudski molim, svi koji smatraju da je njihov problem najvažniji na svetu, da probaju malo da razmisle kako je državi?" Dok o Prajdu tvrdi: „Jer to nema i nikada neće imati podršku… moral našeg društva je takav, mi to ne prihvatamo." Voditelji takođe nisu tražili dodatne informacije i razjašnjenja pa tako ni ona o poštovanju ljudskih prava i prava na javno iznošenje stavova. Osim navedenog, poslanik Đukanović je komentarisao i medijsku sferu (Danas), „licemerni Zapad", „usijane glave na Balkanu", analitičare koji nisu istomišljenici i mnoge druge aktere javnog prostora.

Istog dana u posebnom gostovanju narodni poslanik i član predsedništva SNS Goran Vesić rekao je: „Kurti beži od 'Otvorenog Balkana' jer tada ne može da poziva na rat, on želi rat i to se vidi!" Govoreći o novoj Vladi pohvalio je oba kandidata za mandatara, Ana Brnabić je dobar premijer, a Miloš Vučević je obrazovan, politički obrazovan i uspešno vodi drugi grad. „Koga god Aleksandar Vučić izabere za mandatara, imaće podršku predsedništva SNS" kaže Vesić. Ni ova izjava nije izazvala reakciju voditelja.

U razgovoru o novim preporukama Ministarstva energetike o štednji struje (15.8.2022), inače jedna od retkih tema od javnog interesa, eksperti su se složili i podržali predložene mere štednje, a uzrok manjka struje prepoznali u višedecenijskom neulaganju u sektor energetike. Sve do desetog minuta razgovora niko nije spomenuo odgovornost menadžmenta i donosilaca odluka za nedostatak struje na tržištu, tek tada je ekonomista i prof. dr Ljubodrag Savić, rekao da se decenijama aljkavo radilo i da su na čelu EPS-a nalaze ljudi koji za to nisu kompetentni. Tu rečenicu su voditelji pokušali da prekinu, ali je profesor bio istrajan, uz opasku da „nikome neće pasti glava ako to kaže". Voditelji su skrenuli temu, reletivizujući nestašicu kao evropski, pa čak i svetski problem, i prebacili teret na novu Vladu i pustili unapred snimljenu izjavu gospodina Ilića. Ovo je prototipičan primer kako se sprečava u živom razgovoru u studiju bilo kakvo kritičko mišljenje, čak kad je potkrepljeno činjenicama.

Zaključak

Najveći deo sadržaja jutarnjeg programa Happy televizije je u funkciji obezbeđenja bezrezervne podrške vlasti, odnosno državi oličenoj u predsedniku Aleksandru Vučiću. U razgovorima, koji ispunjavaju gotovo ceo termin *Dobro jutro Srbijo*, učestvuju pažljivo odabrani gosti, među kojima ima i osuđenih ratnih zločinaca. Kultura dijaloga izostaje, govor mržnje bez navođenja činjenica prema predstavnicima prethodnih vlasti, sadašnje opozicije, ali i svih drugih osim ugroženog srpskog naroda i aktuelne vlasti. Drugačiji stavovi, ako ih neki sagovornik namerno, ili nesmotreno iznese, voditelji trenutno neutrališu ne

birajući sredstva. Retke teme od javnog značaja kao formiranje dugo očekivane Vlade, visoki predstavnici vladajuće partije pretvaraju u neupitnu podršku Aleksandru Vućiću i njegovim odlukama.

Jutarnji program je zagušen razgovorima o temama iz „nesrećne prošlosti" i ništa bolje bliske budućnosti. I kada su teme inicijalno od javnog značaja, gledaoci nisu u prilici da saznaju bilo šta drugo osim da je „srpskom narodu teško", da je „pod pritiskom" i da treba verovati da će Aleksandar Vučić pronaći najbolje moguće rešenje. Diskursna strategija prikrivenog reklamiranja (ne)činjenja vladajućih političkih elita ukazuje koliko je ovaj informativni program disbalansiran i ne ispunjava odredbe Zakona o elektronskim medijima (2014) tačnije člana 47: „Pružalac medijske usluge, u odnosu na svoj programski sadržaj, u skladu sa svojom programskom koncepcijom, dužan je da: 1) obezbedi slobodno, istinito, objektivno, potpuno i blagovremeno informisanje".

U ranom jutarnjem terminu i tokom celog prepodneva emituje se sadržaj koji u najvećoj meri ne odgovara formatu jutarnjeg programa, i ne ispunjava komunikativne potrebe raznorodnog auditorijuma.

Samo u poslednje dve godine TV Happy je od REM-a dobila Upozorenje za sadržaj emitovan u emisiji *Dobro jutro Srbijo*, i još dva Upozorenja za sadržaj emitovan u emisiji *Vikend jutro*, od kojih jedno za ponovljeno emitovanje istog priloga za vreme ranije izrečene zabrane emitovanja u trajanju od 15 dana.

Jutarnji program TV Pink

Jutarnji program televizije Pink monitorovan je metodom deskriptivne analize medijskih sadržaja, a korpus je obuhvatao četiri emisije 10, 17. i 27. avgusta i 5. septembra 2022.

Cilj monitoringa je uvid na koji način se televizija sa nacionalnim pokrivanjem bavi temama od javnog značaja.

Novo jutro, jutarnji program telvizije Pink, emituje se svakog radnog dana od 5:30 do 11 časova sa jednim voditeljem, tokom avgusta, Predrag Sarapa odnosno Irina Vukotić, dok je u septembru Predrag Sarapa u paru sa Deom Đurđević. Novo *Vikend Jutro*, emituje se od 5:30 do 13. sati, a poslednjih godinu dana voditeljka je Jovana Jeremić. Osim servisnih informacija, redovne rubrike programa su: Prelistavanje štampe, Tema jutra, (Ne)Zapaženo, Saveti lekara, Pod reflektorima, Hit jutra. Kroz emisiju, povremeno se emituju unapred pripremljeni prilozi, kao i uključenja reportera iz Beograda.

Miloš Mrkić iz Doma Zdravlja West Medic u desetominutnom razgovoru na popularan način i edukativno govori o degeneraciji lumbalne kičme i kakve terapije se mogu primeniti, da bi na dva puta ponovljeno pitanje voditeljke Irine Vukotić o popustima, uputio gledaoce na sajt Doma zdravlja sa svim pogodnostima, letnjim akcijama i popustima za penzionere. Na dodatno pitanje voditeljke šta kažu gledaoci kada dođu kod njih, Mrkić odgovara da sve ovo (gostovanje) ima izuzetan odjek. Tipičan primer prikrivenog oglašavanja.

U emisiji *Novo Vikend Jutro*, 27. avgusta 2022. privatni detektiv, Braca Zdravkovic otkriva nove detalje i prave motive masakra na Cetinju, kako je ovu tragediju nazvala voditeljka Jovana Jeremić. Detektiv se, kako kaže, ne drži samo onoga što kažu novine, već iz komunikacije sa ljudima sa Cetinja, provera kod komšija, pomoću svojih prijatelja, pre svega svojih fanova dođe do nekih saznanja. I nastavlja narednih pola sata sa iznošenjem svojih stavova o motivima kao i zdravstvenom stanju počinioca.

Zbog kršenja konvencije o prekograničnoj televiziji, Savjet Agencije za elektronske medije (SAEM) zabranio je emitovanje jutarnjeg program TV Pink, Novo jutro u narednih šest meseci, jer je zaključio „...da emiter u ovom prilogu nedvosmisleno potvrđuje namjeru da, na senzacionalistički i provokativan način, privuče pažnju gledalaca, bezrazložno ugrožavajući dostojanstvo i privatnost žrtava i članova njihovih porodica."

Vesti i Nacionalni dnevnik

Vesti su grafički opremljene isto kao i *Nacionalni dnevnik*, tako da se razlika može napraviti samo po trajanju. *Vesti* se emituju u dva navrata, odmah posle sedam i posle devet časova ujutro i traju do pet minuta.

Nacionalni dnevnik se u toku jutarnjeg programa emituje tri puta, uvek nekoliko minuta nakon šest, pola osam i deset časova, u trajanju od 15 minuta do pola sata. U toku monitoringa u dva navrata *Nacionalni dnevnik* je prekinut, pa kasnije nastavljen, da bi se direktno uključili u Obraćanje predsednika Aleksandra Vučića (27. avgust) i Samit lidera Otvorenog Balkana (2. septembar), oba puta u trajanju od više od sat vremena. *Vesti* i *Dnevnik* obavezno počinju sa aktivnostima, izjavama i objavama predsednika Aleksandra Vučića, zatim slede vesti o Kosovu, pa onda ostale informacije. Jednom se na drugom mestu našao NATO, izjava Stoltenberga (10. avgust 2022) da će KFOR intervenisati ako bude ugrožena stabilnost, a drugi put (17.8.2022.) dogovor sa ratarima pred sastanak Aleksandra Vučića sa generalnim sekretarom NATO i nastavkom pregovora u Briselu.

Ponekad se u *Nacionalnom dnevniku* emituju izjave gostiju ranih jutarnjih rubrika date ispred zgrade Pinka sa malo drugačijim fokusom od onog u studiju.

Poseban segment *Nacionalnog dnevnika* su aktivnosti Željka Mitrovića, predsednika i generalnog direktora kompanije istovremeno i glavnog i odgovornog urednika televizije. Desetominutni prilog „Kuća, stalni posao i pola miliona dinara! Željko Mitrović potpuno promenio život petočlanoj porodici iz Pančeva - rešio sve probleme samohrane majke Nade (Mitrović)" emitovan je u sva tri izdanja *Nacionalnog dnevnika* odmah iza glavnih vesti (27. avgust 2022). Prilog počinje snimkom sa drona kolone automobila predvođene kabrioletom pretrpanog poklonima koji lično vozi Mitrović. Prilikom susreta sa majkom Nadom i njenih petoro dece, Mitrović i saradnici uručuju poklone deci, pribor za školu, igračke, slatkiše i prepunu kovertu majci sa, pretpostavlja se, pola miliona dinara. Mitrović samohranoj majci obećava stalni posao u svojoj kompaniji, kao „savetnika za lepo vreme" čija je obaveza da se čuju jednom mesečno. Uz objašnjenje da se lično čuo sa dva ministra u Vladi i da se u Srbiji deca ne oduzimaju, i da ne brine. Tu se pojavljuje i Žarko Lazić, voditelj emisije „Kuća od Srca" koji obećava da će porodici besplatno izgraditi kuću, zahvalan Željku Mitroviću što mu je omogućio vidljivost „…da nas Željko ne pušta na njegovoj televiziji mi ne bi ni počeli ovo…". Neposredno iza ovog ide prilog o filmu „Komedije na tri sprata" rediteljke Sandre Mitrović (ćerka Željka Mitrovića) koji je doživeo ovacije na svom pretpremijernom prikazivanju u okviru 57. Filmskog festivala u Nišu. U prilogu nije bilo izveštaja sa festivala, drugim učesnicima, čak ni onim nagrađenim veče ranije, kada je festival i zatvoren. Glumac Boda Ninković je dobio priznanje baš za ovaj film.

U *Nacionalnom dnevniku* 2. septembra 2022, odmah posle vesti o nuklearnim centralama u Ukrajini, emitovan je četvorominutni prilog o letećem policajcu (Flying policeman), dronu kompanije Pink Research and Development Company (PR-DC) napravljenog po ideji Željka Mitrovića, koji po sopstvenim rečima, mada ima smrtni slučaj u bližoj familiji nije mogao da odloži ovu promociju. Drugi proizvodi ove kompanije su inače prikazivani u ranim

jutarnjim terminima kao izdvojene emisije, dok je ovaj dobio prostor u sva tri izdanja *Nacionalnog dnevnika*, u onom trećem između uvodnih vesti o aktivnostima predsednika Aleksandra Vučića i živog uključenja u Samit lidera Otvorenog Balkana. Reč je o sadržajima prikrivenog oglašavanja koji Zakon o oglašavanju (2016) definiše u članu 12:

> „Prilikom ocene da li postoji prikriveno oglašavanje naročito se uzima u obzir postojanje opravdanosti predstavljanja robe, usluge, poslovnog imena, žiga ili druge oznake odnosno aktivnosti, odnosno opravdanost njihovog isticanja u toku programa i to da li se određena roba, usluga, žig ili druga oznaka, odnosno aktivnosti prikazuju ili pominju u programu na način koji je uređivački opravdan (npr. opravdanost učestalosti prikazivanja ili pominjanja robe, usluge ili oznake, ili postoji favorizovanje određenog proizvođača robe ili pružaoca usluge u programu i sl.)".

Teme

Najvažniji sadržaj *Novog jutra* su razgovori u studiju, kojima je i posvećeno najviše vremena. Teme jutarnjeg programa televizije Pink su određene naslovima tabloida ali u još većoj meri aktivnostima i temama kojima se bavi predsednik Srbije Aleksandar Vučić. Na isti način je određen način na koji se teme obrađuju što je posebno vidljivo u razgovorima koji su dominantni deo emisije. U programu su samo oni koji podržavaju stavove državnog vrha, dok je drugačije mišljenje nemoguće čuti. Svaki nesmotren pokušaj nekog od gostiju se odmah suzbija. Čak i važne teme koje su nesporno u javnom interesu su tako obrađene da gledaoci ma koliko pažljivo pratili razgovor ne mogu saznati nešto novo. Naprotiv, emituju se ujednačeni stavovi koje je auditorijum imao priliku već da čuje lično od predsednika u mnogim obraćanjima.

Subjekti

Gosti su u prvom redu političari, ministri (Siniša Mali) narodni poslanici (Milovan Drecun, Goran Vesić, Đorđe Milićević) stranački funkcioneri (Darko Glišić). Sledeću veliku grupu čine urednici i novinari, među njima čak dvoje bivših glavnih urednika Politike. Jedan broj gostiju dolazi iz organizacija kao što su: Centar za strateške analize (Darko Obradović), Centar za razvoj međunarodne saradnje (Stevica Deđanski), Centar za proučavanje globalizacije (Prof. Dr Dejan Miletić), Institut za političke studije (Zoran Milosavljević), Institut za nacionalnu strategiju (Dragoslav Bokan, predsednik).

Posebna kategorija su recimo penzionisani pukovnik avijacije sa izrazitim proruskim stavom, odnosno general osuđen za ratne zločine ili urednik Borbe i veliki ljubitelj i promoter šahovske igre, kao i privatni detektiv.

Političari, osim neposrednog povoda rado uvedu i druge aktuelne teme, najpre one sa agende Aleksandra Vučića. Voditelji nisu neutralni već jasno opredeljeni u promovisanju aktuelne vlasti. Najvažniji političari gostuju *sami*

(izuzetak je Goran Vesić) i nedvosmisleno stavljaju do znanja da nisu tu da bi bili propitivani ili da se njihovi stavovi mogu preispitivati, tako da i voditelji zapravo odobravaju izrečeno. Ova gostovanja uglavnom služe da bi gledaocima potvrdili ono što su već čuli u javnim obraćanjima predsednika Aleksandra Vučića. Političari su u monitorovanim terminima pozivali na jedinstvo, najavljivali težak period, tešku jesen i posebno pritiske na državu, što je i bio dominantan narativ u javnom govoru tih dana. Kreirana je atmosfera u kojoj „nas ugrožavaju sa svih strana, uključujući i iz regiona", dok Srbija „pokušava da ostane svoja". Takođe su osuđivali sve koji pokušavaju da nametnu neku drugu temu mimo agende predsednika, a posebno one koji protestvuju, zemljoradnici, stočari, organizatori Prajda, kao pokušaje ugožavanja države, odnosno samog Aleksandra Vučića. Ostali gosti nastupaju sa istih pozicija ponavljajući fraze iz obraćanja predsednika, dodajući poneki sopstveni argument. Daleko su slobodniji u iznošenja kvalifikacija prema neistomišljenicima. Kao podsticaj za ovaj tip diskursa služe senzacionalistički naslovi tabloida koje im voditelji povremeno citiraju. Narativ o sveugroženosti srpskog naroda je stalno prisutan, uz motivišuće poruke „da ne treba gubiti nadu" jer „država, zapravo Aleksandar Vučić neće dozvoliti da se desi ništa loše, jer je za mir i stabilnost". Voditelji i ne pokušavaju da razgovor skrenu na ono što bi vlasti mogle da učine u vezi sa nestašicama, inflacijom, energetskom situacijom kao i da bi možda brzo formirana kompetentna Vlada mogla da se tim problemima bavi.

Novinari i urednici dnevnih novina su najčešći gosti Prelistavanja. U Temi jutra i (Ne)zapaženo i drugim, dolaze ministri (Siniša Mali), narodno poslanici (Milovan Drecun, Đorđe Milićević), stranački funkcioneri (Darko Glišić, Goran Vesić), svi sa pozitivnim stavom prema vlasti i, ono što je karakteristično za analizirane emisije, govore o teškoj situaciji u kojoj je država, a posebno o periodu koji predstoji na jesen. Tema se po pravilu proširuje stavljanjem u fokus mnogobrojne pritiske, zanemarujući izazove na koje se moglo i još uvek može uticati, kao nestašice, inflacija, energetska situacija. Brzo formiranje kompetentne Vlade, koja bi preduzela rešavanje problema ili ubrzavanje EU integracija ne nude kao rešenje.

Odnos prema temi i sagovorniku

Senzacionalistički naslovi tabloida su najčešći povod za razgovor. Često se sagovornicima ne postavlja konkretno pitanje već se u prvoj rečenici zatraži komentar nekog senzacionalističkog naslova ili zapaljive izjave što posluži kao povod ali i putokaz ka željenoj reakciji sagovornika.

Voditelji/novinari po pravilu navode sagovornike da daju željeni odgovor. To je posebno izraženo ako gosti nisu političari visokog ranga i kada ih je istovremeno više u studiju. Voditelji vidno nemaju strpljenja da saslušaju do kraja sagovornike, kada govore iz ugla svojih ekspertiza, već ih podstiču da daju željno/očekivano zapažanje ili ih prosto ućutkaju, ubacujući se u njihovu rečenicu svojim komentarom ili pitajući nekog drugog sagovornika nešto sasvim drugo.

Često se političari iz regiona, mediji pa i ukupna javnost i građani u tim državama optužuju da su protiv Srbije, zapravo protiv Vučića. Domaći političari se retko pominju poimenično, niti se pominju pojedine stranke, ali su zato njihovi „tajkunski" mediji bili u fokusu gostiju *Jutarnjeg programa* TV Pink tokom leta. Isti ti mediji su nešto ranije u izbornoj kampanji bili opozicioni, a još pre toga „Šolakovi i Đilasovi". Pojedini gosti su smatrali da te televizije zaslužuju „antinacionalnu frekvenciju, samo da takav konkurs postoji".

Sagovornici, bilo stručnjaci, bilo oni iz vlasti, ponavljaju, proširuju i zaoštravaju formulacije političkih elita trudeći se da ne pređu granice poželjnog. Te nove zapaljive izjave brzo se nađu u naslovima portala televizije i mogu da posluže za novi krug podizanja pažnje i demonizacije političara, medija, čitavih država i nacija.

I voditelji i odabrani sagovornici negde na kraju pokazuju rezerve i u svoje sagledavanje implicitno priznajući da državni vrh, odnosno sam predsednik, to „ipak najbolje vidi, razume i da će nekeko ipak uspeti da nađe najbolje rešenje za srpski narod".

Već na samom početku razgovora o abortusu, voditelj Pedrag Sarapa obratio se sa *ti* dr Vanji Miloševiću što inače nije neuobičajeno na Pinku, niti u javnoj komunikaciji. Kako se voditelj nije potrudio da se ispravi, doktor je momentalno uzvratio istom merom ali se u svom daljem obraćanju koristio sa *vi* i kada se obraćao voditeljima emisije i medijima kao takvim. Valja istaći da istraživanja diskursnih strategija tipova oslovljavanja u srpskom jeziku, čime se bavila prof. dr Svenka Savić, jasno ukazuju da je obraćenje na *ti* u javnoj, formalnoj, komunikaciji odraz omalovažavanja sagovornika i pokazivanja hijerarhijske nadmoći u javnom komuniciranju. Pri tome, valja istaći, sagovornik se držao teme i njenog šireg društvenog konteksta, pozivao na podršku mladima, ženama, ne dajući mnogo prilike voditeljima za potpitanja i upadice, držeći se struke i svog profesionalnog iskustva, sa puno svesti da se obraća najširoj publici. U jednom trenutku, desetak minuta od početka razgovora, Predrag Sarapa se gostu obratio sa „Da vam kažem jednu stvar *kolega*". Uočivši da to nije bilo primereno Predrag Sarapa je relativizovao svoje neprimereno obraćanje, podsećanjem na međusobno oslovljavanje nekih gostiju u emisiji koju je ranije vodio. Pri tome mu je u pomagala i voditeljka Dea Đurđević, rečima „kolege su u programu".

U jednom Pres pretresu prof. dr Dejan Miletić, odmah nakon predstavljanja i „kako ste" odgovara, prelazeći na *ti* sa voditeljkom da mu je „...muka od onoga šta nam rade, smučili su mi se ti međunarodni... ti dvostruki standardi, ovo što nam rade, u kontinuitetu i savetuju nas, ej!" U nastavku i voditeljka prelazi na *ti* sa Miletićem, da bi lako prešla na ono što „rade Putinu". Međutim već samo nekoliko minuta kasnije Andrija Jorgić direktor Borbe sa teme Kosova prelazi na šah, svoju omiljenu temu i poklanja voditeljki šahovski komplet sa tablom u zelenoj boji. Na šta voditeljka, koja je na *ti* i sa ovim sagovornikom, odgovara da „Obožava figure"; „Da joj je krivo što ne zna da igra šah. Ne možeš sve da stigneš"; „Obožava muškarce koji igraju šah, to je tako muževna igra". Usput poljubi Andriju uz:

„obožavam zelenu boju, zeleni su dolari - lako se broje“ pa dodaje:

„Kažu da sam materijalista, ja radim za pare, znaš zašto, ne radim ni jedan drugi posao, pored ovoga, samo se bavim novinarstvom. Sve što imam i što ću steći u životu je od tog posla. Nikome nisam švalerka, nisam ljubavnica, nisam poslovna pratnja, …nisam čuvarka noći, noćna animir dama. I normalno je da pričam o parama ...kad zarađuješ časno onda pričaš o parama.”

Voditelji ne nastupaju u ime građana, nego u ime naroda, uz eksplicitno definisanje „srpski narod”, „ugroženi srpski narod”, pri tom i „pravoslavan”. Osim Srbe i srpski narod u zemlji i regionu, jutarnji program tek ponekad kao subjekt ili objekt informacije uključuje i druge grupe i zajednice.

Na početku *Novog vikend jutra*, voditelji upoznaju auditorijum sa gledanošću, definišući TV Pink kao „privatni servis građana Srbije”. Reč je o implicitnoj poruci da je uređivačka politika TV Pinka identična zakonskim odredbama koje važe za javne servise čiji sadržaji su namenjeni svim građanima bez diskriminacije, iako je po prirodi vlasništva Pink komercijalni pružalac medijskih usluga.

Svakog dana oko devet časova u trajanju od nekoliko minuta u terminu Crne honike u jutarnjem programu, telefonski je građane izveštavao Mladena Mijatović novinar Pinka. Izveštaji su zasnovani na informacijama dobijenim iz policijskih izvora, nezvanično bez jasno navedenog izvora, senzacionalitički plasiranih.

Zaključak

Glavna karakteristika jutarnjeg programa televizije Pink je bezrezervna podrška vlasti. To je uočljivo kako u izboru tema, tako i u načinu na kojima im se pristupa. Pristrastnost je posebno izražena u razgovorima, dominantnom delu emisije, već kod izbora gostiju koji imaju isključivo pozitivan stav o vlasti i Aleksandru Vučiću.

Senzacionalizam preuzet sa naslovnih strana tabloida koji su čest povod razgovora i neprimeren način komunikacije sa gostima, poništava ozbiljnost tema kojima jutarnji program nastoji da se bavi. Dok je vlast tokom monitorovanog perioda poručivala da odgovorno brine za ugroženi narod u nikada težem vremenu, zagovarala mir i stabilnost, pozivala na jedinstvo, jutarnji program je to pokušavao da prenese na zabavan način u formi „infotejmenta”.

Novo jutro je samo još jedan format koji pokušava da pomiri komercijalni interese televizije Pink i zahteve državnog vrha za uniformisanjem mišljenja publike, i usput omogući ličnu promociju direktora i vlasnika kompanije u formi „informeršala”.

Sadržaj jutarnjeg programa TV Pink u jednom delu je primeren jutarnjem program, ali u drugom, znatno većem delu, opterećen razgovorima sa pristrasnim sagovornicima i voditeljima čiji govor je neprimeren televiziji sa nacionalnim pokrivanjem. Odsustvo opozicije i svakog drugog i drugačijeg stava od onog koji nedvosmisleno podržava vlast, ne može zadovoljiti ni minimum komunikativnih potreba raznovrsnijeg auditorijuma.

Zbog kršenja konvencije o prekograničnoj televiziji, Savjet Agencije za elektronske medije (SAEM) Crne Gore zabranio je emitovanje jutarnjeg program TV Pinka, *Novo jutro* u narednih šest meseci.

U poslednje dve godine Televizija Pink je od REM-a dobila dva upozorenja.

Jutarnji program TV Prva

Jutarnji program televizije Prva, *Jutro* je monitorovano po metodi deskriptivne analize medijskih sadržaja.

Korpus je obuhvatao četiri emisije 8, 23. avgusta, 1. i 3. septembra 2022.

Cilj monitoringa je uvid na koji način se televizija sa nacionalnim pokrivanjem bavi temama od javnog značaja.

Kontekst emisije

Jutarnji program Prve, *Jutro*, emituje se svakog radnog dana od 6:00 do 10:00 i vikendom od 7:55 do 12:00. *Jutro* najčešće vodi jedna voditeljka, Marija Tabaković (ponedeljak, utorak i sreda), Marija Savić Stamenić i Bojana Ristivojević, a od ovog leta jutarnji program vode i Anđela Đurašković i Miloš Radenković koji za sada *Jutro* vode zajedno. Tri puta u toku emisije emituju se *Vesti* u trajanju od 10 do 15 minuta oko sedam, osam i devet časova. Izveštaj o vremenu i prognoza emituju se pet puta, na samom početku emisije, oko 6:40 i nakon svakih *Vesti*. Osim reporterskih javljanja iz više gradova i Beograda, emisija ima i stalne rubrike: Čoveče ne ljuti se, Aktuelno, Prelistavanje, Ko je u pravu, Svi pričaju. Pre jutarnjeg programa pojavljuje se obaveštenje da program sadrži plasiranje proizvoda.

Teme

U *Vestima* osim agencijskih izveštaja ima i reporterskih uključenja i autorskih priloga. Tako su se prvog septembra uključili reporteri sa obe strane prelaza Jarinje u danu kada je počela primena ranije dogovorenih mera. U istim vestima u istom autorskom prilogu i vlast i organizatori Prajda su dobili priliku da argumentuju svoje stavove.

Teme gostovanja su u velikoj meri u javnom interesu, i pokrivaju širok spektar. Tako da je u monitorovanim emisijama bilo prostora i za Kosovo, Ukrajinu i Tajvan, pojas Gaze, formiranje nove Vlade, razloge za smenu 14 direktora javnih preduzeća, štednju struje, presudu Kalabiću, Otvoreni Balkan, odgovor na aktuelno pitanje da li štedeti u dolarima, uzroke rasta cena, nestašicu mleka, ali i za dres-kod u Narodnoj skuštini. Segment emisije je bio posvećen savetima roditeljima kako organizovati vreme deci na raspustu i neeksplodiranoj bombi na plaži kod Šapca. Kriminal i korupcija kao i trgovina uticajem se ne pominju.

Subjekat

Utisak je da su osim tema i sagovornici pažljivo odabrani i blagovremeno upoznati sa formatom u kojem nastupaju. Uočljivo je, kod stručnjaka, pa čak i kod niže pozicioniranih političara, striktno držanje

teme i veliki oprez da slučajno nesmotreno ne favorizuju neki brend ili proizvod.

Podrška vlastima se implicitno podrazumeva, ne insistira se na njenom stalnom manifestovanju, ali takođe nema ni istraživanja odgovornosti za greške, kašnjenja i nedoslednosti.

Gosti su uglavnom kompetentni, bilo da su stručnjaci, analitičari ili zainteresovane strane, odnosno funkcioneri kao Aleksandar Šapić, kada je reči bilo o smenama 14 direktora javnih preduzeća u Beogradu. Potpredsednik SNS i kandidat za mandatara, Miloš Vučević je govorio o (ne)održavanju sednice predsedništva stranke, u vezi sa izborom kandidata za mandatara. Međutim, član predsedništva SNS i narodni poslanik Goran Vesić govorio je o značaju Otvorenog Balkana, u celom terminu segmenta emisije Svi govore o, a da se do sada nije bavio sličnim temama i pitanjima.

Istovremeno, stručnjaci se drže svojih oblasti, trudeći se da budu korisni gledaocima pri tome, uglavnom, izbegavajući konfrontaciju. Analitičari, Milan Antonijević, pravnik i aktivista za ljudska prava, koji se tih dana spominjao kao kandidat za ministra za evropske integracije u novoj Vladi i Aleksandar Radić, vojni analitičar u Prelistavanju štampe, komentarisali su svaki samo svoju oblast, vidno izbegavajući da ulaze u oblast drugog sagovornika. Na primer, Milan Antonijević se nedvosmisleno izjasnio da nije kompetentan da komentariše zaoštravanje odnosa oko Tajvana.

Za razliku od političara koji su nastupali sami u *svom* terminu, stručnjaci i drugi gosti su imali i sagovornike. Tako u razgovoru povodom odluke Višeg suda u Valjevu o rehabilitaciji Nikole Kalabića, učestvovali su Goran Branković, advokat porodice Kalabić i Joška Broz unuk Josipa broza Tita.

Samo u jednom gostovanju u monitorovanim emisijama bio je neko iz opozicije i to da bi odgovorio na ranije iznesene optužbe. Nekoliko dana ranije mandatarka Ana Brnabić je u jutarnjem program Prve TV rekla da je Vuk Jeremić preko nje tražio od Aleksandra Vučića da bude kandidat SNS za predsednika Srbije na izborima 2017. godine. Osim negiranja ove optužbe, predsednik Narodne stranke je odgovarao i na niz provokativnih pitanja koja su se odnosila na njegovo političko delovanje prethodnih dvadesetak godina. Tako je tražen, između ostalog, i odgovor koliko je bolnica izgrađeno u Srbiji dok je bio ministar spoljnih poslova. Vuk Jeremić je izbegao odgovore na ova pitanja i nametnuo pitanje Kosova kao svoju temu, uključujući i inicijativu za raspravu u Narodnoj skupštini sredinom septembra. Ne dobivši željene odgovore voditeljka je naglo, u pola reči prekinula sagovornika, zbog, kako je rekla, isteka predviđenog vremena i dolaska narednog gosta.

U razgovoru o dres-kodu u Narodnoj skupštini jedna sagovornica je bila Snežana Paunović potpredsednica skupštine, a drugi sagovornik Robert Čoban direktor Kolor pres grupe, očigledno redovni gost Prve TV, sa kojim je voditeljka na *ti* i koji je ovaj razgovor vodio onlajn iz automobila. Izbegavanje opozicionog poslanika kod ove nepolitičke teme još više je naglašeno i odsustvom

nekog poznatog stručnjaka za (politički) bonton.

Odnos prema temi i sagovorniku

O rastu cena govorio je Marko Dragić iz Nacionalne asocijacije potrošača. Gledaocima je dao niz korisnih informacija o maržama, praksi trgovinskih lanaca, kupovnoj moći pojedinih regiona u zemlji, uticaju cene energenata i trgovačkih zaliha na maloprodajne cene robe, o tržišnoj inspekciji, ali i o onome što građani sami mogu, i treba, da preduzmu kada uoče drastične razlike i enorman rast cena.

U kojoj valuti štedeti, bila je tema razgovora sa Dušanom Uzelcem urednikom Kamatice, koji je temu u značajnoj meri sam proširio na pitanja koja svakako interesuju građane, između ostalog i kako i u šta investirati novac, da li su to nekretnine i koje i kako na na sve to utiče inflacija. U ovom razgovoru voditelji su se držali pripremljenih pitanja i nisu iskoristili priliku, da od sagovornika dobiju i druge savete koje je očigledno bio spreman da podeli sa auditorijumom. O rastu cena govorio je gost Marko Dragić iz Nacionalne asocijacije potrošača, voditeljka je postavljala pitanja u interesu građana i njihovih prava.

Na sličan način *Jutro* se bavilo i nestašicama mleka u prodavnicama, tražeći uzroke i moguća rešenja od Gorana Đakovića predstavljenog kao agrarnog analitičara, a potpisanog da je iz Ministarstva poljoprivrede. Ova razlika nije razjašnjena tokom razgovora tako da su gledaoci ostali u nedoumici sa koje pozicije Đaković sagledava ovaj problem.

U prilogu o neeksplodiranoj bombi pronađenoj na plaži na Savi kod Šapca koja tri nedelje nije uklonjena ili deaktivirana, govore, kupači i pecaroši, prikazani su i snimci sa lica mesta koje su građani sami napravili. Reporterski prilog je iskorišćen za razgovor u studiju gde je Miroslav Janković iz čete za protivdiverzionu zaštitu policijske brigade, objasnio procedure i nadležnosti u slučajevima kao ovaj kada građani pronađu neekspoldiranu napravu. Dr Dušan Veljković sa Hemijskog fakulteta je objasnio mehanizme aktiviranja i šta sve može da dovede do eksplozije i šta građani nikako ne bi smeli da preduzimaju u ovakvim situacijama. Voditeljka je sa pozicije potpunog laika postavljala prava pitanja dobro izabranim sagovornicima.

U razgovoru povodom odluke Višeg suda u Valjevu o rehabilitaciji Nikole Kalabića, advokat porodice, Goran Branković je obrazlagao detalje postupka i kakve posledice će imati ova odluka za porodicu, dok je Brozov unuk komentarisao trenutak kada se odluka donosi, „kada se naša braća Rusi bore protiv nacista" kao i samo sudstvo, „koje više nema ni granice ni mere, jer ovo nije jedina (takva) odluka". Takođe je skrenuo pažnju da će odluka dovesti do podela u narodu, a treba nam jedinstvo, i spomenuo da je i ranije pozivao na pomirenje u smislu da se o istorijskim činjenicama više ne raspravlja. Zapravo dijaloga između gostiju nije ni bilo, kao ni osporavanja njihovih stavova. Kao da nisu bili istovremeno u studiju. U takvim situacijama novinari se drže po strani, ne insistiraju ni na rasplamsavanju rasprave, niti na pronalaženju kompromisa, već nastavljaju dalje sa novim pitanjima, novim temama, ostavljajući gledaoce u

uverenju da sve iznesene razlike i nisu toliko važne, koliko recimo naredna tema emisije.

Reporteri/dopisnici koji se uključuju uživo, prepričavaju PR najave opštinskih i republičkih zvaničnika za taj dan, ponekad komentarišu završene manifestacije zadržavajući se na opštim mestima ne ulazeći u razloge, recimo, zašto je manja poseta na Dragačevskom saboru, ili zašto kasne neki davno najavljeni radovi (vodovod na Pešteru). Kada imaju sagovornike ne postavljaju im pitanja o osetljivim tema kao što su ekološki protesti ili preterana urbanizacija. Zadržavaju se u okviru lične nostalgije za nestankom slobodnih zelenih površina na nekadašnjoj periferiji grada.

U rubrici Svi pričaju o tema je bila da li političari i javne ličnosti imaju pravo na privatnost, a povod je bio objavljivanje snimka kućne zabave finske premijerke Sane Marin. Stanko Crnobrnja, profesor na Fakultetu za medije i komunikacije i Borislav Miljanović, direktor Represent Communications su osvetlili ovaj problem sa kulturološkog i civilizacijakog aspekta na zanimljiv i informativan način. Posebno su sagledali i uticaj samog događaja i kasnijih aktivnosti finske premijerke na njen politički rejting i dalju sudbinu. Voditeljka je dobro odabranim pitanjima i opštim stavom pomogla sagovornicima da osvetle ovaj fenomen, kao i uopšte način na koji političari provode svoje slobodno vreme.

Zaključak

Jutarnji program *Jutro* je infotejment kolažnog tipa u okviru kojeg su obrađene teme od javnog značaja, kao i one praktične koje interesuju građane. Teme su brižljivo i vrlo selektivno birane, tako da su one najteže političke kao Kosovo, rat u Ukrajini, Prajd, evropske integracije, izbegnute, ili ostavljene da o njima svoje stavove iznose analitičari. Za razliku od opozicije, koja nije bila prisutna u monitorovanim emisijama, predstavnici vlasti su redovni gosti u studiju. Ton tih razgovora je umeren, uglavnom nema oštrih izjava i komentara, mada im je dat širok prostor za komentarisanje i drugih tema osim one glavne. Podrška vlastima se implicitno podrazumeva. Ne insistira se na njenom stalnom otvorenom manifestovanju, ali takođe nema ni istraživanja odgovornosti za greške, kašnjenja, nedoslednosti. Nema senzacionalizma.

Istovremeno medijska inicijativa je brižljivo usmerena na teme koje su građanima važne ali nisu one sa vrha dnevnopolitičke agende. Sadržaj je primeren jutarnjem programu, mada je plasiran na fonu smirivanja građana i izbegavanja konfrontacija, ipak u izvesnoj meri zadovoljava komunikativne potrebe značajnog dela auditorijuma. Novinarski rad je u velikoj meri profesionalan u okviru ukupne programske politike da se izostave najosetljivije teme. Svi produkcioni elementi su na visokom nivou što je suštinski i prepoznatljiva tradicija Prve TV, ranije Fox TV.

KABLOVSKI EMITERI SA RAZVIJENIM INFORMATIVNIM PROGRAMOM

Jutarnji program TV N1

Jutarnji program N1 monitorovan je metodom deskriptivne analize medijskih sadržaja, a korpus je obuhvatao tri emisije 15. i 26. avgusta i 3. septembra 2022.

Cilj monitoringa je uvid na koji način se televizija koja ne emituje terestrički i koja je prisutna samo u nekim kablovskim sistemima i na satelitskoj platformi, bavi temama od javnog značaja.

Jutarnji program N1 televizije *Novi dan* emituje se radnim danom od 8 do 11 časova i vikendom od 9 do 11 časova. Voditeljka u monitorovanim radnim danima bila je Marija Šehović a za vikend Jelena Stojiljković.

Novi dan je informativna emisija sa samo nekoliko rubrika kao Prelistavanje štampe i Tema jutra. Jutarnji program počinje uključenjem u sva tri regionalna studija N1 u Sarajevu, Zagrebu i Beogradu, sa pregledom najvažnijih tema svakog centra. Vesti se emituju na početku, u devet i deset časova u trajanju do deset minuta. Ostali program su autorski obrađene teme i reporterska javljanja sa događaja i kraći razgovori u studiju.

Gostovanja

Razgovori u studiju su u okviru rubrike Press (Prelistavanja) i Teme jutra. U Prelistavanju gost je najčešće novinar ili urednik nekog štampanog izdanja odnosno neki političar ili analitičar. Kao povod se uzimaju tekstovi dnevnih listova najčešće su to Danas, Nova, Blic, i neki od političkih nedeljnika. U Temi jutra je redovan intervju uživo sa jednim ili dva gosta, obično kompetentni stručnjaci, analitičari, profesori univerziteta, nekadašnje diplomate i posvećeni aktivisti. Ovi razgovori traju do trideset minuta i često su ilustrovani snimcima događaja, izjavama političkih aktera i aktivista.

Teme

Teme razgovora su u javnom interesu i obuhvataju najvažnije aktuelne društvene i političke teme. Javljanja reportera sa protesta, pregovora i drugih događaja tako su u interesu dobrog informisanja građana. Reporteri često razgovaraju sa relevantnim sagovornicima na javnim lokacijama na aktuelne teme, što daje autentičnost ali je i produkciono efikasnije, u odnosu na druge postupke. Autorski prilozi, posvećeni aktuelnim temama sumiraju ranije iznesene stavove, razmatraju moguće opcije i otvaraju nova pitanja. Medijsku inicijativu pokazuju i reporter i dopisnici dajući prostor građanima i aktivistima da iznesu svoje probleme i stavove.

Izbor mandatara nove vlade je bio jedna od tema svih Prelistavanja (Press) kao i posebnih autorskih priloga. Protesti

poljoprivrednika praćeni su sa mesta blokada saobraćajnica sa izjavama učesnika i njihovim pokušajima pregovaranja sa predstavnicima Vlade. Takođe, na dan pregovora jedan od pregovarača se uključio iz automobila na putu za Beograd, iznoseći svoja očekivanja od pregovora. U Temi jutra agroekonomista Vojislav Stanković je izneo stav da ispunjenje aktuelnih zahteva donosi samo kratkotrajno rešenje ali da se kompromis mora pronaći. Kriza će potrajati i globalna je. Jedan od razloga je i konverzija žitarica u energente. Istovremeno kupovna moć naših građana je mala što dodatno otežava pronalaženje trajnijeg rešenja. Tokom pregovora poljoprivrednika i premijerke u tehničkom mandatu, reporterka se ispred zgrade Vlade, gde su se takođe okupili nezadovoljni poljoprivrednici, više puta direktno uključivala u jutarnji program.

Sa lica mesta praćeni su i protesti ispred fabrike Linglong u Zrenjaninu, zbog kašnjenja u plaćanju domaćim firmama. Protesti građana zbog loše urađene rekonstrukcije prometne ulice u Beogradu gde je ukinut viseći semafor i narušena bezbednost vozila i pešaka, dokumentovan je odgovarajućim video snimcima i izjavama građana.

Dostupnost i bezbednost ličnih podataka je praćena na dva nivoa. Najava poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti da će podneti krivične prijave protiv NN lica zbog „neovlašćenog prikupljanja ličnih podataka" (adresa stanovanja Aleksandra Vučića). Takođe, je istraživano kako servisi za kućnu dostavu i drugi pružaoci usluga postupaju sa podacima dobijenim od građana, i na kraju kako sami građani mogu da se zaštite.

Subjekti

Političke elite su bile subjekti i u jutarnjem programu N1. Tako je bivši predsednik vlade Vojvodine iz tada Demokratske stranke, Bojan Pajtić, danas profesor Pravnog fakulteta u Novom Sadu, govorio o formiranju nove Vlade, kao i građenju kulta ličnosti u Srbiji. Radomir Lazović iz Pokreta Ne davimo Beograd govorio je novoj vladi kao i o litijama, Prajdu, o poziciji premijerke u tehničkom mandatu u LGBT+ zajednici i u SNS-u. Najavio je i da će Pokret u narednim mesecima prerasti u političku partiju na nacionalnom nivou. Dr Zoran Stojiljković, profesor FPN i Aleksandar Milošević urednik ekonomske rubrike u dnevnom listu Danas, govorili su o pregovorima o visini minimalne cene rada, medijalnoj zaradi, subvencijama stranim firmama, finansiranju penzija iz budžeta kao i dvojakoj ulozi države, kao najvećeg poslodavca u zemlji i uloge posrednika u pregovorima poslodavaca i sindikata.

Voditeljke, osim glavnih pitanja koja se odnose na temu, redovno insistiraju kod sagovornika da rastumače i osvetle iz svog ugla što više detalja kako bi gledaocima stvorili jasnu sliku očišćenu od medijskih spinova, šumova, zlonamernih i štetnih izjava, sejanja panike i otvorenog senzacionalizma. Ako su prisutna dva sagovornika pitanja su personalizovana i usmerena ka specijalnosti gosta. Od sagovornika se ne traži svrstavanje uz neku politiku ili političara, već što objektivniji odgovori koliko je to moguće.

Reporter iz Bona Nemanja Rujević (Dojče vele) je komentarisao viralni video, lansiran uoči Europrajda, u kojem se, navodno srpska majka koja živi u Nemačkoj, požalila da je platila kaznu što je odbila da sina obuče u haljine, kako je navodno učiteljica tražila. Kao odgovor na ovu dezinformaciju Rujević je upoznao gledaoce sa propisima i kako funkcioniše seksualno obrazovanje u Nemačkoj.

Novi dan se završava vestima iz kulture, često uz gostovanje nekog umetnika. Takođe se prate i sportski događaji, pre svega nastupi reprezentacije i domaćih sportista na međunarodnim takmičenjima.

Zaključak

Jutarnji program N1 televizije, *Novi dan* na profesionalan, analitičan iodgovoran način, bez senzacionalizma i neprimerenog govora informiše građane o najvažnijim temama od javnog značaja. I po najstrožim kriterijumima svakog jutra barem jedna tema može se smatrati medijskom inicijativom. Otežavajuća okolnost prilikom realizacije jutarnjeg programa je to što predstavnici vladajućih partija imaju praktično stalnu zabranu učešća u programima N1. U suprotnom, *Novi dan* bi dobio na raznovrsnosti a građani bi imali još bolju priliku da uporede gledišta i mišljenja. U okviru specijalizovanog, informativnog kanala kakav je N1, sadržaj u potpunosti odgovara jutarnjem formatu infotejmenta, i u velikoj meri zadovoljava komunikativne potrebe auditorijuma koji može da ga prati.

Jutarnji program TV Nova S

Jutarnji program Nove S je monitorovan metodom deskriptivne analize medijskih sadržaja, a korpus je obuhvatao tri emisije 13, 25. i 30. avgusta 2022.

Cilj monitoring je uvid na koji način se televizija koja ne emituje terestrički i koja je prisutna samo u nekim kablovskim sistemima i na satelitskoj platform, bavi temama od javnog značaja.

Jutarnji program Nove S, pod nazivom *Probudi se*, emituje se radnim danam od 6:00 do 9:00 a vikendom kao *Pokreni se* emituje se od 7:00 do 10:30. Radnim danima voditelji u monitorovanim emisijama su bili Dušan Ivković i Radovan Saratlić, a za vikend Danilo Mašojević.

Kratke vesti, do 10 minuta, emituju se tri puta na početku u sedam, i osam odnosno devet časova vikendom. Emisija osim vesti i uključenja reportera ima i nekoliko razgovora u studiju na aktuelne društvene i političke teme, kao i teme koje nemaju dnevni povod ali su prisutne i tiču se građana. Rubrike su: Pod lupom, Reč jutra, Pregled štampe, Prelistaj se, Taraba, Između redova, Uglomer.

Teme

Jutarnji program se bavi mnogobrojnim temama od javnog značaja na posvećen, konstruktivan i uravnotežen način ali istovremeno i ležerno. Tamo gde tema dozvoljava i zabavan način pre svega vikendom što jeste osnovna osobenost infotejment formata. Teme od javnog ineteresa su obrađene i u javljanjima reportera, dopisnika a posebno u razgovorima u studiju sa odabranim sagovornicima gde su prevashovno stručnjaci, građanski aktivisti, pa tek potom novinari i lokalni opozicioni političari.

Osim Beograda, reporteri/dopisnici se uključuju i iz drugih gradova Srbije odnosno regiona. Osim praćenja manifestacija dopisnici donose i autorske priloge o lokalnim problemima. Tako je 30. avgusta emitovan prilog iz naselja Krivaja, opština Šabac, o rekonstrukciji Doma kulture. Samo nekoliko dana ranije predsednik opštine se medijima pohvalio završenom rekonstrukcijom, međutim, urađen je samo novi krov i jedan deo fasade, dok je unutrašnjost u izuzetno lošem stanju, nema stolarije, nema poda, zgrada je odavno napuštena i zapuštena i sklona urušavanju, što se jasno vidi na snimku Nove S. O ovom slučaju je govorio aktivista grupe građana Opstanak koji se već decenijama bore za obnovu Doma, kako bi zadržali mlade u selu.

Reporterka iz Sremskih Karlovaca je izvestila o radovima u ulici koji su započeti, pa prekinuti, pre četiri meseca, od kada građani ne mogu da izađu iz svojih kuća ni vozilima a često ni peške. U prilogu govore građani kao i opozicioni odbornik SRS u Skupštini opštine, koji je na nedavno održanoj sednici saznao da je nestalo para u lokalnom budžetu, da se čeka rebalans

pokrajinskog budžeta, tako da se ne očekuje da se radovi okončaju pre kraja godine.

Reporterka iz Negotina je intervjuisala predsednika Vlaške stranke u svetlu predstojećeg popisa koji skreće pažnju na status vlaške manjine u Srbiji od 19. veka do poslednjeg popisa.

U svakoj od monitorovanih emisija desetak minuta je posvećeno zdravstvenim savetima građanima na česte problem kao što su bol u leđima i upala uha, ali i na značaj vakcinacije protiv malih boginja u Srbiji koja je neuspešna i daleko od željenih 95% vakcinisane dece.

Protesti poljoprivrednika su praćeni u okviru vesti dok su o masovnom ubistvu na Cetinju izveštavali novinari Nove M u posebnom javljanju. Slično je praćen i Sarajevski filmski festival, dok je glumica Nada Blam nagrađena na Niškom filmskom festivalu, gostovala u studiju sa pričom o filmu ali i o drugim temama.

Subjekti

Razgovori se vode u konstruktivnom tonu, voditelji pitanja postavljaju u ime građana, a sagovornici se drže svojih oblast i stavova. Voditelji ne usmeravaju sagovornike na poželjene odgovore ali su spremni da postave dodatna pitanja i zaokruže razgovor unutar teme. Kada su prisutna dva sagovornika koji se po pravilu ne slažu u svemu, voditelji ne pokušavaju da ih konfrontiraju, niti ih navedu na saglasje, već moderiraju razgovor tako da se čuju obe strane i pronađe najmanji sadržalac.

Razgovori u studiju su sa jednim ili dva sagovornika, od kojih je ponekad drugi prisutan putem video-linka u trajanju od desetak do dvadeset pet minuta. Izabrane teme su u javnom interesu i obrađene su informativno i edukativno bez senzacionalizma i u najavama i u razgovoru. Dnevnopolitički događaji su tema razgovora u studiju samo u okviru pregleda štampe. Tu su teme bile nova vlada o čemu je govorio urednik dnevnog lista Karakter. Izvršni producent televizije N1 govorio je o formiranju nove Vlade, razgovorima u Briselu sa generalnim sekretarom NATO i pregovaračima EU, kao i stavu Srpske pravoslavne crkve o Prajdu. Prof. dr Zoran Stojiljković je govorio o pregovorima o minimalnoj ceni rada, potrošačkoj korpi i medijalnoj zaradi ali i o potrebi šireg dijaloga u javnom prostoru, a posebno u medijima. O stavovima mladih u Srbiji govorila je predstavnica Krovne organizacije mladih, a povod je bio objavljivanje najnovijeg godišnjeg Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama mladih. O predstojećem popisu i uopšte o demografskim trendovima govorio je prof. dr Petar Vasić.

Trineastog avgusta na Dan levorukih, prof. dr Mirjana Sovilj iz instituta za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora je govorila o najnovijim naučnim istraživanjima i uspešnim praksama. Osim profesorke u razgovoru, uz niz pripremljenih video priloga o svojim iskustvima tokom odrastanja, govorili su gitarista Luka Racić i voditeljka Nove, Danijela Lazović.

Dva razgovora su bila posvećena urbanističkim problemima prestonice. Prvi je bio posvećen nedostatku katastra

nezavršenih zgrada i drugih objekata i problemima građana koji žive u blizini ovih večitih gradilišta. Drugi, razgovoru sa odbornicom Skupštine grada, Natalijom Stojmenović iz pokreta Ne davimo Beograd i aktivistom grupe građana Moje naselje Markom Mladenovićem o različitom odnosu gradskih službi prema Krugu dvojke i građanima u drugim delovima Beograda. Sagovornici su izneli različite predloge za poboljšanje usluge bez međusobnog odobravanja ali i suprotstavljanja.

Tema osvetničke pornografije, ovaj put u policiji, je obrađena na posebno delikatan način uz učešće narodne poslanice Narodne stranke, Slavice Radovanović, pukovnice policije u penziji i takođe narodne poslanice Ujedinjeni za pobedu i aktivistkinje za zaštitu žena Marije Lukić. Neposredan povod je iskorišćen za sagledavanje šireg društvenog konteksta, položaja žena u javnom prostoru i posebno u institucijama. Pukovnica policije je podsetila na postojeće mehanizme unutar policije, kao unutrašnja kontrola i postojanje Mreže žena u policiji koji su u ovom slučaju zakazali. Takođe je ukazano da je objavljivanje osvetničke pornografije u Hrvatskoj krivično delo a da je u Crnoj Gori izmena Zakona u fazi Nacrta. Sagovornice su se složile da ova tema treba da bude iznad podela i animoziteta u dnevnoj politici i Parlamentu Srbije.

Zaključak

Na osnovu analiziranog korpusa može se zaključiti da je ukupan sadržaj jutarnjeg programa Nove S od javnog značaja. Valja istaći da su najaktuelnije dnevnopolitičke teme obrađene samo u pregledu štampe. Jutarnji program obrađuje teme na posvećen, konstruktivan i uravnotežen način, bez senzacionalizma. Istovremeno i ležerno a tamo gde tema dozvoljava i na zabavan način. Većina priloga i razgovora mogu se svrstati u medijske inicijative. Upadljivo je odsustvo predstavnika vlasti. Zabrana učešća predstavnicima vladajućih stranaka očigledno se proteže i na lokalne i komunalne teme kojima se Nova S redovno bavi. I pored ove zabrane *Probudi se* i *Pokreni se* uspevaju da budu i informativni, edukativni i u velikoj meri zabavni. Sadržaj *Probudi se* i *Pokreni se* u potpunosti odgovara jutarnjem formatu infotejmenta i u velikoj meri zadovoljava komunikativne potrebe najvećeg dela auditorijuma koji ima priliku da ih gleda.

Opšti zaključak

Monitoring jutarnjih programa komercijalnih televizija sa nacionalnim pokrivanjem, republičkog i pokrajinskog javnog servisa, kao i dve televizije koje se emituju samo preko kablovskih operatera i preko satelita je pokazao da nijedan ne odgovara komunikativnim potrebama ukupnog auditorijuma u potpunosti.

Televizija B92 koja je ponovo 2022. godine dobila dozvolu za nacionalno emitovanje, u jutarnjem terminu uopšte nema informativni sadržaj, već radnim danima emituje crtane filmove a vikendom reprizne emisije.

Ostale jutarnje programe možemo svrstati u dve grupe. U jednoj većoj su tri komercijane televizije sa nacionalnim pokrivanjem i dva javna servisa, koji su jasno naklonjeni vlasti i dve kablovske - N1 i Nova S sa kritičkim odnosom prema vlasti i načinu na koji se vode javni poslovi u zemlji.

Naklonost vlasti, kod donosiocima političkih odluka sklonih televizija, se ispoljava na različite načine i različitog je intenziteta, i očigledno su namenjene određenim ciljnim grupama ukupnog auditorijuma.

Dobro jutro Srbijo Televizije Happy i *Novo Jutro* Televizije Pink su programi posvećeni bezrezervnoj podršci vlasti i predsedniku Aleksandru Vučiću i ne ostavljaju prostora ni za kakvo drugačije mišljenje. Zajednički im je i izbor gostiju, među kojima ima mesta i za osuđene ratne zločince, kao i nizak profesionalni nivo novinara i nepoštovanje zakona i profesionalnog kodeksa, o čemu najbolje svedoče kazne REM-a, a u slučaju Pinka i crnogorskog regulatora. Dok jutarnji program Pinka osim lične promocije vlasnika i glavnog i odgovornog urednika, pokušava da bude i komercijalan i zabavan na neki način, *Dobro jutro Srbijo* televizije Happy je potpuno zarobljen beskonačnim razgovorima, do mere da program više nema karakteristike jutarnjeg programa, a isti sadržaj bi se mogao emitovati u bilo koje doba dana.

Ni Happy ni Pink svojim jutarnjim programima ne odgovaraju ni blizu komunikativnim potrebama auditorijuma, jer nude samo jedno, veoma pristrastno, viđenje svake teme sa dnevne agende vlasti. To se ogleda u izveštavanju i u odabiru gostiju pri čemu se ne pozivaju opozicioni predstavnici (od kojih neki i odbijaju gostovanja zbog uređivačke politike medija).

Jutro televizije Prva emituje sadržaj koji je primeren jednom savremenom jutarnjem programu. Produkcija i novinarski rad su na visokom profesionalnom nivou. Međutim, najvažnije teme se ili izbegavaju ili prepuštaju analitičarima. Razgovori se vode u umerenom tonu, nema zapaljivih izjava i komentara čak i kada se u programu, istina retko, nađe neko iz opozicije. Podrška vlastima se podrazumeva, ali nije napadna, nema senzacionalizma, tako da su poruke na kraju umirujuće za građane, i kada su teme neprijatne. Medijska inicijativa je usmerena na teme koje građanima jesu važne, ali nisu one najvažnije i sa dnevne agende

vlasti. Zato se može reći da su u izvesnoj meri zadovoljene komunikativne potrebe jednog značajnog dela auditorijuma.

Javni medijski servisi RTS i RTV, vestima, jutarnjim Dnevnicima, servisnim informacijama i profesionalnim novinarskim pristupom u dobroj meri odgovaraju formi i sadržaju jutarnjeg programa. Izražena je opšta podrška vladinoj agendi i politici, pri čemu urednici i novinari prate opštu uređivačku provladinu politiku. Dok RTS u svom jutarnjem programu ima predstavnike vlasti, pa tako i na najvišim pozicijama, ali nema nikoga iz opozicije, RTV se opredelio da nema ni predstavnika vlasti, ni opozicije. Zajedničko je i da nema pokretanja tema i ozbiljnog novinarskog istraživanja. Kod RTS-a forma i sadržaj cele emisije odgovaraju jutarnjem programu u velikoj meri, to nije slučaj sa RTV-om koji se, osim u vestima i *Jutarnjem dnevniku* uopšte ne bavi političkim temama, ali ni širokim spektrom životno važnih pitanja koja se tiču građana. Odsustvo opozicije i veliki oprez i rezervisanost urednika i voditelja čine da jutarnji program RTS-a tek u manjoj meri zadovoljava komunikativne potrebe širokog auditorijuma. Izbegavanje najvažnijih tema i pokušaj da se kreira jedan opušteni jutarnji format, sa uvek veselim voditeljima RTV-a, daleko je od standarda javnog servisa i od zadovoljenja komunikativnih potreba auditorijuma.

Jutarnji programi Nove S i N1 bave se temama od javnog značaja na profesionalan i uravnotežen način, bez senzacionalizma uz veliki udeo medijske inicijative i poštovanje najviših novinarskih i uredničkih standarda. Sadržaj je u potpunosti prilagođen jutarnjem terminu. Početak i trajanje emisija su prilagođeni radno aktivnim građanima, kako onima sa fiksnim radnim vremenom tako i onim drugima, kao i onima koji se još uvek školuju. Novinarski i urednički rad je na visokom profesionalnim nivou, kao i odnos prema drugim učesnicima u programu. Jutarnji program Nove S, posebno vikendom ima zabavniju notu primerenu generalnom kanalu, dok je *Novi dan* formatiran u okviru informativnog kanala kakav je N1. Osim toga što se obe televizije ne emituju terestrički, već samo u kablu i preko satelita, imaju još jedno veliko ograničenje. Praktično stalna zabrana predstavnicima vladajućih partija učešća u programima ovih televizija, onemogućava da gledaoci čuju njihove argumente u profesionalno urađenom intervjuu, ili profesionalno moderiranoj debati o najvažnijim temama od javnog značaja. Uklanjanje navedenih barijera omogućilo bi ovim jutarnjim programima da na primeren način odgovore na komunikativne potrebe auditorijuma. Do tada će, *Novi Dan* televizije N1, *Probudi se* i *Pokreni se* televizije Nova S, po sadržaju najbliži tipičnom formatu jutarnjeg programa, biti u prilici da u velikoj meri zadovolje komunikativne potrebe samo onog dela auditorijuma koji ima pristup kablovskom sistemu odnosno satelitskom servisu koji ove kanale ima u ponudi.

Ukupno gledano, ponuda jutarnjih programa analiziranih televizija, je nedovoljna za građane koji žele da participiraju u jednom demokratskom društvu u potpunosti upoznati sa svim različitim stavovima, perspektivama i argumentima o datoj temi od javnog značaja.

MONITORING CENTRALNIH INFORMATIVNIH EMISIJA

Centralne informativne emisije tipa „večernji dnevnik“ su najznačajniji i najsveobuhvatniji pregled dnevnih događaja, ali i tema koje emiter želi da sopstvenom uredničkom inicijativom postavi u središte pažnje auditorijuma kao pitanje od javnog interesa o kojem bi trebalo da se, kroz javnu debatu , postigne društveni konsenzus i shodno tome proisteknu akcije relevantnih subjekata dnevnopolitičke prakse za njihovo rešavanje. Što je medijska inicijativa veća, sveobuhvatnija i usmerena na kritičko promišljanje rada donosilaca odluka i političkih, ekonomskih i drugih elita to je emiter kompetentniji i radi više u javnom interesu.

Večernje informativne emisije okupljaju ozbiljan auditorijum u svakoj zemlji, pa tako i u Srbiji. Samo Dnevnik u 19.30 RTS (javnog servisa Srbije) ima procenjen auditorijum od oko 3 miliona građana i građanki[6] i to se ne menja već dugi niz godina.

Za većinu stanovništva u Srbiji su televizijski dnevnici i dalje jedan od primarnih izvora informacija[7]. Iz tog razloga su televizije, i to one sa nacionalnim pokrivanjem, posebno izazovne i uticajne, te je veoma značajno analizirati njihov sadržaj kako bi se uočilo koje su to istaknute teme i na koji način se one posreduju auditorijumu. Tako se može bolje razumeti i društveno-politički kontekst datog trenutka i domininirajuća ideološka i politička, ali i politikantska i populistička, paradigma koja određuje opšte prihvaćen stav o svakoj pojedinačnoj temi koje televizije stave na društvenu agendu relevantnih događaja i kroz svoj informativni program ih stalnim ponavljanjem proglase i promovišu kao javni interes značajan da o njemu audiotorijum mora biti obavešten, jer ima pravo da to zna.

„Spisak“ tih odabranih događaja i tema kojima se posvećuje medijska inicijativa nije isti kod svih emitera, stoga su komparativne analize veoma učinkovite jer ukazuju na to koliko je „ideološkog“ utkano u uređivački koncept svake od monitorovanih televizija. Relevantan istraživački nalaz je kako prisustvo, tako i odsustvo medijatizovanih događaja, pojava i ličnosti u svakom od monitorovanih večernjih dnevnika.

---

[6] RTS. (2021). U martu više od tri miliona gledalaca uz RTS 1. RTS. [internet]. 1.apr. Dostupno na: https://www.rts.rs/page/rts/sr/rtspredstavlja/story/267/najnovije/4317202/u-martu-vise-od-tri-miliona-gledalaca-uz-rts-1.html.

[7] Centar za medije i medijska istraživanja. (n.d.). Informisanje u digitalnom okruženju u Srbiji. Fakultet političkih nauka univerziteta u Beogradu. [internet]. Dostupno na: https://centarzamedije.fpn.bg.ac.rs/informisanje-u-digitalnom-okruzenju-u-srbiji/.

JAVNI MEDIJSKI SERVISI[8]

Javni medijski servisi po svojoj definiciji predstavljaju medijske organizacije osnovane od javnosti, finansirane od javnosti i kontrolisane od javnosti (Veljanovski, 2005).

Definicija javnog interesa sadržana u Članu 7. Zakona o javnim medijskim servisima podrazumeva istinito, blagovremeno, potpuno, nepristrasno i profesionalno informisanje građana i omogućavanje slobodnog formiranja i izražavanja mišljenja svih delova društva, bez diskriminacije, kao i poštovanje i podsticanje pluralizma političkih, verskih i drugih ideja i omogućavanje javnosti da bude upoznata sa tim idejama, ne služeći interesima pojedinih političkih stranaka i verskih zajednica, kao ni bilo kom drugom pojedinačnom političkom, ekonomskom, verskom i sličnom stanovištu ili interesu.

Javni medijski servisi dužni su da u svom radu poštuju ljudska prava, slobode i demokratske vrednosti, ne služeći se pritom interesima pojedinih političkih stranaka i verskih zajednica, kao ni bilo kom drugom pojedinačnom političkom, ekonomskom, verskom i sličnom stanovištu ili interesu, i vodeći se načelom nepristrasnosti prilikom obrađivanja političkih, istorijskih, privrednih, socijalnih, zdravstvenih, kulturnih, obrazovnih, naučnih, ekoloških i drugih pitanja, omogućavajući ravnopravno sučeljavanje različitih stanovišta.

Posebno važnu ulogu javni medijski servisi imaju tokom predizborne kampanje kada su dužni da obezbede besplatno i jednako predstavljanje političkih stranaka, koalicija i kandidata koji imaju potvrđene izborne liste za republičke, pokrajinske ili lokalne izbore.

Osim poštovanja i podsticanja pluralizma mišljenja i ideja, zadatak javnih medijskih servisa je i afirmacija i očuvanje kulturnih vrednosti kako srpskog naroda tako i nacionalnih manjina i podsticanje razvoja obrazovanja i medijske pismenosti.

Najvažnije poluge koje osiguravaju nezavisnost i autonomiju javnih medijskih servisa su način finansiranja i izbora njihovih upravljačkih tela. Javni medijski servisi finasiraju se iz javnih prihoda. Budžetsko finasiranje, koje podrazumeva direktnu intervenciju države dovodi do zavisnosti javnih medijskih servisa od struktura koje su na vlasti. Finasiranje iz pretplate/takse ili nekog drugog oblika naplate od slušalaca i gledalaca pokazao se kao najcelishodniji jer se na taj način osigurava najveći stepen autonomije i nezavisnosti u odnosu na nosioce vlasti i uspostavlja još čvršća veza sa građanima zbog kojih javni medijski servisi postoje i kojima služe[9]. Javni medijski servisi mogu (i treba) da ostvaruju i komercijalne prihode, ali ih mogu koristiti isključivo za finansiranje svoje osnovne delatnosti.

---

[8] Uvodna razmatranja o fenomenu javni servis preuzet iz Jovović, Jelena. (2022). Javni servisi: posebni mediji posebne odgovornosti. Novosadska novinarska škola. [internet]. 28. okt. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/javni-servisi-posebni-mediji-posebne-odgovornosti-mediji-posebne-odgovornosti.

[9] Valić Nedeljković, Dubravka i Matić, Jovanka i Veljanovski, Rade. (2016). Ostvarivanje javnog interesa u javnim medijskim servisima u Srbiji. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://mediaobservatory.net/sites/default/files/NNS_publikacija_final.pdf.

I način izbora upravljačkih tela treba da bude takav da u najvećoj meri ograniči političke i druge uticaje, jer bez obzira na to što se radi o medijima čija su sredstva za rad u vlasništvu države, to ih ne čini državnim medijima.

Javna kontrola podrazumeva širok repertoar aktivnosti koje omogućavaju razmenu informacija između javnih medijskih servisa i gledalaca i slušalaca u kojoj javni medijski servisi polažu račune javnosti o ostvarenoj programskoj ponudi, postignutim rejtinzima i utrošenim sredstvima, a javnost kritički procenjuje i ocenjuje ove rezultate.

Novosadska novinarska škola od uspostavljanja javnih medijskih servisa 2006. godine na osnovu Zakona o radiodifuziji (2003) u ime osnivača, građana i građanki Srbije, monitoruje program RTV i RTS[10].

[10] Svi monitoring izveštaji o RTV-u dostupni na sajtu Novosadske novinarske škole.

Dnevnik Radio-televizije Vojvodine

Valentina Sigeti, Master komunikolog

Kontekst medija i monitorovane emisije

Radio-televizija Vojvodine (RTV) je pokrajinski javni servis sa sedištem u Novom Sadu. Trenutno RTV posluje u dve različite jedinice u kojima su televizija i radio odvojeni, uz predikcije da bi se u 2023. godini ovakvo stanje moglo promeniti izdvajanjem dodatnih 534 miliona dinara iz budžeta APV za stvaranje uslova preseljenja preostalog dela zaposlenih na televiziji RTV u novu zgradu.[11]

Osim o problemima vezanim za izgradnju i opremu nove zgrade Radio-televizije Vojvodine, u javnosti se poslednjih godina pisalo i o uslovima u kojima pokrajinski javni servis funkcioniše. Mediji su tako izveštavali da je RTV gotovo godinu dana radio bez generalnog direktora i vršioca dužnosti direktora RTV-a, dok na to mesto nije postavljen dotadašnji zamenik Jožef Klem.[12] U trenutku pisanja ovog izveštaja, Klem obavlja posao v.d. generalnog direktora, dok je mesto generalnog direktora još upražnjeno.[13]

Dodatno, Državna revizorska institucija (DRI) izvestila je o reviziji poslovanja Radio-televizije Vojvodine tokom 2020. i 2021. U izveštaju se navodi da je revizorska komisija ustanovila određene nezakonite prakse poput neosnovanog i nezakonitog uvećanja plata ali i postojanje sudskog spora između izvođača radova na novoj zgradi na Miševuku i RTV-a, odnosno Republike Srbije.[14]

Dnevnik je centralno-informativna emisija Radio-televizije Vojvodine. Emituje se svakog dana od 17 časova i traje 20 minuta. Prosečan broj priloga *Dnevnika*, bez rubrike Sport, je 10 s tim da je najmanji broj emitovanih priloga bio 7 a najveći 12. Emisija nema jasno podeljene rubrike. Uobičajen sled vesti čine najpre informacije iz domena unutrašnje i spoljne politike, potom društva, najčešće ekonomije i poljoprivrede, a na samom kraju pre sporta izdvajaju se priče iz kulture i obrazovanja, ponekad zdravstva.

---

[11] Beta. (2022c). Mirović: Dodatnih 534 miliona dinara za novu zgradu RTV-a. Danas. [internet]. 10. okt. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/mirovic-dodatnih-534-miliona-dinara-za-novu-zgradu-rtv-a/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[12] Kolundžija, Denis. (2022). REM: UO RTV preporučeno da blagovremeno imenuje vršioca dužnosti generalnog direktora pokrajinskog javnog servisa. Cenzolovka. [internet]. 28.jun. Dostupno na: https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-uo-rtv-preporuceno-da-blagovremeno-imenuje-vrsioca-duznosti-generalnog-direktora-pokrajinskog-javnog-servisa/ (pristupljeno: 7.dec.2022).

[13] RTV. (n.d.) Kontakt. RTV. [internet]. Dostupno na: https://rtv.rs/sr_ci/kontakt (pristupljeno: 7.dec.2022).

[14] Nikolin, Gorica. (2022). DRI proveravao RTV: Sudski spor zbog nove zgrade, uvećane plate i "plusevi" za dolazak na posao. 021. [internet]. 11.jul. Dostupno na: https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/311031/DRI-proveravao-RTV-Sudski-spor-zbog-nove-zgrade-uvecane-plate-i-plusevi-za-dolazak-na-posao.html (pristupljeno: 7.dec.2022).

Dnevnik RTV-a nije vezan za određena TV lica, već postoji nekoliko prezentera koji se smenjuju. Tokom analiziranog perioda registrovano je 6 različitih osoba koje su čitale vesti. Za vreme trajanja emisije se ne emituju reklame. Emisija počinje prikazom grafike sata koji otkucava sekunde do početka Dnevnika, nakon čega sledi uvodna špica i čitanje najave vesti. Estetika studija je formalna, karakteristična za centralno-informativnu emisiju u kojoj iza stola prezenteri čitaju vesti.

Korpus

Korpus istraživanja čine 15 emisija *Dnevnika*, odnosno 158 priloga objavljenih u *Dnevniku* u periodu od 8.8.2022. do 5.9.2022. Iz analize emisije isključeni su prilozi iz najave i rubrike Sport i Vremenska prognoza. Ukupno je monitorovano 255,48 minuta.

Povod

Povod najvećeg broja priloga u emisiji *Dnevnik* tokom analiziranog perioda bio je aktuelni događaj (85%). Prilozi čiji je povod bio aktuelni događaj u najvećoj meri su izveštaji u vezi sa ratom u Ukrajini, kao i dešavanja u okviru svetske i unutrašnje politike.

Medijska inicijativa je prepoznata u 9% priloga emitovanih u analiziranom korpusu. Teme priloga koji predstavljaju medijsku inicijativu su najčešće iz domena ekonomije i poljoprivrede. Neki prilozi koji su kodirani kao medijska inicijativa su analitičniji prilozi poput onih o grejnoj sezoni (16.8.2022) ili o posledicama suše (24.8.2022. i 28.8.2022). Primer dobre novinarske prakse je prilog objavljen 16.8.2022. o početku grejne sezone koji analitično razmatra cenu ogreva, struje i gasa, kao i dostupnosti energenata. Sagovornici u prilogu govore iz različitih uglova o predstojećoj grejnoj sezoni, a sugerišu se i određena rešenja problema. Isti pristup primenjen je i u obradi drugih tema, na primer o suši.

Među prilozima koji su prepoznati takođe kao medijska inicijativa su i tople ljudske priče, odnosno prilozi o uspešnim domaćinstvima (12.8.2022) ili pojedincima (3.9.2022). Ove priče su u službi davanja pozitivnih primera publici. Dobar primer takvog formata emitovan je 12.8.2022. kada je objavljen prilog o mladom poljoprivredniku koji uzgaja rasu goveda šarolej. Sagovornik je u prilogu ispričao svoje iskustvo o uzgoju ovih goveda, koja ne uzgaja mnogo domaćinstava u Vojvodini, što je korisna informacija za zainteresovanu javnost koja se bavi ovom delatnošću. Priči je autor prišao iz različitih uglova - uzgoja, ishrane, razmnožavanja, rezultata - što prilog čini svehobuhvatnim i informativnim. Ovakvu vrstu pristupa obradi teme sugeriše i jedna nova vrsta novinarstva. Reč je o novinarstvu okrenutom ka rešenjima („solution journalism”) koje zagovara praksu po kojoj je mnogo učinkovitije pokazati dobar primer rešavanja problema, nego stalno kritikovati one subjekte javne prakse koji su svojim (ne)činjenjem doveli da do problema dođe. Navedena reportaža bi mogla da bude primer novinarstva okrenutog ka rešenjima da se navedena priča uzela kao povod i dobar primer prakse ostalim poljoprivrednicima, a uz dodatnu analizu

da li bi uzjaganje ovih goveda moglo biti povoljno rešenje za neke druge probleme ili sl.

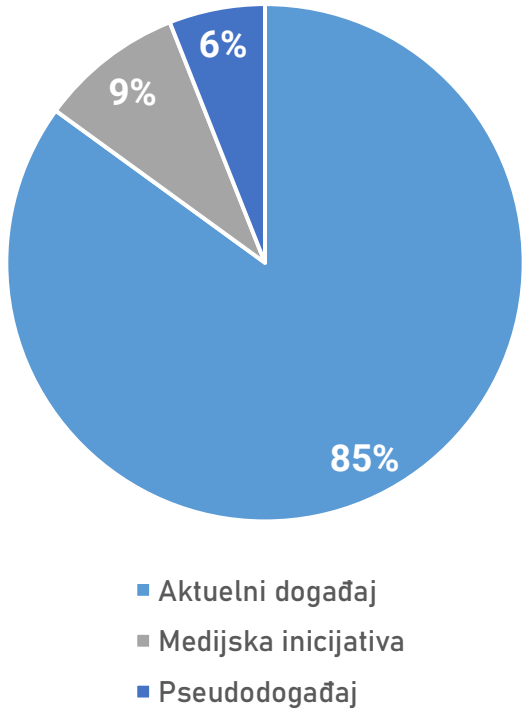

Grafikon br. 1: Povod

Najmanji je broj priloga čiji je povod određen pseudo ili promotivni događaj. Broj takvih priča ipak čini 6% korpusa. Neke od takvih priča su prilozi poput onog o poseti ministra Milana Krkobabića Babušnici povodom uvođenja autobuske linije koja povezuje opštinu sa selima (1.9.2022), potom poseta predsednika pokrajinske Vlade Igora Mirovića rekonstrukciji puta u Titelu (10.8.2022), i prilog o programu Moja prva plata (26.8.2022). Prilozi su obrađeni na vrlo jednostavan način, bez većeg angažovanja novinara. Prenose se izjave aktera događaja koji govore pozitivno o samoj temi, što je uobičajena novinarska praksa kada se izveštava sa pseudodogađaja. Međutim, neke od ovih priča, poput one o programu Moja prva plata, ili o rekonstrukciji puta u Titelu, jesu javni interes te je svakako potrebno da se o njima izveštava, ali je preporučljivije da se to čini analitičnije uz postavljanje kritičkih pitanja, studioznijeg istraživanja i uključivanja različitih mišljenja o datoj temi. Istovremeno, prilog o poseti ministra Milana Krkobabića Babušnici, nije prešao informativni prag da bi bio objavljen u Dnevniku RTV-a. Imajući u vidu faktore značaja takve lokalne vesti za pokrajinsku centralno-informativno političku emisiju, kao i udaljenosti ovih mesta od mesta prebivališta auditorijuma RTV-a, pa samim tim udaljenosti i od njihovih komunikativnih potreba može se s pravom zaključiti da je izveštaj emitovan isključivo zbog afirmacije aktivnosti ministra Krkobabić.

Tema

Teme priloga su bile ponajviše iz oblasti ekonomije i poljoprivrede (21%), potom svet-Srbija (13%) i Kosovo (10%). Ovo jeste opravdano kada se ima u vidu da je Vojvodina pretežno poljoprivredna regija, a da je Kosovo bilo u fokusu pokrajinskih političara još krajem 20 veka. Ukoliko se podsetimo osamdesetih godina, sada već prošlog veka, jedan od značajnih uzroka gubljenja pune autonomije Vojvodine je isprovocirano situacijom na Kosovu.

U analiziranom periodu, pitanja koja se tiču gasa i električne energije bila

su aktuelna u javnom diskursu, što se prepoznavalo i u programu *Dnevnika* RTV-a. Osim aktuelnosti iz ekonomije, RTV kao pokrajinski javni servis, uključivao je tokom analiziranog perioda redovno i teme iz oblasti poljoprivrede, stočarstva, voćarstva, ratarstva. Ovakva praksa je odgovarajuća i u javnom interesu građana Vojvodine s obzirom na to, što je već i navedeno, da su upravo ove privredne grane najrazvijene u Pokrajini.

Tema svet-Srbija i Kosovo su zauzele približan broj po učestalosti s obzirom na to da su se često podudarale zbog toga što su u dijalog Beograda i Prištine uključeni i strani akteri čije reakcije su se u tom kontekstu prenosile. Za vreme ovog monitoringa u društvu je bilo aktuelno pitanje ličnih karti i registarskih tablica vozila građana srpske nacionalnosti sa Kosova, te se zbog toga i ova tema nametnula na tako visokom mestu po svojoj učestalosti pojavljivanja u emisijama *Dnevnika*.

Grafikon br. 2: Teme

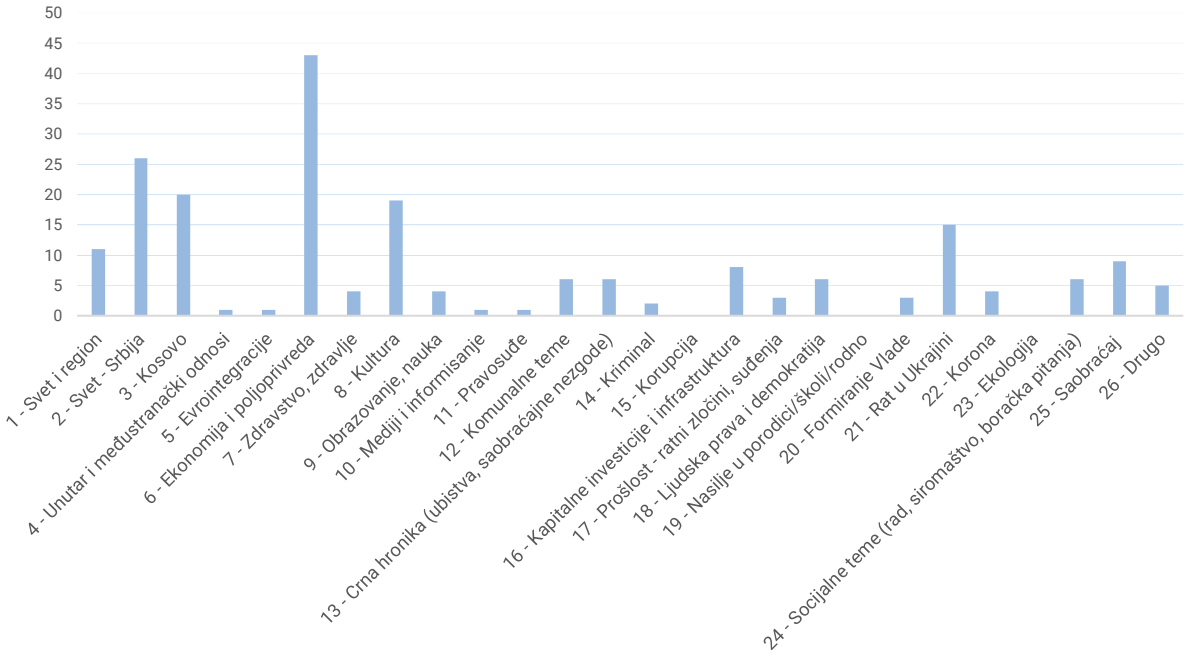

Osim navedenih, zastupljene su bile i teme kao što su kultura (9%), rat u Ukrajini (7%) i svet i region (5%). Ove teme su prisutne u svim analiziranim emisijama.

RTV, sudeći po ovom analiziranom korpusu koji je pozicioniran u godini kada je Novi Sad Evropska prestonica kulture, neguje praksu da kontinuirano izveštava građane Vojvodine o kulturnim manifestacijama u Novom Sadu i drugim gradovima Pokrajine.

Izvor informacija o ratu u Ukrajini, jesu saopštenja i agencijske vesti, a subjekti koji su govorili u ovim prilozima bili su akteri iz Ukrajine, kao i iz Rusije i

Evropske unije. Valja podsetiti da u Vojvodini živi ukrajinska nacionalna manjina, da RTV emituje program na ukrajinskom jeziku, tako da je bilo opravdano očekivanje da o ovom konfliktu bude više medijske inicijative. RTV nije iskoristio ove svoje komparativne prednosti.

Iako je u analiziranom periodu iščekivano formiranje Vlade, o ovoj temi govoreno je samo u 1% slučajeva, konkretnije u tri priloga. Prilozi o formiranju Vlade čine vesti od 8.8.2022. kada je premijerka Ana Brnabić najavila početak konsultacija o sastavljanju Vlade; potom vest od 24.8.2022. da je održana sednica predstavništva Srpske napredne stranke povodom formiranja Vlade; kao i izjava Miloša Vučevića 5.9.2022. da će javnost na vreme biti obaveštena ko će biti gradonačelnik Novog Sada. U društveno-političkom kontekstu u kojem je u vremenu monitoringa posttranziciona Srbija bila država i bez skupštine i bez vlade od aprila, naprosto je za preispitivanje urednička odluka da toj temi u centralnoj informativnoj emisiji pokrajinskog javnog servisa uopšte ne posveti dužnu pažnju medijskom inicijativom ukoliko već nije bilo aktuelnih događaja.

Podsetimo da je prisustvo određenih sadržaja jednako relevantan analitički podatak kao i njihovo odsustvo. To znači da se isključivanje određenog sadržaja koji je od izuzetnog javnog interesa, u ovom slučaju rat u Ukrajini i formiranje Vlade, može tumačiti kao nedostatak jer, prema teoriji dnevnog reda, nepostavljanjem određene teme od javnog značaja na agendu građani se uskraćuju za potrebne informacije o pitanjima o kojima je važno da razmišljaju osnaženi medijskim informacijama.

Istovremeno, malo više se govorilo o temama kao što su: kapitalne investicije i infrastruktura (4%), saobraćaj (4%), komunalne teme (3%), crna hronika (3%), socijalne teme (3%), ljudska prava i demokratija (3%), pri čemu o izuzetno kontroverznoj temi kao što je Europrajd nije bila posvećena niti jedna informacija u analiziranim prilozima.

Već i u ranijim monitorinzima uočeno je da su sasvim sporadično prisutne teme važne za svakog građanina iz oblasti zdravstva i zdravlja (2%), obrazovanja i nauke (2%), pandemije koronavirusa (2%).

U periodu kada su kriminal i korupcija kao i sudski procesi protiv organizovanih mafijaških grupa aktuelni u Srbiji, u pokrajinskom javnom servisu u toku celokupnog monitoring perioda, iako je reč o temama od izrazitog javnog interesa, njihova prisutnost je svedena na 1% i tako apsolutno marginalizovana kao relevantna. Isto se može reći i za teme iz okvira prošlosti kao što su ratni zločini i suđenja.

Subjekat i pol subjekta

Među subjektima je u analiziranim prilozima bilo najviše stranih i međunarodnih aktera (27%), a potom aktera izvršne vlasti kao i pokrajinske i lokalnih vlasti koji su govorili u podjednakom procentu od 9%.

Strani i međunarodni akteri su najčešći subjekti u analiziranim prilozima

zbog toga što su u datom momentu tema dijaloga Beograda i Prištine, kao i tema gasa i rata u Ukrajini bile jedne od najdominantnijih u javnosti. Sledstveno tome, akteri iz inostranstva su imali prostor u *Dnevniku* za različite reakcije, izjave, saopštenja i tumačenja pomenutih zbivanja.

Izvršna republička vlast, koju čine službenici i ministri bez predsednice Vlade i predsednika Republike, bili su podjednako zastupljeni kao predstavnici pokrajinske i lokalnih vlasti zajedno. Dodavši i premijerku (3%) i predsednika (3%), kao republičke aktere, može se ustanoviti da su funkcioneri iz republike češće dobijali prostor na pokrajinskom javnom servisu nego funkcioneri iz APV iako je reč o pokrajinskom javnom servisu. Ovaj nalaz, koji se ponavlja u monitorinzima iz godine u godinu, na implicitnom nivou jasno ukazuje koliko je obesmišljena autonomija Vojvodine i istovremeno koliko je snažna centralizacija države.

Nakon političkih aktera, prostor da govore imali su i predstavnici privatnog sektora (7%), kulturnih institucija (6%) i udruženja građana (4%) kao i građani sami (7%). Ostali subjekti govorili su u najmanje 3% slučajeva, ili manje: kosovski subjekti (3%), javni sektor (3%), zdravstvene institucije (3%), nezavisne institucije i agencije (2%), obrazovne i naučne institucije (2%), deca (2%), penzioneri (2%). Najmanje su bili zastupljeni zakonodavna vlast (1%), policija (1%), vojska (1%), opozicione partije (1%), mediji i novinari (1%), verske institucije (1%), sportske i rekreativne institucije (1%), stručnjaci (1%), mladi (1%), đaci (1%). Može se uočiti da su 1% zastupljenosti u uzorkovanom materijalu imali izuzetno važni akteri društva, a to su oni subjekti koji čine stub vlasti - zakonodavstvo, oni koji jednu državu čine demokratskom dakle opozicija, zatim oni koji bi svojom ekspertizom trebalo da objasne na analitički način pojave u društvu (stručnjaci i novinari) i naravno mladi, koji po pravilu nisu tema u centralnim informativnim emisijama.

Pol subjekta je bio više od tri puta češće muški (73% od ukupnog broja govornika), nego ženski (19%), što predstavlja odraz snaga u društvu u kojem se muškarci nalaze na najvišim zvaničnim funkcijama. Navedeni odnos se ne menja već decenijama iako svaki monitoring Novosadske novinarske škole ukazuje na podzastupljenost žena u medijskim sadržajima kao izvora informacija. Ovaj podatak izraz je nejednakosti koja postoji u društvu a koja se ogleda u tome da muškarci zauzimaju u većem broju nego žene visoke pozicije. Istovremeno može i da ukaže na tradicionalistički pristup u uređivačkoj politici koji zastupa stav da su muškarci, kao izvori informacija, kredibilniji i da im auditorijum više veruje. Pozitivna diskriminacija i afirmativna akcija, kada je o polu subjekata reč, pokrajinski javni servis ne sprovodi, kao i ni drugi mediji u našem društvu, sudeći po ovom monitoringu. U 8% slučajeva bio je zastupljen grupni subjekat, uglavnom kada je subjekat određena institucija bez identifikovanja konkretnog pojedinca koji u ime institucije govori. Anonimnih izvora nije bilo.

Mesto priloga

Najveći broj priloga se odnosio na sve građane Srbije bez obzira na mesto prebivališta. Od gradova u Srbiji najčešće se u prilozima pominjao Novi Sad (23 puta), potom Subotica (5 puta) i nešto manje Beograd i Sremska Mitrovica (po 4 puta). Izveštaja iz ostalih mesta u APV je takođe bilo u *Dnevniku* RTV-a, posebno iz ruralnih krajeva, ali se nijedno drugo pojedinačno mesto nije ponovilo više od 3 puta. Mesta na Kosovu i Metohiji, ili generalno Kosovo, bilo je pomenuto 6 puta u prilozima u analiziranom korpusu.

Strane države koje su se pominjale u prilozima bile su, najviše Ukrajina (14 puta) i to u kontekstu rata, govorilo se i o Rusiji, Crnoj Gori i Belgiji (konkretnije administraciji Evropske unije u Briselu) po 3 puta. Ovaj nalaz je potpuno predvidljiv. Kako se Vojvodina graniči sa četiri države u regionu (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Mađarska, Rumunija) u kojima su Srbi ili konstitutivni narod ili nacionalna manjina, sa kojima postoji živa ekonomska i kulturna saradnja, a sa nekima i političke napetosti, očekivano je da region bude u fokusu pokrajinskog javnog servisa. Međutim, tokom posmatranog perioda, mali broj vesti bio je posvećen događajima iz regiona ili regionalnoj saradnji, osim sa Mađarskom. Region je tema koja se svrstava u jednu od vrlo važnih za stanovništvo, pre svega, Vojvodine, u kojoj žive i nacionalne manjine kojima su te države domicilne, tako da postoji snažan javni interes za informacijama iz tog područja, te se RTV podstiče da o tome izveštava u još većoj meri.

Objekat

Strani i međunarodni subjekti, ne samo da su dobijali prostor da govore, već se o njima u najvećoj meri i govorilo (29%). Osim subjekata iz inostranstva, česta tema razgovora bila je izvršna vlast, a predsednik Republike konkretno u 5% slučajeva.

Ostale grupe o kojima se nešto češće govorilo nego o ostalima jeste privatni sektor i građani u načelu (po 8%). Prisutni su bili i drugi objekti poput: kosovskih subjekata (7%), kulturnih institucija i umetnika (7%), pokrajinske i lokalnih institucija vlasti (6%). O svim ostalim akterima govoreno je veoma malo: deca (2%), pripadnici etničke manjine (2%), osuđena/osumnjičena/optužena lica (2%), đaci (2%), kao i premijerka, policija, vladajuće partije, opozicione partije, javni sektor, obrazovne i naučne institucije, verske institucije, sportske i rekreativne institucije, stručnjaci, udruženja građana, mladi, penzioneri i stari po 1%.

Stav novinara

Stav novinara u prilozima bio je u najvećem broju neutralan (93%). Pozitivan stav bio je prisutan u 6% priloga, a negativan odnos u samo 1%.

Visok procenat neutralnog stava novinara koji su imali autori priloga u analiziranom korpusu *Dnevnika* RTV-a, ogleda se u novinarskoj pasivnosti. Naime, ovom analizom identifikovana je praksa da se u prilozima citiraju i prenose izjave političkih zvaničnika o određenim događajima i ličnostima, pasivno, bez

kritičke, odnosno bilo kakve, novinarske intervencije. Valjan model novinarske neutralnosti nužno podrazumeva izbalansiranost, odnosno tendenciju da novinar/novinarka sagleda određeni događaj, pojavu ili ličnost iz različitih perspektiva ili uglova, čak i kada se prenose izjave, saopštenja i citati zvaničnika. Ukoliko takvi elementi izostanu, mišljenja i pozitivan odnos vlasti i donosilaca odluka, odnosno političkih vladajućih elita, prema samoj sebi prenosi se kao aktuelna vest, iako u svojoj suštini to nije, već je reč o nečijem mišljenju. Vest mora da sadrži odgovor na šest osnovnih pitanja: ko, šta, gde, kada, kako i zašto uz kritičko sagledavanje odgovora na pomenuta pitanja. U primerima koje prenosimo u celosti, navedeni elementi izostaju:

> „Direktor kancelarije za Kosovo i Metohiju Petar Petković ocenio je da nema sumnje da Aljbin Kurti najnovijom izjavom pokazuje da otvoreno želi rat a ne dijalog i dogovor. Premijer u Prištini Aljbin Kurti izjavio je za italijansku Republiku da postoji rizik od novog sukoba sa Beogradom oko Kosmeta. Petković je rekao da ako Kurti javno potvrđuje da ZSO nikada neće biti formirana, a da Srbi moraju da prihvate jednostrane i nasilne odluke o tablicama i ličnim kartama, svima je jasno da Kurti priziva sukobe na Kosovu i Metohiji." (8.8.2022)

> „Srbija je samostalna i nezavisna država, sama bira svoje prijatelje i ne zaboravlja vekovno bratstvo sa Rusijom, istakao je ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin tokom sastanka sa ministrom spoljnih poslova ruske federacije Sergejom Lavrovom u Moskvi. Vulin je naglasio da je naša zemlja jedina u Evropi koja nije uvela sankcije Rusiji i nije postala deo antiruske histerije. Izrazio je i veliku zahvalnost Ruskoj federaciji na doslednom poštovanju suvereniteta i integriteta Srbije. Lavrov je istakao da će Rusija nastaviti da pruža podršku Srbiji u očuvanju teritorijalne celovitosti. Na sastanku je zaključeno da dve države u vreme velikih izazova imaju izuzetne diplomatske odnose i bilateralnu saradnju." (22.8.2022)

„Pokrajina će nastaviti da ulaže u obrazovanje, rekao je predsednik pokrajinske Vlade Igor Mirović, i podsetio na to da je nakon rebalansa budžet Vojvodine uvećan za gotovo 6 milijardi dinara a njime su obuhvaćena i ulaganja u osnovne i srednje škole. Obrazovanje je jedan od najvažnijih segmenata života i predstavlja budućnost, zaključio je Mirović. Zahvaljujući sredstvima pokrajinskog Sekretarijata za obrazovanje i sredstvima oportuniteta, škola u Zasavici je renovirana jer je želja gradskih čelnika da deca u školama u selu i područnim odeljenjima imaju iste uslove kao deca koja se školuju u gradu, istakla je gradonačelnica Svetlana Milovanović. 'Želimo da nam deca u selima, u područnim odeljenjima imaju isto tako dobre uslove za rad, za boravak u školi, pa i za igru kao i deca u gradu. Jednostavno želimo da nam grad i selo budu jedna porodica." Predsednik je mališanima

čestitao polazak u školu i ovom prilikom istakao da će pokrajinska Vlada nastaviti da ulaže u obrazovanje i podsetio da je nakon rebalansa budžet APV uvećan za gotovo 6 milijardi dinara, a rebalansom su obuhvaćena i ulaganja u osnovne i srednje škole. 'Ono što danas pružimo našoj deci kroz sam nastavni proces, ali i kroz uslove u kojim deca borave, rade i uče to će u budućnosti biti zapravo slika naše zemlje, slika njenih uspeha, slika tih malih, mladih ljudi koje danas pomažemo a koja će sutra voditi zemlju i sve procese u njoj.' Pored nastavka ulaganja u škole i obrazovanja, čemu svedoči izgradnja nove fiskulturne sale u osnovnoj školi u Mačvanskoj Mitrovici, predsednik je najavio i rekonstrukciju pozorišta Dobrica Milutinović u Sremskoj Mitrovici. Na kraju je istakao da će pokrajinska Vlada nastaviti dobru saradnju sa gradom, kao i do sada, i na sve načine pomoći u poboljšanju uslova života i radu svih stanovnika, a naročito dece." (1.9.2022)

U navedenim primerima ne može se identifikovati kritičko sagledavanje osnovnih elemenata vesti. Novinarskih intervencija gotovo da i nema, te nije moguće dekodirati stav novinara kao išta drugo nego neutralan. Međutim, odlukom da se direktnim citatom prenesu izjave funkcionera koje nedvosmisleno predstavljaju stavove političke vladajuće elite u pozitivnom svetlu, i izostankom kritičkog odnosa prema rečenom, ogleda se neutralnost u zanatskom smislu, ali u etičkom pogledu reč je o novinarskoj pristrasnosti ili autocenzuri. Oba razloga su pogubna za dobru novinarsku praksu.

Osim prenošenja pozitivnih samoprocena funkcionera, u nekim od analiziranih priloga RTV-a se pristrasnost ogleda tako što su negativni trendovi predstavljeni u pozitivnom svetlu. Navedeni primeri preneseni su u celosti:

> „Na sastanku predstavnika tri najveće penzionerske organizacije sa premijerkom Anom Brnabić i ministrima finansija i rada Sinišom Malim i Darijom Kisić Tepavčević, nije postignut konkretan dogovor oko povećanja penzija, ali predsednik Udruženja sindikata penzionera Srbije, Milan Grujić, kaže da je za penzionere najvažnije da je pokazana dobra volja da se standard penzionera popravi. Jedna od glavnih tema bila je povećanje penzija oko kojih su dve strane imale različite stavove. 'Nismo se složili u cifri, razlika je veoma mala, ali su shvatili potrebu, zbog povećanja energenata, troškova života i ishrane, svega, da je to nužna intervencija da bi ljudi fizički uopšte opstali.' Predlog penzionerskih sindikata bio je da se primanja za novembar i decembar povećaju 24%, a od januara za 19,3% dok su predstavnici Vlade na stanovištu da povećanje u novembru i decembru bude 9 procenata, a od januara 16%. Penzioneri su predložili i izmenu švajcarske formule po kojoj se usklađuju primanja najstarijih a tražili su i da se pokrene izrada socijalnih karata. Predsednica Vlade, Ana Brnabić, je istakla da je redovan dijalog sa penzionerima veoma važan te da će prioritet buduće Vlade biti nastavak odgovorne makroekonomske

politike kojom će moći da se planira i povećanje penzija. Naredni sastanak trebalo bi da se održi za mesec dana." (24.8.2022)

„Velike potrese na svetskom tržištu zbog pandemije, zatim i sukoba u Ukrajini osetili su privrednici u svim delatnostima. Mala i srednja preduzeća u Kikindi, uprkos velikim izazovima na tržištu, posluju bez većih problema. Uspevaju da se izbore i sa poskupljenjem repro materijala, korigovane su cene usluga, i to je na neki način stabilizovalo situaciju. Vlasnici preduzeća stabilan kurs evra ocenjuju kao vrlo važnu stavku u opstanku na tržištu. Vlasnici malih i srednjih preduzeća u Kikindi u prvih šest meseci ove godine, bili su prinuđeni da koriguju cene svojih usluga imajući u vidu da je došlo do promene vrednosti repro materijala. Kikinđanin Vladimir Purać bavi se proizvodnjom testenina. Uprkos brojnim izazovima u planu mu je proširenje kapaciteta i kupovina nove opreme. 'Planovi su veliki a realnost je malo sad drugačija, pa videćemo kako se bude sve odvijalo. Naravno da imamo tendenciju da se širimo i da rastemo'. Vlasnici preduzeća u Kikindi stabilan kurs evra ocenjuju kao vrlo važnu stavku u opstanku na tržištu. 'Zamisli kad bi kurs dinara sada počeo da slabi, mi mislim da bi imali daleko većih problema. Država mislim da zna šta da radi, mislim da je to dobro. Zamislite kada je danas 116, ja dođem sutra on 120, prekosutra 130, 140. Ja verujem da bi zatvorio, čekao bi da se kurs stabilizuje jer jedino tako možemo da radimo.' Kriza na istoku Evrope utiče i na poslovanje malih preduzeća iako je više pogođen sektor privrede u većim sistemima. 'Mislim da je naša Kikinda pokazala, uopšte menadžment koji vodi industriju u Kikindi pokazali su, da tako kažem, određenu žilavost i snalažljivost i fleksibilnost i prevazilazili su čak i, znate kada je bilo pre dve i po godine, da je bilo katastrofalno u onom početku, međutim, i tada su se ljudi snalazili i prevazišli. Iskreno se nadam za dobrobit našeg grada, naših zaposlenih, a i budućnosti našeg grada, da će to sve biti u redu.' U 2021. godini u našoj zemlji otvoreno je 5.000 preduzeća više nego što je zatvoreno. Uglavnom se radi o malim i mikro firmama za organizovanje keteringa, proizvodnju i dostavu brze hrane kao i novootvorenim restoranima." (28.8.2022)

U pomenutim prilozima predstavljen je model izveštavanja koji je zamaskirao informaciju o izvesnom negativnom trendu ili nedostatku. U tom svetlu je u prvom prilogu dat veći prostor informacijama o čemu je govoreno na sastanku, kao i o nameri Vlade da sa udruženjima penzionera uopšte razgovara, iako vest ne bi trebalo da bude namera, već ono što jeste, ili nije postignuto.

Isti model primenjen je i u drugom primeru u prilogu koji je suštinski informacija o privrednicima koji su podigli cene svojih usluga kako bi mogli da u inflaciji nastave poslovanje. Takva priča, koja po svojoj prirodi ima dve strane (privrednike i potrošače) u analiziranom prilogu usmerena je samo ka privrednicima, bez uključivanja druge strane (potrošača) na koje poskupljenje proizvoda i usluga privrednika utiče na drugačiji način. Osim izostanka drugih aktera koji se nalaze u poziciji potrošača, izostaju i akteri koji jesu privrednici ali koji poseduju drugačije iskustvo. Osim prevlasti jedne perspektive, jedan deo priloga obrađuje temu stabilnosti kursa kada sagovornik privrednik govori o hipotetičkoj situaciji prenoseći time poruku da bi situacija mogla biti nepovoljnija, te da trenutno stanje treba posmatrati blagonaklono. Tendecija za uokviravanjem ovog priloga u pozitivnom svetlu u ovom primeru može se iščitati i u tome što novinar ističe da konkretan privrednik iz Kikinde planira proširenje kapaciteta iako on sam kaže da je realnost drugačija od planova.

Zaključak

Analiza 158 priloga *Dnevnika* Radio-televizije Vojvodine tokom mesec dana pokazala je da su vesti pokrajinske centralno-informativne emisije aktuelne i da prate dominantne i relevantne događaje u datom momentu u društvu. Istovremeno nedostaje značajniji analitički pristup i veća medijska inicijativa u sagledavanju društvenih pojava koje su od javnog interesa.

Najviše prostora u informativnim emisijama posvećeno je spoljnoj politici Srbije, odnosu Beograda i Prištine kao i temama iz oblasti ekonomije i poljoprivrede koje jesu u javnom interesu građana Vojvodine i publike RTV-a, ali ne samo one, važni su bili i događaji i pojave koji nisu dobili prostor u centralnoj informativnoj emisiji. Osim navedenih, auditorijum *Dnevnika* RTV-a informisan je o kulturnim događanjima u najvećem gradu Pokrajine, pre svega pošto je Novi Sad Evropska prestonica kulture 2022, kao i o većim manifestacijama širom Vojvodine čime je ispunjena potreba za ovakvim tipom sadržaja, osim onih političkih i ekonomskih.

Najveći broj sadržaja u prilozima RTV-a dolazi iz Novoga Sada, kao administrativnog sedišta pokrajinske Vlade i kulturnog centra Vojvodine. Zastupljeni su i prilozi iz većih mesta – poput Subotice i Sremske Mitrovice i iz drugih manjih varoši. Značajan broj priloga, ponajviše onih koji se tiču unutrašnje i spoljne politike dolazi iz Beograda te je, u vezi sa time, identifikovano da su akteri republičkih vlasti češći subjekti nego akteri pokrajinske vlasti. Iako je za građane Vojvodine od javnog interesa da budu informisani o relevantnim pitanjima koje se tiču cele države, važno je da centralna emisija RTV-a bude u većoj meri izvor informisanja o dešavanjima u Pokrajini, a nešto manje o dešavanjima u Beogradu, imajući u vidu činjenicu da se o nacionalnim temama, događajima i pojavama auditorijum RTV-a može informisati u *Dnevniku* Radio-televizije Srbije (RTS).

Osim toga što su akteri republičke vlasti više zastupljeni, nego akteri pokrajinske vlasti, subjekti iz inostranstva imaju najveći prostor da iskažu svoja stanovištva u emisiji *Dnevnika* RTV-a. Ovaj podatak odraz je i društveno-političke situacije u Srbiji, kao i aktuelnosti u analiziranom periodu. Akteri o kojima se govorilo su takođe strani i međunarodni subjekti, potom subjekti vlasti, a onda i građani i privatni sektor. Politički subjekti najčešće govore sami o sebi i o drugim političkim akterima, što je indikator visoke politizovanosti pokrajinske centralno-informativne emisije.

Stav novinara u prilozima *Dnevnika* RTV-a u najvećem broju se ne može iščitati s obzirom na pasivnost prilikom rada na rubrikama. U analiziranom korpusu uočeni su primeri priloga koji su sačinjeni isključivo od parafraziranja i citiranja funkcionera što se ne smatra dobrom praksom, posebno imajući u vidu da funkcioneri imaju tendenciju da govore o sebi samima i to prevashodno u pozitivnom tonu. Preporučuje se da se ovakav tip priloga dopuni drugačijom, kritičkom perspektivom, a da se vreme izdvojeno za mišljenja zvaničnika ograniči.

Potencijal *Dnevnika* RTV-a prepoznaje se u prilozima koji predstavljaju medijsku inicijativu i u kojima se studioznije prilazi određenoj temi uz konsultacije različitih aktera i stručnjaka koji nude rešenja. Takvo proaktivno novinarstvo dobar je primer novinarstva koji se očekuje na javnom servisu, te se podstiče da bude prisutno u većoj meri, a da se broj pseudodogađaja, posebno onih udaljenih od auditorijuma RTV-a, umanji.

Istovremeno bez obzira na to što pokrajinski javni servis emituje na svom Drugom programu sadržaje na jezicima manjina bilo bi značajno da se i u *Dnevniku* na srpskom jeziku nađu prilozi koji u fokusu imaju manjinska prava. Istovremeno, iako se po Zakonu o javnim medijskim servisima (2014) *Dnevnik* RTV 1, emituje u celosti na srpskom jeziku, model dobre prakse bi bilo da osobe koje su na određenim pozicijama, a srpski im nije maternji jezik, govore na svom maternjem (manjinskom) jeziku a prevod bude titlovan na srpski jezik. Ovakav primer sadržaja, na primer, uzorkovan je u istraživanjima Novosadske novinarske škole, u 16 godina monitoringa *Dnevnika* javnog servisa Vojvodine, kada je pre nekoliko godina novinarka RTV kreirala TV paket o ravnopravnosti jezika i pisma u Pokrajini.

Dnevnik Radio-televizije Srbije

Tijana Bumbić, Koordinatorka projekata

Radio-televizija Srbije (RTS) je nacionalna medijska kuća u Srbiji koja pod današnjim imenom postoji od 1. januara 1992. godine. Krajem 2005. godine RTS počinje transformaciju u medijski javni servis Srbije. Ponovnim uvođenjem pretplate (ukinuta 2001. godine) i oslobađanjem od budžetskog finansiranja, stvaraju se ključni uslovi za njenu transformaciju. RTS je punopravan član Evropske radiodifuzne unije.[15]

Upravnu funkciju Javne medijske ustanove Radio-televizija Srbije obavlja Upravni odbor koji imenuje Savet Regulatornog tela za elektronske medije. Savetodavni organ RTS jeste Programski savet (ranije Programski odbor) čija osnovna funkcija je da zastupa interese gledalaca i slušalaca u celini.[16] Upravni odbor RTS izabrao je 15 novih članova Programskog saveta u julu ove godine (2022). Javnom medijskom ustanovom Radio-televizija Srbije rukovodi generalni direktor.

Izveštaj o radu koji je predat 2021. godine, a koji je potpisao generalni direktor Dragan Bujošević, navodi da je RTS u 2020. godini ispunio svoju osnovnu funkciju – da proizvodi i emituje program koji zadovoljava potrebe gledalaca i da je u funkciji javnog interesa. U izveštaju takođe piše da je RTS 2020. godine ostvario dobit od 2,8 milijardi dinara, da imaju manje repriza od Bi-Bi-Sija, da je prosečna plata oko 648 evra, da su posle višegodišnjeg poslovanja sa gubitkom, poslednjih pet godina poslovali sa pozitivnim finansijskim rezultatom.[17]

Važno je napomenuti da je od ove, 2022, godine ukinut, na prvom programu, *Dnevnik* na znakovnom jeziku. Sadržaj glavne informativne emisije za sada je dostupan putem titla, dok se dnevnik na znakovnom jeziku emituje na RTS3.

Informativna emisija *Dnevnik* emituje se svakog dana od 19:30 časova na prvom programu Radio-televizije Srbije (RTS) i traje okvirno 30 minuta. Osnovnu strukturu emisije čine kratke vesti, izveštaji i analitički televizijski prilozi, a intervju u studiju kao žanr povremeno je prisutan. *Dnevnik* počinje kratkim pregledom najvažnijih vesti a završava se blokom o sportu i vremenskom prognozom. Sadržaje za emitovanje u studiju najavljuju prezenterke, koje samostalno vode emisiju. Dinamičnost emisije podstaknuta je na samom početku

---

[15] Vikipedija. (n.d.). Radio-televizija Srbije. Wikipedia. [internet]. Dostupno na: https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%98%D0%B0_%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B5.

[16] RTS. (2017) Ko upravlja RTS-om. RTS. [internet]. 26.sep.Dostupno na: https://www.rts.rs/page/rts/sr/javniservis/story/279/ko-upravlja-rts-om/67325/ko-upravlja-rts-om.html.

[17] Diković, Jelena. (2021). RTS je uslužni servis režima i sramota za sve građane Srbije. Danas. [internet]. 11. avg. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/rts-je-usluzni-servis-rezima-i-sramota-za-sve-gradjane-srbije/.

Dnevnika vizuelnom prezentacijom studija i prezenterke koja se u pozdravnoj rečenici obraća gledaocima stojeći, nakon čega odlazi do centralnog dela studija odakle sa pulta prelazi na centralni deo informativne emisije. Studio iz kojeg se emituje *Dnevni*k RTS1 je od 29. januara 2022. dobio potpuno nov dizajn sa prepoznatljivom starom najavnom špicom, ali modernizovnom, uvedena je kao osnovna boja zagasito crvena što čitavoj emisiji daje dramatičniji vizuelni okvir[18]. RTS je najvljivao u različitim emisijama informativnog programa i na svom sajtu vizuelno-tehničku izmenu studija kao značajan korak ka modernizaciji cele produkcije *Dnevnik*a: „u novoj garderobi i u novoj najsavremenijoj tehnologiji dizajniran da odgovori svim zahtevima savremenog informativnog programa.'Naši gledaoci će biti u prilici da pod sjajem led reflektora najnovije generacije primete najveći video-zid na Balkanu, impozantnih dimenzija: 18,5 puta 2,5 metra. Takođe smo primenili i najnovija grafička rešenja sa proširenom realnošću. Naše prezentere ćemo slikati robotizovanim kamerama kojima se daljinski upravlja iz video-režije', kaže Zoran Vasić, rukovodilac Službe za tehničke operacije"[19]. Zadatak javnog servisa jeste da postavlja visoke standarde kako kad je sadržaj u pitanju, tako i u pogledu dizajna i tehničko-tehnoloških inovacija.

Monitorovane informativne emisije su se sastojale od devet do najviše 18 medijskih jedinica različitog vremenskog trajanja. Sve informativne emisije dostupne su u celosti i na veb sajtu RTS-a.

Korpus

Korpus istraživanja čini 15 emisija *Dnevnika*, odnosno 179 jedinica analize (pojedinačna objava od najave do odjave), objavljenih u *Dnevniku* u periodu od 8.8.2022. do 5.9.2022. Iz analize emisije isključeni su prilozi iz najave i rubrika Sport i Vremenska prognoza. Ukupan korpus čini oko 450 minuta.

Povod

Analiza povoda informativne emisije daje nam uvid u uređivačku politiku medija ali govori i o angažovanosti novinara.

Povod za izveštavanje je u 77% slučajeva bio aktuelni događaj, a 25 medijskih jedinica, odnosno 15% priloga je bilo medijski inicirano. Najmanji je broj priloga čiji je povod određen kao pseudo, ili promotivni, događaj, broj takvih priča čini 8% posmatranog korpusa. Najprisutniji medijski žanrovi u *Dnevniku* RTS1 su vest i izveštaj, a zatim televizijski paket i intervju kao analitički žanrovi kojima se kreiraju sadržaji medijske inicijative. U ovom monitoringu bilo je svega dva intervjua i to u *Dnevnicima* emitovanim 10.8.2022, kada je o temi poskupljenja gasa i struje govorio Miloš Mladenović, diretor srpske berze struje u SEPEKSU, i 28.8.2022. kada je gost u studiju bio Marko Uljarević, direktor

[18] Vulinović, Jovana. (2022). Novi studio Dnevnika RTS-a. RTS. [internet]. 28.jan. Dostupno na: https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4681534/novi-studio-dnevnik-.html.

[19] Isto.

IPSOS stratedžik marketinga, povodom trećeg mandata premijerke Ane Brnabić.

Visok procenat medijskih jedinica čiji je povod bio aktuelni događaj ogleda se u opredeljenju uređivačkog menadžmenta da na dnevnom nivou prate i izveštavaju auditorijum o pre svega aktuelnim temama iz Srbije, regiona i sveta. Zaključak o prioritetima i o aktuelnosti događaja, o kojima se izveštavalo, može se dobiti na osnovu analize tema koje su bile najzastupljenije.

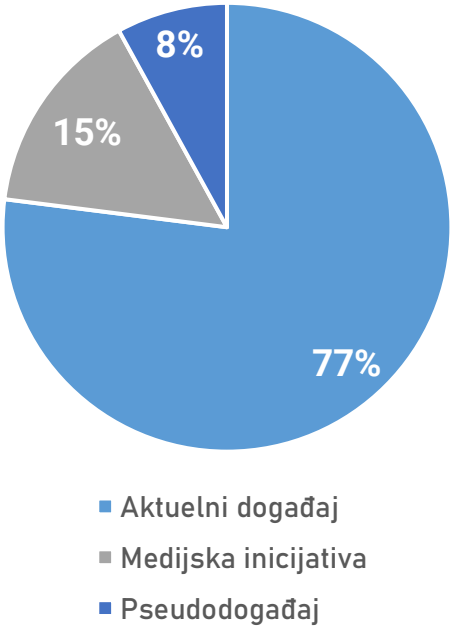

Grafikon br. 1: Povod

Medijska inicijativa koja je prepoznata u 15% priloga u najvećem broju bila je o zdravstvu, socijalnoj politici, ekonomiji i poljoprivredi, kao i kulturi. Neki prilozi koji su kodirani kao medijska inicijativa su analitičniji od drugih poput onih o ceni gasa (8.8.2022) ili o Naučno tehnološkom parku Niš (8.8.2022). Prilog o Naučno tehnološkom parku Niš je svrstan u medijsku inicijativu s obzirom na informacije koje pruža, pre svega u oblasti poslovnih mogućnosti za mlade, edukacije i saradnje, kao i na osnovu analitičkog pristupa novinara.

Najveći broj priloga iz ove kategorije ipak je bio fokusiran na teme zdravstva i socijalne politike. Ovi prilozi ukazuju i na izazove i slabosti, kontroverze u društvu, poput priloga o porodičnom nasilju (28.8.2022). Izdvajamo ga kao primer visoke profesionalnosti autora. Sagovornice u prilogu su štićenica sigurne kuće, čija upozorenja da suprug nije bezbedan za decu nisu bila prihvaćena u Centru za socijalni rad, Vedrana Lamanović iz Autonomnog ženskog centra i Gorjana Mirčić Čukalović, koordinatorka za rodno zasnovano nasilje u VJT u Beogradu.

Neki od primera medijske inicijative o zdravstvu su prilozi o matičnim ćelijama (28.8.2022) i prilog o mogućnostima vantelesene oplodnje (20.8.2022). Sve navedeno je važno, posebno kada se zna da je u Srbiji natalitet među najnižima u Evropi pa i svetu. Istovremeno nijedna druga monitorovana televizija nije imala ništa slično u svojoj ponudi.

Primer tople ljudske priče ogleda se u prilogu o humanitarnim akcijama i delovanju organizacije Leuka (16.8.2022). Prilog predstavlja pozitivan primer delovanja organizacije i informiše građane o mogućnostima i načinima na koje mogu da pomognu u izlečenju pacijenata obolelih od leukemije. Danas u svetu novinarstva sve više se neguje jedan novi pristup „novinarstvo okrenuto ka rešenjima" (solution journalism). Ovakve rubrike su izrazito edukativne što i jeste

jedna od uloga javnog servisa, dakle ne samo da informiše, već i da obrazuje.

U domenu edukativne uloge javnog servisa je kodiran i prilog o društvenim mrežama i pseudo bliskosti (30.8.2022), fenomenu koji najčešće pogađa mlađe generacije. I po ovome je javni servis Srbije jedinstven. Ovakvih analitičkih priloga iz oblasti psihologije svakodnevice u drugim televizijama i njihovim centralno-informativnim emisijama monitorovanim u ovom periodu nije bilo.

Pseudodogađaji, odnosno događaji organizovani da bi mediji o njima izvestili najčešće su povod za promociju osobe ili grupe koja dati događaj inicira. Kodni protokol podjednako je tretirao pseudodogađaj i neskriveno promotivni događaj, kao jednu kategoriju, pa tako u slučaju RTS-a imamo i primere čisto promotivnih priloga. Primer je vest o početku emitovanja nove serije na RTS-u (3.9.2022). U prilogu govore reditelj serije Petar Ristovski kao i glumice Zorka Ristovski i Sloboda Mićalović. Trebalo bi istaći da je samoreklamiranje veoma često prisutno u *Dnevniku* RTS-a. Sličan primer jeste i prilog emitovan 30.8.2022. o trenutno najgledanijoj seriji *U klinču* koja se emituje na RTS-u. Pseudodogađaj ili neskriveno promotivni događaj (prilog) predstavlja i primer emitovan 8.8.2022. o poslovanju kompanije Air Serbia. Prilog je u formi vesti, bez sagovornika i šireg konteksta:

> „Air Srbija je tokom meseca jula prevezla više od 400 hiljada putnika u redovnom i čarter saobraćaju. To je rekordan broj od 2013. godine od kada kompanija posluje pod tim imenom. Saobraćaj je naročito pojačan na letnjim destinacijama, kao što su Barselona, Larnaka, Dubrovnik, Atina, a porast broja putnika beleži cele ove godine i na linijama za London, Cirih, Istanbul, Berlin i Njujork."

Petog septembra je emitovan prilog o vozu Soko i milionitom putniku. Prilog je takođe kao i prethodni primer bez šireg konteksta ili sagovornika:

> „Vozom na brzoj pruzi Beograd - Novi Sad prevezlo se milion putnika od kada je pre nepunih šest meseci puštena u saobraćaj. Milionitu putnicu Vesnu Radmilac, iz prestonice, na stanici Novi Beograd sačekali su resorni ministar i direktor Srbija voza i uručili joj poklon, godišnju kartu za voz i železničku kapu".

Tema

Monitoringom je uočena zastupljenost 25 različitih tema u analiziranim informativnim emisijama. Četiri teme koje su imale 10, ili više odsto udela u zastupljenosti bile su Svet i region (15%), Ekonomija i poljoprivreda (13%), Svet i Srbija (10%) i Kosovo (10%).

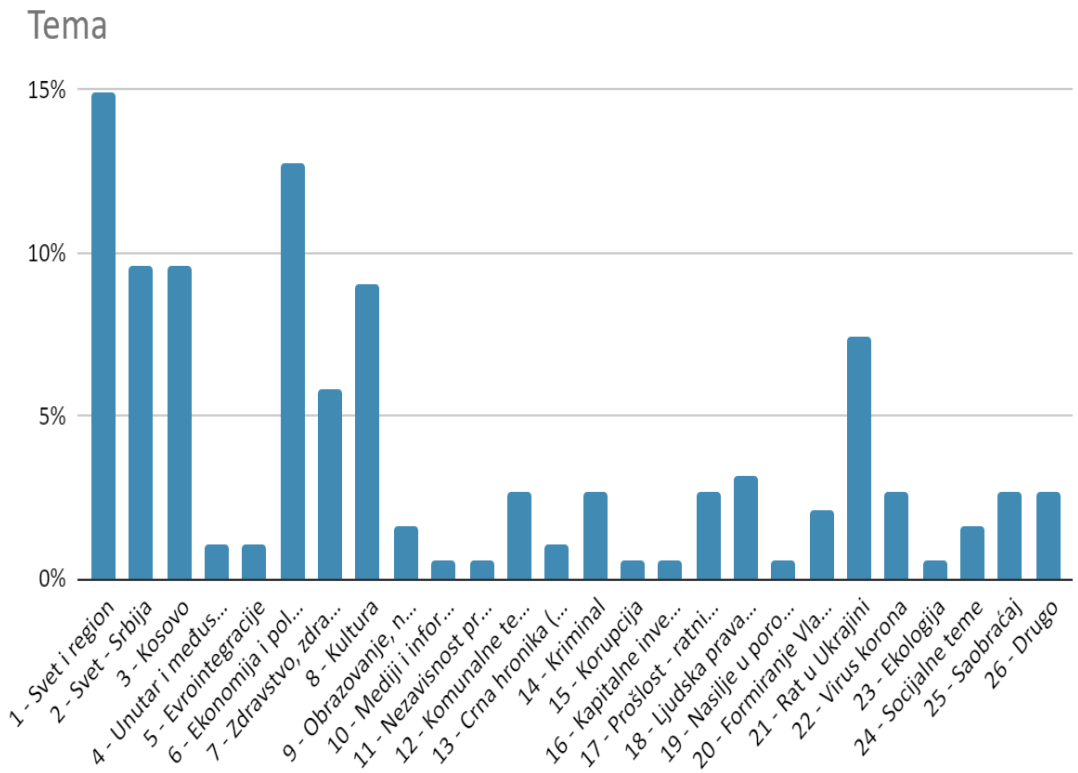

Grafikon br. 2: Teme

Izrazita zastupljenost tema koje se odnose na Svet i region, pre svega, je posledica izveštavanja o aktuelnim dešavanjima u Rusiji i Ukrajini. Prilog o ovoj temi bio je zastupljen u svakoj od posmatranih emisija. Jedan od osnovnih modela selekcije vesti je onaj koji su definisali Galtung i Ruž[20]. Po ovim autorima što je zemlja ekonomski i politički uticajnija u svetu to je verovatnije da će biti subjekt informacija objavljenih o njenoj delatnosti u vestima. Ako se doda i da je reč o kriznoj situaciji (u ovom slučaju o ratu) mesto u vestima joj je osigurano pošto je drugi vodeći obrazac za selekciju vesti Galtunga i Ruža da događaj gde se gube ljudski životi uvek prelazi informativni prag.

Objavljivane su i vesti iz oblasti svetske ekonomije i političko-vojno-strateških aktivnosti. Osim o Ukrajini i Rusiji, zastupljena je bila i tema o poskupljenju i nestašici gasa, koja je bila posmatrana na nivou zamalja iz Evrope, regiona i Srbije. Izveštavanje o ovoj temi doprinelo je i visokim procentima zastupljenosti varijable Svet i Srbija.

[20] Novosadska novinarska škola. (n.d.). Osnove televizijskog novinarstva. Novi Sad: Novosadska novinarska škola.

Varijabla Kosovo, ima visoku učestalost pre svega zbog aktuelnih pregovora Aleksandra Vučića i Aljbina Kurtija u Briselu. Povod je bila krizna situacija rešavanja u Srbiji osporavanog pitanja ličnih dokumenata i registraskih tablica. Osim pregovora, Kosovo je bila tema sagledana u kontekstu prve posete premijerke Ane Brnabić Kosovu.

Kada su u pitanju ekonomija i poljoprivreda, prioritet su imale teme koje su se odnosile na stanje radova u poljoprivredi, poskupljenje i nestašica gasa, goriva ali i teme o kreditnom rejtingu u Srbiji (20.8.2022). Prilog o ceni i nestašici peleta (20.8.2022), vest o najavi povećanja penzija (12.08.2022), prilog o povećanoj minimalnoj ceni rada i pregovorima između predstavnika sindikata i poslodavaca (16.8.2022) su odražavale svakodnevicu Srbije u vreme monitoringa i bile od izuzetnog interesa za svakog građanina. Prilog o ceni i nestašici peleta predstavlja primer dobre medijeske prakse. Povod za izveštavanje je stav predstavnika fabrika peleta da su za visoke cene i nestašicu odgovorni iz Srbija šume, dok predstavnici Srbija šume ukazuju na potencijalne malverzacije na tržištu. O protestima poljoprivrednika, koji su bili veoma zastupljena tema u nekim drugim medijima, u *Dnevniku* RTS1 izveštavano je samo u dva navrata (10.8.2022. i 14.8.2022).

Format *Dnevnika* uobičajeno sadrži blok tema iz oblasti kulture. U monitorovanom periodu su vesti iz oblasti kulture bile zastupljene 9% od ukupnog korpusa, što je znatno više nego u posmatranim televizijskim vestima drugih emitera i opravdava ulogu koju ima javni servis. Kao što su pokazali rezultati monitoringa koji je Novosadska novinarska škola sprovela[21] 2020. godine i ovoga puta primećeno je odsustvo informacija koje se tiču kulture manjina, iako je to predviđeno kao javni interes članom 7 Zakona o javnim medijskim servisima (2014).

U nešto manjem broju govorilo se i o temama kao što su: komunalne teme (3%), kriminal (3%), epidemija virusa korona (3%), prošlost (ratni zločini i suđenja) (3%), ljudska prava i demokratija (3%) uključujući i sporadično izveštavanje o Europrajdu. Kao i kod drugih monitorovanih emitera formiranje vlade (2%) je potpuno neopravdano ostalo na margini interesovanja čak i javnog servisa. Temama, koje su važne za svakodnevni život građana Srbije, RTS1 se u monitorovanom periodu nije značajnije bavio: obrazovanje i nauka (2%), socijalne teme (2%), nezavisno pravosuđe (1%), kapitalne investicije i infrastruktura (1%), ekologija (1%).

Tema o održavanju Europrajda koja jeste bila jedna od veoma aktuelnih u posmatranom periodu bila je zastupljena u samo dve medijske jedinice.

Prema ponudi sadržaja može se uočiti da se javni servis Srbije rukovodi raznovrsnim komunikativnim potrebama auditorijuma, ali isto tako da, na osnovu

[21] Valić Nedeljković, Dubravka i Isakov, Siniša. (2020a). Analiza sadržaja odabranih informativnih emisija javnih servisa u Srbiji. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/wp-content/uploads/2020/03/javn.pdf.

ključnih aktera o temama od društveno-političkog značaja insistira, pre svega, na političkoj agendi koju su postavili, u javnoj sferi Srbije, donosioci odluka.

Subjekat

Najzastupljenije varijable u okviru posmatranih emisija bile su strani i međunarodni subjekti (38%), građani (8%), izvršna vlast (7%), ekonomski subjekti - privatni (7%), stručnjaci (7%) i kulturne institucije i umetnici (6%). Procentualna zastupljenost subjekata ogleda se u temama koje su bile najzastupljenije, ali i u velikom broju sagovornika po medijskoj jedinici.

„Odabir sagovornika, kao i odabir osoba čije će se mišljenje prenositi, istovremeno podrazumeva dodeljivanje mogućnosti vršenja uticaja. Kada se analizira odabir subjekta trebalo bi imati u vidu da će određene osobe imati prednost zahvaljujući količini i važnosti informacija koje poseduju. Međutim, s obzirom na misiju javnog servisa da unapredi demokratske procese u društvu, kao i da radi na inkluziji manje vidljivih ili ugroženih slojeva stanovništva, ipak bi trebalo potražiti balans prilikom uključivanja subjekata koji će predstavljati glas svih društvenih grupa tokom izveštavanja, jer će to neminovno uticati i na samu temu i medijsku inicijativu."[22]

Visokoj zastupljenosti stranih i međunarodnih subjekata doprinele su aktuelne teme u posmatranom periodu, kao što su rat u Ukrajini, dijalog između Beograda i Prištine, energetska kriza, cena gasa ali i ostale teme koju su u datom periodu bile aktuelne na svetskom nivou. Prilozi poput onih o ratu u Ukrajini, dijalogu između Beograda i Pristine i prilozi o energetskoj krizi imali su veliki broj sagovornika po medijskoj jedinici.

Drugu najzastupljeniju grupu subjekata čine građani (8%). I ovde je kodiran veliki broj sagovornika i sagovornica koji su bili najčešće citirani u televizijskim paketima o ekonomiji i poljoprivredi, zdravlju i zdravstvenim institucijama i kulturi.

Subjekti predstavnici izvršne vlasti činili su 7% od ukupnog informativnog posmatranog korpusa. Nasuprot tome, predstavnici opzicionih partija pojavili su se samo u jednoj medijskoj jedinici (18.8.2022), kada je Dobrica Vaselinović bio jedan od sagovornika o temi smene nadležnih u gradskim preduzećima. Javni servis po Zakonu o medijskim javnim servisima (2014) ima obavezu da u sadržaje uključi različite subjekte političke prakse što znači i opoziciju podjednako kao i poziciju. Ovaj nalaz upućuje na to da je javni servis Srbije više promoter vlasti, nego prostor javne debate za predstavnike celokupne političke scene Srbije.

Kada su u pitanju subjekti pripadnici posebnih društvenih grupa, svoje predstavnike su imali deca, đaci, studenti i osobe sa invaliditetom.

Pol subjekta je bio znatno češće muški (72%). Ženski subjekti bili su tri puta manje zastupljeni (23%) kao i u svim ostalim posmatranim centralnim informativnim emisijama drugih emitera.

[22] Isto.

Međutim, mora se imati u vidu da je javni servis svojim posebnim položajem na medijskoj sceni u obavezi da, po modelu afirmativne akcije, teži ka rodnom balansu, a ne da, rukovodeći se trenutnim pozicioniranjem muškaraca u javnoj sferi, uzima kao osnovni parametar za izbor subjekata informacija od javnog značaja isključivo njihovo hijerarhijsko mesto u političkoj i javnoj sferi.

Žene na poziciji subjekta su bile prisutne po dva modela - ili su u pitanju bile žene kojima njihova funkcija obezbeđuje prostor u informativnoj emisiji, ili su to osobe iz tradicionalno ženskih polja javnog delovanja (obrazovanje, zdravstvo, kultura). Osim predstavnica izvršne vlasti i premijerke, ženski subjekti najzastupljeniji su bili u medijskim jedinicama o zdravstvu i kulturi.

Veliki broj stranih i međunarodnih subjekata pripadao je varijabli muški subjekt. Kako je razlika u zastupljenosti značajna u pitanju je nedvojbeno jasna namera emitera, iako se na prvi pogled može činiti da predstavlja tek trenutni odraz raspodela „snaga" u društvu. Međutim ukoliko bi javni servis sledio akcione planove i strategije različitih ženskih platformi i drugih ženskih lobističkih grupa i nevladinih organizacija, kao i međunarodnih institucija[23] imao bi dobar model kako da poveća učešće žena kao subjekata i u informativnim emisijama.

[23] UN Women. (n.d.). Strateški plan 2022-2025. [internet]. Dostupno na: https://www.unwomen.org *› sites › default › files*.

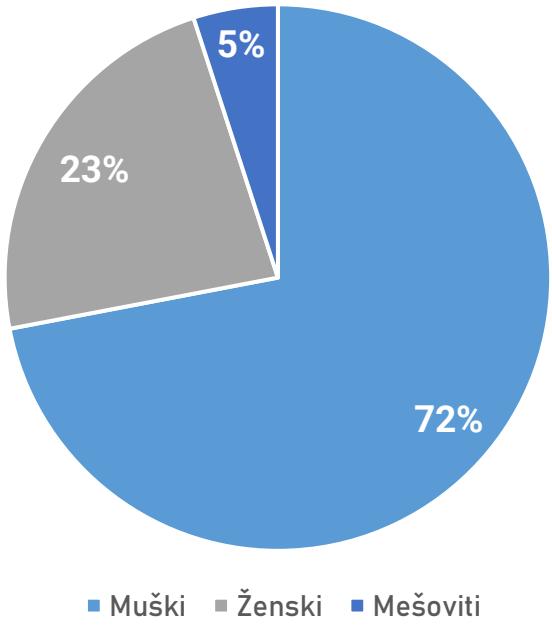

Grafikon br. 3: Pol subjekta

U 5% slučajeva bio je zastupljen grupni, odnosno mešoviti, subjekat, uglavnom kada je u pitanju određena institucija bez identifikovanja konkretnog pojedinca koji u ime institucije govori. Anonimnih izvora nije bilo.

Objekat

Monitoringom je zabeležno 19 različitih objekata koji su imali makar 1% udela.

Najzastupljeniji kao objekat bili su strani i međunarodni subjekti (19%), što se može dovesti u korelaciju sa zastupljenošću iste varijable u kategoriji subjekat (38%) ali i zastupljenošću tema svet i region (15%), svet i Srbija (10%) i rat u Ukrajini (10%) i Kosovo (10%). Ovaj

nalaz takođe korespondira sa svim ostalim analiziranim informativnim emisijama drugih nacionalnih emitera.

Na drugom mestu po zastupljenosti nalazi se objakt iz varijable građani (9%), zatim predstavnici kulturnih institucija i umetnici (8%), dok su sa 7% bili zastupljeni predstavnici izvršne vlasti, kosovski subjekti i ekonomski subjekti.

Ostali akteri koji su bili manje zastupljeni su: zdravstvene institucije (4%), predsednik (3%), stručnjaci (3%), udruženja građana (3%), osuđena/osumnjičena/optužena lica (3%), policija (2%), verske institucije (2%), vojska (2%), nezavisne institucije i agencije (2%), deca (2%) kao i premijerka, vladajuće partije, institucije socijalne zaštite, nezaposleni, javni sektor, obrazovne i naučne institucije i verske institucije.

Stav novinara

Stav novinara prema temi ili subjektu govori nam o tome da li su novinari, odnosno prezenteri, bili pristrasni ili nepristrasni u izveštavanju o događajima, pojavama i osobama. Odnos novinara prema subjektu ili temi uslovljen je uređivačkom politikom i ciljem koji mediji želi da postigne.

Rezultati analize korpusa pokazuju da je stav novinara u najvećem broju slučajeva bio neutralan (91%). Pozitivan stav bio je prisutan u 9% priloga, a negativnog odnosa novinara prema temi nije bilo. Pozitivan stav bio je zastupljen u medijskim jedinicama o kulturi.

Visok procenat neutralnog stava novinara u analiziranom korpusu RTS-a, pokazuje da je reč ne o njihovom kritičkom stavu i novinarskoj distanci, kao i izbalansiranosti u odnosu na različita gledišta i tome slično, već o autocenzuri koja se ogleda u profesionalnoj pasivnosti. U najvećem broju medijskih jedinica identifikovana je praksa da novinari samo citiraju ili prenose izjave političkih zvaničnika o određenim događajima i ličnostima, pasivno, bez kritičke novinarske intervencije. Nečinjenje prouzrokovano samocenzurom prikriva se prividnom neutralnošću. Tek sagledavanjem priloga u širem kontekstu može se identifikovati realan stav novinara.

Dakle, ako posmtaramo širu sliku, valentnost jedne medijske jedinice uslovljena je i odabirom subjekata koji imaju određen stav o temi ili objektu. Pa tako, iz ugla posmatrača prilog o određenoj temi može biti ocenjen, ili shvaćen, kao negativan ako je stav sagovornika bio negativan, bez obzira na to što su novinari bili nepristrasni.

Jedan od primera koji pasivnost ilustruje je prilog o potencijalnom otkazivanju Europrajda (22.8.2022):

> „Odvratni su mi i jedni i drugi. Jer i jedni i drugi samo gledaju kako da stave teret na leđa svojoj državi. Grozni su mi, i oni koji bi da tuku, da tukući pedera pored sebe, se bore protiv pedera u sebi. Kao i oni koji bi nešto da hvališu a ne razmišljaju o tome kakve sve probleme ima država Srbija."

> „Nema nikakve dileme da će se Europrajd 2022. godine održati u Beogradu, od 12. do 18. septembra kako je to i planirano uključujući svih 130 događaja koji su već sada najavljeni na našem veb sajtu. Europrajd neće biti otkazan, mi kao organizatori smo jasni u toj poruci i on jedino može hipotetički nekom nelegalnom odlukom i protivustavnom odlukom biti zabranjen." Goran Miletić, Evroprajd 2022.

Novinarka je u nastavku priloga parafrazirala izjavu gradonačelnika Beograda: „Polemika o Prajdu počela je još kada je gradonačelnik rekao da sigurno neće da ga otvori niti podigne zastavu ispred skupštine grada." i Vladike banatskog Nikanora: „Vladika banatski Nikanor je u besedi prokleo učesnike Prajda i čak pozvao na upotrebu oružja protiv njih".

Na kraju priloga citirana je i izjava poverenice za zaštitu ravnopravnosti Brankice Janković: „Ne razumem ovoliko podizanja tenzije oko događaja, koji su iako u manjem obimu kod nas već održavani. Zabrinjava politizacija pitanja koje bi trebalo da bude u domenu ljudskih prava, ali me s druge strane ne iznenađuje, uzimajući u obzir kompleksnost bezbednosne, političke i ekonomske situacije kako u celoj Evropi, tako i kod nas. Očekujem da kod svih aktera prevlada svest da se podizanjem tenzija ništa ne postiže, i da na kraju svi možemo imati samo štetu", i parafrazirano je saopštenje beogradske kancelarije SZO da masovne skupove ne treba otkazivati zbog pojave „majmunskih" boginja.

Za ovakav primer, na osnovu različitosti subjekata i nepristrasnosti novinara, možemo reći da je izbalansiran, ali se postavlja pitanje njegove informativne vrednosti. Izjave pojedinačnih subjekata predstavljaju njihov lični stav i senzacionalističkog su tona, tako da se valentnost cele medijske jedinice može oceniti i kao pozitivna i negativna u zavisnosti od prethodnog stava posmatrača.

Zaključak

Analiza je pokazala da se centralno-informativni program Radio-televizije Srbije odlikuje neutralnošću novinara (u 91% slučajeva) koja se ispoljava pasivnim pristupom analizi tema. Pozitivan stav bio je prisutan u 9% priloga, uglavnom u prilozima o kulturi, dok negativnog odnosa novinara prema temi nije bilo.

Uočen je visok stepen tematske raznovrsnosti, odnosno 25 različitih tema. Četiri teme koje su imale 10 ili više odsto udela u zastupljenosti bile su Svet i region (15%), Ekonomija i poljoprivreda (13%), Svet i Srbija (10%) i Kosovo (10%), što je uglavnom podudarno i sa sadržajima centralnih informativnih emisija drugih emitera. Format Dnevnika podrazumeva blok tema iz oblasti kulture, pa su tako vesti iz oblasti kulture bile zastupljene 9% što je znatno više nego u posmatranim televizijskim vestima drugih emitera i opravdava ulogu koju ima javni servis. Održavanje Europrajda kao jedna od veoma aktuelnih tema u posmatranom periodu, bila je zastupljena u samo dve medijske jedinice.

Povod za izveštavanje je u 77% slučajeva bio aktuelni događaj, 15% priloga je bilo medijski inicirano, dok pseudo ili promotivni događaj čini 8% posmatranog korpusa.

Najzastupljenije varijable kategorije subjekat u okviru posmatranih emisija bile su strani i međunarodni subjekti (38%), građani (8%), izvršna vlast (7%), ekonomski subjekt - privatni (7%), stručnjaci (7%) i kulturne institucije i umetnici (6%). Procentualna zastupljenost subjekata ogleda se u temama koje su bile najzastupljenije, ali i u velikom broju sagovornika po medijskoj jedinici. Gotovo podjednaka zastupljenost građana (8%) i predstavnika izvršne vlasti (7%), samo delimično govori u prilog obavezi RTS-a da bude platforma za dijalog svih zainteresovanih strana, jer je skoro potpuno izostavljeno prisustvo opozicionih političkih partija, koje su zastupnici građana u političkom dijalogu sa predstavnicima vlasti.

Pol subjekta je bio znatno češće muški (72%). Ženski subjekti bili su tri puta manje zastupljeni (23%) kao i u svim ostalim posmatranim centralnim informativnim emisijama drugih emitera.

Najzastupljeniji kao objekat bili su strani i međunarodni subjekti (19%). Ovaj nalaz takođe korespondira sa svim ostalim analiziranim informativnim emisijama drugih nacionalnih emitera.

Kako su obaveze i način rada javnih servisa zakonom regulisani, i kako bi ispunili svoju obavezu, javni servisi moraju omogućiti građanima njihovo pravo da zadovolje komunikativne potrebe, kako bi slobodno mogli da formiraju stavove o značajnim društvenim pitanjima. Na osnovu rezultata dobijenih u toku posmatranog perioda preporučuje se unapređenje dijaloga u okviru informative emisije *Dnevnik*. Ovo se pre svega odnosi na zastupljenost dijaloga različitih grupacija i političkih oponenata. Prema ponudi sadržaja može se uočiti da se javni servis Srbije rukovodi raznovrsnim komunikativnim potrebama auditorijuma, ali isto tako da i na osnovu sagovornika o temama od društveno političkog značaja insistira na političkoj agendi donosilaca odluka u Srbiji.

OPŠTI ZAKLJUČAK MONITORINGA CENTRALNIH INFORMATIVNIH EMISIJA JAVNIH SERVISA

Javni servisi u Srbiji (pokrajinski RTV i nacionalni RTS) samo delimično ispunjavaju zadatak utvrđen Zakonom o javnim medijskim servisima (2014).

Negovanje visokih profesionalnih standarda u oblasti forme izražavanja je odlika oba javna servisa, kao i uređivačka politika koja, osim visokopozicioniranih političkih tema, pažnju posvećuje i drugim, takođe važnim, sadržajima za građane i građanke. Tako je, na primer, kultura značajno zastupljena u oba javna servisa.

Istovremeno oba javna servisa samo delimično ispunjavaju odredbe člana 7 o javnom interesu pošto ne sprovode u potpunosti, utvrđeno zakonom, obavezu da u svom radu poštuju ljudska prava, slobode i demokratske vrednosti, ne služeći se pritom interesima pojedinih političkih stranaka i verskih zajednica, kao ni bilo kom drugom pojedinačnom političkom, ekonomskom, verskom i sličnom stanovištu ili interesu, i vodeći se načelom nepristrasnosti prilikom obrađivanja političkih, istorijskih, privrednih, socijalnih, zdravstvenih, kulturnih, obrazovnih, naučnih, ekoloških i drugih pitanja, omogućavajući na taj način ravnopravno sučeljavanje različitih stanovišta.

Monitoring centralnih informativnih emisija pokazao je da oba javna servisa ne posvećuju dužnu pažnju onim subjektima društvene prakse koji nisu na vlasti i koji realno nemaju moć donosilaca političkih odluka. To znači da češće reprezentuju stanovišta vladajućih elita, nego drugačija mišljenja onih opoziciono orijentisanih.

Podzastupljenost žena kao subjekata informacija ukazuje na ozbiljan rodni disbalans u oba javna servisa, kao i nedostatak afirmativne akcije u ovoj oblasti.

Izostaju u ulozi subjekta i druge marginalizovane grupe koje su bile akteri događaja koji nisu prešli informativni prag u dnevnicima javnih servisa kao što je na primer LGBT+ populacija i Europrajd, zatim majke čija deca nisu dobila mesto u vrtiću zbog njihovog angažovanja u protestima protiv vlasti i tome slično.

U obradi priloga novinari oba javna servisa su bili najčešće neutralni, ali je to samo odraz njihove pasivnosti i može se pretpostaviti autocenzure (sa obzirom na to da su postojale teme od javnog interesa o kojima se nije izveštavalo), a ne kritičkog stava prema događajima, pojavama i osobama. Na to ukazuje i skroman procenat medijske inicijative u dnevnicima oba javna servisa. Javni servis koji bi trebalo da postavlja profesionalne i etičke standarde u medijskoj sferi, kako u oblasti forme, tako i u oblasti sadržaja, morao bi negovati mnogo izražajnije medijsku inicijativu jer je zadatak ovih kuća da građanima, pošto su im oni osnivači i finansijeri u velikoj meri, ukazuje na pojave o kojima politička elita i donosioci odluka ne žele da govore, a građane i te kako dotiču.

Javni servisi, s obzirom na status koji im omogućava zakon i njihova uređivačka politika, moraju biti uzor za sameravanje svim ostalim medijima. RTV i RTS nisu u svim elementima informativnog programa dosegli ovaj cilj.

KOMERCIJALNE TELEVIZIJE SA NACIONALNOM FREKVENCIJOM

Prema Zakonu o elektronskim medijima (2014) član 44. medijske usluge pruža: 1) ustanova javnog medijskog servisa u skladu sa zakonom kojim se uređuje rad javnih medijskih servisa; 2) komercijalni pružalac medijske usluge; 3) pružalac medijske usluge civilnog sektora. Pružaoci iz stava 1. ovog člana pružaju medijske usluge na teritoriji cele Republike Srbije odnosno jednom njenom delu. 3. Pružaoci medijskih usluga u nadležnosti Republike Srbije.

U Zakonu se precizira članom 47 da:

Pružalac medijske usluge, u odnosu na svoj programski sadržaj, u skladu sa svojom programskom koncepcijom, dužan je da: 1) obezbedi slobodno, istinito, objektivno, potpuno i blagovremeno informisanje; 2) prenese saopštenja organa javne vlasti hitne prirode koja se odnose na ugroženost života, zdravlja, bezbednosti ili imovine; 3) doprinese podizanju opšteg kulturnog i obrazovnog nivoa građana; 4) ne pruža programske sadržaje koji ističu i podržavaju narkomaniju, nasilje, kriminalno ili drugo nedozvoljeno ponašanje, kao i sadržaje koji zloupotrebljavaju lakovernost gledalaca i slušalaca; 5) poštuje zabranu političkog oglašavanja van predizborne kampanje, a u toku predizborne kampanje da registrovanim političkim strankama, koalicijama i kandidatima obezbedi zastupljenost bez diskriminacije; 6) strane programske sadržaje namenjene deci predškolskog uzrasta sinhronizuje na srpski jezik ili jezike nacionalnih manjina; 7) nagradna takmičenja sprovodi pravično, uz objavljivanje jasnih pravila o tim sadržajima i javno obećanoj nagradi; 8) obezbedi kvalitetan program u pogledu sadržaja sa tehničkog stanovišta, primenjujući međunarodne i nacionalne standarde.

U ovom poglavlju predstavljamo rezultate monitoringa centralnih informativnih emisija tipa večernji TV-dnevnik komercijalnih pružalaca medijske usluge (u daljem tekstu televizije sa nacionalnim pokrivanjem)TV B92, Happy TV, Prva i Pink televizija.

Vesti TV B92

Darija Stjepić, diplomirana novinarka

Kontekst emisije

Godine 1989. osnovan je Radio B92 koji je tokom ratnih devedestih dvadesetog veka bio, kako piše Insajder[24], „simbol građanske neposlušnosti i otpora represivnom režimu Slobodana Miloševića, glas protiv nacionalizma, mržnje i rata". Komercijalizacija programa usledila je nakon petooktobarskih promena kada je osnovana televizija koja 2006. godine dobija nacionalnu frekvenciju, a dve godine kasnije RDP B92, zajedno sa Prvom srpskom televizijom, biva prodat grčkoj TV Anteni.

Nezavisno udruženje novinara Srbije piše[25] da, bez obzira na promene, informativni program B92 odražava stari duh sve do 2012. godine kada uređivačka politika „polako počinje da naginje u korist naprednjačkog tabora", a jedan od primera je ukidanje emitovanje *Utiska nedelje* 2014. godine. B92 2017. godine menja ime u O2, da bi naredne godine usledile nove promene. „Gotovo odmah nakon što je za 195 miliona evra Srđan Milovanović Kopernikus prodao Telekomu, za 180 miliona evra pazario je 100 odsto osnivačkih prava Antena grupe u Srbiji i Crnoj Gori. Tako je brat tadašnjeg poverenika Srpske napredne stranke u Nišu, a sada člana predsedništva te stranke Zvezdana Milovanovića, postao vlasnik Prve srpske televizije i O2", piše NUNS. Televizija 2020. godine vraća ime iz O2 u B92.

Prema izveštajima REM-a za komercijalne emitere[26][27] iz 2019. i 2020. godine, kako NUNS piše, televizija O2 nije ispunila obaveznu zakonsku kvotu prema kojoj je emiter dužan da obezbedi udeo od najmanje 50% evropskih audio-vizuelnih dela u ukupnom godišnjem objavljenom programu. Televizija nije uspela ni da obezbedi da evropska audio-vizuelna dela nezavisnih producenata učestvuju sa najmanje 10% u ukupnom godišnje objavljenom programu. O2 je 2019. ispunila kvotu sopstvene produkcije koja

[24] Insajder. (2022). 33 godine od osnivanja radija B92. Insajder. [internet]. 17.maj. Dostupno sa: https://insajder.net/teme/b92-33-godine (pristupljeno 12.sep.2022).

[25] Kragulj, Ivana. (2022a).TV B92: promena imena, vlasnika, bliskost sa vladajućom strankom i (ne)ispunjavanje zakonskih obaveza. Nezavisno udruženje novinara Srbije. [internet]. 19.jul. Dostupno na: https://nuns.rs/tv-b92-promena-imena-vlasnika-bliskost-sa-vladajucom-strankom-i-neispunjavanje-zakonskih-obaveza (pristupljeno 12.sep.2022).

[26] Regulatorno telo za elektronske medije. (2020b). Komercijalni pružaoci medijskih usluga – načini ispunjavanja zakonskih i programskih obaveza: Izveštaj za 2019. godinu. Beograd: Regulatorno telo za elektronske medije, Služba za nadzor i analizu programa emitera. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/files/izvestaji%20o%20nadzoru/Komercijalni%20PMU%20-%20izvestaj%202019.pdf.

[27] Regulatorno telo za elektronske medije. (2021a). Komercijalni pružaoci medijskih usluga – načini ispunjavanja zakonskih i programskih obaveza: Izveštaj za 2020. godinu. Beograd: Regulatorno telo za elektronske medije, Služba za nadzor i analizu programa emitera. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/files/izvestaji%20o%20nadzoru/Komercijalni%20pru%C5%BEaoci%20medijskih%20usluga%20-%20na%C4%8Dini%20ispunjavanja%20zakonskih%20i%20programskih%20obaveza%20-%20izve%C5%A1taj%20za%202020.pdf.

iznosi 25% u godišnjem emitovanom programu, ali 2020. godine nije dosegla ovaj procenat.

Iako se TV B92 u Programskom elaboratu, na osnovu kojeg je dobila dozvolu za emitovanje programa, deklarisala kao emiter „celokupnog programa“, NUNS piše da prema izveštajima REM-a za 2019. i 2020. godinu, televizija nije ispunila Pravilnikom definisane obaveze budući da je tokom obe godine izostao kulturno-umetnički program.

U izveštaju NUNS-a se navodi da je ova televizija 2019. godine, prema evidenciji REM-a imala 3.115 prekršaja Zakona o oglašavanju, a 2020. 1.861, te da je zbog toga REM u više navrata pokrenuo postupak pred Prekršajnim sudom u Beogradu, ali da na sajtu REM-a TV B92 nema nijednu izrečenu meru zbog povrede obaveza koje se odnose na programski sadržaj.

Emisija *Vesti* na televiziji B92 emituje se svakog dana u više termina, a za potrebe ove analize odabran je program od 16.00 časova kao glavna centralno-informativna emisija.

Korpus

Uzorak za monitoring određen je po istoj metodologiji kao i za druge televizije. Ukupno, tokom monitorovanog perioda, analizirano je 15 emisija *Vesti* emitovanih tokom avgusta 2022. na televiziji B92. Uzorkovano je 272 priloga.

Povod

U najvećem broju priloga povod su aktuelni događaji (76%), zatim pseudodogađaji i neskriveno promotivni događaji (20%) i u samo deset priloga medijske inicijative (4%). Kada je reč o pseudodogađajima, valja istaći da je najveći broj priloga koji su tako kodirani neskrivena promocija aktuelne vlasti u Srbiji, a pogotovo predsednika Srbije Aleksandra Vučića čiji se govori sa konferencija za novinare u Vestima B92 prenose bez skraćivanja ili podele na segmente, već se samo emituje isečak od nekoliko minuta u kontinuitetu (ponekad i oko deset, a u jednom navratu čak od pola sata) u kom se predsednik osvrće na najrazličitije teme.

U nekoliko emisija, *Vesti* su počinjale izveštajem o događaju na kom je govorio Aleksandar Vučić dok bi drugi prilog po redu bio nemontirani isečak sa konferencije za novinare koju bi održao nakon događaja. Najekstremniji primer takvog pseudodogađaja jeste emisija od 30. avgusta koja se sastojala od svega dva priloga: prvi je bio izveštaj o poseti kubanskog ministra spoljnih poslova Srbiji na kojem su govorili ugledni gost i predsednik Srbije, a drugi prilog je tridesetominutni snimak sa konferencije za medije Aleksandra Vučića koji prezenterka u studiju najavljuje rečima: „Nakon odlikovanja ministra spoljnih poslova Kube, predsednik Vučić je odgovarao na pitanja novinara i dotakao se svih važnih tema u zemlji i regionu”. Predsednik Vučić na tom snimku govori o sajmu vina, energetici, Kosovu, Paradi ponosa, o nacionalnom jedinstvu i formiranju „srpskog bloka”, ekonomiji i

bruto domaćem proizvodu, kriminalu i tako dalje, dok je reporterka povremeno između delova snimaka u ofu najavljivala naredni segment o kojem Aleksandar Vučić govori.

Drugi tip pseudodogađaja su objave koje se prenose sa Instagram naloga predsednika države i koje nemaju informativnu vrednost, niti se mogu smatrati temom od javnog interesa, a u *Vestima* B92 televizije redovno se prenose kao prve i najvažnije informacije. Takvi su, na primer, prilozi (20. 8. i 3. 9) o pobedničkim fotografijama na konkursu koji predsednik Srbije organizuje na svom profilu na Instagramu svake nedelje pod nazivom „Naša najlepša Srbija". B92 ne izveštava samo o tome koja fotografija je pobednička i ko je njen autor, nego prenosi i najave predsednika kada će u buduće objavljivati pobedničke fotografije: „Predsednik je najavio da će od sada pobedničke fotografije biti objavljivane subotom kako bi građani prvi dan vikenda otpočeli uživajući u lepoti krajolika Srbije." Ta vest je emitovana u četvrtom minutu dnevnika, te se time dovodi u pitanje profesionalizam ili sposobnost procene medija i novinara kada je reč o selekciji vesti.

Sa Instagram naloga predsednika Srbije prenose se i druge objave – u emisiji od 10. avgusta kao prva i najvažnija vest prenesena je poruka Aleksandra Vučića sa ove društvene mreže o idejama i planovima o kojima razgovara sa svojim savetnikom Danilom Cicmilom, a *Vesti* počinju tako što prezenterka uz osmeh citira poruku: „'Mnogo ljudi je na odmoru, nema zvaničnih sastanaka pa smo sebi dozvolili luksuz da ne budemo u odelima', napisao je predsednik Aleksandar Vučić na Instagramu." Informacija se nastavlja citiranjem ostatka objave u kojoj nema konkretnih dogovora, planova ili obećanja, dakle nema informativni karakter, te se opravdano ponovo postavlja pitanje u čemu je medij prepoznao javni interes i po kom principu selekcije je odabrano da se ovaj sadržaj nađe u centralnoj informativnoj emisiji, a pogotovo da se emituje kao prva i najvažnija vest.

U sličnom primeru (14.8.2022.) medij je kao prvu informaciju emitovao promotivni spot objavljen takođe na Instagram nalogu Aleksandra Vučića, a prezenterka spot najavljuje rečima da je predsednik Srbije u njemu obećao „da će čuvati svoju politiku koliko god može". Ceo spot se, kao i ta izjava, odlikuje populističkim narativom, bez informativnih elemenata: „naša politika je da budemo na evropskom putu, da čuvamo svoja tradicionalna prijateljstva i da vodimo samostalnu i nezavisnu politiku", „boricemo se za narod Srbije", „znaju ljudi da cene rad i trud". U ovoj vesti se, umesto javnog interesa, može se uočiti samo promocija lidera Srpske napredne stranke.

Pod medijskom inicijativom nije bilo priloga kojima se pokreće važna društveno-politička tema ili aktuelni problem, već su u pitanju gotovo uvek bile zanimljivosti ili „tople ljudske priče", na primer o porodici koja se iz Beograda preselila na selo (18.8.2022), o narodnoj kuhinji u Valjevu (20.8.2022), o najskupljoj pici na svetu (18.8.2022) i tako dalje.

Iz svega navedenog sledi jasan zaključak da, kada je povod sadržaja objavljenih u svim monitorovanim

centralnim informativnim emisijama TV B92 u pitanju, prema uređivačkoj politici ovog nacionalnog emitera, svrha emisije *Vesti* je promocija aktuelne vlasti.

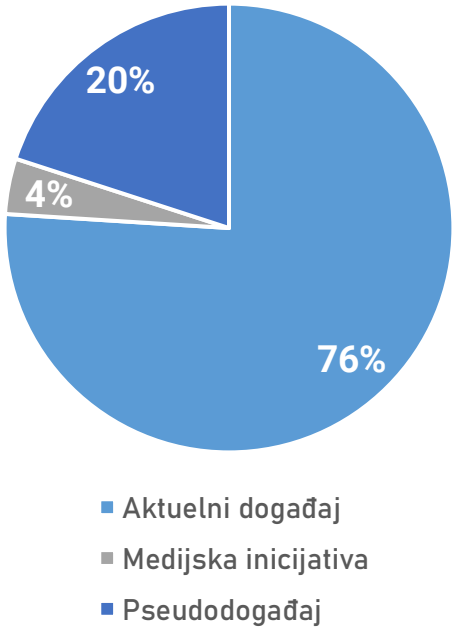

Grafikon br. 1: Povod

Tema

U *Vestima* B92 televizije tokom monitorovanog perioda najčešće se govorilo o ratu u Ukrajini (26%) i to po pravilu kroz kratke vesti i priloge koji se sastoje samo od pokrivalica (fotografija i snimaka koje se smenjuju na ekranu) i glasa novinara koji u ofu čita tekst. Nije bilo dubljih analiza i analitičkih priloga kojima bi se pojasnile pojedinosti o ovom ratu ili uopšteno geopolitička situacija, već su isključivo prenošeni izveštaji sa ratišta, a kao izvori su korišćenji strani mediji i agencije, te direktno međunarodni akteri čije izjave su bile citirane ili parafrazirane.

Druga tema po zastupljenosti bilo je Kosovo (15%) budući da su tokom perioda ovog monitoringa bili aktuelni pregovori u vezi sa preregistracijom vozila na Kosovu. Najčešće su o toj temi kao subjekti govorili predsednik Srbije Aleksandar Vučić, premijerka Ana Brnabić, direktor kancelarije za Kosovo i Metohiju Petar Petković, predstavnik Srpske liste Milan Rakić, ministar spoljnih poslova Nikola Selaković, te međunarodni akteri poput američkog ambasadora Kristofera Hila, bivšeg američkog izaslanika SAD za dijalog Srbije i Kosova Ričarda Grenela, aktuelnog američkog izaslanika za Zapadni Balkan Gabrijela Eskobara itd. dok se u samo jednom navratu kao subjekat pojavio predstavnik druge pregovaračke strane, premijer Kosova Aljbin Kurti. O ovoj temi je takođe izveštavano isključivo kroz prenošenje izjava i saopštenja srpskih i međunarodnih zvaničnika i kada su se najavljivali susreti i sastanci subjekata u pregovaračkom procesu.

Kada je reč o ekonomiji, najčešće se govorilo o energetici i porastu cena u kontekstu krize u Ukrajini, kao i o unutrašnjim investicionim projektima i saradnji Srbije sa drugim zemljama. O ovim temama su govorili predstavnici vlasti (Aleksandar Vučić, Ana Brnabić, Siniša Mali, Darija Kisić Tepavčević, Tomislav Momirović itd.), što ponovo govori u prilog tezi da je centralno-informativna emisija ove televizije prepolitizovana i da je medij samo transmiter političke angende koju postavljaju donosioci odluka. O političkim zvaničnicima izveštavano je kada su obilazili kulturne i komercijalne aktivnosti koje se mogu podvesti pod pseudodogađaje, npr. Sajam šljiva ili Sajam vina u okviru projekta Otvoreni Balkan.

Jedna od informacija sa ovog događaja bila je da su se tom prilikom susreli predsednik Srbije Aleksandar Vučić i srpski teniser Novak Đoković, u čemu se ne može prepoznati informativni značaj vesti za sve građane, već samo promocija jedne ili druge strane kao aktera događaja.

t

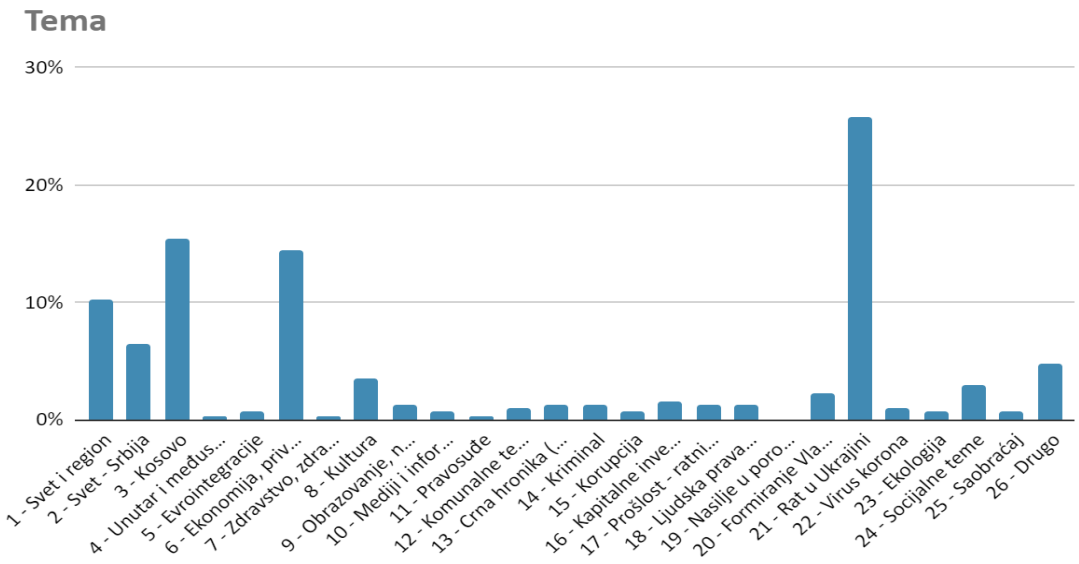

Grafikon br. 2: Tema

Subjekat i pol subjekta

Stranih i međunarodnih subjekata, pod kojima su smatrani svi sagovornici u prilozima koji su stranci bez obzira na druge uloge u kojima se pojavljuju u prilogu, te ih iz tog razloga, a i zbog aktuelnosti rata u Ukrajini i pregovora oko Kosova, ima čak 39%. Sledeći najzastupljeniji subjekti su izvršna vlast (12%, tj. 19% ako se u obzir uzmu samo domaći subjekti) i predsednik Srbije (10% udela u svim subjektima, 17% udela u samo domaćim subjektima).

Od ukupno analiziranih petnaest emisija, Aleksandar Vučić se kao subjekat pojavio u trideset navrata, prosečno dva puta po emisiji. Predsednik Srbije je subjekt u informacijama koji se najčešće pojavljuje u centralno-informativnoj emisiji *Vesti* televizije B92, u toj meri da je bio skoro jednako prisutan koliko i cela izvršna vlast zajedno, odnosno svi ministri u Vladi (izuzev predsednice Vlade koja je posebno kodirana i koja se kao subjekat pojavila u 6% priloga). Neki od pokazatelja sveprisutnosti Aleksandra Vučića u ovoj emisiji, osim već pomenutih govora sa konferencija za medije koji traju po deset, petnaest ili trideset minuta, takođe su i primeri emisija u kojima je gotovo jedini subjekat, ili se kao subjekat ili objekat, pojavljuje u više od polovine emitovanih priloga. Primeri su emisija od 30. avgusta sa dva priloga (jedan izveštaj sa susreta predsednika Vučića i kubanskog ministra spoljnih poslova, a drugi konferencija za medije koju je održao nakon tog sastanka); ili od 28. avgusta gde se kao subjekat (i to

jedini) i kao objekat pojavio u po tri priloga od devet emitovanih, što znači da nije bio pomenut samo u tri preostala priloga u celoj emisiji. Još jedan primer je emisija od 26. avgusta u kojoj se Aleksandar Vučić kao subjekat pojavljuje u prva dva od ukupno šest priloga (oba traju desetak minuta) i jednom kao objekat.

Budući da emisije ukupno traju oko pola sata, Aleksandar Vučić je glavni akter u više od dve trećine emisije tog dana. U monitorovanom periodu agendu centralno-informativne emisije *Vesti* televizije B92 u velikoj meri kreiraju aktivnosti predsednika Srbije, i to ne samo u kontekstu izveštavanja sa događaja na kojima se nalazi, nego i tema o kojima će se u emisiji govoriti. Naime, prilozi u kojima se Aleksandar Vučić pojavljuje kao subjekat nisu fokusirani na određenu temu, već temu određuje govor predsednika koji je po pravilu, pokazala je analiza sadržaja, višeminutni i usmeren ka različitim društvenim pitanjima. Čak i ako novinari najave prilog kao izveštaj sa otvaranja manifestacije ili bilateralnog sastanka, te aktivnosti su samo polazna osnova, a dalje teme usmerava govor Aleksandra Vučića, koji se ne zadržava na aktuelnom događaju, nego obuhvata analizu drugih društveno-političkih dešavanja koje vidi kao relevantne. Novinarski angažman se svodi na odabir i trajanje segmenta Vučićevog govora koji će biti emitovani.

Zastupljenost drugih aktera govori ne samo o disbalansu kada je reč o predstavljenosti političkih aktera, nego i o prepolitizovanosti centralno-informativne emisije ove televizije. Naime, gotovo svi subjekti koji su se pojavili u više od deset navrata tokom ovog monitoringa su političari, osim predsednika i premijerke, tu je i izvršna vlast, kosovski subjekti (među kojima je bilo i građana, ali u većoj meri političara) i pokrajinske i lokalne vlasti. Jedini visokozastupljeni akteri koji nisu političari bili su građani kao četvrti najčešći subjekti.

Muški subjekti zastupljeniji su od ženskih i to više od tri puta (64%:19%), dok je grupnih subjekata bilo u nešto manjoj meri nego ženskih (16%). Budući da su većinu aktera činili politički subjekti, ovi podaci se mogu tumačiti i kao preslikavanje opšte društveno-političke pozicije žena koje su i dalje u velikoj meri podzastupljene i manje vidljive od muškaraca u javnom prostoru i na pozicijama moći. Ovaj mediji selekcijom aktera koji će imati šansu da budu direktno citirani kao izvori informacija dodatno doprinosi neravnoteži i podzastupljenosti žena u javnom diskursu.

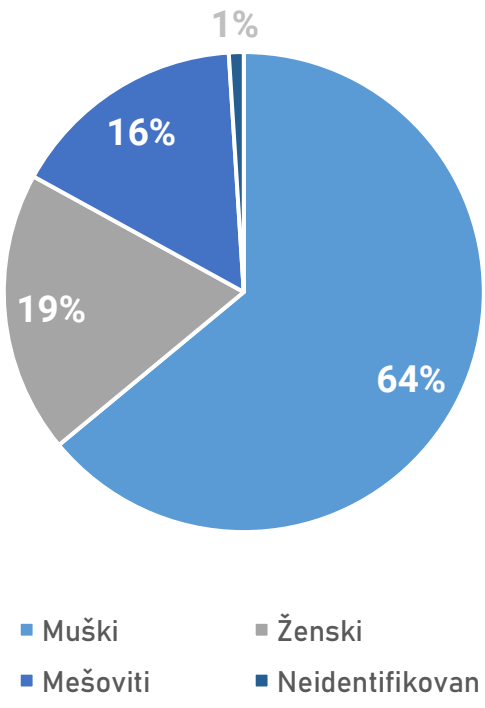

Grafikon br. 3: Pol subjekta

Mesto priloga

Budući da je u većini priloga bilo reči o opštim društveno-političkim temama, najčešće se kao mesto priloga pojavila Srbija u celini, a zatim Kosovo pa Beograd. Sva ostala mesta po Srbiji zbirno su se pojavila prosečno jedanput po emisiji i to najčešće prilikom izveštavanja o aktivnostima funkcionera, u crnoj hronici ili u prilikom održavanja različitih kulturnih i komercijalnih manifestacija, a gotovo nijednom u ovom programu tokom analiziranog perioda nisu pokrenute teme od javnog interesa za lokalno stanovništvo. Veliki broj priloga odnosio se i na Ukrajinu, Rusiju, Tajvan ili svet u celini. Treba ovde podsetiti da je jedan od zadataka emitera koji poseduju nacionalnu frekvenciju da u svojim informativnim emisijama emituju sadržaje sa cele teritorije Srbije i obezbede ih ili putem dopisničke mreže, ili slanjem novinara na teren, odnosno honorarnim angažovanjem lokalnih novinara. Kapacitet emitera u ljudskim resursima meri se i opsežnošću dopisničke mreže. TV B92 nije u programu pokazao ozbiljniju kapacitiranost.

Objekat

Kao objekti najčešće su se pojavljivali strani i međunarodni akteri (42%), zatim predsednik Srbije (13%) i onda kosovski subjekti (11%). Identično kao kod subjekata, predsednik Srbije se i kao objekat prosečno pojavio dva puta u svakoj analiziranoj emisiji (30 puta od ukupno 15 analiziranih emisija). Velika zastupljenost stranih i međunarodnih subjekata i kosovskih subjekata može se objasniti time da su teme rat u Ukrajini i Kosovo bile dve najzastupljenije teme tokom ovog monitoringa zbog aktuelnih dešavanja i pregovora na tim područjima. Nije retkost da strani subjekti budu najčešće registrovani akteri centralno-informativnih emisiji, o čemu svedoče i ranija istraživanja Novosadske novinarske škole, ali treba ukazati i na to da događaji u svetu u svakom slučaju nameću ovakav rezultat, dok istovremeno uređivački koncept treba da bude taj koji definiše balans, a ne da ga „uređuju“ dnevni događaji.

Stav novinara

U najvećem broj priloga registrovan je neutralan stav novinara, što nije uvek posledica objektivnog izveštavanja ove televizije, već zapravo izostanka novinarskog angažmana u prilozima. Naime, neutralan stav novinara beležen je i u kratkim prilozima, npr. o ratu u Ukrajini, u kojima je novinar samo parafrazirao, ili citirao, izjavu insititucije ili međunarodnog subjekta, bez davanja dodatnog konteksta ili analitičke obrade teme. Takvi su bili i prilozi u kojima se izveštavalo o aktivnostima funkcionera domaćih vlasti. Primera radi prezenteri u studiju, ili novinari na terenu, bi samo najavili izjavu funkcionera i kroz citati ili parafrazu preneli ono što je rečeno. Bez novinarskog angažmana i pristupa temi bili su i prilozi koji su ponekad zauzimali veći deo emisije, a u kojima je jedini sagovornik bio predsednik Srbije. Dakle, osim toga što je stav novinara većinom bio na prvi pogled neutralan, pristrasnost se

mogla primetiti u odabiru sagovornika (npr. potpuno odsustvo opozicionih političara kao subjekata) i ugla iz kog se posmatra (davanje prostora samo jednoj strani, na primer samo srpskoj strani u pregovorima o Kosovu).

Direktna pristrasnost sa pozitivnom konotacijom u stavu novinara registrovana je u nekoliko navrata. Često u toplim ljudskim pričama kao na primer u izveštaju od 20. avgusta iz narodne kuhinje u Valjevu ili u prilogu od 24. avgusta o Staši Srbulović koja je četvrta na svetskoj listi gluvih i nagluvih teniserki, kao i prema Fondaciji Dajana Paunović koja je finansirala letovanje za tri porodice sa Kosova i Metohije. Nadalje, pristrasnost novinara uočena je i u prilozima o ekonomskim planovima i uspesima. Prezenterka u studiju navela je da će sporazum o slobodnoj trgovini između Srbije i Kine „našu zemlju učiniti jednom od najatraktivnijih investicionih destinacija u Evropi." Pozitivno ili preciznije, empatično, izveštavano je i o pregovorima na Kosovu i naporima srpske strane, te je u jednom navratu prezenterka u studiju istakla da će se predsednik Srbije Aleksandar Vučić „nakon *teških pregovora* u Briselu" sastati sa predstavnicima Srba sa Kosova i Metohije.

Zaključak

Centralno-informativnu emisiju *Vesti* B92 televizije u najvećoj meri čine prilozi o aktuelnim društveno-političkim događajima, koji se obrađuju uz izjave ili saopštenja političkih aktera bez dodatnog angažmana novinara koji bi dao kontekst ili pojasnio gledaocima stvarnost u kojoj žive. Izveštavanje o pseudodogađajima kojima su u fokusu isključivo ličnosti, a ne tema ili sam događaj, stalna su praksa ove televizije sudeći prema analiziranom kodeksu. Iako se u većini priloga u stavu novinara ne može direktno primetiti pristrasnost prema ličnostima ili događajima, ona se ogleda u odabiru sagovornika i ugla iz kog se o temi izveštava. O tome najbolje svedoče podaci o sveprisutnosti predsednika Srbije Aleksandra Vučića u ovom informativnom programu i kao subjekta i kao objekta. Neprofesionalizam novinara ove televizije ogleda se u načinu izveštavanja sa događaja na kojima predsednik Srbije prisustvuje. Naime, u tim situacijama akcenat je isključivo na njemu kao ličnosti, ne postoji fokus na jednu temu, niti se izveštava o tome kako je protekao događaj, već se koristi prilika da se u emisiji *Vesti* prenese sve o čemu je govorio tog dana na bilo kom mestu i događaju i to u višeminutnim (ponekad i do trideset minuta) isečcima sa konferencije za medije koju održi u okviru događaja. Prenošenje objava sa Instagram naloga predsednika Srbije takođe se može smatrati izveštavanjem o pseudodogađaju budući da akter na društvenim mrežama objavljuje upravo ono što želi da javnost vidi i čuje, a kada su to aktivnosti koje nemaju nikakvu informativnu vrednost, kakve su, na primer, vesti o pobedničkim fotografijama na konkursu koji predsednik Srbije organizuje na svom profilu na Instagramu, postavlja se pitanje profesionalizma novinara i medija koji u takvim aktivnostima vide javni interes, a ne isključivo promociju ličnosti. Može se dakle zaključiti da su aktivnosti (i onlajn i oflajn) predsednika Srbije Aleksandra Vučića te koje u velikoj meri čine dnevnu

agendu centralno-infromativne emisije *Vesti* televizije B92, što se ne može smatrati profesionalnim odnosom prema nosiocu vlasti. Stoga je toj temi u ovom izveštaju posvećeno najviše pažnje.

Centralno-informativnu emisiju *Vesti* ovog medija odlikuje prepolitizovanost, budući da drugih aktera (sem političkih) gotovo da nije ni bilo u programu tokom analiziranog perioda. Treba ovde istaći i dva disbalansa kada je reč o predstavljenosti političkih aktera: prvi se odnosi na potpuni izostanak opozicionih političkih elita kao subjekata u programu, a drugi na drastično manju zastupljenost ženskih subjekata u odnosu na muške.

Telemaster TV Happy

Ivan Subotić[28], Diplomirani novinar

Televizija Happy u formatu sličnom onom koji funkcioniše i danas nastala je 2010. godine fuzijom televizije Košava i dečijeg kanala Happy koji su do tada delili nacionalnu frekvenciju[29]. Danas, TV Happy skoro da i nema program za decu iako je ova televizija prvobitno nacionalnu frekvenciju dobila kao dečija televizija. Televizijom Happy dominiraju kolažni programi informativnog i zabavnog karaktera poput emisija *Aktuelnosti* i *Posle ručka*, serijski program, te verovatno najgledanijia emisija ove televizije, *Ćirilica*, čiji je autor i glavni i odgovorni urednik TV Happy, Milomir Marić[30]. Istinomer piše da ova televizija „iz godine u godinu ne ispunjava obećanja iz programskog elaborata", kao i da „redovno krši i Zakon o oglašavanju", a „tokom 2020. godine zabeleženo je više od tri hiljade prekršaja" TV Happy[31]. Prema podacima Regularnog tela za elektronske medije (REM) TV Happy je u potpunom vlasništvu kompanije Ideogram d.o.o. čija je vlasnica Vladana Ćirović[32], međutim Balkanska istraživačka mreža (BIRN) u svom projektu Media ownership monitor (Nadgledanje vlasništva medija) navodi da je posredni vlasnik ove televizije zapravo kontroverzni biznismen iz Beograda Predrag Ranković Peconi[33].

Tokom godina od osnivanja, TV Happy je postala poznata po emitovanju rijaliti programa *Parovi* u kom govor mržnje i fizički obračuni učesnika nisu bili retkost. Ipak, TV Happy više neće emitovati rijaliti program poput *Parova* najavio je Milomir Marić jula ove godine tokom predstavljanja eleborata za dobijanje nacionalne frekvencije pred članovima Saveta Regulatornog tela za elektronske medije (REM)[34]. Na kraju, TV Happy je ponovo dobila pravo na korišćenje nacionalne frekvencije uprkos mnogobrojnim opomenama, upozorenjima i privremenim zabranama

---

[28] Pod mentorstvom prof. dr Dubravke Valić Nedeljković.

[29] Vujanov, Ivana. (2010). Ćirilično preživljavanje u ludoj kući. 021. [internet]. 10.okt. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221011134549/https://www.021.rs/story/Komentar/Ivana-Vujanov/13739/Cirilicno-prezivljavanje-u-ludoj-kuci.html.

[30] Happy BSC portal. (2022). TV program. Happy BSC portal. [internet]. 11.okt. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221011135439/https://happytv.rs/televizija/tv-program.

[31] Istinomer. (2022). Medijska industrija straha. Istinomer. [internet]. 13. okt.. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221020133849/https://story.crta.rs/medijska-industrija-straha.

[32] Regulatorno telo za elektronske medije. (2020a). Grafički prikaz vlasničke strukture. Regulatorno telo za elektronske medije. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/pruzalac/573/Nacionalna_TV_Happy_21.12.2020.pdf.

[33] Birn. (2017a). Happy. Media ownership monitor Srbija 2017. [internet]. Dostupno na: http://serbia.mom-gmr.org/rs/mediji/detail/outlet/happy/.

[34] Tatalović, Žaklina. (2022). Marić u REM-u: Batina je iz raja izašla, neće više biti rijalitija kao Parovi. N1. [internet]. 13.jul. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221011140701/https://rs.n1info.com/vesti/maric-u-rem-u-batina-je-iz-raja-izasla-nece-vise-biti-rijalitija-kao-parovi/.

koje je REM izrekao ovoj televiziji od 2014. godine do danas. Na primer, REM je septembra 2020. godine na 15 dana zabranio emitovanje emisije TV Happy Bolja zemlja zato što je voditelj emisije u programu „na vulgaran i uvredljiv način poredio metod oplodnje krava sa metodima lečenja steriliteta kod žena u Srbiji"[35]. Osim toga, privremeno je zabranjivana i emisija *Goli život* koju je vodio Milomir Marić[36], a TV Happy je dobijala upozorenja od REM-a i zbog centralne informativno-političke emisije *Telemaster* koja je predmet analize u ovom monitoringu[37]. Valja napomenuti i to da je emitovanje pojedinih emisija TV Happy zabranjivano i u Crnoj Gori zbog uvredljivih poruka o građanima te države koje je izgovorio jedan od sagovornika ove televizije[38].

Centralna informativno-politička emisija *Telemaster* emituje se svakog dana na komercijalnoj televiziji s nacionalnom frekvencijom Happy, a njen početak varira od 17:20 do 17:30 u zavisnosti od programa koji joj prethode. Emisija traje između 30 i 40 minuta ne računajući blok reklama. Pre početka *Telemastera* emituje se vremenska prognoza, a nakon njegovog kraja sportske vesti. Iako ovi segmenti centralno-informativne emisije TV Happy nisu ušli u analizu treba napomenuti da je zbog vremenskih nepogoda tokom analiziranog perioda nekoliko *Telemastera* počelo vestima o šteti koju su one prouzrokovale i trenutnom stanju na putevima, te da su ti prilozi ipak ušli u analizu. Tokom svake od analiziranih emisija emitovan je i blok reklama, a pojedini promotivni materijali poput reklame za viteški festival „Just out" emitovani su neposredno pre nego što je najavljen reklamni blok, gotovo kao da su deo informativnog programa.

Emisija *Telemaster* uglavnom nema jasno definisane rubrike. U određenim izdanjima *Telemastera*, recimo, rubrike hronika i svet izdvojene su kao zasebne rubrike sa sopstvenim najavama, dok u drugima nisu. Ipak, jasno je da centralnom informativno-političkom emisijom TV Happy dominiraju teme iz oblasti unutrašnje i spoljne politike Srbije, ekonomske teme, kao i da ovaj dnevnik u svakom izdanju ima zasebnu rubriku sa posebnom najavom koja je posvećena ratu u Ukrajini. U *Telemasteru* ne postoji ustaljen broj rubrika, kao ni priloga kojih u ovoj emisiji može bit i 13 (8.8.2022) i 22 (26.8.2022) u zavisnosti od trenutnih aktuelnosti u zemlji.

Emisiju *Telemaster* tokom analiziranog perioda vodile su dve spikerke koje su se smenjivale na poziciji voditeljki. Takođe, svaki *Telemaster* u

---

[35] Regulatorno telo za elektronske medije. (2020c). Rešenje br. 07-1518/20-2. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/113/Mera_privremene_zabrane_Nacionalna_TV_Happy_07-1518-20-2.pdf.

[36] Regulatorno telo za elektronske medije. (2020d). Rešenje br. 07-814/20-5. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/107/Mera_privremene_zabrane_Nacionalna_TV_Happy_07-814-20-5.pdf.

[37] Regulatorno telo za elektronske medije. (2021b). Upozorenje. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/116/Mera_upozorenja_TV_Happy_07-1518-20-21-7.pdf.

[38] Radio slobodna Evropa. (2022). Zbog Šešeljevih uvreda, emisije TV Happy zabranjene u Crnoj Gori. Radio slobodna Evropa. [internet]. 8.jan. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221011141948/https://www.slobodnaevropa.org/a/seselj-uvrede-tv-happy-zabrana-crna-gora-/31644961.html.

analiziranom periodu imao je barem po jednog gosta, a neretko je u studiju ove emisije bilo i više gostiju koji su govorili o zasebnim temama. Tri *Telemastera* u analiziranom periodu imali su čak po troje različitih gostiju koji su zasebno govorili uglavnom o potpuno različitim temama. Treba napomenuti i to da ova emisija daje prostor sadžajima koji su prikriveno oglašavanje delatnosti Vlada Republike Srbije i pokrajinske vlasti.

Metod i Korpus

Centralna informativno-politička emisija *Telemaster* TV Happy monitorovana je metodom kvantitativno-kvaltativne analize medijskog diskursa. Za analizu je korišćen jedinstven kodni protokol koji su koristili monitori u celokupnom istraživanju. Analizirani su svi prilozi emitovani, izuzev onih o sportu i vremenskoj prognozi.

Telemaster je analiziran od 8. avgusta 2022. godine do 5. septembra iste godine svakog drugog dana. Korpus istraživanja ukupno čine 232 priloga koji su emitovani tokom 15 analiziranih emisija koje su trajale između 30 i 40 minuta.

Povod

Prilozi u emisiji Telemaster TV Happy najčešće su bili posvećeni aktuelnim događajima (85%) verovatno zbog učestalih kratkih priloga skrojenih od agencijskih vesti o aktuelnim događajima. Među aktuelnim događajima o kojima se govorilo u *Telemasteru*, nije izveštavano o tada aktuelnim litijama organizovanim kao odgovor na najave održavanja evropske parade ponosa u Beogradu.

U analiziranom korpusu 31 prilog (13%) je bio pseudodogađaj u kojima su glavni akteri često bili pripadnici izvršne vlasti ili domaći i strani ekonomski subjekti. Tako je među pseudodogađajima, na primer, prilog (10.8.2022) o konferenciji za novinare ministra unutrašnjih poslova, Aleksandara Vulina povodom primopredaje plovila Atlantic Marine koje su Vode Vojvodine donirale Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP). Kao psudodogađaj između ostalog označen je i prilog u kom ministar građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Tomislav Momirović obilazi radove na proširenju naplatne stanice Stara Pazova, uz mnoštvo pohvala o radu ministarstva na čijem je čelu (12.8.2022). U ovu varijablu ušli su i neskriveno promotivni događaji, pa su se tu našli i razni prilozi čija je svrha bila da reklamiraju određenu manifestaciju kroz infomeršal formu[39] ali gledaocima zapravo pruža samo informacije o određenom komercijalnom događaju bez dubljeg tumačenja bilo koje teme od javnog značaja. Prilozi čiji je povod za izveštavanje bio pseudodogađaj, ili neskriveno promotivni događaj, uglavnom su emitovani u drugoj polovini ili pri kraju *Telemastera*. U neskrivenoj promociji pojedinih događaja u ovoj emisiji u određenim slučajevima učestvovali su i

[39] Hibridna forma u kojoj se kombinuje informacija sa propagandnim sadržajem, cilj komunikatora je uvek prikriveno reklamiranje.

gosti u studiju. To se, na primer, dogodilo kada je predsednik opštine Novi Bečej pozvan u studio *Telemastera* kako bi promovisao manifestaciju svoje opštine Velikogospojinski dani (24.8.2022).

Treba napomenuti da je povod za izveštavanje u prilozima emisije *Telemaster* u retkim slučajevima bila medijska inicijativa. Ona se kao povod javila u tek 2% slučajeva, odnosno, četiri priloga označena su kao medijska inicijativa. Medijske inicijative u analaziranom periodu ticale su se zdravlja, bezbednosti građana u saobraćaju, a jedan prilog posvećen je i samohranim roditeljima (24.8.2022).

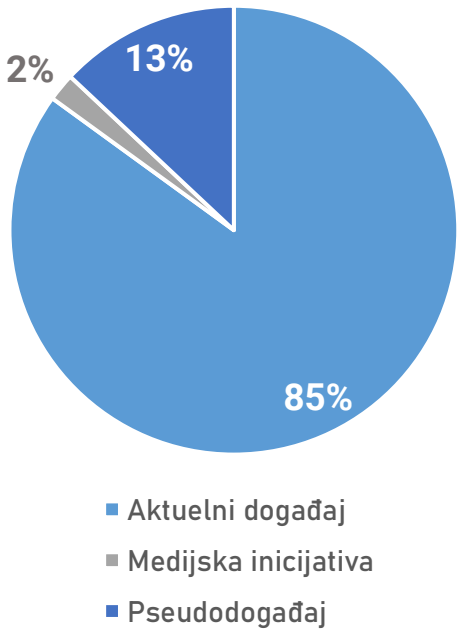

Grafikon br. 1: Povod

Tema

Najviše priloga emisije *Telemaster* tematski je bilo posvećeno Ekonomiji i poljoprivredi (18%) delom zbog protesta paora koji su u vreme analize izašli na ulice i blokirali mnoge saobraćajnice širom Srbije, a delom zbog mnoštva priloga koji su se ticali različitih uglavnom stranih investicija u Srbiji, te regionalne ekonomske inicijative Open Balkan. O protestima poljoprivrednika dosta se izveštavalo, a bilo je i izjava demonstranata. Ipak, zabeleženi su i prilozi izrazito negativnog karaktera u kojima su prenošene isključivo izjave političara na izvršnim funkcijama koje su se ticale njihovog stava o protestima poljoprivrednika. Takav je bio prilog emitovan 16. avgusta u kojem je jedini akter bio tadašnji gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević koji je okrivio paore da remete život Novosađana svojim blokadama (16.8.2022). Tog dana u *Telemasteru* poljoprivrednicima nije omogućeno da se kao druga strana pojave u prilogu u kom ih gradonačelnik Miloš Vučević optužuje, niti u zasebnom prilogu o njihovim protestima. Slično je bilo i dva dana ranije kad su se čuli određeni stavovi i zahtevi poljoprivrednika, ali samo u vidu parafraziranja koje je izvela voditeljka *Telemastera*, dok je u drugom delu priloga premijerka u tehničkom mandatu, Ana Brnabić tumačila zahteve paora i trenutne mogućnosti Vlade (14.8.2022). Ratari koji su protestvovali izneli su svoje zahteve u *Telemasteru* samo 10. avgusta, na početku demonstracija, da bi narednih analiziranih dana o tome govorili uglavnom premijerka Ana Brnabić i gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević (12.8, 14.8. i 16.8.2022).

Druga najzastupljenija tema u prilozima *Telemastera* ticala se Kosova koje se u prilozima pojavljivalo 47 puta i zauzima 15% tema među svim prilozima. Kosovo, kao zastupljenija tema u prilozima centralne informativne emisije TV Happy,

počinje da se pojavljuje sredinom avgusta, odnosno nakon upozorenja Evropske spoljnopolitičke službe o neprimerenoj retorici zvaničnika Beograda i Prištine koje je ova služba označila kao potencijalno odgovorne za bilo kakvu eskalaciju sukoba u budućnosti. O upozorenju evropskih političara srpskim i kosovskim zvaničnicima u *Telemasteru* se govorilo 14. avgusta u prilogu u kojem premijerka Ana Brnabić u negativnom tonu govori o Evropskoj uniji (EU) i njenim stavovima o kosovskom pitanju. Odmah nakon ovog priloga emitovan je i jedini prilog u kom se u analizirnom korpusu pojavljuju opozicioni političari. Radi se o evroskeptičnim opozicionarima Stefanu Jovanoviću iz Narodne stranke i Ivanu Kostiću iz pokreta Dveri koji su, poput premijerke, izneli svoje negativne stavove o politici EU prema Kosovu (14.8.2022). Nakon tog, emitovan je i prilog u kojem se iz albanskih medija prenose informacije o naoružavanju Kosovskih bezbednosnih snaga. Tog dana nijedan kosovski ili zvaničnik EU nije imao priliku da iskaže sopstveno mišljenje o novonastaloj situaciji.

Od 14. avgusta pa do kraja analiziranog perioda (5.9.2022) u svakom *Telemasteru* makar jedan, a često i više priloga, bili su posvećeni kosovskom problemu. Tokom druge polovine avgusta u nekoliko navrata čak prvih sedam priloga (22.8. i 24.8.2022) centralne informativne emisije TV Happy bili su o Kosovu. Sagovornici u prilozima neretko su iskazivali negativne stavove kako prema zvaničnicima u Prištini, tako i prema EU. Druga strana, predstavnici kosovske politike bila je zastupljena samo nekoliko puta. Premijer nepriznatih institucija u Prištini Aljbin Kurti kao subjekat se pojavio dva puta (24.8. i 28.8.2022) ali su u oba slučaja prilogu u kom je on subjekat prethodili ili sledili prilozi u kojima zvaničnici Srbije (Aleksandar Vučić, Ana Brnabić, Miloš Vučević i Petar Petković) negativno komentrišu njegove poteze i izjave. Velika zastupljenost tema o Kosovu i Metohiji od druge polovine avgusta pa do kraja analiziranog perioda posledica je razmirica između srpske i kosovske strane oko uvođenja kosovskih tablica kao jedinih legalnih na toj teritoriji i recipročne mere priznavanja kosovskih ličnih karata na srpskim graničnim prelazima koja je stupila na snagu prvog septembra[40].

Treća najzastupljenija tema u emisiji *Telemaster* ticala se sveta i regiona sa 39 priloga, odnosno 12% zastupljenosti, među ukupnim brojem priloga. Može se pretpostaviti da bi ova tema bila najzastupljenija od svih da tema rata u Ukrajini nije beležena u posebnoj varijabli. Svet i region su treći među svim temama uglavnom zbog izveštavanja o sajmu vina u okviru ekonomske inicijative Open Balkan koji je održan početkom septembra u Beogradu; zbog gostiju *Telemastera* koji su neretko govorili upravo o geopolitici, te zbog izveštavanja o političkoj situaciji u Crnoj Gori i krtakih agencijskih vesti o različitim nesrećama u svetu. Ovoj

[40] Miladinović, Aleksandar. (2022). Srbija i Kosovo: Šta se menja, šta je isto, a šta još nije dogovoreno u saobraćaju na prelazima. BBC News na srpskom. [internet]. 1.sep. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221012140545/https://www.bbc.com/serbian/lat/balkan-62715845.

tematskoj celini pripalo je i par priloga koji u pozitivnom svetlu predstavljaju bivšeg predsednika Sjedinjenih Država Donalda Trampa (10.8. i 14.8.2022), dok se trenutni predsednik SAD Džozef Bajden, nije nijednom pojavio u analiziranom korpusu, ni kao subjekat, ni kao objekat.

Još jedna od zastupljenijih tema u centralnoj informativnoj emisiji TV Happy bio je rat u Ukrajini o kom se izveštavalo u svakoj od analiziranih emisija i to u posebnoj rubrici i sa posebnom najavom. Ovaj rat se kao tema pojavio u 30 priloga i na četvrtom je mestu prema tematskoj zastupljenosti sa 9% od ukupnog korpusa. Prilozi o ratu u Ukrajini uglavnom su bili kompilacija agencijskih i vesti iz stranih medija koje su novinari čitali (čitanice), kao i od izjava zvaničnika sa jedne i druge suprotstavljene strane. O trenutnoj situaciji u Ukrajini često su govorili i gosti Telemastera koji su uglavnom bili privrženiji ruskoj strani. Ipak, sami prilozi o Ukrajini u Telemasteru ne mogu se okarakterisati kao pristrasni jer su obe strane u njima bile jednako zastupljene.

Najzastupljenija među temama o kojima se manje govorilo u emisijama *Telemaster* na TV Happy je tema odnosa između Srbije i sveta o kojoj je bilo 20 priloga, odnosno 6%. Primetno je da se o odnosima Srbije sa svetom najčešće govorilo u kombinaciji sa temama koje su se ticale Kosova i ekonomije, kao i da su o ovoj temi često govorili gosti *Telemastera*. Nešto manje se govorilo o temama koje se tiču Kulture, Crne hronike i Saobraćaja koje su imale po 5% zastupljenosti. Iako se podjednak procenat zastupljenosti Kulture i Crne hronike može tumačiti kao pozitivan rezultat, treba napomenuti da su pod varijablom Kultura kodirani i promotivni prilozi o komercijalnim manifestacijama poput Bir festa u Beogradu ili Velikogospojinskih dana u Novom Bečeju.

Po 4% zastupljenosti imale su varijable Ydravstvo i zdravlje i Korona virus (saopštavanje broja umrlih, novozaraženih i testiranih). Još manju zastupljenost imale su varijable Obrazovanje i nauka (3%), Komunalne teme (3%), Socijalne teme (3%), a sve ostale varijable imale su dva ili manje procenata zastupljenosti. Pod varijablom Drugo zavedeno je pet priloga (2%), a tu su svrstane vesti koje su se ticale verskih i sportskih tema. Uopšte se nije govorilo o korupciji, nezavisnosti pravosuđa i medijima odnosno informisanju, ljudskim i LGBT pravima – temama koje su od krucijalnog značaja za razvoj demokratije u Srbiji i bile su u vreme monitoringa značajne.

Subjekat

Najveći broj subjekata u analiziranim emisijama Telemastera bili su strani i međunarodni subjekti koji su se pojavljivali u čak 154 od 232 analizirana priloga i zauzimaju 35% od svih analiziranih subjekata u monitoringu centralne informativne emisije TV Happy. Ovako veliki procenat stranih i međunarodnih aktera u prilozima prevashodno je posledica kontinuiranog izveštavanja o događanjima u Ukrajini i na Kosovu. U prilozima o ratu koji se dešava u Ukrajini neretko se pojavljivalo i po više od pet subjekata koji su svi kodirani kao strani i međunarodni subjekti. Treba naglasiti da je tokom monitoringa vođeno

računa i o zastupljenosti ukrajinskih, odnosno ruskih subjekata u prilozima o ratu i okolnostima koje ga okružuju. U tim prilozima pojavio se jednak broj ukrajinskih i ruskih subjekata, po 38 sa obe strane, a valja napomenuti da su se u rubrici o ratu u Ukrajini pojavljivali i subjekti iz drugih zemalja, na primer iz Velike Britanije, Turske, SAD, Belorusije.

Iako su druge informativne emisije TV Happy poznate po promociji proruskih stavova[41] u prilozima o ratu u Ukrajini, koji su emitovani u okviru Telemastera, nije bilo previše pristrasnih stavova u korist ruske strane. Međutim, isto se ne može tvrditi i za goste *Telemastera*. Dvadeset i drugog avgusta gost *Telemastera* bio je Nikola Jović, dopisnik konzervativnog lista Pečat iz Donbasa koji se u dnevniku TV Happy pojavio u majci sa simbolom ruske agresije na Ukrajinu (slovom Z) i tokom celog svog gostovanja otvoreno promovisao ideologiju Kremlja u čemu ga nije sprečila ni voditeljka *Telemastera* (22.8.2022). Izvan ovakvih pojedinačnih slučajeva, TV Happy je o ratu u Ukrajini tokom analiziranog perioda izveštavao korektno, uz ravnomernu zastupljenost sukobljenih strana, ali bez dubljeg tumačenja trenutne geopolitičke situacije. Prilozi o Ukrajini uglavnom su se svodili na prenošenje kratkih agencijskih vesti, izjava zvaničnika jedne i druge strane, međunarodnih organizacija poput Ujedinjenih nacija i Agencije za atomsku energiju i zvaničnika drugih zemalja i saveza NATO.

Druga najzastupljenija varijabla među subjektima bila je ona koja se odnosi na izvršnu vlast. Predstavnici ove grane vlasti pojavili su se 46 puta u prilozima i imaju 10% zastupljenosti među svim subjektima. Ako bismo zbirno posmatrali sve institucije republičke vlasti njihova zastupljenost iznosila bi nešto više od 15% od svih subjekata u analiziranim prilozima. Predsednik republike bio je subjekat u 16 priloga (3%), premijerka u 10 priloga (2%), a institucije zakonodavne i sudske vlasti pojavile su se u prilozima kao subjekti po dva puta, ali nisu zavredeli nijedan procenat zastupljenosti među svim subjektima. Kada se u obzir uzme to da su opozicioni političari tokom celog analiziranog perioda samo dva puta bili u ulogama subjekata, kao i to da su stručnjaci, osim toga što su bili malo zastupljeni (4%), uglavnom držali stranu izvršnoj vlasti u svojim analizama, može se reći da je *Telemaster* gotovo u potpunosti prepustio tumačenje svih segmenata stvarnosti u Srbiji upravo institucijama republičke vlasti i analitičarima koji su promovisali donosioce odluka.

Treći najprisutniji subjekti su iz privatnog sektora (ukupno 35 puta) imaju 8% zastupljenosti. Ovakvu zastupljenost u prilozima privatnici duguju velikom broju ekonomskih i poljoprivrednih tema. Prvi deo monitoringa obeležili su protesti poljoprivrednika koji su uračunati među pripadnike privatnog sektora, tokom celog analiziranog perioda govorilo se o privatnim, uglavnom stranim, investicijama u Srbiji, a na samom kraju monitoringa novinari su izveštavali o

[41] Digitalni forenzički centar. (2022). Srpski svet brani ruski mir. Digitalni forenzički centar. [internet]. 1.mar. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221013102836/https://dfcme.me/srpski-svet-brani-ruski-mir/.

sajmu vina u okviru inicijative Open Balkan koji je bio komercijalan događaj na kom su se predstavljali upravo pripadnici privatnog sektora.

Među manje zastupljenim najviše puta su kao subjekti navedene nezavisne institucije i agencije (5%) među koje je ubrajana i Narodna banka Srbije (NBS) o čijim potezima se izveštavalo u svetlu dogovora koji je postignut sa privatnim bankama o poskupljenju naknada. Uočeno je da se u prilogu o ovom dogovoru izveštavalo izrazito pristrasno u korist Narodne banke Srbije i njene guvernerke Jorgovanke Tabaković, pa je odlaganje poskupljenja naknada okarakterisano kao „džentlmenski sporazum" NBS sa bankama (14.8.2022). Institucije pokrajinskih i lokalnih vlasti kao subjekti su se pojavili 18 puta (4%). U više od trećine pojavljivanja lokalnih i pokrajinskih institucija subjekat je bio bivši gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević o kom su tokom monitoringa mediji spekulisali kao o mogućem budućem premijeru Srbije[42].

Četiri posto zastupljenosti među subjektima imali su i: stručnjaci (uglavnom zbog brojnosti gostiju u emisiji *Telemaster*), zatim udruženja građana, koja su najčešće bila konsultovana u prilozima o „lakim temama" kao što su izveštaji s raznih manifestacija; i sami građani koji su se u nekoliko slučajeva pojavljivali u anketama. Po 2% zastupljenosti imale su varijable policija i vatrogasne službe, kosovski subjekti (u koje su ubrajani i srpski političari s Kosova), javni sektor, zdravstvene institucije, kulturne institucije i umetnici, obrazovne i naučne institucije i mediji i novinari.

Na 1% ili ispod njega ostale su vladajuće i opozicione partije, institucije socijalne zaštite, verske i sportske institucije kao i vojska. Treba skrenuti pažnju na to da su 0% imale sve posebne društvene grupe, a da su po jednom subjekti bili samo penzioneri, pripadnici etničkih manjina i mladi, dok deca, studenti, nezaposleni, osobe sa invaliditetom i pripadnici LGBT populacije nisu nijednom imali priliku da se u nekom prilogu pojave kao subjekti. U varijabli drugo svrstano je pet subjekata od kojih su četiri bili anonimni izvori, a jednom je subjekat bila supruga predsednika Srbije Aleksandra Vučića.

Pol subjekta

Tokom monitoringa emisije *Telemaster* uočene su velike razlike u zastupljenosti muških i ženskih subjekata. Muških je bilo više od polovine (59%), a čak i mešovitih subjekata (22%) je bilo više od ženskih (17%). Dakle, muškarci su ovoj emisiji više nego tri puta zastupljeniji od žena što je rezultat identičan onom iz monitoringa TV Happy koji je objavljen 2020. godine i pokazuje tendenciju ove televizije da u svojoj centralnoj informativnoj emisiji veći prostor daje muškarcima[43]. Analizirano je ukupno 435

[42] 021. (2022). Vučević: Ko god bude premijer čeka ga muka, moraće da deli sede vlasi s predsednikom. Radio 021. [internet]. 23.avg. Arhivirano na: https://web.archive.org/save/https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/314926/Vucevic-Ko-god-bude-premijer-ceka-ga-muka-morace-da-deli-sede-vlasi-s-predsednikom.html.

[43] Valić Nedeljković, Dubravka. i Isakov, Siniša. (2020b). Monitoring informativnih emisija komercijalnih televizija sa nacionalnom frekvencijom. Novi Sad:

subjekata od kojih su 258 bili muškarci i 74 žene. Bilo je i 95 mešovitih, to jest grupnih subjekata, a u toj varijabli svrstani su subjekti iz priloga koji su se najčešće ticali odluka institucija (bez pominjanja njihovih predstavnika), poteza različitih zemalja sveta i policijskih akcija. Neidentifikovanih subjekata bilo je osam (2%) i oni su uglavnom bili anonimni izvori čiji je pol bilo nemoguće utvrditi na osnovu izveštavanja TV Happy.

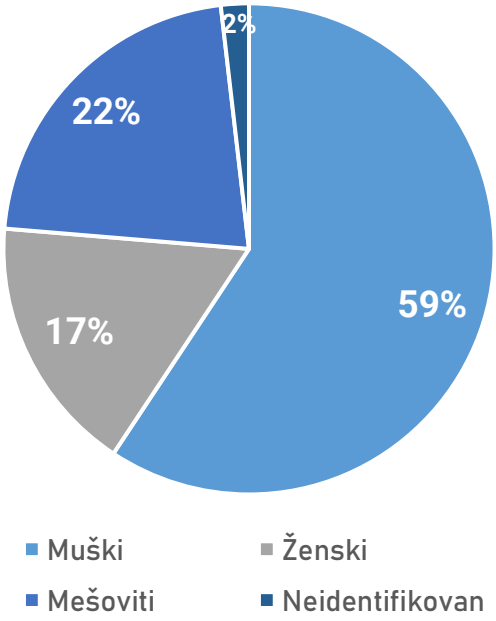

Grafikon br. 2: Pol subjekta

Mesto priloga

U najvećem broju slučajeva (165) mesto priloga bila je Srbija. U emisiji *Telemaster* se vrlo malo izveštavalo iz lokalnih samouprava, a prilozi o malim mestima pojavljivali su se tek u pojedinačnim slučajevima, uglavnom kada je reč bila o saobraćajnim nesrećama i drugim vestima iz rubrike crna hronika. Nešto više se izveštavalo iz Beograda i Novog Sada, ali je i tih priloga bilo samo 11. Drugo najčešće mesto o kojem se izveštavalo bila je teritorija Kosova i Metohije (23 puta).

Među zemljama regiona najviše se govorilo o Crnoj Gori, dok su se i ostale susedne zemlje uglavnom u pojedinačnim slučajevima pojavile u ponekom prilogu emisije *Telemaster* u analiziranom periodu. Od zemalja koje nas okružuju jedino Rumunija i Albanija nisu bile mesto priloga nijednom.

Među zemljama sveta najviše se govorilo o Ukrajini (17 puta) što je očekivano zbog trenutne geopolitičke situacije i rata u toj zemlji. Kao mesto priloga nijednom se nije pojavila Rusija, ali se o potezima Moskve govorilo tokom izveštavanja o ratu u Ukrajini. Za mesto tih priloga uvek se navodila Ukrajina. Osim Ukrajine i zemalja regiona, uglavnom u po jednom prilogu, pojavilo se još 12 zemalja Evrope i sveta.

Objekat

Varijabla strani i međunarodni subjekti bila je najzastupljenija kada se radi o objektima u prilozima emisije *Telemaster* na TV Happy. Stranci su se kao objekti pojavili u više od petine priloga ove emisije (21%) a razlog za to je, osim rata u Ukrajini, i velik broj priloga o razmiricama između Beograda i Prištine u čijem

Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/wp-content/uploads/2020/03/komerc.pdf.

dijalogu kao posrednici učestvuju upravo međunarodni i strani subjekti. Treba skrenuti pažnju i na to da su veliku zastupljenost (8%) u odnosu na ostale varijable imali kosovski subjekti, te da se o njima govorilo u 42 od 232 priloga. Kada se ova zastupljenost uporedi sa zastupljenošću aktera sa Kosova kao subjekata dobija se rezultat koji nam govori da se o kosovskim akterima govorilo gotovo pet puta više nego što im je pružena prilika da oni sami iznesu svoje stavove. O kosovskim subjektima koji dolaze iz, za Srbiju nepriznatih, institucija Kosova, neretko se govorilo u negativnom tonu.

Druga najzastupljenija varijabla među objektima u prilozima emisije *Telemaster* bili su građani (19% slučajeva). Međutim, treba naglasiti da se o njima govorilo više u svetlu toga šta institucije državne vlasti čine po pitanju različitih problema, nego što su se novinari TV Happy analitički bavili njihovim problemima i interesom. Među institucijama državnih vlasti koje su zbirno objekat bile u 74 priloga (15%), najviše puta se govorilo o izvršnoj vlasti (10%), zatim o predsedniku (4%) i premijerki (3%). U 1% slučajeva objekat je bila sudska vlast, a dva puta se govorilo o zakonodavnim vlastima. I o vladajućim i o opozicionim strankama se govorilo malo, prve su bile objekat u 1% slučajeva, a druge su se u prilozima kao objekat našle samo jednom.

Među ostalim varijablama objekt su najčešće bili pripadnici privatnog sektora (7%) koji su tu zastupljenost ostvarili zbog čestog izveštavanja o protestima poljopivrednika i drugim ekonomskim i komercijalnim temama. Po 3% zastupljenosti imali su ekonomski subjekti iz javnog sektora, zdravstvene insitucije i kulturne institucije, odnosno umetnici, a po 2% nezavisne institucije i agencije, policija i vatrogasne službe, obrazovne institucije, pokrajinske i lokalne institucije.

Među posebnim društvenim grupama najviše se govorilo o deci (3%) i đacima (2%), dok se o mladima, studentima i penzionerima govorilo u jedan posto slučajeva. Nezaposleni, osobe sa invaliditetom, pripadnici LGBT zajednice i pripadnici etničkih manjina pomenuti su u samo nekoliko slučajeva i nisu imali nijedan procenat zastupljenosti.

Vrednosni odnos

U najvećem broju priloga uočeno je da su teme obrađivane na neutralan, pasivan način uz često iznošenje samo faktografskih podataka bez dubljeg tumačenja i analize tema. Ovakav rezultat posledica je velikog broja agencijskih i/ili kratkih vesti u kojima se iznose tek činjenice o određenoj problematici dok se njihovo značenje uopšte ne tumači. Drugi ton kojim su se najčešće služili novinari TV Happy bio je pohvalan prevashodno u vestima u kojima su subjekti bili pripadnici institucija republičkih i pokrajinskih vlasti o čijim se potezima i pojavljivanjima na događajima često govorilo. Takva su recimo, bila dva priloga emitovana sredinom avgusta (12.8.2022) u kojima su akteri bili tadašnji gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević i ministar građevinarstva, transporta i infrastrukture Tomislav Momirović. O Vučeviću i gradskoj vlasti se, recimo,

pohvalno govorilo u prilogu u kom je on posetio Klinički centar Vojvodine nakon što je ta ustanova dobila nove uređaje, a o Tomislavu Momiroviću, njegovom ministarstvu i infrastrukturalnom napretku Srbije u prilogu snimljenom povodom obilaska radova na proširenju naplatne stanice u Staroj Pazovi. Na ovakav, pohvalan način izveštavalo se uglavnom o pseudodogađajima.

Treba napomenuti i to da se u pohvalnom tonu izveštavalo i u raznim prilozima čiji je glavni cilj bio promocija određenih događaja ili kompanija. Tako se, recimo, pohvalno izveštavalo o državnoj firmi Telekom kada je gledaocima predočeno da je ova kompanija prva u regionu po poslovnim prihodima, rastu prihoda i ostvarenom profitu (18.8.2022), o nelojalnoj konkurenciji Telekoma prema SBB nije bilo pomena. U *Telemasteru* novinari su izveštavali i o raznim komercijalnim manifestacijama poput Bir festa-a (20.8.2022) i festivala Kobajeraj (14.8.2022), kao da je reč o aktuelnim događajima iz oblasti privrede i turizma.

Priloga u kojima se o objektima govorilo u izrazito negativnom tonu bilo je ukupno devet (4%), a najčešće se u tom tonu govorilo o kosovskim (12.8, 16.8, 20.8. i 22.8.2022) i međunarodnim subjektima (14.8. i 16.8.2022). Negativno se izveštavalo o opoziciji (18.8.2022) i poljoprivrednicima (16.8.2022). U svega osam navrata (3%) izveštavanje TV Happy ocenjeno je kao izbalansirano.

Zaključak

Tokom monitoringa centralne informativno-političke emisije TV Happy uočeno je da se o temama uglavnom nije izveštavalo na izbalansiran način, te da je često izostajalo konsultovanje suprotstavljene strane o nekoj temi. Veliki broj priloga koji su se ticali ekonomije, unutrašnje i spoljne politike Srbije sveden je na kratke vesti u kojima su prenošene izjave državnih zvaničnika i tako njihovo mišljenje postavljeno kao jedino relevantno o određenoj problematici. Na taj način prekršene su odredbe Kodeksa novinara Srbije koje se odnose na istinitost izveštavanja i odgovornost novinara[44].

Primetan je takođe i izostanak adekvatnog izveštavanja o osetljivim društvenim grupama jer se nijedna od ovih grupa, među kojima su između ostalih deca, mladi, pripadnici LGBT+ populacije i osobe sa invaliditetom, nije pojavila kao subjekat više od jednog puta, dok su kao objekti bile zastupljene malo (u tri ili manje posto slučajeva). Tako su recimo o danu mladih u prilogu *Telemastera* govorili premijerka Ana Brnabić i gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević ne i bilo kakav predstavnik mladih osoba u Srbiji (12.8.2022).

U *Telemasteru* tokom analiziranog perioda o određenim temama se govorilo izuzetno malo ili nimalo što opet nije u skladu s Kodeksom novinara Srbije, to jest njegovim odeljkom o nezavisnosti od pritiska[45]. Tako se u *Telemasteru* nije moglo čuti dovoljno o formiranju nove

[44] Udruženje novinara Srbije, Savet za štampu, Nezavisno udruženje novinara Srbije. (2015). Kodeks novinara Srbije - Uputstva i smernice - Četvrto izdanje. Beograd: Savet za štampu. Dostupno na: https://savetzastampu.rs/wp-content/uploads/2020/11/Kodeks_novinara_Srbije.pdf.

[45] Isto.

Vlade Republike Srbije, niti o svim okolnostima vezanim za najveći evropski događaj LGBT+ zajednice, koji je ove godine održan u Srbiji, a povodom kog su se organizovali i masovni protesti u Beogradu. Izostanak ovih tema u izveštavanju TV Happy kosi se i sa Zakonom o javnom informisanju i medijima[46] koji propisuje da „svako ima pravo da istinito, potpuno i blagovremeno bude obavešten o pitanjima od javnog značaja".

[46] Službeni glasnik Republike Srbije. (2016b). Zakon o javnom informisanju i medijima. Paragraf. [internet]. Dostupno na: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html.

Nacionalni dnevnik TV Pink

Valentina Sigeti, master komunikolog

Kontekst

Televizija Pink je komercijalni medij sa nacionalnom frekvencijom koji emituje program od 1994. godine kada ga je osnovao Željko Mitrović, a za kojeg mediji navode da je bio blizak Slobodanu Miloševiću i Mirjani Marković a danas Aleksandru Vučiću i Srpskoj naprednoj stranci.[47]

U julu 2022. godine ovoj komercijalnoj televiziji u vlasništvu Pink Media Group DOO je ponovo odobrena nacionalna frekvencija.[48] Na ovakvu odluku reagovala su udruženja, poput organizacija CRTA i Fondacije Slavko Ćuruvija sa rečima da su frekvencije dodeljene televizijama „koje godinama unazad ne poštuju ni minimum propisanih uslova za pružanje medijske usluge", a Transparentnost Srbija ocenila je da je ova odluka „sporna zbog neprimenjivanja propisa i etičkih medijskih standarda, kao jednog od obaveznih zakonskih kriterijuma."[49] [50]

Građani i nevladine organizacije takođe su iskazivali kritike protiv neetičkih sadržaja,[51] [52] te je i Novosadska novinarska škola 2016. godine podnela prigovor REM-u „zbog grubog kršenja dečijih prava i profesionalnih standarda u emisiji 'Pinkove zvezdice'" [53] [54]. Istraživači medijske sfere[55] [56] ukazivali su takođe

[47] Karabeg, Omer. (2015). Zašto je Pink postao Vučićev privatni javni servis? Radio Slobodna Evropa. [internet]. 6.dec. Dostupno na: https://www.slobodnaevropa.org/a/zasto-je-pink-postao-vucicev-privatni-javni-servis/27408899.html (pristupljeno 7.dec.2022).

[48] Zajedno sa još tri komercijalna emitera televizijama Happy, Prva i B92.

[49] Miljuš, Stefan. (2022). Kršili zakon, a REM im produžio dozvole, šta očekivati za petu frekvenciju?. N1. [internet]. 30.jul. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/krsili-zakon-a-rem-im-produzio-dozvole-sta-ocekivati-za-petu-frekvenciju/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[50] Crta. (2022a). CRTA: Slavko Ćuruvija fondacija i CRTA tužili REM. Crta. [internet]. 30.avg. Dostupno na: https://crta.rs/slavko-curuvija-fondacija-i-crta-tuzili-rem/ (pristupljeno: 7.12.2022.)

[51] FoNet. (2022a). Prijava REM-u zbog nasilja u Zadruzi. N1. [internet]. 27.maj.Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/prijava-rem-u-zbog-nasilja-u-zadruzi/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[52] Danas Online. (2022). Manojlović o peticiji TV Pink: Drago mi je da i drugi koriste ovaj ustavni mehanizam kao pravo svih građana. Danas. [internet]. 9.jun. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/manojlovic-o-peticiji-tv-pink-drago-mi-je-da-i-drugi-koriste-ovaj-ustavni-mehanizam-kao-pravo-svih-gradjana/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[53] Novosadska novinarska škola. (2016). Prigovor REM-u zbog eksploatacije dece na RTV Pink. Novosadska novinarska škola. [internet]. 4.jul. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/prigovor-rem-u-zbog-eksploatacije-dece-na-rtv-pink/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[54] Mediji su izvestili i da je Savet Agencije za medije Crne Gore (SEAM) zabranio emitovanje jutarnjeg programa TV Pink *Novo jutro* na šest meseci. Ovakva odluka donesena je zbog priloga Televizije Pink M o ubistvima na Cetinju u avgustu ove godine. Crnogorski regulator je tada u saopštenju naveo da „Emiter nije pokušao da eliminiše senzacionalizam, već je ovim prilogom potvrdio da mu je to upravo bio cilj". Izvor: Beta. i N1. (2022b). Jutarnji program TV Pink "zamračen" na pola godine u Crnoj Gori. Nezavisno udruženje novinara Srbije. [internet]. 2.sep. Dostupno na: https://nuns.rs/jutarnji-program-tv-pink-zamracen-na-pola-godine-u-crnoj-gori/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[55] Birodi. (2020). Birodi o izveštavanju medija u Srbiji i zastupljenost aktera u centralnim informativnim emisijama. Birodi. [internet]. 26.jun. Dostupno na: https://www.birodi.rs/birodi-o-izvestavanje-medija-u-srbiji-i-zastupljenost-aktera-u-centralnim-informativnim-emisijama/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[56] Crta. (2022b). Monitoring medija: Od medijskog pluralizma do veličanja ličnosti predsednika. Crta. [internet]. 2.nov. Dostupno na:

kritički na sadržaje objavljene na televiziji Pink. Tako se sadržaj televizije Pink i u prethodnim monitorinzima NNŠ-a odlikovao podacima koji govore da je u drugoj polovini novembra i prvoj polovini decembra 2019. godine, najzastupljeniji subjekat, pored međunarodnih subjekata (23%), u ovoj CIPE bila izvršna vlast (13%),[57] te da je Aleksandar Vučić u prostoru Nacionalnog dnevnika u martu 2017. godine „dobio više od 17.000 sekundi, naspram drugog po redu Vojislava Šešelja sa 65 sekundi."[58]

Regulatorno telo za elektronske medije, saopštilo je takođe da je REM u oktobru 2022. podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka protiv sve četiri televizije sa nacionalnom frekvencijom zbog kršenja Zakona o oglašavanju. U saopštenju se precizira da je konkretno Pink televizija počinila 540 prekršaja u maju 2022. godine.[59]

Kada je u pitanju rad same kompanije, mediji (CINS) su izveštavali da je u proteklom periodu firmama u vlasništvu Željka Mitrovića, odloženo plaćanje poreskog duga u ukupnom iznosu od oko 35,6 miliona dinara.[60]

Nacionalni dnevnik je centralno-informativna politička emisija televizije Pink. Emituje se svakog dana od 18:30 časova i traje sat vremena. Prosečan broj priloga jednog izdanja Nacionalnog dnevnika, bez rubrike Sport, je 24 s tim da je najmanji broj emitovanih priloga u jednoj emisiji 19 a najviše 33. Uočen redosled vesti u Nacionalnom dnevniku kreće se iz domena unutrašnje i spoljne politike, potom sveta, uključujući rat u Ukrajini, crne hronike i kriminala, kao i društva na začelju.

Korpus

Korpus istraživanja čini 15[61] emisija Pinka, odnosno 341 prilog objavljen u Nacionalnom dnevniku u periodu od 8.8.2022. do 5.9.2022. Iz analize emisije isključeni su prilozi u najavi, kao i iz rubrika Sport i Vremenska prognoza. Ukupno je monitorovano 630, 68 minuta.

Povod

Povod najvećeg broja priloga emitovanih u Nacionalnom dnevniku tokom analiziranog perioda bio je aktuelni

https://crta.rs/monitoring-medija-od-medijskog-pluralizma-do-velicanja-licnosti-predsednika/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[57] Valić Nedeljković, Dubravka. i Isakov, Siniša. (2020). Analiza sadržaja centralno-informativnih emisija komercijalnih televizija sa nacionalnom frekvencijom. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/wp-content/uploads/2020/03/komerc.pdf.

[58] Beta. (2017). Novosadska novinarska škola: dominacija Vučića na televizijama. Autonomija. [internet]. 30.mar. Dostupno na: https://autonomija.info/novosadska-novinarska-skola-dominacija-vucica-na-televizijama/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[59] Regulatorno telo za elektronske medije. (2022). Podneti zahtevi za pokretanje prekršajnog postupka za mesec maj 2022. godine. Regulatorno telo za elektronske medije. [internet]. 18.okt. Dostupno na: http://www.rem.rs/sr/arhiva/vesti/2022/10/podneti-zahtevi-za-pokretanje-prekrsajnog-postupka-za-mesec-maj-2022-godine#gsc.tab=0 (pristupljeno 7.dec.2022).

[60] Cins. (2021). CINS: Država firmama Željka Mitrovića ponovo odložila plaćanje poreza. N1. [internet]. 19.maj. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/cins-drzava-firmama-zeljka-mitrovica-ponovo-odlozila-placanje-poreza/ (pristupljeno 7.dec.2022).

[61] Usled tehničkih problema analizirano je samo prvih 24 minuta emisije Nacionalnog dnevnika emitovane 30.8.

događaj (72%), ali je registrovano i 15% medijske inicijative i 13% izveštavanja sa pseudo ili promotivnih događaja.

Prilozi koji su emitovani povodom aktuelnih događaja najčešće govore o dijalogu Beograda i Prištine, spoljnoj i unutrašnjoj politici, ratu u Ukrajini ali i crnoj hronici i kriminalu.

Prilozi koji su prepoznati da su medijska inicijativa se odnose uglavnom na priče iz domena unutrašnje politike, kriminala ali i drugih društvenih tema. Medijski inicirani su duži prilozi sa više sagovornika koji analiziraju određenu temu sa svog stanovišta. Ovakvi prilozi prisutni su u svakoj monitorovanoj emisiji.

Redakcija Pinka je tokom monitoringa izvestila 46 puta sa određenih pseudodogađaja, što čini 13% uzorkovanog korpusa. Tip izveštaja sa psedodogađaja ili promotivnih događaja najčešće su: 1) izveštaji o poseti funkcionera raznim dešavanjima, 2) kampanje ili akcije određenih institucija, kao i 3) izveštaji i prilozi o humanitarnom radu Željka Mitrovića i proizvodima kompanije.

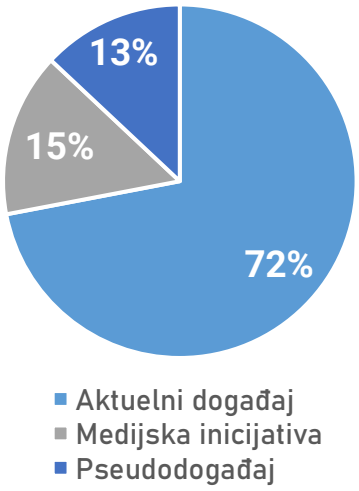

Tema

Teme najvećeg broja priloga emitovanih u analiziranom korpusu Nacionalnog dnevnika bila je Crna hronika (13%), potom u podjednakoj meri Svet-Srbija, Svet i region i Kosovo (po 11%), a onda i Ekonomija i poljoprivreda (10%).

Tema Crna hronika zauzela je prvo mesto po učestalosti s obzirom na to da je u svakoj od analiziranih emisija Nacionalnog dnevnika emitovan određen segment vesti koje se tiču slučajeva ubistava, saobraćajnih nezgoda ili drugih krivičnih dela. Veliki broj sadržaja crne hronike u centralno-informativnoj emisiji može se smatrati senzacionalističkim prikazom stvarnosti.

Sadržaji iz oblasti spoljne politike, kao i dijaloga Beograda i Prištine, u monitorovanom periodu bile su aktuelne u javnosti, kao i snabdevanja energentima pre svega gasom, što se odrazilo i na broj priloga u Nacionalnom dnevniku televizije Pink.

Ostale teme koje su takođe bile u nešto manjoj meri zastupljene su Kriminal (7%), Rat u Ukrajini (6%) i Kultura (5%). Izveštavajući o kriminalu, Pink je emitovao priloge koji se tiču, u najvećoj meri, suđenja protiv grupe sa kojom se povezuje optuženi Veljko Belivuk. O toku rata u Ukrajini korišćene su agencijske vesti i saopštenja koja su objavljivana svakoga dana u okviru posebnog bloka. Uz to, registrovano je i nekoliko analitičnijih priloga o napadima na nuklearne elektrane i potencijalne opasnosti, kao i drugi prilozi u kojima se doticalo krize u Ukrajini i njenih posledica.

Preostale teme bile su zastupljenje 4% ili manje: Socijalne teme i Drugo (po 4%), Saobraćaj, Obrazovanje i nauka i Zdravstvo (po 3%), Mediji i informisanje (2%). Teme iz veoma značajnih oblasti za svakodnevni život, kao što su korupcija, ljudska prava ili Europrajd, odnosno prava LGBT+ zajednice, nisu bile u fokusu dnevnika TV Pink.

Iako je tokom monitorovanog perioda bilo očekivano (od izbora je proteklo 4 meseca) da se intenzivno radi na formiranju Vlade, političke elite, kako pozicije, tako i opozicije, samu proceduru nisu tokom avgusta pozicionirale kao aktuelnu i od javnog interesa što se odrazilo na centralno-informativne emisije u ovom monitoringu, među kojima i na Nacionalni dnevnik i TV Pink. Tako je tema formiranje nove Vlade u uzorku bila zastupljena samo 1% od svih tema o kojima se izveštavalo. Objavljeno je 6 priloga u toku mesec dana 8.8.2022. kada je Ana Brnabić najavila početak rada na tome, potom 10.8.2022. prenošenjem izjave Gorana Vesića ovim povodom, 14.8.2022. kada je emitovan prilog u kojem se govorilo o tome sa kojim izazovima će se nova Vlada susresti, 24.8.2022. vešću da je u toku sednica Srpske napredne stranke na kojoj se razmatra ko će biti mandatar nove Vlade, 26.8.2022. najavljivanjem da će Aleksandar Vučić sutradan objaviti ime osobe koja će biti mandatar, kao i 28.8.2022. prilogom o tome da će Ana Brnabić odlučiti o tome ko će biti novi ministri i da će prioritet Vlade biti prevazilaženje energetske krize. O ovoj temi, najčešće su emitovani prilozi kojim se razmatraju aktuelna događanja u tom procesu, ali i jedina medijski inicirana priča objavljena 14.8.2022.

Subjekat i pol subjekta

U centralno-informativnoj emisiji televizije Pink najčešće su prostor da govore imali strani i međunarodni subjekti (24%), a potom građani (17%) i stručnjaci (14%).

Podatak da su strani i međunarodni akteri najčešći subjekat priloga korelira sa rezultatom da je jedna od najčešćih tema bila svet i odnos sveta sa Srbijom, kao i Kosovo jer su u tom kontekstu prenošene reakcije i izjave stranih aktera koji imaju ulogu u procesu dijaloga Beograda i Prištine. Kako je ustaljena praksa da se u prilozima emitovanim u Nacionalnom dnevniku rade ankete sa građanima kao svedocima ili komentatorima određenih događaja, građani su visoko pozicionirani kao subjekti. Ankete nemaju značajnu informativnu vrednost jer se ovaj žanr istovremeno smatra i „ideološkim" s obzirom na to da je „rezultat" neke ankete lako moguće unapred isprojektovati tako da odgovara cilju koji anketom novinar želi da postigne, odnosno da promoviše određeni stav i predstavi ga kao opšteprihvaćen.

Osim stranih aktera i građana, u velikom broju su u monitorovanim prilozima prisutni kao subjekat stručnjaci. Ovi akteri imaju prostor da govore posebno u onim prilozima koji su medijski inicirani. U uzorku je u ovom svojstvu registrovano 49 različitih osoba, od toga njih 11 se pojavilo kao subjekat više puta (do 6 puta). Tada pomenuti analitičari tumače i daju objašnjenja auditorijumu za

određena društveno-politička aktuelna dešavanja, ali i za postupke i izjave vlasti, kosovskih subjekata, opozicionih predstavnika i stranih aktera.

Osim navedenih, u značajnijem broju registrovani su i subjekti poput privatnog sektora (6%) i predsednika republike (5%). Nešto manje od predsednika, subjekat je bila izvršna vlast koju predstavljaju pojedinačni ministri (3%) a najmanje predsednica Vlade Ana Brnabić (2%).

Ostali subjekti bili su prisutni 4% ili manje u analiziranim prilozima emitovanim u Nacionalnom dnevniku: kulturne institucije i umetnici u okviru izveštavanja o događajima (4%), zatim po 3% nezavisne institucije i agencije, kosovski subjekti, mediji i novinari, po 2% policija i vatrogasci, zdravstvene institucije, obrazovne i naučne institucije, udruženja građana.

Naposletku, po 1% kao subjekti govorili su predstavnici zakonodavne vlasti, vojska, pokrajinske i lokalne institucije vlasti, vladajuće partije, opozicione partije i javni sektor, kao i mladi, deca i đaci, dok ostalih pripadnika osetljivih grupa nije bilo, rečju svih onih koji čine važan deo stanovništva i javne sfere Srbije.

Muškarci su se u svojstvu subjekta pojavljivali apsolutno dominantno u 71% slučajeva, a žene u svega 21%. Disbalansiranost na osnovu rodne pripadnosti uočena je i u uređivačkoj politici TV Pinka, te se po ovom nalazu TV Pink nimalo ne razlikuju u odnosu na ostale monitorovane TV emitere. Žene su kao nosioci informacije marginalizovane.

Grupnih subjekata, oličenih najčešće u određenim institucijama, bilo je 8%. Anonimnih izvora u analiziranim prilozima u monitorovanom periodu nije bilo.

Mesto priloga

Najveći broj priča prezentovanih u prilozima Nacionalnog dnevnika odnose se na sve građane Srbije, te nisu vezane za specifično mesto (123 priloga). Kada je mesto priče u prilozima bilo poznato, najveći broj se odnosio na naselja na Kosovu i Metohiji ili Kosovo u celosti (30 puta). Nakon informacija koje dolaze sa Kosova, slede prilozi koji su se odnosili na Beograd (19), a nešto manje i na druge gradove kao što su Novi Sad (5), Čačak i Šabac (po 4), kao i Niš, Leskovac i Suboticu (po 3). Ostali gradovi u Srbiji bili su pomenuti manje od 3 puta, ali ih je bilo u značajnoj meri.

Kada su u pitanju priče koje se odnose na građane drugih država, ili je izvor priče iz druge države, najviše se pominjala Ukrajina (19), pa potom Rusija (11) i SAD (10).

Od susednih zemalja, na Pinku se najviše govorilo o Crnoj Gori (10) i Hrvatskoj (9), a veoma malo o Bosni i Hercegovini (3) i Mađarskoj (3) ili Severnoj Makedoniji i Bugarskoj (po 1) što je ipak znatno više nego što su regionu posvetile neke druge televizije koje su bile predmet monitoringa. Kada su u pitanju zemlje Zapadne Evrope, tokom analiziranog perioda, izvor vesti bile su Belgija (5 puta), Francuska (4 puta) i Nemačka (3 puta). O Kini je bilo reči 2 puta, a o Turskoj jednom.

Objekat

Akteri o kojima se najčešće govorilo bili su takođe strani i međunarodni subjekti (24%). Razlog je moguće pripisati tome da strani subjekti često govore sami o sebi ili o drugim stranim i međunarodnim subjektima. Takođe, o njima govore i ostali subjekti.

Objekti su, osim stranih subjekta, u velikom broju i građani (13%), osuđena i optužena lica (11%), kosovski subjekti (8%), predstavnici izvršne vlasti (6%), a potom i predsednik (5%), privatni ekonomski subjekti (5%) i deca (5%).

Građani su jedan od najčešćih objekata zato što subjekti, među kojima su predstavnici vlasti, govore o njima, ali i oni, kao jedan od najčešćih subjekata, govore sami o sebi ili o drugim građanima. Osuđena i optužena lica su učestali objekti zbog toga što su teme crne hronike i kriminala veoma zastupljene u monitorovanoj emisiji. Kosovski subjekti bili su objekti mnogih priloga čije su teme Kosovo, zajedno sa predstavnicima izvršnih vlasti i predsednikom republike.

Značajnija zastupljenost privatnih ekonomskih subjekata može se pripisati Željku Mitroviću koji je kodiran na ovaj način s obzirom na to da je sam čest subjekat i objekat priloga Nacionalnog dnevnika, najčešće povodom određenih pseudo i promotivnih događaja njega lično, programa Pinka ili projekata kompanije. Samoreklamiranje je zakonom dozvoljeno ali se ne može smatrati dobrom praksom jer predstavlja prikriveno oglašavanje u centralno-informativnoj političkoj emisiji tipa Nacionalni dnevnik.

Deca se u 5% slučajeva pojavljuju kao objekti i to najčešće kao akteri u pričama iz, na primer, oblasti crne hronike bilo da su u statusu počinilaca ili žrtve, ali su primetni i u pričama o humanitarnoj pomoći. Deca se prikazuju ne kao relevantan činilac društva, već kao marginalizovana grupa koja je uvek „u potrebi". „Kodeks deca i Mediji – Pravila ponašanja medija u odnosu na decu" kreirao je 1993. psiholog Prvoslav Plavšić u saradnji sa organizacijom Prijatelji dece Srbije. Iako je dokument vredan novinarske pažnje jer daje jasne smernice kako pisati o deci kada su subjekt ili objekt medijskog sadržaja mnoge televizije kod nas, uključujući i Pink, ga ne primenjuju. O deci se izveštava uglavnom na senzacionalistički način već i samim odabirom teme.

Ostali akteri o kojima je najmanje govoreno su: kulturne institucije i umetnici (4%), mladi (3%), policija i vatrogasci, opozicione partije, mediji i novinari po 2%, premijerka, nezavisne institucije i agencije, vojska, pokrajinske i lokalne institucije vlasti, vladajuće partije, javni sektor, zdravstvene institucije, stručnjaci, đaci, penzioneri i stari po 1%.

U analiziranim prilozima, o pripadnicima osetljivih grupa izveštavano je u maloj meri. Međutim, u nekim od priloga u kojima se govori, ili se marginalizovane grupe pominju, prisutni su stereotipi i senzacionalizam. U prilogu objavljenom 10.8.2022. prenesena je vest iz sveta da je na aerodromu u Francuskoj čovek napao pripadnika policije nožem, policija ga je usmrtila. Po završetku priloga navodi se da je policija objavila „da je čovek naoružan nožem ustvari beskućnik,

koji je očigledno imao psihičkih problema". Iako je informaciju o tome da je čovek „očigledno imao psihičkih problema" pretpostavlja se, saopštila francuska policija, medij nije trebalo da je prenese jer a) se ne radi o utvrđenoj dijagnozi, već samo pretpostavljenoj, pa samim tim nije osnovano u javnost iznositi takve teze, i jer b) čak i da jeste postojala utvrđena dijagnoza, ona nije od javnog interesa, to je privatna stvar osobe i njegova privatnost mora biti zaštićena. Novinari i novinarke su dužni da budu odgovorni prema svojoj publici i da izveštavanjem ne doprinose stereotipima i predrasudama o osobama sa iskustvom psihičkih poremećaja, posebno imajući u vidu da veoma mali procenat osoba sa psihičkim dijagnozama uopšte počini neko krivično delo.

U jednom od izveštaja u crnoj hronici, 18.8.2022. je objavljena vest da je u Rumenci poginuo policajac na dužnosti, pri čemu se navodi i informacija da je vozilom „upravljala ženska osoba" čime se naglašava postojeći stereotip o ženama kao lošim vozačima.

U jednom od priloga u kojem se govori o mladima, emitovanom 22.8.2022. obrađuje se relevantna tema o tome kako Srbiji nedostaju majstori. Razlog deficita, navodi se, je u tome što ne postoji zainteresovanost mladih ljudi za takve poslove. U tom svetlu, novinarka konstatuje: „niko neće da bude prašnjav i da uprlja ruke već bi svi u gimnazije pa u kancelarije" kao i to da je „jasno da živimo u eri kompjutera i programerskih poslova, ali isto tako je činjenica da bez električara, stolara, molera i keramičera ne možemo". Iako je nedostatak određene grane zanimanja, kao i ukidanja takvih smerova u srednjim stručnim školama zbog nezainteresovanosti učenika, važna tema od javnog interesa, novinari i novinarke ne bi trebalo da problem pojednostavljuju neprimerenom generalizacijom i neargumentovanim kvalifikovanjem izbora mladih za nastavak školovanja i potom odabir životnog poziva. Ovi primeri ukazuju na površnost i nedostatak dužne novinarske pažnje.

Stav novinara

Stav novinara u monitorovanim prilozima Nacionalnog dnevnika je u 74% neutralan, u 16% pohvalan, a u 11% slučajeva negativan.

Neutralnost stavova novinara u analiziranim prilozima ogleda se u pasivnosti, kada se prenose informacije bez ikakvih novinarskih komentara u vezi sa informacijama. Ovo je slučaj u kraćim vestima, kao i u izveštajima i vestima čiji su izvor agencije, kao i teme iz oblasti crne hronike, kulture i zabave ili društveno-socijalnih pitanja kojih u Nacionalnom dnevniku ima u značajnoj meri.

Pohvalan i negativan odnos novinara kodiran je u različitim prilozima, bilo da su u pitanju kratke vesti ili analitičniji prilozi, kreirani povodom nekih pseudo i promotivnih događaja ili medijska inicijativa.

Jedan od primera pohvalnog odnosa zabeležen je 16.8.2022. kada prezenterka ističe da se „predsednik obratio građanima i saopštio dobru vest" ili prilikom izveštavanja o programu „Moja prva plata" 22.8.2022. kada novinarka navodi da program predstavlja „zlatnu nit

između kompanija kojima fale iskusni kadrovi i mladih osoba koje nemaju gde da steknu to prvo radno iskustvo" i gde praktikanti mogu sticati „dragoceno iskustvo" ili o projektu „Otvoreni Balkan" gde se navodi da „u vremenima krize koja je pogodila čitavu Evropu, članice Otvorenog Balkana nastavljaju krupnim koracima ka miru i prosperitetu za sve građane." (3.9.2022). Navedeni primeri predstavljaju priloge u kojima je eksplicitno izražan pozitivan stav novinara, nedostaje novinarska distanca i kritička, analitička perspektiva. Ovakvi prilozi prisutni su u različitim rubrikama, a česti su u izveštajima o pseudo ili promotivnim događajima. Navedeni primeri ne predstavljaju dobru novinarsku praksu s obzirom na to da bi novinari i novinarke trebalo da se uzdržavaju od davanja vrednosnih ocena pa čak i kada se čini da je određena informacija očigledno povoljna.

Međutim, priloga koji su emitovani u pohvalnom tonu je nešto više u Nacionalnom dnevniku Pinka nego što kvantitativni podaci pokazuju, jer se pohvalan stav novinara razlikuje od pohvalnog tona celokupnog priloga u kojem pozitivan odnos prema objektu stava ne deli novinar, već sagovornici. Takvi su primeri, emitovani u monitorovanoj emisiji, prisutni u prilozima u kojima sagovornici u svojstvu stručnjaka, iznose svoje pozitivne sudove, uglavnom prema vlasti i predsedniku republike. U ovakvim primerima, novinar formalno ostaje neutralan, dok se prostor za pozitivan odnos prema vlasti ustupa sagovornicima. Pohvalnom tonu priloga u kojem eksplicitno gledano novinar jeste neutralan, pridodaju se i primeri u kojima se bez kritičke intervencije citiraju i prenose pozitivne samoocene predstavnika vlasti ili isto takve pozitivna mišljenja stručnjaka, sagovornika, „analitičara", „poznavalaca prilika". Jedan od primera ovakvog tipa priloga u kojem su sagovornici pohvalno orijentisani, a novinari formalno neutralni, je prilog objavljen 8.8.2022. o formiranju Vlade. U pomenutom prilogu, stručnjaci daju svoje prognoze o budućem sastavu Vlade navodeći, na primer, da će to biti „najbolji mogući tim". Novinarka, neutralno i bez komentara, zaključuje prilog samo prenoseći izjavu Aleksandra Vučića o tome, koja je pozitivna tonirana, da će nova Vlada „biti skrojena po meri naroda". Pristranost se u ovakvim slučajevima, dakle, ne ogleda u nužno izrečenom stavu novinara već u konstrukciji priloga, odabirom sagovornika, redosledom njihovih izjava i izostankom kritičke distance prema rečenom.

Prilozi u kojima je izražen negativan stav novinara u analiziranim emisijama su najčešće bili usmereni ka kosovskim subjektima, uglavnom Aljbinu Kurtiju konkretno, ali i susednim državama poput Hrvatske, kao i opoziciji i novinarima.

Kako je u analiziranom periodu pitanje ulazno-izlaznih dokumenata i registarskih oznaka bilo aktuelno u društvu, data situacija je iznedrila najveći broj priloga u kojima je novinar iskazivao eksplicitno negativan stav prema Aljbinu Kurtiju i Prištini, uz sagovornike koji su činili isto. Preovlađujući narativ bio je da Kurti i vlast u Prištini provociraju sukobe i žele da izazovu rat, dok vlast u Srbiji, a posebno predsednik Vučić, usmerava sve

napore ka obezbeđivanju mira. U ovakvim primerima, Kurti je portretisan nužno negativno, dok je predsednik Vučić profilisan nužno pozitivno. Neki od najilustrativnijih komentara novinara u ovakvim prilozima bili su:

> „Za sada Priština beži od bilo kakvog kompromisnog rešenja u dijalogu, ali zato ne beži da zapali fitilj novih sukoba na Kosovu. Nove opasne pretnje iz Prištine stižu samo nekoliko dana pred sastanak koji je planiran za 18. avgust u Briselu." (12.8.2022)

> „Dijalog se nastavlja u najtežim uslovima do sada. Tenzije ne prestaju a prištinske vlasti umesto razgovora potenciraju sukobe. Šta očekivati od dijaloga i međunarodne zajednice u takvim uslovima u priči koja sledi." (16.8.2022)

> „Dok se delegacija Beograda na čelu sa predsednikom Aleksandrom Vučićem čvrsto borila za mir i zaštitu državnih i nacionalnih interesa, uzrok svih problema je ponašanje Prištine koja odbija svaki kompromis i dogovor i koja jednostranim potezima ozbiljno ugrožava mir na Kosovu pa i u celom regionu." (20.8.2022)

Osim narativa da „Priština pokušava da izazove sukobe, a Beograd da očuva mir", prisutan je bio i narativ da „Evropska unija podržava u tome Prištinu".

> „Beograd i Priština treba da nastave dijalog o normalizaciji odnosa 18. avgusta, ali se postavlja pitanje kakva je budućnost tog procesa posle izjave šefa diplomatije Evropske unije Žozefa Borelja da Brisel ne može da natera kosovske Albance da ispoštuju obaveze iz sporazuma. Pregovore dodatno otežava radikalno ponašanje tzv. kosovskog premijera Aljbina Kurtija koje se svodi na povlačenje jednostranih poteza i miniranje pregovora. Da li posle svega postoji šansa za kompromis?" (8.8.2022)

> „Srbi se u južnoj pokrajini suočavaju sa najtežom situacijom u poslednjih 20 godina. Uz sve to, baš uoči nastavka dijaloga, ambasadori zemalja Kvinte tražili su od njih da se povinuju odlukama Prištine o registarskim tablicama i ličnim dokumentima." (16.8.2022)

> „Po običaju, Zapad na prištinske provokacije ne reaguje već poručuje obema stranama da se smire." (18.8.2022)

> „Do sada neviđen zahtev sa Zapada stigao je vojsci Srbije. Naime, situaciju na Kosovu i Metohiji pojedine zapadne države pokušale su da iskoriste kako bi poslale svoje vojne atašee u nekakve inspekcije oružja, oruđa i brojnog stanja u kasarnama Novog Pazara i Raški." (28.8.2022)

U okviru izveštavanja o Kosovu, prisutni su bili i prilozi o bezbednosti, odnosno ugroženosti Srba, koji su, iako u javnom interesu, doprinosili celokupnom

narativu o opasnosti od potencijalnog sukoba.

Dominantan diskurs prilikom izveštavanja o susednim državama, poput Hrvatske, u analiziranim prilozima odnosi se na to da se „iz ovih područja vrše napadi i pritisci na predsednika Aleksandra Vučića". Jedan od takvih primera objavljen je 8.8.2022. i u njemu se već u najavi navodi: „kampanja protiv Srbije i predsednika Vučića u regionu se nastavlja. Prednjači Zagreb. Gotovo da ne prođe dan da se u tamošnjim medijima predsednik ne pomene u negativnom kontekstu. Večernji list otišao je korak dalje pa je objavio vest u kojoj aludira da, ukoliko dođe do rata između Srbije i Hrvatske, jedini krivac, prema njihovom mišljenju, biće srpski predsednik", dok novinarka u naraciji na početku priloga ističe „Zagreb i Priština zajedno protiv Beograda. Iz Hrvatske, sa Kosova, ali i iz Bosne i Hercegovine, ne prestaju napadi na Srbiju i predsednika Vučića. Zagreb već mesecima vodi kampanje protiv srpskog predsednika, a u tome ne posustaje ni Priština. Poznavaoci prilika smatraju da svi imaju jedan isti cilj - oslabiti poziciju Srbije", prilog se završava novinarkinim rečima „zbog sve jasnije međunarodne pozicije, ekonomskog i političkog napretka srpski predsednik će, po svemu sudeći, i dalje ostati meta napada u regionu". Osim narativa da je predsednik Vučić pod napadima iz Hrvatske, održava se i diskurs o Republici Hrvatskoj kao neprijateljski naklonjenoj prema Republici Srbiji. Tako je, izveštavajući o tome da je Hrvatska odbacila optužnicu prema pilotima optuženim za ratne zločine (22.8.2022), novinarka iznela sledeći zaključak: „Ovakva reakcija Hrvatske ne predstavlja iznenađenje. Ono ka čemu će biti usmerena pažnja jeste odlučivanje evropskih zvaničnika. Tačnije, da li će Brisel dopustiti Hrvatima ovakvo ponašanje."

O opoziciji je takođe izveštavano negativno u prilozima u kojima su predstavnici opozicije iskazivali drugačije mišljenje o situaciji na Kosovu ili o odnosu Srbije prema Rusiji. Tako prilikom prenošenja izjave Vuka Jeremića o Kosovu, novinarka Jeremićev tvit komentariše rečima „napisa Jeremić na Tviteru bez stida i srama" (28.8. 2022). Sličan manir registrovan je 16.8.2022, kada se, prenoseći izjavu Borka Stefanovića da će inicirati raspravu o uvođenju sankcija Rusiji u Odboru za spoljnu politiku u Skupštini Srbije i plenumu, senzacionalistički navodi da „Opozicija hoće da uvedemo sankcije Rusiji". Negativno izveštavanje bilo je usmereno i ka Nenadu Čanku koji se pominje u prilogu o advokatu Čedomiru Stojkoviću kada se navodi da su oni zajedno bili u poseti Ukrajini gde su „ova dvojica prikupljali informacije kako bi po povratku u Srbiju udarili po Rusiji i predsedniku Vladimiru Putinu. Sada je red došao i na srpskog lidera. Ovaj lobi ne odustaje, hoće da skloni Vučića po svaku cenu." (30.8.2022).

Među prilozima u kojima je evidentiran negativan stav novinara, objekat ovakvog stava bili su i novinari drugih medija, poput listova Danas i Vreme, kao i N1 televizije. Prema redakciji lista Danas iskazan je negativan odnos u prilogu emitovanom 10.8.2022. u kojem se govori da je list objavio adresu predsednika Vučića, te tako ugrozio njegovu privatnost i bezbednost. Prilog se

zaključuje sledećim rečima: „Objavljivanjem adrese stanovanja Danas je otišao korak dalje u napadima na predsednika i njegovu porodicu, zaključuju sagovornici". Na ovaj način izveštavano je i o jednom od tekstova koji je objavljen u nedeljniku Vreme pri čemu se ovaj list naziva „tajkunskim medijem":

„U napadima na predsednika Srbije tajkunski mediji ne biraju sredstva. U najnovijem izdanju nedeljnika Vreme kao čovek koji navodno povezuje predsednika Vučića sa aferom Jovanjica od pre tri godine označen je vojni ataše naše zemlje koji je stacioniran u Ujedinjenim arapskim emiratima poslednjih sedam godina. Pod plaštom profesionalizma, bez ikakvih dokaza, etiketiraju se i napadaju osobe čiji je, kažu poznavaoci, jedini greh što su u predsednikovom okruženju pa makar bili i samo na fotografiji." (10.8. 2022).

Osim negativnog izveštavanja o redakcijama dnevnog lista Danasa i nedeljnika Vreme, dva puta u analiziranim prilozima registrovano je negativno izveštavanje zasebno o novinarki N1 televizije Žaklini Tatalović. U prilogu objavljenom 26.8.2022. ističe se da je Žaklina Tatalović postavila Aleksandru Vučiću na pres konferenciji „pitanje u kojem je iznela neistinitu tvrdnju", dok je 30.8.2022. o Tatalovićevoj i njenim pitanjima predsedniku bilo rečeno sledeće: „I na ovoj konferenciji novinarka televizije N1 umesto pitanjima pokušavala je dobacivanjem i nepristojnošću da isprovocira predsednika. Međutim, njegov odgovor otkrio je pravu nameru novinarke tajkunskog medija", kao i to da „I pored toga što svaki put Tatalović želi da bude politički protivnik Vučiću, sada je izostala njena pristojnost, elementarno kućno vaspitanje, a pre svega profesionalizam."

Zaključak

Analizom 341 priloga objavljenih u Nacionalnom dnevniku televizije Pink tokom mesec dana pokazano je da su vesti emitovane u ovoj emisiji najčešće inicirane aktuelnim događajima (72%), da se u toku sat vremena ove emisije objavi u proseku 24 vesti, najčešće o temama iz oblasti crne hronike, unutrašnje i spoljne politike i ekonomije.

Najveći broj priča emitovanih u analiziranim prilozima Nacionalnog dnevnika odnose se na sve građane Srbije bez obzira na mesto boravišta, s tim da se mesta na Kosovu i Metohiji i samo Kosovo takođe ističu kao izvor priča i tema priloga. Osim toga, izvori vesti su i veliki gradovi širom Srbije, ali i strane države Ukrajina, Rusija, SAD, Crna Gora, Hrvatska.

Najveći prostor da govore u prilozima Nacionalnog dnevnika imaju strani i međunarodni subjekti, građani, najčešće u formi ankete, i stručnjaci. Stručnjaci, odnosno analitičari koji tumače određene događaje i stavove aktera na političkoj sceni, imaju značajno mesto u prilozima koji se emituju u centralno-informativnoj emisiji, kao i u kreiranju celokupnog tona priloga bilo da je pozitivan ili negativan prema objektu stava.

Akteri o kojima se govori u Nacionalnom dnevniku televizije Pink su strani i međunarodni subjekti, građani, osuđena i optužena lica kao i predstavnici vlasti što ovu emisiju čini prepolitizovanom. Osuđena i optužena

lica, zajedno sa vestima u okviru kojih se pojavljuju u rubrici crne hronike doprinose senzacionalizmu centralno-informativne emisije.

Neutralnost novinara autora priloga u Nacionalnom dnevniku se ogledala u pasivnosti kada su prenošene agencijske vesti, saopštenja ili druge informacije.

Pohvalan odnos novinara kodiran je u primerima priloga kada se pozitivno ocenjuju ili kvalifikuju određeni projekti, kao i kada se izveštava o različitim pseudodogađajima.

Negativan stav novinara tokom monitorovanog perioda bio je uočen prema nekoliko grupa: kosovskim subjektima, posebno Aljbinu Kurtiju, susednim državama, posebno Hrvatskoj, opozicionim političarima i novinarima.

U izveštavanju o odnosima Beograda i Prištine u monitorovanim prilozima u analiziranom periodu moguće je dekodirati tri narativa: 1) Priština izazive sukobe, a Beograd održava mir, 2) Zapad podržava Prištinu, i 3) Srbi na Kosovu su u opasnosti od režima u Prištini.

Na osnovu analiziranih priloga, izveštavanje u Nacionalnom dnevniku o Hrvatskoj je takođe negativno uz ustaljen diskurs da je Republika Hrvatska neprijateljski nastrojena prema Republici Srbiji i posebno predsedniku Aleksandru Vučiću.

Nasuprot negativnom izveštavanju o drugome kodira se pozitivno izveštavanje o vlasti, te se u analiziranim prilozima koji su usmereni protiv drugog ustvari prema vlasti implicira pozitivan odnos.

Vesti TV Prva

Darija Stjepić. diplomirana novinarka

Kontekst

Fox televizija dobija dozvolu za emitovanje programa u Srbiji 2006. godine, kao deo medijskog konglomerata News Corporation čiji je vlasnik Rupert Mardok, a 2010. godine zajedno sa televizijom B92 biva prodata grčkoj Anteni[62]. Nakon toga menja ime u Prva srpska televizija (Prva TV). Antenna Group se 2018. godine povukla sa tržišta Srbije i Crne Gore i prodala televizijske kanale, radio i portal Srđanu Milovanoviću, vlasniku preduzeća Kopernikus Corporation za 180 miliona evra, što je naišlo na kritiku dela javnosti u Srbiji.

Televiziji Prva obnovljena je dozvola za nacionalnu frekvenciju 2022. godine uprkos tome što prema Izveštaju REM-a za 2019. godinu TV Prva nije ispunila obaveze koje su definisane Pravilnikom o minimalnim uslovima za pružanje medijske usluge i kriterijumima za odlučivanje u postupku izdavanja dozvole za pružanje medijske usluge[63], zbog, kako piše Nezavisno udruženje novinara Srbije, izostanka kulturno-umetničkog, dečjeg i programa za maloletnike. Isto se ponovilo i 2020. godine, s tim što je tada registrovano da ova televizija nije imala ni naučno-obrazovni program.

Prva TV je tokom 2019. godine, prema evidenciji REM-a, piše NUNS, imala 4.371 prekršaj

Zakona o oglašavanju, dok je broj prekrašaja tokom 2020. bio u znatnom padu i iznosio je 1.916. Tokom 2020. godine Savet REM-a je na osnovu izveštaja Službi Prvoj TV izrekao jedno upozorenje, zbog toga što je u programu 22. novembra 2019. u emisiji *Jutro* izveštavajući o vršnjačkom nasilju, otkrila identitet maloletnog lica čime je povređen Zakon o elektronskim medijima i Pravilnik o zaštiti maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga; i jednu meru privremene zabrane objavljivanja programskog sadržaja, zbog toga što je 10. marta 2020. u istoj emisiji prilikom obaveštavanja javnosti da je Regulatorno telo za elektronske medije izreklo meru upozorenja tom pružaocu medijske usluge, komentarisao navedenu

---

[62] Kragulj, Ivana. (2022b). Nezavisno udruženje novinara Srbije. Prva srpska televizija – rejting na prvom mestu. Nezavisno udruženje novinara Srbije. [internet]. 22.jul. Dostupno na: https://nuns.rs/prva-srpska-televizija-rejting-na-prvom-mestu/ (pristupljeno 9.dec.2022).

[63] Službeni glasnik Republike Srbije. (2016a). Pravilnik o minimalnim uslovima za pružanje medijske usluge i kriterijumima za odlučivanje u postupku izdavanja dozvole za pružanje medijske usluge na osnovu sprovedenog javnog konkursa. Pravno-informacioni sistemi Republike Srbije. [internet]. Dostupno na: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/drugidrzavniorganiorganizacije/pravilnik/2016/46/4/reg.

meru i ponovo, indirektno otkrio identitet maloletnika.

Monitorovana tridesetominutna večernja informativna emisija *Vesti* nema jasno izdvojene rubrike, ali se po uobičajenom redosledu najčešće prvo emituju kratke najvažnije vesti, zatim vesti iz Srbije u domenu politike i društva, nakon toga vesti iz sveta, sport i vremenska prognoza, a u studiju vesti čitaju i najavljuju jedan prezenter ili prezenterka po emisiji. U emisiji nema intervjua, program se zasniva na TV prilozima i vestima koje čitaju prezenteri u studiju.

Korpus

Uzorak za monitoring određen je po istoj metodologiji kao i za druge televizije, te je ukupno, tokom monitorovanih 15 emisija *Vesti* po 30 minuta (ukupno oko 450 minuta) na Prvoj TV, registrovano 215 priloga. U ovu analizu nisu uvršteni prilozi iz rubrika sport i vremenska prognoza.

Povod

Najveći broj monitoriovanih objava registrovan je kao aktuelni događaj (83%), dok su u mnogo manjem procentu bili zastupljeni medijska inicijativa (9%) i pseudodogađaji i neskriveno promotivni događaji (8%). Dominantnost aktuelnih događaja može se objasniti time da najveći broj priloga čine kratke (agencijske) vesti, izjave ili saopštenja o dnevnopolitičkim dešavanjima (pregovori na Kosovu, rat u Ukrajini). U takvim prilozima nije bilo vidljivog novinarskog angažmana. Kada je reč o medijskoj inicijativi, registrovane su najčešće takozvane „tople ljudske priče" – prilog o porodici koja se bavi uzgojem borovnice u Crnoj Travi (10.8.2022), zatim o tome koliko mladi danas slušaju starije (14.8.2022), ali i nekoliko priloga o Poreskoj upravi u kojima se pojašnjavaju procedure za prijavu poreza. Jedan od primera pozitivne promocije i pseudodogađaja bio je prilog (8.8.2022) o otvaranju novog Lidlovog logističkog centra u Lapovu u kom su preneseni delovi govora predsednice Vlade Ane Brnabić i predstavnika te kompanije, a promocija nije bila zastupljena samo u njihovim izjavama, već je i sam novinar „u ofu" (off) pohvalio objekat rečima da je građen „po najvišim ekološkim standardima", te da je posao dobilo 250 mladih ljudi „što ima veliki značaj za privedu cele Srbije." Kao pseudodogađaj registrovan je i prvi prilog u *Vestima* od 10. avgusta u kom prezenter parafrazira i citira delove objave sa Instagram profila @buducnostsrbijeav u kojoj predsednik Aleksandar Vučić saopštava da se sastao sa savetnikom za investicije Danilom Cicmilom, te da će „država dati sve od sebe da dovede investitore u gradove u kojima još nije bilo velikih ulaganja." Još jedan od primera pseudodogađaja je prilog sa Sajma šljiva u Osečini budući da je u samoj najavi priloga, akcenat bio na ličnosti, a ne na događaju. Naime, prilog počinje izjavom prezenterke da će Aleksandar Vučić sutra saopštiti ime mandatara za sastav nove Vlade, a zatim nastavlja sa najavom priloga iz Osečine uz konstataciju da je on (Aleksandar Vučić) danas otvorio Sajam šljiva. Iako je sasvim očigledno da je u pitanju samopromocija

lidera Srpske napredne stranke, uočeno je da kao i većina drugih monitorovanih medija, i Prva televizija nekritički prati taj model nametnut od kreatora javnih nastupa predsednika države, te nije sasvim jasno da li je reč o nerazumevanju manipulativnog modela ili o namernom promovisanju predsednika države i njegove politike.

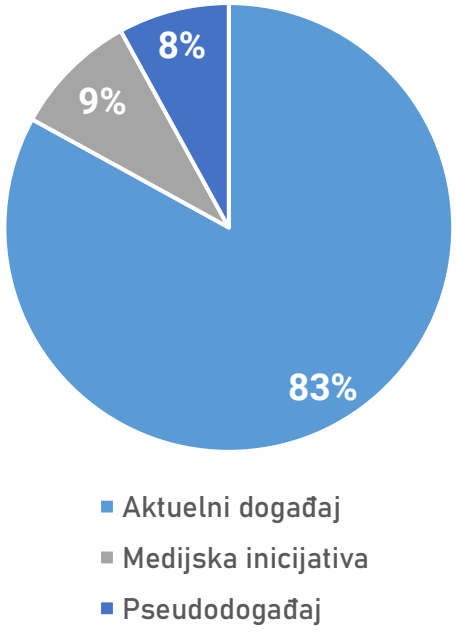

Grafikon br. 1: Povod

Tema

Najzastupljenija tema tokom monitoringa bila je Kosovo (22%), budući da su u tom periodu bili aktuelni pregovori u vezi sa tablicama i ličnim kartama, a zatim Ekonomija, privreda i poljoprivreda (20%), te Rat u Ukrajini (11%).

Kada je reč o Kosovu, najčešće je izveštavano o održanim sastancima, najavljivani su novi susreti i pregovori u Briselu, prenošene su i izjave različitih evropskih i svetskih zvaničnika u vezi sa pitanjem Kosova i aktuelnih pregovora u vezi sa preregistracijom vozila. U više priloga u kojima se izveštavalo o ovom sporu, prezenteri u studiju ili reporteri Prve TV iznosili su negativne stavove o kosovskom premijeru Aljbinu Kurtiju, te je tako nakon što je Kurti uporedio situaciju između Beograda i Prištine sa ratom između Ukrajine i Rusije, reporterka u prilogu od 14. avgusta navela: „Ako je ikada postojao pravi trenutak za kampanju Aljbina Kurtija, to je onda baš ovaj. Iskorišćavajući to, on za spor Beograda i Prištine, tvrdi da može da dosegne razmere trećeg svetskog rata." U više navrata reporteri su cinično navodili da se premijer Kosova Aljbin Kurti obraćao javnosti na srpskom jeziku. Tako su u prilogu od 1. septembra reporteri koji se javljaju iz Kosovske Mitrovice i Prištine, nakon što je Kurti pozvao Srbe da preregistruju vozila, istakli kako se moglo videti da Aljbin Kurti „odlično govori srpski jezik", te da mu „nije problem da govori na srpskom kada su u pitanju stvari koje nisu u interesu Srba na Kosovu i Metohiji" dodajući da je „i danas na srpskom jeziku pozvao Srbe na severu naše pokrajine da preregistruju automobile, a tablice sa gradovima centralne Srbije na Kosovu i Metohiji još jednom je nazvao nelegalnim tablicama i tablicama Miloševićevog režima." Reporterka ove televizije je i u prilogu od 24. avgusta prilikom izveštavanja iz Prištine navela da se Kurti obratio na konferenciji za novinare „gde je, verovali ili ne, govorio i na srpskom jeziku."

Novinari Prve TV neretko porede poteze Beograda i Prištine učitavajući u priloge da je Beograd taj koji predano radi na rešavanju problema i postizanju

dijaloga, uz to paralelno insistirajući na interesima srpskog naroda na Kosovu, dok

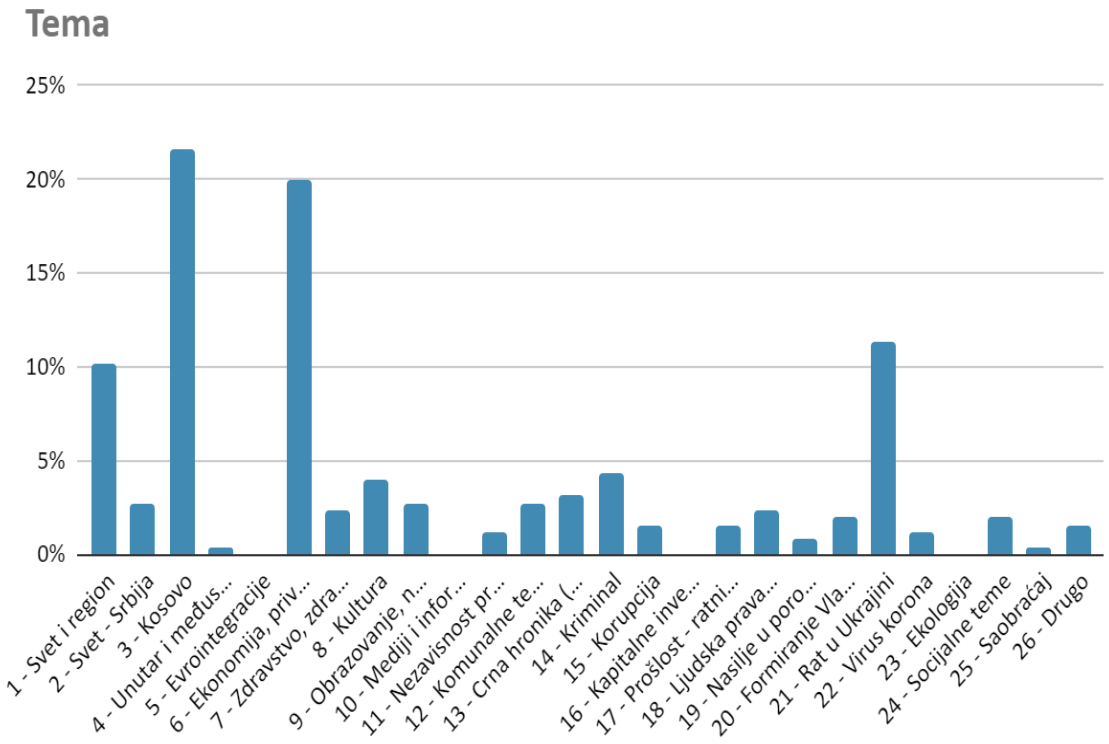

Grafikon br. 2: Tema

druga strana, ne samo da ne radi ništa po pitanju postizanja kompromisa, nego i provocira i podstiče tenziju. „Crno-bela“ diskursna strategija je dominirajuća u izveštavanju o bilo čemu što je vezano za Kosovo. Na meti kritike najčešće je, kao što je pomenuto, Aljbin Kurti, te se tako u prilogu od 28. avgusta navodi da se „prištinski premijer Kurti sve više trudi da pokaže da su u regionu mogući sukobi, i to kako on tvrdi, zbog poteza Srbije. Sa druge strane, negira da je on taj koji donosi opasne i jednostrane odluke, ali ne spominje ni lošu ekonomsku situaciju u našoj južnoj pokrajini, a posebno ignoriše energetsku krizu.” U samom prilogu nema reči o sukobu, već o restrikcijama struje na Kosovu, kada analitičari i opozicija na Kosovu kritikuju vladu Aljbina Kurtija. Sa druge strane, u jednom prilogu se ističe kako „Beograd nije sedeo skrštenih ruku” dok se tražio kompromis za pitanje registrarskih tablica i ličnih karata, već je „nastavljena kampanja otpriznavanja takozvanog nezavisnog Kosova” (28.8.2022).

Tema Ekonomija, privreda i poljoprivreda po pravilu se nalazi pri vrhu najzastupljenijih tema prema monitorinzima koje Novosadska novinarska škola sprovodi, a budući da se o ovoj temi najčešće izveštavalo kroz praćenje aktivnosti i izjava političkih aktera i to isključivo onih na vlasti – energetska kriza, rast cena, obilasci

kompanija i infrastrukturnih radova, pa čak i manifestacije koje na prvi pogled nemaju političku konotaciju kao što je Sajam šljiva – to je dovelo do prepolitizovanosti ove emisije. Istovremeno, u korpusu koji je obuhvatio ovaj monitoring, tek se u nekoliko navrata usputno govorilo o protestu poljoprivrednika koji je bio vrlo snažno prisutan u javnosti tokom perioda realizacije monitoringa.

Rat u Ukrajini bila je treća tema po zastupljenosti (11%), budući da je u skoro svakoj monitorovanoj emisiji postojao blok posvećen vestima o ovo temi. Ipak, svi emitovani prilozi bili su u formi kratkih agencijskih vesti, izvori su najčešće bili strani mediji ili su prenošene izjave i saopštenja svetskih zvaničnika ili insitiucija Ukrajine i Rusije o trenutnim dešavanjima, položajima ili eventualnim pregovorima, sastancima i kompromisima.

Subjekat i pol subjekta

Zbog velikog broja vesti o ratu u Ukrajini i drugih svetskih dešavanja, tokom ovog perioda monitoringa najviše puta su se kao subjekti pojavili strani i međunarodni akteri (22%). Kao što je napomenuto u odeljku *Tema*, subjekti su u tom slučaju bili svetski zvaničnici ili institucije a njihove izjave prenošene su u formi kratkih vesti ili saopštenja o toku rata u Ukrajini. Nije primećen bilo kakav disbalans kada je reč o odabiru subjekata u ovim vestima, budući da su u svakoj emisiji u kojoj je emitovan blok vesti o ovoj temi prenesene izjave i ruskih i ukrajinskih vlasti, kao i drugih svetskih aktera.

Drugi najzastupljeniji subjekti su bili građani (20%, odnosno 26% ukoliko se posmatraju samo domaći akteri bez stranih i međunarodnih) i to najvećim delom zbog čestih anketa koje ovaj medij sprovodi na ulicama gradova. Građani su upitani da kažu svoje mišljenje o različitim temama tokom perioda monitoringa, kao na primer o rastu cena, mentalnom zdravlju, pitanju Kosova. Kao akteri pojavljivali su se i u izveštajima sa različitih manifestacija kao što su Traktorijada u Gornjoj Jajini, Sajam šljiva u Osečini itd.

Kao što se moglo i očekivati budući da je pitanje Kosova bilo u fokusu javnosti tokom perioda monitoringa, i kosovski subjekti su bili česti akteri u prilozima (10%). Uglavnom su prenošene izjave kosovskih zvaničnika, kao i predstavnika Srpske liste i opozicije sa Kosova u vezi sa preregistracijom vozila, ali su kao kosovski subjekti kodirani i građani sa Kosova koji su iznosili svoje stavove o ovim temama u anketama koje je ovaj medij sprovodio i na Kosovu.

Nakon kosovskih subjekata, sledeći najzastupljeni su bili stručnjaci (12%), odnosno najčešće analitičari različitih političkih dešavanja ili eksperti u određenim oblastima. Treba istaći da, kao i kod većine drugih analiziranih medija, analitičari koji komentarišu društveno-politička dešavanja po pravilu su oni koji

govore u skladu sa uređivačkom politikom medija, u ovom konkretnom slučaju to se moglo jasno videti iz primera objava o pregovorima o Kosovu. Svi analitičari koji su pozivani da prokomentarišu određena aktuelna dešavanja na primer sastanke, odluke jedne ili druge strane i tome slično, iznosili su stavove koji se podudaraju sa onim koje je sam medij u više navrata isticao, a to je kritika politike Aljbina Kurtija prema Beogradu.

Kada je reč o političarima, u *Vestima* je ubedljivo najviše prilike da govori imao predsednik Srbije Aleksandar Vučić. On se pojavio kao subjekat u skoro svakoj od monitorovanih emisija (u 12 od analiziranih 15), a valja istaći i to da je u sedam navrata (polovina analiziranih emisija) emisija *Vesti* započinjala izjavama Aleksandra Vučića, tj. prilozima u kojima je bio prvi sagovornik. Uz to, u jednom delu takvih priloga nije potpuno jasno zašto je medij odabrao da ih emituje kao najvažnije vesti budući da se u njima ne može prepoznati javni interes niti su same po sebi informativne. Takav je primer vest o objavi na profilu @buducnostsrbijeav o susretu Aleksandra Vučića i njegovog savetnika Danila Cicmila o idejama za buduće investicije u kojima se ne saopštavaju konkretni planovi ili koraci koji će se preduzimati, već se lirski govori o ubrzanom ekonomskom rastu Srbije. Njegove aktivnosti su praćene gotovo svakodnevno i to najave sastanaka koje ima u vezi sa Kosovom, vesti o telefonskim razgovorima sa stranim zvaničnicima, otvaranje manifestacija itd. Teme koje su registrovane u prilozima u kojima je bio sagovornik najčešće se tiču Kosova i ekonomije i poljoprivrede, a u jednom prilogu u kojem se pojavljuje bilo je reči o više tema istovremeno.

Zatim je od predstavnika izvršne vlasti druga po zastupljenosti bila predsednica Vlade Ana Brnabić koja je devet puta bila subjekat, onda direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Petar Petković (pet puta) i to uvek o pitanju odnosa Beograda i Prištine, zatim Aleksandar Vulin (tri puta), kao i Ministarstvo unutrašnjih poslova koje vodi (četiri puta) i Zorana Mihajlović (dva puta). Opozicioni političari su se kao subjekti pojavili svega u dva navarata i to jednom Dobrica Veselinović u prilogu sa sednice Skupštine Grada Beograda na kojoj je razrešeno 14 direktora javnih gradskih preduzeća i ustanova, a drugi put Srpski pokret Dveri kada je preneseno njihovo saopštenje da podnose deklaraciju o zabrani održavanja parade ponosa na sto godina.

Kada je reč o polu subjekata, po sličnoj praksi kao u prethodnim monitorinzima koje je NNŠ sprovodila, najviše je bilo muških aktera (61%), dok je ženskih bilo više nego duplo manje (28%), a najmanjem procentu su registrovani grupni subjekti (10%). Primećeno je da je u anketama sa građanima na ulici postojala težnja medija da se održi balans između muških i ženskih aktera. Jedno od objašnjenja zašto je muških subjekata duplo više nego ženskih leži u činjenici da je ovaj medij češće kao stručnjake citirao ili uzimao izjave od muških aktera nego što je to slučaj za ženama, od 31 puta kada su kao akteri registrovani stručnjaci, samo u pet navrata su to bile žene, jednom grupni subjekti i 30 puta muškarci.

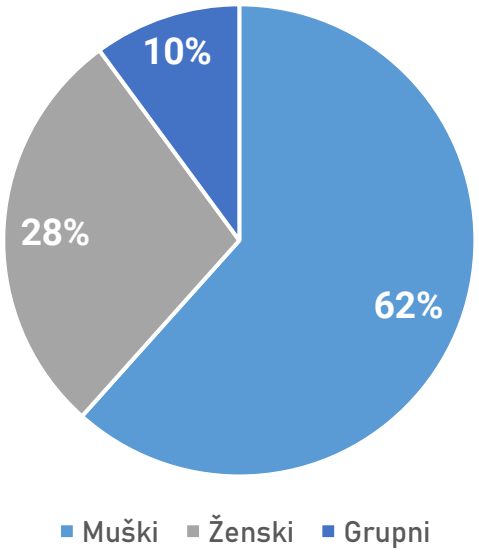

Grafikon br. 3: Pol subjekta

Mesto priloga

Najveći broj priloga koji su emitovani tokom perioda monitoringa odnosio se na Srbiju u celosti (40 puta) ili gradove u Srbiji. Beograd je grad o kojem je bilo najviše reči (25 puta), dok su se ostala mesta po Srbiji pojavljivala po tek nekoliko puta, što je slučaj čak i sa velikim centrima kakvi su Novi Sad ili Niš. Ipak, ne može se tvrditi da su *Vesti* Prve TV u potpunosti centralizovane. U gotovo svakoj emisiji ovog informativnog programa nekoliko priloga se odnosilo i na manje gradove i opštine po Srbiji. Treba napomenuti i to da su vesti iz tih mesta najčešće ili pseudodogađaji kada predstavnici vlasti obilaze fabrike i infrastrukturne radove (slučaj kada je Ana Brnabić u Lapovu prisustvovala otvaranju Lidlovog logističkog centra), ili se izveštava sa različitih manifestacija (pomenute Traktorijade ili Sajma šljiva), dok gotovo da nije bilo bilo priloga u kojima je fokus na rešavanju određenih lokalnih pitanja u ovim mestima.

Veliki broj priloga se, takođe, odnosio na Ukrajinu i Rusiju zbog aktuelnog rata, kao i na Brisel gde su održavani pregovori Beograda i Prištine u vezi sa preregistracijom tablica na Kosovu.

Objekat

Najčešći objekti bili su strani i međunarodni akteri (32%) koji su se pojavljivali u prilozima o ratu u Ukrajini, kao i u objavama o pregovorima u vezi sa Kosovom. Sledeći po zastupljenosti su upravo kosovski subjekti (17%), kao na primer Aljbin Kurti ili predstavnici Srpske liste sa Kosova. Predsednik Srbije (10%) treći je objekat po zastupljenosti i to, takođe, najčešće u kontekstu priče o pregovorima na Kosovu, a o njemu su govorili strani i međunarodni akteri, kosovski subjekti, te predstavnici izvršne vlasti u Srbiji. Izvršna vlast (8%) bila je među zastupljenijim objektima, a najveći deo toga je jedan prilog u kojem se spekulisalo o budućem sastavu Vlade, stoga je pomenut veliki broj aktuelnih ministara.

Stav novinara

Najveći broj priloga iz emisije *Vesti* registrovan je kao neutralan kada je u pitanju stav novinara prema temama, subjektima i objektima u prilogu. To, međutim, ne znači da su svi prilozi bili profesionalni i objektivni, nego da prezenteri u studiju i reporteri na terenu najčešće samo pasivno izveštavaju o aktuelnim dnevnopolitičkim događajima

kroz kratke vesti i priloge u kojima se prenose izjave aktera, bez mnogo novinarskog angažmana i dodatnog pojašnjenja konteksta događaja ili teme. Nisu primećeni prilozi u kojima se analitički izveštava o aktuelnim pojavama u društvu i pitanjima od javnog interesa, što pokazuje i podatak da su prilozi koji su registrovani kao medijska inicijativa najčešće „tople ljudske priče", odnosno zanimljivosti i anegdote iz društva i istorije.

Istovremeno, u nekoliko navrata registrovani su prilozi u kojima su prezenteri ili reporteri iznosili svoje stavove koji su imali pozitivnu ili negativnu konotaciju prema nekoj od tema ili subjekata i objekata. Primer za to je prilog (12.8.2022) o novoj fabrici u pogonu za proizvodnju zlatnih poluga u Boru na kojoj će kompanija Ziđin, kako je navedeno, „udvostručiti proizvodnju tog plemenitog metala". Prilog je poslužio za promociju kompanije, sagovornici su bili samo predstavnici Ziđina koji su govorili izuzetno pohvalno o radu firme, tvrdeći da je trenutni razvoj rudnika „najveći u poslednjih 60 godina", dok je novinar isticao da će nova fabrika, kada je reč o ekologiji, biti „po najvišim standardima" te da se višedecenijski problem zagađenog vazduha rešava od kada je Ziđin preuzeo upravljanje kompanijom. Ovde treba podsetiti da meštani i aktivisti iz Bora godinama ukazuju upravo na to da kompanija krši ekološke standarde, stoga se postavlja pitanje zašto u ovom prilogu nije data prilika drugoj strani da iznese svoje kritike. Protesti protiv ove kompanije održavani su i tokom ovog leta, pogotovo kada je reč o miniranju planine Starice[64]. Istovremeno, tokom emitovanja ovog priloga ispred sedišta kompanije Ziđin u Boru jedan meštatin sela Slatina štrajkovao je glađu zbog toga što, kako je tvrdio, ova kompanija želi da mu otme zemlju, odnosno zbog toga što je „zakonom iz 2015. godine Vlada Srbije omogućila da 80 ara njegove zemlje bude, bez njegovog znanja, u katastru preneto na privatnu kompaniju"[65], ali ni o tome nije bilo reči u prilogu. Drugi primer isticanja stava novinara prema temi, subjektu ili objektu primećena je tokom posete Aleksandra Vučića Sajmu šljiva u Osečini (10.8.2022) kada je reporter istakao da je „na današnju svetkovinu u Osečini stigao i predsednik Srbije da se pokloni vrednim seljanima" dodajući da je to uprkos tome što cena šljiva na tržištu u ovom periodu nije naklonjena seljanima, učitavajući u to hrabrost i spremnost predsednika Srbije da se i u takvim okolnostima suoči sa nezadovoljnim voćarima. Izrazita pristrasnost primećena je prilikom najava i izveštavanja o Sajmu vina koji je u Beogradu organizovan u okviru inicijative Otvoreni Balkan kada prezenterka u studiju navodi da je sve više dokaza da „inicijativa Otvoreni Balkan ovom regionu donosi mnogo koristi", te da će „na predlog

[64] FoNet. (2022b). Održan protest u Majdanpeku zbog miniranja planine. N1. [internet]. 11.jun. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/odrzan-protest-u-majdanpeku-zbog-miniranja-planine/ (pristupljeno 9.dec.2022).

[65] N1 Beograd. (2022). Već nedelju dana štrajkuje glađu ispred Ziđina: Veći sam patriota od predsednika. N1. [internet]. 18.avg. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/vec-nedelju-dana-stajkuje-gladju-ispred-zidjina-veci-sam-patriota-od-predsednika/ (pristupljeno 9.dec.2022).

predsednika Vučića" 1. septembra biti otvoren Sajam vina.

Kada je reč o prilozima u kojima je registrovana pristrasnost sa negativnom konotacijom, najveći broj njih se odnosi na Aljbina Kurtija, dok je u jednom prilogu na meti kritike bila i omladina u Srbiji. Naime, u prilogu o tome koliko mladi danas slušaju starije (14.8.2022) novinar citira Sokrata: „Mladež je navikla na luksuz, odlikuje se lošim manirima, prezire autoritet, ne poštuje starije, deca se svađaju sa odraslima, pohlepno gutaju hranu i maltretiraju učitelje", generalizujući i praveći paralelu sa mladima danas uz tvrdnju da ni danas mladi, kao ni tada, „ne slušaju savete starijih". Prilog je potkrepljen izjavom psihoterapeutkinje koja ukazuje na to koliko je važno čuti i šta mladi imaju da kažu danas, ali i anketom u kojoj nijedan od sagovornika nije mlad.

Zaključak

Može se iz svega zaključiti da centralno-informativnu emisiju *Vesti* Prve televizije odlikuju prilozi u kojima nema uočljivog novinarskog angažmana, već se najčešće o događajima izveštava prenošenjem izjava i saopštenja predstavnika vlasti ili međunarodnih aktera. Novinarski angažman i medijska inicijativa mogu se primetiti samo u takozvanim „toplim ljudskim pričama" koje nemaju posebnu informativnu vrednost, već pre služe da zabave ili podstaknu empatiju kod gledalaca. Gotovo da nije bilo priloga u kojima su novinari analitički pojašnjavali aktuelne društvene pojave od javnog interesa.

Istovremeno, program ove televiziji u analiziranom korpusu u više navarata su činili prilozi koji se mogu podsvesti pod promociju događaja, grupe ili ličnosti i pseudodogađaje. Ovakvi primeri posebno su primećeni kada je reč o izveštavanju o aktivnostima vladajućih struktura, ponajviše predsednika Srbije Aleksandra Vučića koji se neretko stavlja u fokus priloga pre same teme ili događaja o kome se izveštava; i koji je jedini bio akter koji se pojavljivao, prosečno gledano, u svakoj analiziranoj emisiji po jednom. On je, uz to, i jedini čije se objave sa društvenih mreža, što se samo po sebi može smatrati pseudodogađajem, prenose u centralno-informativni program ovog medija. To, možemo zaključiti, nije u skladu sa profesionalnim novinarskim izveštavanjem o psedudogađajima, budući da se oni i organizuju sa ciljem da budu preneseni. Novinari treba da im pristupe kritički i da te teme obrade na analitički način, ukoliko su vredne pomena, a ne da budu protočnici između političkih struktura koji ih kreiraju i publike. Zadatak novinara je ovde bio da proceni šta je za javnost relevantno i da joj pojasni stvarnost u kojoj živi, a ne da pasivno prenese ono što političke elite žele da se vidi i čuje.

Balans pri davanju prostora svim relevantnim političkim subjektima nije postojao, uzevši u obzir da su se predstavnici opozicionih partija u Srbiji u analiziranom korpusu pojavili u svega dva priloga od analizranih 215.

Neprofesionalno postupanje ovog medija primećeno je i kada je reč o negativnoj propagandi koja je u više navrata registrovana kada se izveštavalo o

pregovorima na Kosovu, a po pravilu je bila usmerena na kosovskog premijera Aljbina Kurtija. Osim novinara koji su o aktivnostima i izjavama Aljbina Kurtija izveštavali neprimerenim jezičkim stilom (cinično), moglo se uočiti da su i sagovornici za ovu temu birani po političkim uverenjima. Njihovi statovi su po pravili bili u skladu sa uređivačkom politikom ovog medija koja se mogla uočiti u izveštavanju o pregovorima. Istovremeno pozitivan stav novinara registrovan je u nekoliko navrata kada su izveštavali o ekonomskim temama kao što su nove investicije, pri čemu se pristrasnost ogledala i u govoru novinara (pohvale) i u odabiru sagovornika (samo predstavnici kompanija i sl.) i u odabiru ugla iz kojeg se izvešava o kompaniji/događaju, odnosno u skrivanju druge perspektive i kritika koje postoje u javnosti.

Treba u zaključku istaći i to da je u *Vestima* Prve televizije primećena decentralizovanost programa kada je reč o izveštavanju iz opština i gradova van Beograda. Gotovo u svakoj emisiji uočen je makar po jedan takav prilog. Ovde ipak valja dodati da se u vestima iz lokalnih samouprava pokreću važne teme za zajednicu o kojoj se izveštava, već su najčešće u pitanju pseudodogađaji o aktivnostima funkcionera ili vesti o održavanju različitih kulturnih i komercijalnih manifestacija.

KABLOVSKI EMITERI

U monitoring su uključena i dva isključivo kablovska emitera N1 i Nova S. Za to su postojala dva izuzetna razloga. Prvi, jer su ove dve televizije potpuno suprotne uređivačke politike svim ostalim nacionalnim emiterima uključujući i javne servise. Veoma kritičke uređivačke politike prema pojedincima iz vlasti, političkim valadajućim elitama šire posmatrano i donosiocima odluka. Drugo, jer su učestvovale na konkursu REM-a za dodelu nacionalnih frekvencija, dozvole za nacionalno emitovanje u etru, koje na kraju nisu dobile iz isključivo političkih razloga. Vladajuća elita nije mogla da dozvoli da takvi emiteri budu dostupni kompletnom auditorijumu u Srbiji.

Situacija je dodatno iskomplikovana nizom poteza menadžmenta Telekoma i Jetela koja se može okarakterisati kao nelojalna konkurencija prema SBB. Dakle vodeći provajderi u Srbiji koji ne emituju N1 i Novu S pokušavaju da preuzmu korisnike SBB i tako ujedno smanje potencijalni auditorijum ovih kablovskih televizija.

Dnevnik N1 televizije

Milica Janjatović Jovanović, doktorantkinja na Interdisciplinarnim studijama

Kontekst

Televizija N1 nema nacionalnu pokrivenost, već je dostupna korisnicima određenih kablovskih operatera. Od dva najveća kablovska operatera - Telekom Srbija i SBB, samo SBB ima u ponudi televiziju N1. Od 2018. godine traje sukob navedena dva operatera, pri čemu je kompanija SBB najavila tužbu protiv Telekoma, navodeći za Radio Slobodna Evropa da predstavnici vlasti „preko Telekoma koji kontroliše distribuciju u većem delu Srbije mogu da diriguju i koje su televizije dostupne. Samim tim imaju i uticaj na to šta se gleda u prosečnom srpskom domaćinstvu" (Glavonjić, 2022)[66]. U ovogodišnjem procesu dodele novih nacionalnih frekvencija, televizija N1 je odbijena, a nakon proglašenja odluke REM-a o dodeli nacionalnih frekvencija istim televizijama koje su ih posedovale i u prethodnom ciklusu (Pink, Happy, B92 i Prva), televizije N1 i Nova S su pokrenule tužbu protiv REM-a „zbog kršenja pravila postupka, pogrešnog utvrđivanja činjeničnog stanja i pogrešne primene zakona"[67].

Televizija N1 emituje program u Srbiji od oktobra 2014. godine i u vlasništvu je kompanije Adria News Sarl, koja je u sastavu kompanije United Media[68]. Pokretanje ove televizije bilo je omogućeno izmenom medijskih zakona u Srbiji 2014. godine, kada je ozakonjena praksa da distributeri istovremeno mogu biti i proizvođači medijskog sadržaja[69]. Istraživanje Medijske opservatorije za Jugoistočnu Evropu pokazalo je da je izmeni zakona prethodilo lobiranje u Evropskoj komisiji, upravo da bi se omogućilo pokretanje televizije N1 u Srbiji[70]. Činjenica da je kompanija United Group do 2019. godine bila u vlasništvu KKR investicionog fonda, koji na čelu upravnog odbora ima Dejvida Petreusa (David Petraeus), bivšeg direktora CIA-e[71], neretko je povod za propagandne izjave državnih zvaničnika i natpise tabloidnih medija kojima se televizija N1 etiketira

---

66 Glavonjić, Zoran. (2022). Sudar najvećih telekomunikacionih igrača Srbije. Radio Slobodna Evropa. [internet]. 4.nov. Dostupno na: https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-telekomunikacije-sbb-telekom/32115411.html.

67 N1. (2022). Televizije Ni i Nova S podnele tužbu porotiv odluke REM-a. Danas. [internet]. 7.sep. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/televizije-n1-i-nova-s-podnele-tuzbu-protiv-odluke-rem-a/.

68 N1. (n.d.). Impresum. N1. [internet]. Dostupno na: https://rs.n1info.com/impresum/.

69 Birn. (2017b). TV N1. Media Ownership Monitor Srbija 2017. [internet]. Dostupno na: https://serbia.mom-gmr.org/rs/mediji/detail/outlet/n1-tv/.

70 Barlovac, Bojana. (2014). Major powers tailored Serbian media legislation for 'Balkan CNN'. South East European Media Observatory. [internet]. 8.dec. Dostupno na: https://mediaobservatory.net/radar/major-powers-tailored-serbian-media-legislation-%E2%80%98balkan-cnn%E2%80%99.

71 KKR. (n.d.). Team: David H. Petraeus. KKR. [internet]. Dostupno na: https://www.kkr.com/our-firm/leadership/david-h-petraeus.

nazivom „CIA televizija”[72][73][74]. Od 2019. godine United Group je u vlasništvu kompanije BC Partners[75]. Izdavač N1 je ADRIA NEWS Société à responsabilité limitée, Luxembourg.

Televizija N1 važi za medij koji kritički analizira postupke i odluke vlasti. Analizom tona izveštavanja u informativnim emisijama televizija sa nacionalnom frekvencijom, javnih servisa i televizije N1, koju je tokom 2020. i 2021. godine sproveo BIRODI, televizija N1 se ispostavila kao jedina na kojoj su akteri bili neutralno predstavljeni u više od 50% vremena, tačnije u 56,4% vremena[76].

Predstavnici vladajuće Srpske napredne stranke neretko iznose negativne stavove o televiziji N1, uz odbijanje gostovanja[77] i preporuke svim članovima stranke da ne komuniciraju sa televizijama Nova S i N1[78]. S obzirom na date okolnosti, značajno je bilo ustanoviti da li je pomenuti odnos vlasti prema ovoj televiziji imao uticaj na kreiranje informativnog programa.

Informativna emisija Dnevnik emituje se svakog dana od 19.00 časova na televiziji N1 i traje okvirno 30 minuta, a sve informativne emisije su u celosti dostupne i na Jutjub kanalu televizije N1 (Dnevnik u 19/Beograd). Osnovnu strukturu emisije čine kratke vesti, izveštaji i analitički televizijski prilozi, koje saopštava, odnosno najavljuje prezenter/ka u studiju. Monitorovane informativne emisije su se sastojale od sedam do 16 medijskih jedinica različitog vremenskog trajanja.

Metod i Korpus

Kvantitativno-kvalitativnom i deskriptivnom metodom je analizirano 15 informativnih emisija Dnevnik, koje su se sastojale od 186 medijskih jedinica. Ukupno je monitorovano 450 minuta informativnog programa. Analizom nije obuhvaćena samo vremenska prognoza koja je poslednji segment Dnevnika.

---

72 Štetin Lakić, Jovana. (2017). I ministar Stefanović etiketira N1: Američka, pa još CIA TV. N1. [internet]. 27.dec. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/a352513-nebojsa-stefanovic-etiketira-n1/.

73 Informer. (2018). (FOTO) ĐILASOVA I ŠOLAKOVA CIA TV N1 PODRŽAVA USTAŠE! Pljuju Vučića i od reči do reči prenose ANTISRPSKE TEKSTOVE hrvatskih medija!. Informer. [internet]. 5.avg. Dostupno na: https://informer.rs/vesti/politika/392049/foto-djilasova-solakova-cia-podrzava-ustase-pljuju-vucica-reci-reci-prenose-antisrpske-tekstove-hrvatskih-medija.

74 Srbija danas. i Informer. (2018). Lažovčine iz CIA TV N1! Citiraju francuski Figaro, a ne pišu da iza teksta stoji bivša ministarka iz REDOVA DEMOKRATSKE STRANKE!. Srbija danas. [internet]. 7.dec. Dostupno na: https://www.sd.rs/vesti/info/lazovcine-iz-cia-tv-n1-citiraju-francuski-figaro-ne-pisu-da-iza-teksta-stoji-bivsa-ministarka-iz-2018-12-07.

75 United Group. (n.d.).About. United Group. [internet]. Dostupno na: https://united.group/about/.

76 Birodi. (2022). Dnevnici na komercijalnim televizijama sa nacionalnim pokrivanjem postali reklamnici, RTS promoter, a N1 u dnevniku najbalansiranije izveštavao tokom proteklih godinu dana. Birodi. [internet]. 8.feb. Dostupno na: https://www.birodi.rs/dnevnici-na-komercijalnim-televizijama-sa-nacionalnim-pokrivanjem-postali-reklamnici-vlasti-a-rts-promoter-dnevnik-n1-najbalansiranije-izvestavao-tokom-proteklih-godinu-dana-o-vlasti/.

77 Tanjug. (2022). Vučić: Ne pada mi napamet da idem na N1. 025. [internet]. 25.mar. Dostupno na: https://www.025.rs/vucic-ne-pada-mi-napamet-da-idem-na-n1/.

78 Beta. (2022a). Đuka priznao da postoji zabrana naprednjacima da idu na Novu i N1. Nova. [internet]. 3.jun. Dostupno na: https://nova.rs/vesti/politika/djukanovic-sns-stranacka-strategija-je-da-se-ne-ide-na-pojedine-medije/.

Povod za izveštavanje

Povod za izveštavanje je u 86% slučajeva bio aktuelni događaj, 20 medijskih jedinica, odnosno 11% priloga je bilo medijski inicirano i 3%, odnosno pet medijskih jedinica su kao povod imale pseudodogađaj.

Pseudodogađaji, odnosno događaji organizovani da bi mediji o njima izvestili, najčešće su povod za promociju osobe ili grupe koja dati događaj organizuje. Takođe, u pitanju mogu biti i konferencije za novinare na kojima se saopštavaju aktuelni događaji, kao i obeležavanja godišnjica koje ne moraju nužno predstavljati promociju, već mogu ukazivati na određene probleme u društvu. Tako je u Dnevnik 5.9.2022. uvršten prilog povodom obeležavanja godišnjice od osnivanja radne grupe koja je ispitivala 24 sporne privatizacije, tokom koje se govorilo o samom procesu istrage, dokle se stiglo i šta se dešavalo nakon razrešenja radne grupe. Iako je u pitanju bio pseudodogađaj, na njemu su pokrenute teme od opšteg javnog interesa i dobrom praksom se može smatrati što je medij odabrao da o tome izvesti javnost. Kada su u pitanju promotivne aktivnosti političkih aktera, mogu se izdvojiti poseta predsednika Srbije, Aleksandra Vučića, Sajmu šljiva u Osečini i poseta narodnog poslanika, Aleksandra Jovanovića Ćute, Bosilegradu na poziv ekoloških aktivista. Ironičnim stilom novinarke u najavi priloga o predsednikovoj poseti Sajmu šljiva, publika je na indirektan način bila upozorena da je u pitanju promotivna aktivnost. Tako u uvodnom segmentu priloga novinarka navodi: „Stiže predsednik Srbije baš sve i da vodi pregovore i da pomogne u pripremi džema i da bude sa ljudima koji ga dočekuju i da objasni narodu da bi narod razumeo" (26.8.2022). U prilogu su prikazani i izrazi nezadovoljstva pojedinaca kada se iz publike više puta čuo uzvik „izdajniče".

Nasuprot tome, prilikom Jovanovićeve posete Bosilegradu, pušten je snimak Jovanovićevog verbalnog obračuna sa direktorom rudnika „Bosil Metal", Miodragom Vukajlovićem, tokom kog Jovanović optužuje Vukajlovića da njegov rudnik truje i pita ga da li on „gađa kamenjem ljude u glavu" (10.8.2022). S obzirom na to da nije bilo kompleksnijeg izveštaja sa ovog događaja, on se, zbog Jovanovićeve verbalne dominacije, može smatrati promotivnim događajem. Međutim, ovaj događaj je istovremeno imao i informativnu vrednost, jer su saopštene činjenice u javnom interesu građana Srbije, s obzirom na to da je povod Jovanovićevog dolaska zabrinutost ekoloških aktivista zbog zagađenja koje proizvodi rudnik.

Kada je u pitanju medijska inicijativa, u Dnevniku su obrađene značajne društvene teme poput ljudskih prava u kontekstu LGBT+ populacije, epidemiološke situacije, nestašice mleka, rizik od nestašice vode usled klimatskih promena. Takođe, obrađene su teme u javnom interesu građana, koje su došle kao direktna, ili indirektna, posledica odluka vlasti, poput analize visine cene goriva i proizvoda u prodavnicama, zaštićenosti stranih kompanija u odnosu na domaće, o obrazovnom sistemu i sticanju doktorata. Medijska inicijativa o društveno značajnim pitanjima neretko je predstavljala i kritiku vlasti, koja je

sprovedena na osnovu analize činjenica u formi analitičkih priloga.

Pojedine medijski inicirane priče predstavljaju izuzetak od ovakve profesionalne prakse. Naime, najavljujući prilog o procesu sticanja doktorata u Srbiji, a u kontekstu osporenog doktorata Siniše Malog, prezenterka izjavljuje: „Poslednju odluku donosi Ustavni sud da doktorat nije plagijat, iako su stručne komisije Univerziteta odlučile da jeste." (14.8.2022) Već u prilogu, kao i na osnovu ranije objavljenih informacija u medijima, jasno je da se Ustavni sud nije izjašnjavao o tome da li je doktorat plagijat ili nije, tako da se izjava prezenterke može smatrati iznošenjem pogrešnih informacija.

Prilog o poskupljenju cena prezenterka najavljuje izjavom „Zbog čega isti dezodorans u Srbiji košta tri puta više nego u Nemačkoj? Odgovor trgovaca je neubedljiv" (10.8.2022) upućujući auditorijum na koji način bi trebalo tumačiti informacije koje slede u prilogu.

Pristrasnost je uočena i u medijski iniciranom prilogu o cenama goriva. Prikazana je grafika o cenama goriva „Šta sve možeš kad si ekonomski tigar?" čiji je autor pokret Kreni promeni, koja je dodatno ilustrovana telom tigra sa glavom Aleksandra Vučića (22.8.2022). Upotreba karikatura u televizijskom informativnom programu nije uobičajena praksa. Može se smatrati komentatorskim vizuelnim sredstvom kojim se, u ovom slučaju, odgovornost za visoke cene goriva pripisala ne samo naftnoj kompaniji (o kojoj je prvenstveno bilo reči), već i predsedniku Srbije, čijom izjavom (od maja ove godine) da cene goriva moraju „u rikverc" je započet prilog.

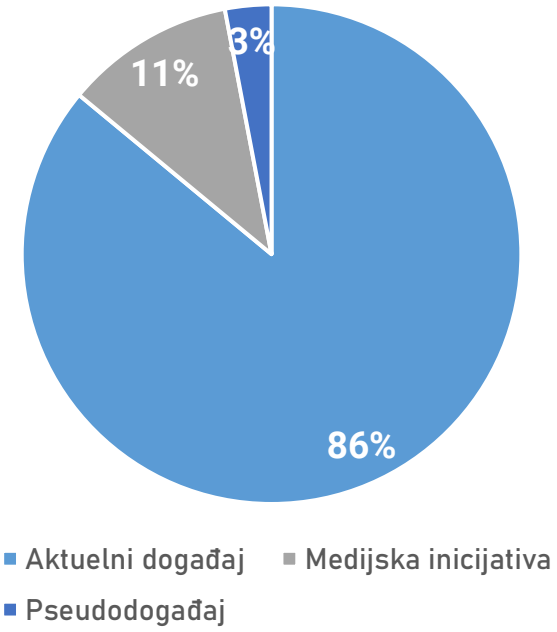

Grafikon br. 1: Povod

Tema

Monitoringom je uočena obrada 25 različitih tema u 15 analiziranih informativnih emisija. Tri teme koje su imale 10%, ili više udela u zastupljenosti bile su Kosovo (14%), Ekonomija i poljoprivreda (12%) i Svet i region (10%). Slično kako su odabrali i drugi monitorovani emiteri.

Izrazita zastupljenost priloga koji se odnose na Kosovo, posledica je aktuelnih pregovora Aleksandra Vučića i Aljbina Kurtija u Briselu. Tenzija je nastala zbog zahteva privremenih organa Kosova da se u najskorijem roku (1.9.2022) reše pitanja ličnih dokumenata i registarskih tablica na vozilima građana koji žive na Kosovu, kao i prva poseta premijerke Ane Brnabić Kosovu. Osim o pomenutim aktuelnim događajima, uočena je i medijska inicijativa kojom se problematizovao položaj Srba na Kosovu i

ukazivalo na svakodnevne probleme sa kojima se suočavaju.

Kada su u pitanju ekonomija i poljoprivreda, prioritet su imale teme koje su se odnosile na protest poljoprivrednika širom Srbije, rast cena namirnica i druge potrošačke robe, struje, goriva, nestašice mleka, kao i analize minimalca i potrošačke korpe. Dakle, ekonomske teme su obrađivane prvenstveno sa stanovišta uticaja odluka vlasti i velikih kompanija na živote građana i poslovanje domaćih poljoprivrednih subjekata.

Uočeno je da se uređivački kolegijum rukovodio faktorima Galtunga i Ruža u odabiru aktuelnih događaja o kojima ća se izveštavati auditorijum u emisiji Dnevnik. Šesti faktor na skali medijskih prioriteta koju su sačinili navedeni autori definiše da „ono što se najmanje očekuje ima najviše šanse da postane vest, posebno ako je u pitanju katastrofa i ugroženi ljudski životi”[79]. Izveštavano je o velikom broju stradalih u poplavama, požarima, masovnom ubistvu na Cetinju, pokušaju ubistva Salmana Ruždija i argentinske potpredsednice Kristine Fernandez de Kiršner.

Objavljivane su i vesti iz oblasti svetske ekonomije i političko-vojno-strateških aktivnosti. Najčešće su medijske jedinice koje su pokrivale ovu tematsku oblast bile u domenu faktografskog izveštavanja.

S obzirom na to da svet i region spada u jednu od tri prioritetne teme u informativnom programu ove televizije, nedostajalo je povezivanja sa interesom auditorijuma, odnosno građana i građanki Srbije sa događajima u svetu koji nisu striktno pitanje spoljne politike, već se tiče na primer dijaspore. Spoljnopolitička tema Srbija i svet, kojom je praćen položaj i aktivnosti države na međunarodnom planu zauzima 5% udela u ukupnoj tematskoj raspodeli.

Još dve teme su imale značajniju zastupljenost. U pitanju su Rat u Ukrajini i Ljudska prava i demokratija sa po 7% udela, odnosno po 15 medijskih jedinica.

Tema Ljudska prava i demokratija u 12 od 15 medijskih jedinica podrazumevala je izveštavanje o organizovanju predstojećeg Europrajda u Beogradu, reakcije vlasti i konzervativnih, tradicionalističkih, društvenih struja tim povodom. Svega nekoliko od monitorovanih emitera je ovu temu uopšte i stavilo na agendu. Osim N1 to je učinio i javni servis Srbije i Nova S ostali su je potpuno sklonili iz javnog diskursa iako je bila i te kako značajna za procenu poštovanja ljudskih prava u Srbiji. Podsetimo da je ovde reč i o ispunjavanju međunarodnih (EU) obaveza koje je Srbija prihvatila pre 3 godine kandidujući se za organizatora Europrajda. Kako se društveno-politički kontekst od tada značajno promenio i desno orijentisane stranke i pokreti ojačali, Europrajd je postao veoma osetljivo i kontroverzno pitanje. Rezultat turbulentnih političkih događanja koji su se tim povodom

[79] Valić Nedeljković, Dubravka. i Pralica Dejan. (2021). O novinarstvu i novinarima. Filozofski fakultet Novi Sad. Novi Sad: Odsek za medijske studije, str. 36.

odigravali, pre svega, u Beogradu, za veći deo auditorijuma je ostao nevidljiv.

Većina, tačnije 13 medijskih jedinica kojima su se tematizovala ljudska prava za povod su imale aktuelne događaje, dok su dva priloga bila medijski inicirana.

Iako jeste tema od prioritetnog značaja za građane Srbije, proces formiranja nove Vlade Republike Srbije je tematski činio 4% informativnog programa ove televizije. Međutim, slaba zastupljenost nije odraz medijskog zanemarivanja, već odsustva informacija, kao i stagnacije u realizaciji samog procesa, pa tako i demokratije u Srbiji. Medijsko izveštavanje je zavisilo od aktuelnih informacija dobijanih prvenstveno od vladajuće Srpske napredne stranke i predsednika Srbije, koje su, uz stavove analitičara, većinom i činile sastavni deo izveštavanja o ovoj temi.

Subjekat

Procentualna zastupljenost subjekata delimično je u skladu sa procentualnom raspodelom tema o kojima se izveštavalo. Četiri najzastupljenije varijable su Strani i međunarodni subjekti (20%), Građani (12%), kao i Kosovski subjekti i Izvršna vlast sa po 8% udela. Strani i međunarodni subjekti, osim prisustva u medijskim jedinicama kojima se obrađuju teme iz sveta i regiona, takođe su prisutni i u temama kojima se obrađuje situacija na Kosovu, dodeljivanje nacionalnih frekvencija, rad međunarodnih organizacija u Srbiji. Građani su najčešće prisutni kao sagovornici u anketama. Međutim, značajno je napomenuti da su u sedam medijskih jedinica građani bili nosioci teme, a najčešće su u pitanju bile kako teme od opšteg javnog interesa (Međunarodni dan nestalih lica, rušenje planine Starice), tako i teme od interesa građana jednog grada ili opštine (deci poljoprivrednika koji su učestvovali na protestima onemogućeno da upišu vrtić u Pećincima, dugo trajanje rekonstrukcije ulice u Nišu).

Značajan udeo na pozicijama subjekta čine i stručnjaci i udruženja građana sa po 7%. Odnos zastupljenosti predstavnika vladajućih i opozicionih partija na poziciji subjekta bio je 1:6.

Kada su u pitanju subjekti pripadnici posebnih društvenih grupa, svoje predstavnike je imala LGBT+ populacija, dok deca, mladi, studenti, penzioneri, nezaposleni, osobe sa invaliditetom i nacionalne manjine nisu imale glas kao predstavnici sopstvene društvene grupe, ali su se određeni pripadnici ovih grupa mogli uočiti na poziciji građana u anketama.

Pol subjekta

Prethodno sprovedena istraživanja medijskog izveštavanja, koja je sprovela i Novosadska novinarska škola, ukazuju na kontinuiranu medijsku praksu održavanja rodnog disbalansa i favorizacije muških subjekata u odnosu na ženske. U medijskim jedinicama informativnog programa televizije N1 64% subjekata su muškog pola, 25% ženskog, dok u 11% slučajeva nije bilo moguće ustanoviti pol, jer se radilo o grupnim subjektima. Žene

na visokim državnim pozicijama (premijerka i ministarke), kao i političarke uočene su 23 puta na poziciji subjekta. S obzirom na to da su ženski subjekti zabeleženi ukupno 100 puta, ne može se tvrditi da se pozicija žene na visokoj funkciji dominantno odražava na zastupljenost u medijskom prostoru informativnog programa ove televizije. Kada je u pitanju odabir sagovornika/ca koji ne zavisi od političke funkcije, već su u pitanju predstavnici udruženja i stručnjaci koji čine 14% udela na poziciji subjekta, uočen je značajan disbalans između muških i ženskih subjekata (45:14), za šta se odgovornost može pripisati i mediju koji je donosio odluku o odabiru sagovornika/ca. Kada su u pitanju pojedinačne varijable, žene su na poziciji subjekta bile najzastupljenije u ulozi građanki (ukupno 22 puta), bilo kao sagovornice u anketama (što je najčešće bio slučaj) ili kao akterke i inicijatorke događaja. Međutim, kada se uporedi broj muških i ženskih subjekata na poziciji građana, žene su ponovo u manjini, jer se muški subjekti na poziciji građana pojavljuju 30 puta. Prikazana brojčana i procentualna raspodela rodne zastupljenosti u informativnom programu televizije N1 potvrđuje zaključke prethodno sprovedenih istraživanja da mediji ne doprinose smanjivanju rodnog jaza u društvu, već ga svojim izveštavanjem održavaju.

Mesto priloga

Geografska raznovrsnost tema može dati dobar uvid u uređivačku politiku medija. Kada je televizija N1 u pitanju, geografska rasprostranjenost ukazuje na to da se informacije koje se objavljuju u informativnom programu tiču prvenstveno svih građana Srbije, koja je kao geografska pripadnost zabeležena u 67 priloga. Na teritoriji Srbije, najviše priloga se ticalo građana i građanki Beograda (19), međutim, uočena je i značajna geografska diversifikacija, jer se 36 medijskih jedinica razvrstavalo u gradove i opštine osim Beograda, uz nešto učestalije ponavljanje Niša i Kragujevca (po šest puta). Značajna geografska učestalost je primećena za Kosovo (17 puta) i Ukrajinu (12 puta), usled aktuelnosti događaja koje se odnose na ove teritorije. Kada je u pitanju region, prioritet su imale Hrvatska, Crna Gora i Bosna i Hercegovina, dok su vesti koje teritorijalno pripadaju ostalim državama i gradovima Evrope i sveta zabeležene 24 puta.

Objekat

Monitoringom je zabeleženo 20 različitih objekata koji su imali makar jedan odsto udela. Od toga je za dve varijable uočen udeo veći od 10% i u pitanju su Strani i međunarodni subjekti, koji su sa 23% udela najzastupljeniji objekat u medijskim jedinicama Dnevnika, dok su drugi po zastupljenosti predstavnici izvršne vlasti sa 12%. Uzrok izrazite dominacije stranih i međunarodnih objekata u odnosu na sve ostale može se pronaći u više različitih faktora. Jedan od najznačajnijih faktora je uređivačka politika medija kojom je tema Svet i region svrstana u tri prioritetne teme informativnog programa. Osim toga, društveno-političko-ekonomska situacija u Srbiji je takva da podrazumeva aktivno

učešće stranih subjekata, kako u političkim pregovorima, tako i u ekonomskim aktivnostima, te je očekivano da će kako domaći, tako i strani subjekti komentarisati njihovo učešće u ovim procesima. Kao treći, i svakako ne i poslednji faktor značajnog prisustva stranih objekata jeste rat u Ukrajini koji traje više od šest meseci i postao je nezaobilazan događaj za medijsko izveštavanje.

Izvršna vlast je najčešće bila objekat u medijskim jedinicama koje su obrađivale aktuelnu političku, ekonomsku i društvenu situaciju (Srbija na međunarodnom planu, Kosovo, protest poljoprivrednika i poskupljenja, ljudska prava), kao i proces formiranja Vlade.

U skladu sa aktuelnim temama, na poziciji objekta sa značajnijom zastupljenošću su uočeni Kosovski subjekti (9%) i Ekonomski subjekti iz privatnog sektora (7%).

Predsednik Srbije i Ekonomski subjekti iz javnog sektora su jednako zastupljeni na poziciji objekta i imaju po 6% udela. S obzirom na funkcije, postizborni proces i međunarodne pregovore, mogla se očekivati, međutim, ipak nije uočena dominantnija zastupljenost varijable Predsednik Srbije ni na poziciji subjekta, niti na poziciji objekta, kao ni značajna diskrepancija ove varijable u poređenju kategorija subjekat-objekat (4%:6%).

Značajnija diskrepancija uočena je za više varijabli kada se poredi njihova zastupljenost na pozicijama subjekta i objekta, i to su Građani (12%), Udruženja građana (7%) i Stručnjaci (7%). Za ove varijable se na poziciji subjekta beležila značajna zastupljenost, dok je na pozicijama objekta njihovo prisustvo zanemarljivo (4%, 0%, 0%).

Gotovo nepostojeći su na poziciji objekta i pripadnici posebnih društvenih grupa – deca, mladi, đaci, studenti, penzioneri, nezaposleni, osobe sa invaliditetom i pripadnici etničkih manjina (0%) – čime se ponavlja rezultat dobijen i za poziciju subjekta kada su ove društvene grupe u pitanju. Na grafikonu se može videti detaljna procentualna zastupljenost pojedinačnih objekata.

Stav novinara

Novinari i novinarke televizije N1 najčešće, tačnije u 94% medijskih jedinica nisu iznosili stav, dok su u 6% medijskih jedinica izrazili negativne stavove o analiziranim pojavama, odnosno subjektima. Nije zabeležen nijedan pohvalan stav novinara/ke o temi i subjektu u toku trajanja monitoringa.

Više od polovine medijskih jedinica (56%) podrazumevalo je saopštavanje kratkih vesti bez ozbiljnijeg novinarskog angažmana i u skladu sa tim nije bilo moguće ustanoviti stav, dok je 38% medijskih jedinica podrazumevalo ozbiljniji novinarski angažman uz konsultovanje relevantnih sagovornika i analiziranje prikazanih činjenica i stavova.

Uočenih 6%, odnosno 11 pristrasnih medijskih jedinica, takođe je podrazumevalo kompleksniju analizu društvenih pojava i problema, koje su novinari i novinarke komentarisali. Na primer, novinarka u prilogu u kojem se analizira stav članova SNS-a oko letovanja

u Hrvatskoj navodi „Osetljive poruke šalju članovi bivše i buduće vladajuće Srpske napredne stranke, sa odobrenjem ili bez, treba li da se pitamo?" (8.8.2022). Analizirajući aktuelnosti povodom Europrajda, novinar u prilogu ističe: „Majstor spinovanja i ekskluziva od neimenovanih izvora, Dragan J. Vučićević u gostovanju na Pinku bacio je još jednu udicu". (20.8.2022) Tridesetog avgusta takođe su analizirane aktuelne informacije u vezi sa Europrajdom koje je izneo predsednik Srbije i tada u prilogu novinarka poentira: „Jači od svojih ustavnih nadležnosti. Gluv za apele iz zemlje i iz inostranstva. On je odlučio, nadležnom ministarstvu ostavio je samo da odluku sprovede u delo".

Novinare i novinarke televizije N1 neretko targetiraju predstavnici vlasti, a upravo to se desilo i u prilogu o smeni direktora gradskih preduzeća, kada je gradonačelnik Beograda, Aleksandar Šapić optužio novinare televizije N1 da nisu izvestili kako je na gradskom odboru jednoglasno predložen za gradonačelnika, kao i da je na predsedništvu stranke izabran većinom glasova, a da nisu napomenuli da je protiv bio samo jedan glas. Bez odlika političkog obračuna, u istom prilogu je novinar demantovao Šapićeve izjave prikazom priloga iz ranijih informativnih emisija (18.8.2022).

Jedna medijski inicirana priča se može smatrati direktnim odgovorom na optužbu premijerke Ane Brnabić da N1 „zamagljuje jasne poruke koje je predsednik Aleksandar Vučić dao na konferenciji za novinare" (22.8.2022) povodom pregovora u Briselu. Nakon pročitane premijerkine izjave, prezenterka najavljuje naredni prilog rečima: „Zamagljivanjem se smatra svako mišljenje koje nije u skladu sa porukama aktuelne vlasti. Koliko su poruke predsednika zaista bile jasne, koliko je ozbiljna retorika korišćena za zastrašivanje građana?" (22.8.2022). Događaji i retorika koji su pratili pregovore u Briselu u prilogu su analizirani prikazujući najave tabloida kako će u pitanju biti „istorijsko obraćanje" i „predsednikova grčevita borba za sve nas", potom prikazom objava Aleksandra Vučića na Instagramu (hrane koju je jeo, kako je uz razgovore gledao i košarkašku utakmicu), izjave Petra Petkovića i Aleksandra Vučića, kao i kroz razgovor sa sagovornikom, Draganom Popovićem, koji analizu Vučićeve diskursne strategije zaključuje rečima da takva retorika pogoduje autokratama i da je: „banalizacija ozbiljnog političkog govora, pretvaranje u ogoljenu političku propagandu možda čak i jedan od najpogubnijih rezultata Vučićeve vladavine u prethodnih 10 godina." Namera priloga, koju je prezenterka najavila, da se pokaže da se ozbiljna retorika koristi za zastrašivanje građana, u potpunosti je ostvarena, uz ne sasvim profesionalna sredstva. Pre svega, prikazivanje Vučićevih objava na Instagramu u kontekstu ovog priloga, može se smatrati ad hominem argumentom, jer činjenica da Aleksandar Vučić jede i gleda košarku ne umanjuje nužno ozbiljnost pregovora. Međutim, prikaz u ovakvom kontekstu, na implicitan način je trebalo da diskredituje Vučićev imidž doslednog i zabrinutog lidera u „istorijskom trenutku", koji su izgradili tabloidi. Istovremeno, odabirom isključivo

jednog sagovornika koji svojom analizom ispunjava nameru novinara u prilogu, uočena je medijska pristrasnost. Jasno je da namera novinara nije bila balansirana dekonstrukcija retorike, već dokazivanje tvrdnje iz najave priloga. Iako je potpuno legitimno, čak i neophodno da medij demantuje izjavu premijerke, koja se nedvosmisleno može tumačiti kao pritisak na medije, ipak, čineći to u obliku pristrasnog, medijski iniciranog priloga u centralnoj informativnoj emisiji, čija je poenta dokazivanje da je predsednik taj koji svojom retorikom i ponašanjem zamagljuje poruke, informativni program N1 je u tom prilogu pokazao pristrasnost svojstvenu političkoj borbi, a ne novinarstvu.

Zaključak

Analiza je pokazala da se u emisiji Dnevnik televizije N1 u najvećem broju medijskih jedinica neguje izbalansirano i nepristrasno novinarstvo i kada su u pitanju teme od opšteg javnog interesa, tako i (u nešto manjoj meri) teme od interesa građana i građanki različitih gradova i opština u Srbiji. Prilikom izveštavanja o ekonomskim temama novinarska pažnja je bila posvećena prvenstveno interesu građana, analiza nije uključivala upotrebu prestižnog rečnika, niti izveštavanje o ekonomskim procesima bez povezivanja sa svakodnevnim životom građana i manjih privrednih subjekata, što se može smatrati dobrom medijskom praksom.

Kada su novinari pratili proces pregovora Beograda i Prištine, u medijske izveštaje su uključivane i priče iz svakodnevnog života građana na Kosovu, kao i problemi sa kojima se suočavaju, što predstavlja dobru medijsku praksu, koja se neretko prenebregava zbog velikog broja aktuelnih događaja i informacija čiji su akteri visoki državni i međunarodni zvaničnici.

Davanjem značajnog medijskog prostora građanima, stručnjacima i udruženjima, izbegnuta je apsolutna politizacija informativnog programa. Međutim, usled izostanka predstavnika većine osetljivih grupa kako na poziciji subjekta, tako i na poziciji objekta, kao i rodnim disbalansom u kategoriji subjekta, može se tvrditi da nije uloženo dovoljno truda kako bi se informativnom emisijom obezbedila inkluzivnost i ravnopravnost svih društvenih grupa.

Uočena pristrasnost u medijskim prilozima, odnosno iznošenje stava novinara i novinarki nikada nije išlo u prilog određenoj političkoj opciji, već je uvek predstavljalo direktnu kritiku postupaka i odluka osoba na vladajućim pozicijama i predstavnika medija koji podržavaju vlast. S obzirom na otvoreno negativan odnos vladajuće strukture prema monitorovanom mediju, u informativnom programu ove televizije se povremeno iznose demantiji izjava kojima su targetirani. Na osnovu povremenog iznošenja novinarskog stava u informativnom programu može se zaključiti da su se u određenom broju priloga mogli uočiti elementi sukoba televizije N1 s vlašću.

Pregled dana Newsmax Adria Nova S

Milica Janjatović Jovanović, doktorantkinja na Interdisciplinarnim studijama

Kontekst

Program Newsmax Adria bio je pokrenut u partnerstvu kompanija United Media, evropske medijske kompanije koja u svom vlasništvu ima više od 45 televizijskih kanala (između ostalih i N1 i Nova S koji se emituju u Srbiji) i Newsmax Media iz Sjedinjenih Američkih Država. Televizija Newsmax u Americi važi za konzervativnu, ideološki desno orijentisanu televiziju, dok je njen vlasnik Kristofer Rudi (Christopher Ruddy) blizak prijatelj bivšeg američkog predsednika Donalda Trampa[80]. Nova S se emituje preko kablovskih operatera od 2019. godine.

Emisija Pregled dana ne odražava ideološku opredeljnost matične medijske kuće, naprotiv, može se okarakterisati kao veoma kritički opredeljena prema desnim ideološkim strujama. Istovremeno, koncept emisije predstavlja novi format domaćeg informativnog programa, koji se po više specifičnosti razlikuje od centralnih informativnih emisija drugih televizija.

Strukturu emisije čine komentar prezentera/ke u uvodniku, najava najznačajnih tema, analitički tv paketi i razgovor sa gostom u studiju, najčešće u formi interpretativnog intervjua. Već pri pokretanju informativne emisije, glavni urednik, Slobodan Georgiev napomenuo je da je primarni cilj emisije da se zaviri „iza vesti" i da se bavi značenjem događaja[81]. Osim dubinskih analiza koje zalaze „iza vesti", informativna emisija se, prvenstveno zahvaljujući uvodnicima, odlikuje otvorenim iznošenjem stava o analiziranim pojavama, problemima i ličnostima. Jedna od urednica Pregleda dana, Jelena Obućina, ocenila je da je građanima potreban stav i jezik koji mogu da razumeju i da su uvodnici prilika da se to građanim i pruži[82].

S obzirom na različite teorije o svrsi novinarstva i mogućnostima da se ta svrha ostvari, kao i pitanja gde je granica između objektivnosti i pristrasnog, čak promotivnog izveštavanja ili, s druge strane osuđivačkog pristupa, potrebno je postaviti teorijski okvir za analizu emisije Pregled dana.

Emisija Newsmax Adria Pregled dana emitovala se svakog dana od 20 časova na televiziji Nova S i trajala je okvirno 30 minuta.

---

[80] Hawkins, Derek. (2017). Christopher Ruddy, the Trump whisperer: 'I'm honest with him'. The Washington Post. [internet]. 15.jun. Dostupno na: https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2017/06/15/christopher-ruddy-the-trump-whisperer-im-honest-with-him-he-says/.

[81] Nova.rs. (2020). Georgiev o Newsmax Adria: Pravićemo program koji želi da zaviri "iza vesti". N1. [internet]. 19.jun. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/a611495-georgiev-o-newsmax-adria/.

[82] N1 Beograd. (2021). List Danas uručio novinarske nagrade Jeleni Obućini i Mariji Stojanović. N1. [internet]. 9.jun. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/list-danas-urucio-novinarske-nagrade-jeleni-obucini-i-mariji-stojanovic/.

Newsmax Adria počela je sa emitovanjem programa u Srbiji 22. juna 2020. godine kada je emitovana prva informativna emisija. Tada je najavljeno da će u narednim mesecima Newsmax Adria pokrenuti sopstvenu televiziju, međutim, takva inicijativa i dalje nije realizovana. Krajem septembra 2022. godine, televizija Nova S je najavila prekid saradnje sa medijskom kompanijom Newmax Adria i prestanak emitovanja informativne emisije Pregled dana. Urednički tim emisije je nastavio saradnju sa televizijom Nova S, na kojoj se od prvog oktobra 2022. emituje informativna emisija Dnevnik, po formatu slična Pregledu dana.

Teorijski okvir

Najznačajnija odlika informativnog formata jeste da izveštavanje bude kritičko, izbalansirano, istinito, objektivno i nepristrasno. Međutim, ukoliko pokušamo da dodatno objasnimo navedene osnovne parametre dobrog novinarstva, suočavamo se sa izazovom definisanja samih pojmova istine, objektivnosti i nepristrasnosti. U razvoju novinarske profesije prepoznata je usaglašenost razvoja novinarskih trendova, sa trendovima u oblasti nauke. Tako Rajan (Ryan) ukazuje na to da je novinarski princip objektivnosti u skladu sa naučnim principom predstavljanja realnosti što je tačnije moguće na osnovu prikupljenih podataka[83]. Kritičari ovakvog modela objektivnosti u novinarstvu ukazuju upravo na nemogućnost naučno tačnog predstavljanja realnosti koji je preuzet iz pozitivističkih teorija, prvenstveno usled nužnosti postavljanja činjenice u kontekst, što je uvek rezultat subjektivne odluke novinara[84]. Insistiranje na novinarskoj objektivnosti koja će se zasnivati na činjenicama prepoznata je i kao „strateški ritual“ kojim se obezbeđuje konkurentnost na tržištu predstavljajući medijske proizvode kao pouzdane i precizne[85]. Ipak, ono što je po samu objektivnost možda i najopasniji princip novinarstva jeste puštanje da činjenice i izvori „govore za sebe“:

„Ključna odrednica profesionalne ideologije liberalnog novinarstva je objektivnost, koja se postiže navođenjem eksternog izvora (dve strane). Iz ovoga proizilazi dihotomija liberalnog novinarstva između objektivnog izveštavanja (navođenje eksternih, ekspertskih izvora) i subjektivnog editorializing izveštavanja (u kojima autor izražava svoje viđenje). Težnja ka objektivnosti može voditi, po rečima Kaningema (Cunningham), lenjom i pasivnom novinarstvu, tako što novinari postaju pasivni primaoci vesti koje su pripremili spin doktori 'umesto da ih agresivno objašnjavaju i analiziraju'“[86].

Upravo za ovakvim agresivnim objašnjavanjem i analiziranjem činjenica i mišljenja posežu novinari Pregleda dana. Pojave, aktuelni događaji i ličnosti se u

[83] Ryan, M. (2001). Journalistic Ethics, Objectivity, Existential Journalism, Standpoint Epistemology, and Public Journalism, Journal of Mass Media Ethics: Exploring Questions of Media Morality, 16:1, 3-22. str. 3.

[84] Wien, C. (2017). Defining Objectivity within Journalism. Nordicom Review, 3-15. str. 5.

[85] Štavljanin, D. (2013). Varljiva istina i objektivnost kao strateški ritual u CM 28, 23-40. str. 33.

[86] Isto. str. 8.

uvodnicima objašnjavaju uz humoristične i pristrasne opaske, približavajući se tako infotejment novinarstvu, koje je poslednjih decenija format znatno popularniji od klasičnog informativnog programa[87]. Iako predstavlja jedan od tradicionalnih medijskih žanrova, komentar u informativnom programu u Srbiji predstavlja novinu i značajan izazov, kojeg su svesni i novinari koji učestvuju u realizaciji emisije:

„Komentar je forma u kojoj imaš prostor da pokažeš bukvalno sve što umeš, ako umeš, zbog čega je i vrlo opasna. Možeš da budeš bezobrazan, duhovit, sarkastičan, kritičan… U štampanom mediju bi mogao i da psuješ. To je klizava forma, zato što je u prošlosti često bila zloupotrebljena – za agitovanje, za ratno huškanje. Ali tu nema nikakve namere, sreća sa ovom televizijom je to što radimo potpuno slobodno“[88].

Usled otvoreno zagovarane pristrasnosti, koja se ogleda u iznošenju stava, a koja se istovremeno, ne može primetiti u načinu obrade tema i pripreme priloga jer su najčešće obrađene iz više uglova uz iznošenje relevantnih činjenica, analiza Pregleda dana je zahtevala dodatna razmatranja, te se kodni protokol za monitoring razlikovao u odnosu na ostale monitorovane emisije. Takođe, uvodnik, kao prvi segment Pregleda dana nije bio obuhvaćen kvantitativnom analizom, već će kao forma biti opisan isključivo kvalitativno.

Metod i Korpus

Monitoring emisije Pregled dana sproveden je u toku 27 dana avgusta i početka septembra 2022. godine (od 8. avgusta do 5. septembra 2022.) uz jedinstveni kodni protokol. Ton priloga i žanr su kategorije uvedene isključivo za Pregled dana kako bi se ustanovila namera novinara koju su želeli da ostvare u prilogu, a koji su po standarnoj istraživačkoj metodologiji Novosadske novinarske škole bili označeni kao pristrasni.

Kvantitativno-kvalitativnom analizom su obrađene 62 medijske jedinice (prilog, vest i intervju), dok je kvalitativnom analizom obrađeno 15 uvodnika.

Uvodnik

Novost koju je uveo urednički kolegijum emisije Pregled dana u informativnu praksu u Srbiji je vraćanje autorskog komentatorskog uvodnika na početku emisije. Ovaj gotovo zaboravljeni novinarski žanr, podsetimo korišćen kao snažno propagandno sredstvo u prorežimskim medijima tokom sukoba na teritoriji SFR Jugoslavije, koji je bio upravo zbog tadašnje njegove ratno huškačke uloge[89] potisnut iz domaćeg novinarstva nakon 2000-te kao primer loše novinarske prakse, u Pregledu dana je uveden kao prvi segment emisije u kojem prezenter/ka daje izrazito lični komentar na aktuelna

[87] Baym, G. (2006). The Daily Show: Discursive Integration and the Reinvention of Political Journalism. Political Communication, 22:3, 259-276.

[88] Nova Ekonomija. (2021). Jelena Obućina: Mislim da dobro pogađam meru u svojim komentarima. Nova ekonomija. [internet]. 21.jan. Dostupno na: https://novaekonomija.rs/vesti-iz-zemlje/jelena-obucina-mislim-da-dobro-pogadjam-meru-u-svojim-komentarima.

[89] Opširnije u Valić Nedeljković, Dubravka. (1997). Rikošet reči. Beograd:Argument.

zbivanja. Sažimajući događaje, izjave, reakcije, kao i posledice koje date pojave mogu imati po društvo uvodnik nikad nije duži od minuta i ima snažno obeležje stila i jezika osobe koji ga piše[90]. Podrazumeva se da građani imaju već određeni uvid u kontekst u kojem se komentari formulišu, jer se neretko zasnivaju na specifičnim i za dnevno novinarstvo neprikladnim diskursnim strategijama kao što je aluzija i ironija i od ranije uvreženih u javnom diskursu mišljenja i kritičkih komentara na račun vlasti.

Tako se u uvodniku od 30.8.2022. mogla čuti rečenica: „Samo ako je država jaka, jak je i pojedinac, rekla je Premijerka. A svi znamo ko je jedini jak pojedinac.“, dok je 28.8.2022. prezenter u svom uvodniku izjavio:

„Predsednik je rekao da su učesnici Prajda naša braća, naše sestre, naši roditelji. Pa braćo gejevi, sestre lezbejke, roditelji, šta vam više od toga treba. Ne prođe fudbalska utakmica a da se sa tribina ne kliče zajedništvu predsednika i svih vas.“.

Autori i autorke uvodnika često su upotrebljavali ironiju kao sredstvo kritike i ukazivanja na nedoslednost izjava i postupaka predstavnika vlasti, kao i radi ustanovljavanja da se patritotizam najčešće koristi isključivo u svrhu promocije vlasti. Desetog avgusta kritika je bila formulisana koristeći paralelu sa aktuelnim dešavanjima u košarci: „Pešiću bi sve oprostili samo kada bi obećao zlato, ali obećanja pa makar i nerealna u ovoj zemlji sme da daje samo jedan čovek, njemu se veruje i kada se ne desi.“

Kritika vlasti i konkretno predsednika povodom pregovora u Briselu sa Aljbinom Kurtijem formulisana je na različite načine:

„Naljutili se u Beogradu svi, premijerka i Vulin posebno, jer u čemu je krivica Aleksandra Vučića? Može li je uopšte biti? Šta je Predsednik rekao? Osim da je Kurti mučeni i da od fabrika ima samo perionicu i osim što planira likvidaciju Srba na Kosovu, i osim poruke da se ne igra jer će dobiti zasluženi odgovor Srbije. On nikada nije davao zapaljive izjave i zato premijerka poručuje Evropi prestanite licemeri, nije vam ovo 1. april, nije šala.“ (14.8.2022)

„Predsedniku je potrebna puna podrška i zato neka samo kamere ostanu upaljene, da snime čudo, da se pripoveda i da buduće generacije posvedoče ko je obezbedio mir i stabilnost.“ (16.8.2022)

Osvrtom na ekonomsku situaciju u državi ironijom je ukazivano upravo na ironiju Privredne komore:

„Ako ste i jutros u prodavnici bez uspeha tražili mleko, pogotovo ono dugotrajno, samo da znate, objašnjeno je iz Privredne komore, još nema nestašice mleka u pravom smislu te reči, već se radi o smanjenoj proizvodnji i povećanoj potražnji. Jel sad jasnije? Nema ga, ali nije nestašica.“ (3.9.2022)

U monitorovanim uvodnicima nisu uočene pristrasne i pohvalne izjave koje bi

[90] Voditeljka i urednica ove emisije Jelena Obućina je izdala knjigu *O njima zbog nas* izdavača NIŠRO Danas (Dangraf) koja je ustvari zbornik autorskih, oštrih komentatorskih, uvodnika u emisiji *Pregled dana*. O popularnosti autorke i njenih komentara govori i podatak da je knjiga svega u nekoliko meseci doživela dva izdanja.

išle u prilog opoziciji i u tom kontekstu nisu mogli biti ocenjeni kao pristrasni zarad ostvarivanja političkog uticaja. Uočena je kritika postupaka, pojava i odluka koje su u suprotnosti sa osnovnim ljudskim pravima i javnim interesom građana. Istovremeno zabeležena je direktna osuda osoba na visokim državnim funkcijama i to se prvenstveno odnosi na predsednika, premijerku i pojedine ministre. Kritika osoba se nije odnosila na lične karakteristike i osobine, već na postupke i reprezentaciju osobe u medijima, te se pomenute kritike nisu mogle okarakterisati kao govor mržnje, već kao, Zakonom o javnom informisanju i medijima (2014), dozvoljena praksa:

„Izabran, postavljen, odnosno imenovan nosilac javne i političke funkcije dužan je da trpi iznošenje kritičkih mišljenja, koja se odnose na rezultate njegovog rada, odnosno politiku koju sprovodi, a u vezi je sa obavljanjem njegove funkcije bez obzira na to da li se oseća lično povređenim iznošenjem tih mišljenja.“ (član 8)

Povod za izveštavanje i žanr

Povod za izveštavanje u emisiji Pregled dana je u 76%, odnosno u 47 medijskih jedinica bio aktuelni događaj, 23% medijskih jedinica je kao povod imalo medijsku inicijativu, dok su zabeležne samo dve medijske jedinice koje su kao povod imala pseudodogađaj.

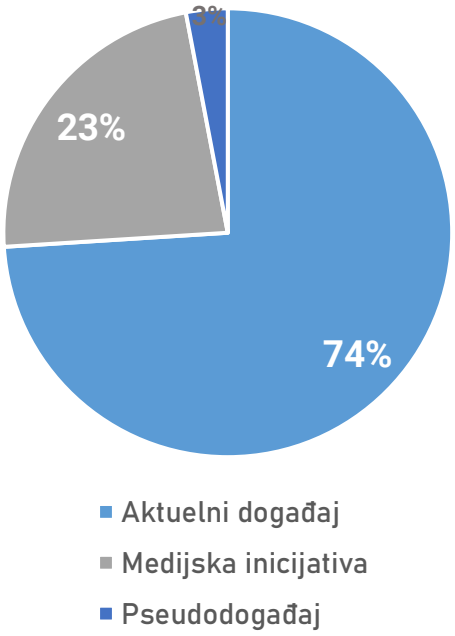

Grafikon br. 1: Povod

Kako bi se analiza povoda za izveštavanje stavila u odgovarajući kontekst, značajno je objedinjeno prikazati i žanrovsku raznovrsnost u analiziranim informativnim emisijama. Specifičnost Pregleda dana ogleda su u tome što novinari i prezenter/ka gotovo nikada ne saopštavaju usmeno kratke vesti, već se one pojavljuju na kajronu, dok strukturu emisije čine pretežno kompleksni žanrovi kao što su analitički tv paket i intervju. U tom kontekstu pristup aktuelnim temama gotovo bez izuzetka ima određene odlike medijske inicijative, a distinkcija među povodima je pravljena s obzirom na širinu obrađenog konteksta. U slučaju da se aktuelnom događaju pristupilo iz više različitih uglova uz osnovno objašnjenje konteksta, prilozi su bili svrstavani u aktuelne događaje, dok su medijske jedinice koje su podrazumevale kompleksnije analize pojave i događaja, uz razmatranje uzroka i posledica sa prikazom relevantnih činjenica i uz

mišljenje kredibilnih sagovornika, bile svrstavane u medijsku inicijativu. Takođe, svi razgovori sa gostom u studiju (koji su zabeleženi u 12 od 15 informativnih emisija, dok je još jedan intervju realizovan onlajn) su svrstavani u medijsku inicijativu. Intervjui su činili 24% analiziranih medijskih jedinica, pri čemu su 20%, odnosno 11 jedinica činili interpretativni intervjui u kojima su stručnjaci i dobro upućeni sagovornici komentarisali aktuelni događaj. Ovakva uređivačka praksa nije zabeležena niti u jednoj drugoj analiziranoj centralnoj informativnoj emisiji ostalih emitera.

Dva uočena pseudodogađaja su žanrovski obrađena na različite načine. U slučaju razgovora Tamare Vučić, žene predsednika Srbije, sa ženom predsednika Ukrajine Olenom Zelenski tokom kojeg je obećala dva ambulantna vozila kao donaciju za Ukrajinu, u pitanju je bila kratka vest, dok se u slučaju obraćanja gradonačelnika Beograda, Aleksandra Šapića, medijima nakon sastanka sa komunalnom milicijom radilo o TV paketu, kojim se izbeglo da se pseudodogađaj predstavi isključivo kao povod za promociju lokalne vlasti.

Tema

Tri značajna društvena događaja su obeležila period monitoringa. U pitanju su protesti poljoprivrednika tokom prve polovine avgusta, organizovanje Europrajda u Beogradu i priređivanje litija kao odgovor tradicionalističkih, desno orijentisanih, društvenih struja na predstojeći Europrajd sa zahtevom da se šetnja zabrani zbog narušavanja patrijarhalnih vrednosti porodice i društva u celini u Srbiji. Treći značajan događaj bili su pregovori Aleksandra Vučića i Aljbina Kurtija u Briselu povodom rešavanja pitanja ličnih dokumenata građana Kosova. Na osnovu izjava visokih državnih zvaničnika moglo se zaključiti da se ne pregovara samo o dokumentima, već da razgovori u Briselu predstavljaju pregovore koji će sprečiti potencijalni rat. Primer za to je izjava premijerke Ane Brnabić u jutarnjem programu televizije Pink:

„Predsednik Aleksandar Vučić ima teške sastanke u ime svih nas, u ime Srbije. Takva opasnost preti miru da ja nisam sigurna da ljudi to razumeju. ... Dok se predsednik bori da sačuva mir, mir, ne za nešto drugo, ne pričamo mi o tablicama, ne pričamo ni o ličnim kartama, mi pričamo o miru. Mi smo dotle došli zahvaljujući jednostranim potezima Aljbina Kurtija i moram da kažem, iako možda ne ide u prilog u ovom trenutku i neodgovornosti (ako mene lično pitate) Evropske unije.“ (Pregled dana, 16.8.2022.)

U skladu sa aktuelnim društvenim dešavanjima najzastupljenije teme u informativnoj emisiji Pregled dana bile su Kosovo (15%), Ekonomija i poljoprivreda (12%) i Ljudska prava i demokratija (11%). Time je Pregled dana ponudio auditorijumu sopstvenu agendu događaja i pojava od javnog interesa ne rukovodeći se isključivo agendom koju su postavile vladajuće elite.

Kada su obrađivali teme o Kosovu, novinari i novinarke su prenosili aktuelne događaje koji se odnose na pregovore, prikazujući stavove obe strane u dijalogu. Međutim, značajno je istaći da se osim samih pregovora, pokretalo i pitanje

kvaliteta svakodnevnog života građana na Kosovu i kakve promene im pregovori mogu doneti. U prilozima i intervjuima novinari su pokušavali da dekonstruišu tvrdnje državnih zvaničnika da je oružani sukob na pomolu. Sagovornici Pregleda dana, kao i prikazane informacije ukazivali na to da do sukoba verovatno neće doći, pozivajći na politiku mira, na pregovore, uz izjave Srba sa Kosova koji tvrde da za sukob nisu zainteresovani i da je bitno da „pamet prevlada“.

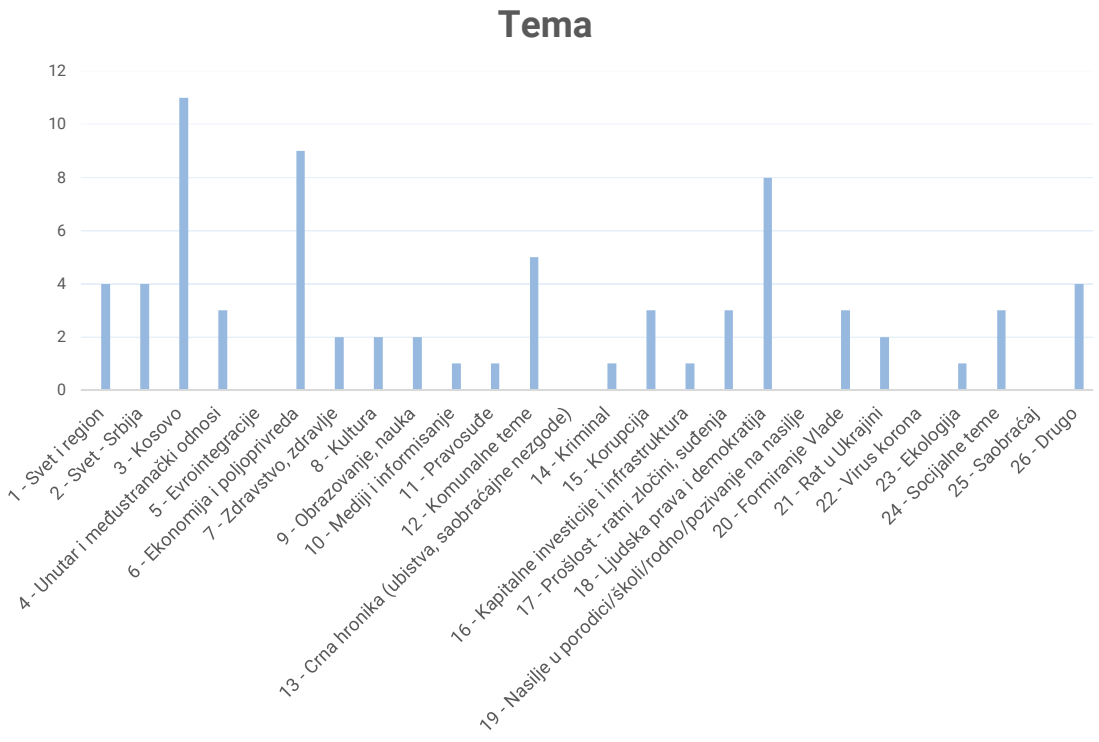

Grafikon br. 2: Tema

Temom Ljudska prava i demokratija najčešće su obrađivane aktuelnosti u vezi sa Europrajdom i litijama. Kao primer dobre prakse se ističe i prilog o mogućnosti za zaposlenje osoba sa intelektualnim teškoćama. Ukazano je na zakonske odredbe, praksu na terenu, a čuli su se i stavovi predstavnika ove osetljive grupe, što je u domaćoj medijskoj praksi retka pojava.

Imajući u vidu političku situaciju u Srbiji i činjenicu da se Vlada nalazi u tehničkom mandatu i da se u periodu realizacije monitoringa očekivalo imenovanje mandatara/ke, kao i potencijalno formiranje nove Vlade, analizom je uočen nizak udeo zastupljenosti ove teme, sa svega 4%, odnosno tri medijske jedinice. Nizak udeo se ne može smatrati posledicom medijske nezainteresovanosti za izveštavanje o ovoj temi novinara Pregleda dana, već pre izostanka zvaničnih informacija koje su se odnosile na ovaj proces. Iz tog razloga je proces formiranja nove Vlade razmatran kroz izjave političkih aktera, a opsežnije

analiziran kroz razgovore sa analitičarima i stručnjacima koji su aktivno pratili političku situaciju u zemlji, kao i položaj Srbije na međunarodnom planu.

Subjekat

Kategorijom Subjekat želelo se ustanoviti koga su novinari i novinarke Pregleda dana smatrali za relevantne sagovornike, kao i za pouzdane izvore informacija. Kako bi se dobila što preciznija kategorizacija, raznovrsnost subjekata je razvrstana na 35 varijabli, pri čemu je monitoringom zabeleženo 28.

Tri varijable su imale udela više od 10% i to su bili Građani i Udruženja građana sa po 14% i Strani i međunarodni subjekti sa 13% udela. Visoka zastupljenost građana kao relevantnih sagovornika odraz je dobre prakse da se u analizu teme uključe sve zainteresovane strane. Brojnost građana na poziciji subjekta je posledica čestog sprovođenja anketa na ulicama u sklopu pripreme priloga. Predstavnici udruženja građana su bili pozivani kao sagovornici najčešće prilikom obrade tema iz domaće i međunarodne politike, ekonomije i LGBT+ populacije i uopšteno ljudskih prava. S obzirom na teme u koje su najčešće bili uključivani, zapaženo je da su predstavnici udruženja govorili ne samo kao analitičari, već i kao direktni akteri događaja. Tu se pre svega misli na protest poljoprivrednika, kada su predstavnici udruženja poljoprivrednika iznosili aktuelne informacije, svoja očekivanja i stavove, ali i prilikom tematizovanja Europrajda i ljudskih prava, kada su subjekti bili predstavnici udruženja koja se bave ljudskim pravima i direktno učestvuju u organizaciji Europrajda.

S obzirom na relativno nizak broj zabeleženih medijskih jedinica, uočen je visok stepen raznovrsnosti obrađenih tema, jer je u 62 medijske jedinice obrađena 21 tema, što se može videti na grafičkom prikazu:

Uzrok visoke zastupljenosti stranih i međunarodnih subjekata korelira sa aktuelnim događajima koji su informativnom emisijom bili obrađeni. Gotovo polovinu stranih i međunarodnih subjekata čine sagovornici iz Crne Gore, koji su prenosili informacije i stavove povodom dva značajna događaja o kojima se iz Crne Gore izveštavalo tokom perioda monitoringa a to su masovno ubistvo na Cetinju i pad vlade Dritana Abazovića. Ostali subjekti su bili sagovornici ili izvor informacija najčešće povodom rata u Ukrajini, Međunarodnog sajma vina i dijaloga Beograda i Prištine.

Sledeće po zastupljenosti su zbirno institucije republičke vlasti sa 11% udela, pri čemu su najzastupljeniji predstavnici izvršne vlasti sa 6%, predsednik sa 3% i premijerka sa 2% udela.

Odnos zastupljenosti predstavnika vladajućih i opozicionih stranaka na poziciji subjekta je 2%:6%.

S obzirom na aktuelnost teme, uočeno je i značajno prisustvo kosovskih subjekata (7%), a datom varijablom su označeni svi subjekti koji teritorijalno

pripadaju Kosovu i tom prilikom nisu razvrstavani na specifične varijable, već su kosovskim subjektima obuhvaćeni građani, mediji, politički predstavnici i institucije vlasti.

Kao relevantni sagovornici su prepoznati i predstavnici ekonomskih subjekata iz privatnog sektora (7%), što je ponovo odraz zastupljenosti poljoprivrednih tema, stručnjaci su činili 8%, a mediji 5% subjekata.

Na pozicijama subjekta nije bilo predstavnika institucija nacionalnih manjina, vojske, sudske vlasti, nezaposlenih, studenata i dece, kao ni osuđenih lica. Takođe, na poziciji subjekta nije bilo predstavnika verskih institucija, a s obzirom na to da je tema litija i inicijativa za promociju patrijarhalnih vrednosti bila zastupljena u prilozima Pregleda dana, potpunija analiza bi se dobila da su o njoj govorili i predstavnici Srpske pravoslavne crkve kao jedne od predvodnica ove inicijative.

Pol subjekta

Kategorijom pola subjekta pratila se zastupljenost muškaraca i žena kao izvora informacija i direktno citiranih osoba, a kodirano je i prisustvo mešovitih, odnosno grupnih subjekata (najčešće u slučaju da je informaciju saopštila institucija ili udruženje), kao i broj neidentifikovanih subjekata. Analizom emisije Pregled dana ustanovljeno je da nije bilo nijednog neidentifikovanog subjekta, dok se o grupnim subjektima radilo u samo 2% slučajeva. U 62 medijske jedinice uočeno je 228 subjekata, od kojih su 168 subjekata (74%) bili muškog, a 55 (24%) ženskog pola. Značajno veća zastupljenost muškog u odnosu na ženski pol predstavlja kontinuiranu medijsku praksu zabeleženu u svim prethodno sprovedenim analizama i monitorinzima Novosadske novinarske škole. Ona predstavlja odraz i dalje zastupljene neravnopravnosti polova, jer su na rukovodećim pozicijama, ali i pozicijama koje su primarni izvor informacija (državni predstavnici, učesnici u pregovorima, na međunarodnim događajima, i tome slično) najčešće osobe muškog pola. Kako bi se jasnije odredila medijska praksa monitorovane informativne emisije, posebno je analizirana polna raznovrsnost prilikom odabira sagovornika/ca za intervju. Uočeno je da je rodni balans u tim slučajevima više zastupljen, te je odnos muških i ženskih sagovornika/ca u intervjuima bio 8:5. Dakle, iako opšta raspodela subjekata po polovima govori u prilog izrazite neravnopravnosti, praksa koja je zavisila isključivo od medija pokazuje da je ipak delimično vođeno računa o ravnomernijoj zastupljenosti oba pola.

Mesto priloga

Geografska pripadnost teme, odnosno priloga važan je segment analize medijskog izveštavanja jer može ukazati na zastupljenost tema od interesa za građane koji pripadaju različitim regionima i gradovima u zemlji. Istovremeno, značajno je bilo pratiti koliki udeo u obrađenim temama imaju problemi i situacije iz inostranstva koji nisu direktno u vezi sa građanima Srbije. Tokom perioda monitoringa uočeno je da

je geografska pripadnost teme, odnosno priloga najčešće odnosi na čitavu teritoriju Srbije, (35 puta). Sledeći po geografskoj zastupljenosti je bio Beograd (14 puta), dok je treća najzastupljenija lokacija bila Kosovo (sedam puta). Četiri puta se poreklo priloga i teme nije direktno ticalo građana Srbije, a u pitanju su novosti u vezi sa ratom u Ukrajini i posledičnim dešavanjima, što zbog snažnog uticaja na globalnom nivou ipak predstavlja temu od javnog interesa. Analiza pokazuje da uredništvo Pregleda dana ne praktikuje saopštavanje kratkih vesti iz regiona i sveta, što neretko jeste praksa drugih medija (poput RTS-a i televizije N1 na primer). Tako će se u informativnom programu naći samo vesti iz najbližeg regiona od visoke informativne važnosti, poput masovnog ubistva ili pada Vlade u Crnoj Gori.

Što se tiče teritorije Srbije, uočena je izuzetno slaba zastupljenost tema koje nisu centralizovane, te se u informativnom programu uočavaju priče koje teritorijalno pripadaju određenom gradu ili regionu, međutim, po svom značaju ipak predstavljaju interes svih građana Srbije (poput poslovanja velikih stranih kompanija u Srbiji i štete koju čine kako građanima, tako i životnoj sredini ili poseta kosovske delegacije Preševu).

Na osnovu analiziranih podataka koji se tiču geografskog porekla teme i priloga, može se zaključiti da se Pregledom dana obrađuju teme od opšteg javnog interesa svih građana Srbije, sa umerenim fokusom na Beograd.

Objekat

Radi mogućnosti komparativne analize kategorija subjekat-objekat, kodnim protokolom su predviđene identične varijable za obe kategorije. Objektom izveštavanja se pokazuje koga je medij prepoznao kao reprezenta teme od javnog interesa i u skladu sa tim se potom moglo ustanoviti koji subjekti su se o datim objektima izjašnjavali i saopštavali informacije. Kako je uočeno analizom pozicije subjekta, najzastupljeniji su bili građani (14%), udruženja građana (14%) i strani i međunarodni subjekti (13%), dok su na poziciji objekta najučestalije varijable bile izvršna vlast (13%), Predsednik Srbije (10%) i strani i međunarodni subjekti (10%).

O izvršnoj vlasti, kao najzastupljenijem objektu su najčešće govorili građani (13 puta), potom udruženja građana i ekonomski subjekti (po 10 puta), dok je sama izvršna vlast komentarisala sopstvene aktivnosti sedam puta. Uočena medijska praksa ukazuje na to da su o izvršnoj vlasti imali priliku da se izjasne upravo subjekti kojih se odluke vlasti najviše i tiču. Vraćajući se na društveno-politički kontekst u kojem se organizuje Europrajd i u toku je protest poljoprivrednika, dobijeni rezultat se ispostavlja kao medijska praksa koja daje glas svim zainteresovanim stranama. Rezultat analize pokazuje da su predstavnici izvršne vlasti bili objekat 15 puta, dok su u datim medijskim jedinicama kao subjekti uočeni 7 puta, što se može smatrati posledicom tematizovanja rada izvršne vlasti u intervjuima koji su podrazumevali samo jednog subjekta.

Još četiri varijable iz kategorije objekta imale su 5% i više udela u analiziranom korpusu i to kosovski subjekti (9%), ekonomski subjekti iz privatnog sektora (7%), građani (7%) i LGBT+ populacija (5%). Udeo između 1% i 4% zastupljenosti imale su još 22 varijable.

Stav novinara

U uvodnim poglavljima ovog izveštaja problematizovano je pitanje objektivnosti u novinarstvu i prikazan je stav novinara i novinarki, kao i uređivačka politika informativne emisije Pregled dana. Dakle, cilj ove emisije je da na analitički način objašnjava aktuelne teme od javnog interesa, koncipirajući emisiju tako da kroz manji broj medijskih jedinica objasni kompleksne i aktuelne društveno-političke fenomene, otvoreno izražavajući stavove i donoseći zaključke na osnovu prikazanih informacija.

Kategorijom odnos novinara prema temi/subjektu analizirano je da li je novinar/ka saopštio/la informacije i činjenice na način koji osigurava balans iz kojeg se ne može zaključiti koji je stav novinara o temi ili je ipak došlo do ispoljavanja stava koji je podrazumevao pohvalu, odnosno osudu. Istovremeno, analizirajući ton priloga, bilo je moguće doći do zaključka koja je bila namera, odnosno koju poruku nam medij u prilogu šalje. U skladu sa tim su definisane varijable faktografski prenos informacija, osuda pojave/ličnosti/događaja, pohvalan prikaz pojave/ličnosti/događaja, rasvetljavanje društvene pojave i ukazivanje na problem/rešenje.

Kada je u pitanju odnos novinara prema temi i subjektu, u analiziranim medijskim jedinicama u 52% odsto slučajeva je u pitanju bilo izbalansirano izveštavanje, koje podrazumeva uključivanje suprotstavljenih mišljenja, prikaz relevantnih informacija i konsultovanje kredibilnih izvora. U četiri odsto medijskih jedinica se radilo o faktografskom izveštavanju u kojem nije bilo analitičke razrade teme. S obzirom na prethodno prikazanu uređivačku politiku medija, očekivan je bio visok udeo pristrasnih priloga sa negativnom konotacijom, koji su podrazumevali otvoreno iznošenje negativne kritike na račun objekta, odnosno lica i institucija odgovornih za temu o kojoj se izveštava. Takva vrsta kritike je uočena u 23 medijske jedinice, odnosno u 37% slučajeva. Značajno je napomenuti da je pristrasnost beležena u slučajevima kada je novinar/ka iznosio/la otvoreni stav, a da se pri tome pristrasnost nije mogla uočiti u pripremi priloga. Pristrasne medijske jedinice nisu podrazumevale pristrasno prikazane informacije i izostanak uključivanja svih relevantnih strana ili suprotstavljenih mišljenja i tvrđenja. Dakle, prilozi su najčešće označavani kao pristrasni zbog kritičke najave prezentera/ke ili kritičkog zaključka novinara/ke na kraju priloga. Praksa je novinara/ki Pregleda dana da kroz iznošenje kritike podsete na potencijalno koruptivne aktivnosti osoba na državnim funkcijama, koje nisu dobile sudski epilog. Tako prilog o subvencijama za kupovinu bicikala u Beogradu, nakon višeminutne analize i ukazivanja na potencijalnu korupciju, novinarka završava zaključkom: „Nema biciklističke

kulture ali ima neke druge kulture - nameštanje konkursa, falsifikovanja diploma bez odgovornosti, dodajte sami“ (16.8.2022).

U prilogu koji tematizuje posetu Rusiji ministra Vulina, novinarka iznosi stav da:

„Možda mu (Vulinu) tetka iz Kanade kupuje stan, ali je dušom čvrsto na istoku.“ (22.8.2022)

Najavljujući prilog o privremeno ukinutim Tviter nalozima predstavnika Srpske napredne stranke prezenter je izneo stav o postupcima osoba čiji nalozi su uklonjeni, upotrebljavajući žargonski jezički stil:

„Ugledni zvaničnici vlasti u slobodno, a i u radno vreme širili su netoleranciju i sticali naklonost gospodara, šireći njegovu misao, veličajući njegov lik i delo na društvenim mrežama i svi su ukinuti u jednom danu. Zašto je Tviter (makar na kratko) najurio poslanice naprednjaka, beogradskog gradskog menadžera i još neke?“ (20.8.2022)

Pohvalan odnos prema temi, odnosno subjektu uočen je u jednoj medijskoj jedinici, kada je u Pregledu dana gostovao Dragan Đilas, predsednik Stranke slobode i pravde. Tom prilikom je novinar postavljajući pitanje izjavio:

„U pitanju je Beograd u koji se jako dobro razumete. Upravo po mnogim mišljenjima Vi ste najuticajniji kao političar bili upravo u vreme dok ste bili gradonačelnik, opet po mnogim mišljenjima ste taj posao jako dobro radili. Da li možda planirate da ako bude novih izbora se kandidujete za gradonačelnika i da ponovo opozicija ima podršku koju ima tamo gde Vas lično a i Vašu stranku najviše znaju, a to je Beograd?“ (26.8.2022)

Blagonaklonst ka političkim liderima, upotreba kolokvijalizama i direktna osuda subjekata i objekata se ne mogu smatrati profesionalnom medijskom praksom. One su odraz aktivnog suprotstavljanja društvenim pojavama koje je medij ocenio kao neadekvatne. Tome u prilog govori i ton, odnosno cilj priloga koji se želeo postići, pa se u 25 medijskih jedinica (40%) radilo o osudi pojave, ličnosti i događaja, u 31% slučajeva se radilo o ukazivanju na problem/rešenje, dok se kroz sedam medijskih jedinica (11%) rasvetljavala određena društvena pojava.

Dakle, prioritetna namera informativne emisije Pregled dana je direktna kritika i ukazivanje na društveno-politički aktuelne probleme. Zakon o elektronskim medijima (2014) definiše opšte obaveze pružalaca medijske usluge, te se članom 47 tvrdi da je pružalac medijske usluge dužan da „obezbedi slobodno, istinito, objektivno, potpuno i blagovremeno informisanje“. Takođe, Kodeks novinara Srbije daje smernice za istinito izveštavanje, gde se tačkom 2 tvrdi da je „Pravo medija da imaju različite uređivačke koncepte, ali je obaveza novinara i urednika da prave jasnu razliku

između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja."

Iako novinari i novinarke Pregleda dana iznose stav u najavama priloga i u samim prilozima, ti stavovi nisu uticali na način prikazivanja informacije, a u medijskim jedinicama je jasno razgraničeno šta je činjenica i ko je saopštio informaciju, a šta je stav novinara/ke. Stoga se praksa ovog medija u informativnom programu ne može smatrati kršenjem Kodeksa, niti kršenjem Zakona. Ipak, otvorenim iznošenjem stava u prilozima novinari i novinarke potencijalno utiču na auditorijum i ukazuju građanima na koji način bi trebalo tumačiti uvrštene informacije.

Zaključak

Informativna emisija Pregled dana je po formatu i konceptu drugačija u odnosu na informativni program javnih servisa i ostalih komercijalnih televizija. Jedina je koja ima uvodnik u kojem novinari iznose stavove o aktuelnim dešavanjima, a takođe je jedina informativna emisija koja se sastoji od malog broja medijskih jedinica (najčešće od dve do pet). Mali broj medijskih jedinica obezbeđuje mogućnost kompleksnije obrade tema, dok je u pristupu obradi uočen visok stepen profesionalizma kao što su tematska raznovrsnost, konsultovani su relevantni subjekti, ne postoji značajnije odstupanje u zastupljenosti iste varijable na pozicijama subjekat – objekat. Odlika medijskog pristupa obradi teme, po kojoj se ova emisija može smatrati srodnom određenim informativnim emisijama komercijalnih televizija, jeste praksa novinarskog komentarisanja i iznošenja stava u prilozima. S obzirom na sadržaj komentara, oni se mogu okarakterisati kao direktna osuda aktuelnih društveno-političkih pojava i ličnosti na vladajućim pozicijama. Usled gotovo nepostojeće pohvalne pristrasnosti, nije se moglo zaključiti da je izveštavanje novinara/ki Pregleda dana išlo u prilog određenoj političkoj opciji, već se pre tumači kao pokušaj izveštavanja koje će biti u javnom interesu. Praktikovanje angažovanog novinarstva ovakve vrste može imati višestruke posledice, što bi se najbolje moglo uočiti ispitivanjem stavova publike. Prva posledica, koja može dovesti i do onemogućavanja ostvarivanja javnog interesa, jeste da ovakav format informativnog programa bude prihvatljiv auditorijumu čiji politički stavovi se a priori podudaraju sa stavovima uredništva. U tom slučaju ironični komentari, cinizam, žargonski stil i direktna osuda mogu biti duhoviti i biti shvaćeni kao dodatno i dobro poentiranje kvalitetno pripremljenog priloga. Nasuprot tome, ukoliko je publika Pregleda dana politički i ideološki suprotstavljena politici uredništva, veća je verovatnoća da će se ovakva praksa smatrati medijskim neprofesionalizmom, kojim se poništava profesionalno pripremljen prilog. Ostvarivanje javnog interesa moralo bi da podrazumeva pokušaj dopiranja do šire javnosti, koja će na osnovu prikazanih informacija formirati sopstveno mišljenje, koje neće biti usmeravano novinarskim stavovima, a još manje će ići u prilog dubljoj polarizaciji društva.

Objedinjeni zaključak za kablovske televizije

Informativne emisije Dnevnik N1 i Pregled dana Nove S, dva odabrana kablovska emitera koji imaju izrazito razvijen informativni program, su po temama, povodu izveštavanja, formatu emisije, načinu obrade sadržaja (formi) i posebno tonu, to jest odnosu prema temi, subjektima i objektima različite od svih ostalih informativnih emisija drugih emitera koje su analizirane u monitoringu Novosadske novinarske škole tokom avgusta 2022.

Izrazito kritičko i anlitičko novinarstvo sa preovlađujućom medijskom inicijativom koja se bavi pojavama, događajima i osobama iz miljea vladajuće elite, pre svega nepodopštinama u vrhu vlasti i disfunkcijom tri stuba vlasti (zakonodavna, izvršna i sudska), je specifičnost monitorovanih informativnih emisija N1 i Nove S.

Jezik medijskih jedinica je britak, često sarkastičan i ciničan sa primesom žargona i uvek je na ivici dobrog ukusa (Pregled dana). Istovremeno činjenice koje se iznose su uvek višestruko proveravane a medijska inicijativa često u formi istraživačkog novinarstva u obe kablovske televizije.

Svi drugi posmatrani emiteri su informativne emisije tipa dnevnik počinjali takozvanim hedlajnom (headline ili vesti sa naslovne strane). Suštinski je reč o potpuriju odabranih fleš vesti kojima se daje poseban značaj u predstojećoj emisiji i po tome nikada nije neutralan, ali ima privid tek naznake najaktuelnijeg, Nova S je, nasuprot toj uvreženoj praksi, uvela gotovo zaboravljeni žanr za televizijski informativni program „personalizovani urednički komentar" ili „uredničku kolumnu"[91] na početku Pregleda dana. Ovaj vrlo autorski specifičan uvodnik je u javnosti veoma dobro prihvaćen pa je tako relativno brzo voditeljka Jelena Obućina i štampala zbornik svojih uvodnih komentara koji je doživeo, za kratko vreme, dva izdanja.

Upoređivanjem na dnevnom nivou na primer Dnevnika N1 i Dnevnika RTS i pažiljivi gledalac bi stekao utisak da je reč o proteklom danu u sasvim dve različite države. U jednoj (nacionalni javni servis RTS) je uspeh vladajućih elita vidljiv u svim sferama društveno-političke-ekonomske i kulturne, odnosno sportske prakse uz neke male opstrukcije kojima se vrlo brzo nalazi krivac i rešenje da se prevaziđu u što skorijem periodu uz svesrdnu pomoć i podršku predsednika države. U drugoj (N1 i Nova S) vlada korupcija, opšta pljačka, nepoštovanje ljudskih prava, nepotizam, mizoginija, u kojoj ne rade institucije i nema vladavine prava, a pravda kao kategorija ne postoji za neistomišljenike.

[91] Podsetimo da je ovaj novinarski žanr kod nas ustaljena praksa u njuzmagazinima tipa Vreme, NIN, Nedeljnik, Njuzvik itsl. ali ne i za radio i televizijske informativne emisije.

Još zaoštrenija linija razlaza je ako se porede informativne emisije komercijalnih i kablovskih emitera. U te dve grupe pružalaca medijskih usluga gotovo da nema puno zajedničkih sadržaja, niti društvenim konsenzusom definisanog pristupa događajima, osobama i temama, osim vremenske prognoze.

DRUGO POGLAVLJE:

Uredničke strategije analiziranih emitera, poverenje u TV stanice i procena ispunjenja javnog interesa

Nakon analize sadržaja diskursnih strategija i uređivačkih politika komercijalnih nacionalnih TV emitera, dva javna servisa i dva kablovska emitera da bi se stekao kompletan uvid u to kako funkcioniše sistem televizijskog informisanja građana i građanki bilo je značajno načiniti dubinske intervjue sa novinarima ili urednicima monitorovanih medija.

Interesovale su nas procedure u donošenju odluka o tome koji će događaji, pojave i ličnosti postati medijska vest, tačnije šta ih karakteriše da bi prešli informativni prag i bili pretočeni u informativni sadržaj. Takođe, potom, i obrasci selekcije informacija u kontekstu uređivačkih politika i ideološke orijentacije emitera.

I na kraju šta o svemu misli auditorijum pokazuje onlajn anketa fokusiranog uzorka.

DUBINSKI INTERVJUI

Darija Stjepić, diplomirana novinarka

Metodologija i korpus

Uzorak ovog istraživanja čini pet dubinskih intervjua sa novinarima ili urednicima informativnih programa analiziranih emitera: Radio-televizija Vojvodine (novinarka), Prva TV (urednik emisije magazinskog tipa), B92 (urednik), N1 (izvršni producent) i Newsmax Adria (direktor vesti). Istraživački tim nije uspeo da dobije odgovore na molbu za dubinski intervju od kontaktiranih urednika i novinara televizija RTS, Hepi (Happy) i Pink. Treba ovde napomenuti i to da su svi ispitanici deo informativnih programa analiziranih emitera izuzev ispitanika sa televizije Prva TV koji je voditelj emisije magazinskog tipa, u okviru koje postoji i informativni deo. Razlog odabira sagovornika van striktnog informativnog programa bio je taj što su redakcije Prve TV i B92 jedna te ista medijska kuća, te su i procedure u informativnom programu vrlo slične, a ponekad i identične. Istovremeno, podatak do kojeg je istraživački tim došao tokom intervjua, jeste da se neretko dešava da novinari jedne od pomenutih televizija izveštavaju sa događaja za obe televizije. Iz tog razloga je odluka istraživačkog tima bila da umesto sa nekim iz informativnog programa Prve TV, razgovara sa kreatorima drugih sadržaja televizije Prva kako bi se uporedile procedure u informativnim i onim emisijama koje to nisu u celosti, ali se dotiču i dnevno-političkih tema.

Sagovornicima je u intervjuu bilo postavljeno deset pitanja (Prilog 1), a svi intervjui sprovedni su usmeno i onlajn, preko video aplikacija ili mobilnog telefona, izuzev jednog koji je sproveden uživo.

Selekcija vesti

Prvi deo intervjua odnosio se na procedure selekcije vesti, odnosno na to kako se odlučuje o kojim događajima će se tog dana izveštavati, da li novinari imaju priliku da sami predlažu teme i da li postoje kolegijumi na kojima se raspodeljuju zadaci. Gotovo svi analizirani mediji odluke donose na kolegijumima koji se održavaju jednom ili najčešće više puta u toku dana, a takođe i na nedeljnom nivou. Svi ispitanici su naveli da novinari uvek imaju priliku da predlože teme i događaje sa kojih žele da izveštavaju, kao i sagovornike koje je potrebno kontaktirati kada je medijska inicijativa u pitanju. Konačna odluka o tome o kojem događaju će se izveštavati, koji novinar će se baviti određenom temom i ko će biti potencijalni sagovornici donose se na kolegijumima, prema tvrdnjama svih ispitanika.

Prioritetne osobe

Kad je reč o tome da li postoje prioritetne ličnosti pri odabiru tema i događaja sa kojih se izveštava, pri odabiru žanra i vremena koje se daje određenoj priči i pri odlučivanju o redosledu emitovanja priloga odgovori su raznoliki.

Urednici sa televizije N1 i Newsmax Adria navode da njihovi novinari često odlaze na događaj zbog osobe koja će tom događaju prisustvovati, ali isključivo ukoliko im je cilj da tu osobu na događaju pitaju nešto što im je neophodno za temu kojom se bave, a koja nema veze sa samim događajem, a nikada samo da bi izvestili o događaju, jer se određena ličnost tamo nalazi ili govori.

> „Nemamo nikakav spisak ličnosti ko mora da se pojavi u dnevniku, ko mora da otvori dnevnik. Čak se trudimo da kada imamo nekoga previše, ako nam predsednik priča na konferenciji u jednom danu na sedam različitih tema koje smo mi hteli taj dan da radimo, onda se trudimo da ga ne pustimo sedam puta, nego da nađemo druge ljude koji će nešto o tome da nam ispričaju." (N1, izvršni producent)

> „To kad vam neko kaže da je neki događaj u gradu, zapravo to je iz njegove perspektive, to je PR događaj, on hoće tu da se oglasi, hoće nešto svoje da predstavi. Vrlo retko je to što ti ljudi predstavljaju, naročito kada je reč o politici, neki javni interes. Oni to rade iz sopstvenih potreba, očuvanje rejtinga, sticanje novih glasača itd. Nas to, naravno, ne zanima i onda koristimo te situacije da ih pitamo za neke druge teme kojima se bavimo." (Newsmax Adria, direktor vesti)

Oba ispitanika smatraju da je neophodno posećivati događaje budući da na drugi način ne mogu dobiti odgovore od institucija. Istovremeno, tvrde i to da ne postoje ni prioritetne ličnosti kada je reč o redosledu emitovanja priloga u programu. Istovremeno, sagovornici sa B92 i RTV-a navode da u informativnim programima ovih redakcija postoje prioritetne ličnosti i da su to nosioci javnih funkcija vlasti.

> „Prati se sve što radi predsednik države, ministri, ljudi na važnim funkcijama, kako na nivou države, tako i na lokalu, mislim pre svega na grad Novi Sad, oni imaju prioritet. Prate se događaji na kojima oni učestvuju, možda im se daje više vremena, možda ne, sad ja mislim da to zavisi i od teme koja je na tom događaju. Ako nema vanrednih vesti, onda se tako rađaju vesti po prioritetnim ličnostima, i temama nadam se." (RTV, novinarka)

> „U zavisnosti od toga koju funkciju zauzima, tim redosledom. Naravno da će predsednik države imati prednost u odnosu na nekoga ko to nije, ili ministar u odnosu na nekoga ko to nije. Tako se oduvek radi, to je potpuno prirodno i normalno, ne samo u našim medijima nego i u svetskim." (B92, urednik)

Razlika je sa emisijama magazinskog tipa. Urednik sa Prve TV navodi da ne postoje prioritetne ličnosti u ovoj emisiji budući da se politikom bave „iz ljudskog ugla", odnosno da ispituju kako će određene političke odluke uticati na živote građana, ali da se ne dešava tako često da su im političari sagovornici ili da ih prate na događajima.

Javni interes, redosled vesti, žanr i trajanje priloga

Na pitanje šta je javni interes u vašoj redakciji nijedan od sagovornika i sagovornica nije odmah bio siguran, ili sigurna, kako da odgovori, te je tek tokom dalje diskusije i razmišljanja došlo do odgovora. Odgovori su se najčešće odnosili na to da je od javnog interesa nešto što pogađa najveći broj građana. Tako, recimo, sagovornik sa Newsmax Adria navodi da se u određivanju interesa najčešće vode principom „harm scale" odnosno da se vode time da ako se nešto događa, postave pitanje koliko to ljudi pogađa, bilo da je dobro ili loše. U okviru teme javni interes, postavljeno je i pitanje kako se određuje redosled vesti, odnosno koja vest će se prva naći u emisiji.

> „Naša je procena da mi kažemo redosled je ono šta je najvažnije za ljude, znači za građane, ja mislim da je to dužnost medija. Kao što lekar danas dođe na smenu, pa kažu morate danas prvo da operišete ovog, pa ovog, pa ovog, dakle to mora on da odluči na osnovu nekih parametara. Koji su naši parametri? pa ja bih rekao obuhvat neke teme. Danas će nam biti prva vest zagađenje, dakle to je po meni prva stvar zato što se tiče svih ljudi, ili najvećeg broja ljudi i direktno utiče na živote ljudi." (Newsmax Adria, direktor vesti).

Ispitanik sa televizije Newsmax Adria navodi da se u programu ovog medija vode time da ako je nešto važno i od javnog interesa, tome treba posvetiti čitav prilog, te iz tog razloga nemaju vesti koje prezenteri samo čitaju u studiju, izuzev u vanrednim okolnostima kada se nešto važno desi pred početak emisije.

Sagovornik sa N1 navodi da su za pomoć pri određivanju žanra i vremena koje se daje događaju, ili temi, osmislili kostur kako bi trebalo da izgleda dnevnik, a da bude dinamičan i zanimljiv. Tvrdi da je osnovni prioritet i ono čime se vode pri donošenju odluka „šta će ljude najviše da zanima". U određivanju javnog interesa osim međusobnih konsultacija u okviru tima, N1 redakciji pomažu i digitalni softveri „koji pokazuju šta su ljudi najviše čitali na mrežama, šta na sajtu, šta ih najviše zanima, šta su najviše komentarisali".

> „To nam često mnogo pomogne jer onda vidimo da ljudi čitaju neke stvari koje onda podignemo u dnevniku da budu u prvih nekoliko minuta." (N1, izvršni producent)

Urednik sa televizije B92 takođe tvrdi da će se kao prva vest u emisiji naći ona koja je od najvećeg javnog interesa, odnosno koja se odnosi na najveći broj ljudi, a da se redosled vesti, žanr i trajanje priloga određuju prema „iskustvu".

> „Pa, mislim, javni interes je, otprilike, kako ta vest, na koji broj ljudi utiče taj neki događaj. Kao što je sad, na primer, pandemija, naravno da pogađa najveći broj ljudi, pa će to ići kao prva vest, ili ako je recimo izgradnja auto-puta ili neka nesreća. U zavisnosti od broja ljudi na koje utiče, to će biti prvo. (B92, urednik).

> „Kako da vam kažem, to je prirodno. Zna se šta je važno, šta nije važno i koliko vremena se čemu daje. Sad govorim o televiziji, mi smo ograničeni vremenom, nama vesti moraju da traju 15, 20 minuta, pola sata, i mu tu treba da spakujemo sve od aktuelnih političkih dešavanja, preko vesti iz sveta, sporta, socijalno-društvenih tema, prognoze itd. Moramo da pravimo neki balanas i to je po meni najteže napraviti, veliki je broj vesti, treba pokriti sve za malo vremena." (B92, urednik)

Novinarka sa Radio-televizije Vojvodine pojašnjava da se, po njenom mišljenju, javni interes takođe određuje po tome koliki broj ljudi ta tema interesuje, ali da ne može znati kako se on određuje među uredničkim strukturama.

> „Znam da bi javni servis trebalo najviše da vodi računa o tome šta je javni interes i da taj jedan građanin bude prioritet i da bude na prvom mestu i da država i vlast budu njegove službe, sad da li je to uvek tako u našem informativnom programu, ne mogu da kažem jer ne uređujem." (RTV, novinarka)

Uređivanje priloga

Svi intervjuisani urednici ili novinari tvrde da se uređivanje sadržaja uvek odvija na nivou dogovora i kompromisa između urednika i novinara. U svim analiziranim redakcijama, urednici su ti koji prave planove i predlažu teme koje će se pokrivati tog ili sutrašnjeg dana i ti dogovori se odvijaju na uredničkim kolegijumima. Novinari u svim ovim medijima imaju pravo da predlažu teme kojima bi se bavili i da predlažu sagovornike za koje smatraju da bi bili relevantni da govore o datoj temi. Izvršni producent N1 televizije navodi da izvršni producenti na ovoj televiziji prave spisak tema i potencijalnih sagovornika za date priloge, ali da se sve to može promeniti ukoliko novinari sami imaju predloge koga bi snimali za određenu temu. Novinari sami pišu priloge, a urednici emisija ih čitaju, proveravaju i daju sugestije koje dalje novinari ispravljaju u dogovoru sa urednicima, navodi sagovornik sa N1. Slično je i na Radio-televiziji Vojvodine, kako tvrdi novinarka vojvođanskog javnog servisa, novinar sam piše sinopsis, a urednik ga pregleda, te ukoliko proceni da je novinar „izgubio fokus, otišao u pogrešnu stranu, nije izvukao iz toga ono što je bio dogovor", novinar i urednik će zajedno pokušati da isprave to na najbolji mogući način. „Sve je stvar dogovora i kompromisa."

Sagovornik sa B92 navodi da nakon što novinar ode na teren ponekad „iskrsne" neka druga priča, i da tada novinar u dogovoru sa urednikom može da izmeni prvobitni plan. Tvrdi da novinari imaju autonomiju, a da im urednici sugerišu izmene i daju smernice kako bi prilog na kraju bio „što bolji".

> „Naravno da ima autonomije [novinara], ali da bude što bolje, postoji okvir gde taj prilog treba da ide i u okviru toga se sinkovi biraju i rade. Prosto su to neke smernice, urednici su uvek iskusniji, u tom su poslu duže,

novinari su manje-više mlađi. Na kraju se pregleda sve i odobrava pre čitanja." (B92, urednik)

Sagovornik sa televizije Newsmax Adria takođe navodi da u programu ovog medija postoje dogovori između novinara i urednika šta je ugao neke priče, ko su sagovornici i šta ih treba pitati. Urednici Newsmax Adria utiču na finalni izgled sadržaja tako što ponekad skrate izjave ili dodaju druge ukoliko se u materijalu uoči da je novinar previdео nešto važno, ali tvrde da se sve to odvija u dogovoru sa novinarima.

„Oni koji se potpišu, a to su novinari, oni treba na kraju to da odobre. Mi njih ne uslovljavamo ili teramo, sednemo pa se dogovorimo." (Newsmax Adria, direktor vesti)

Što se tiče televizije Prva, urednik emisije magazinskog tipa navodi da novinari sami pišu tekstove za priloge, a da urednici proveravaju jedino konstrukciju rečenice ili mentorski pomažu novinarima koji su početnici. Urednik pregleda prilog pre emitovanja, ali kako ispitanik navodi ne zbog „zabrane ili izmene već zato što četrvoro očiju vide bolje nego dvoje". Ipak, ispitanik ukazuje na razliku između ovog tipa emisije i informative, tvrdeći da u informativnim programima postoji autocenzura.

„U zavisnosti od toga na kojoj televiziji radiš i na kojoj si strani (a znaš na šta mislim) tvoji tekstovi su već predodređeni za ovo ili ono. Ako radiš na N1, svakako će tekst biti u kontri od onoga što ćeš čuti na RTS-u ili na Prvoj ili na B92. Autocenzura kreće već od samog novinara. Po svim postulatima novinarstva svi novinari bi trebalo da budu neutralni, ali nažalost nećeš čuti srednju priču, već ćeš čuti priču koja favorizuje jednu, ili drugu, stranu u zavisnosti od toga koji kanal gledaš. To ti je potpuno jasno, ako pogledaš vesti Prve i vesti na N1, biće ti jasno da je to ista vest sagledna iz potpuno drugog ugla." (Prva TV, urednik)

Medijska inicijativa

Medijske inicijative, prema tvrdnjama ispitanika, imaju ili se trude da ih imaju redovno svi analizirani mediji. Sagovornik sa N1 navodi da se ova redakcija trudi ne samo da pokreće teme u formi medijskih inicijativa, nego i da prati njihov dalji razvoj i izveštava u kontinuitetu o tome. Urednik sa Prve TV navodi da se u emisiji magazinskog tipa za koju radi kao medijska inicijativa pokreću priče iz svih krajeva Srbije, a da su teme najčešće kulturološke, verske ili sportske. Urednik sa B92 televizije pojašnjava primerom šta se u ovoj redakciji smatra medijskom inicijativom:

„Imali smo neke teme, recimo, vezano za ekologiju i za otpad, ne sad da skrećemo pažnju na klimatske promene, filtere za fabrike, Vinča ili to, nego kako ljudi sami mogu da utiču na svoju okolinu, kako da budu ekološki svesniji. Radili smo priču o divljim deponijama, nije ti kriv automobil ako ti bacaš frižider u reku ili šta

već. Te inicijative se često rade." (B92, urednik)

Fokus emisije

Jedno od pitanja koje je postavljeno ispitanicima odnosi se na određivanje fokusa cele emisije. Odnosno, pitani su da li urednici nastoje da cela emisija, generalno posmatrano, nosi optimistični, ili pesimistični ton ili je to nešto na šta urednici i novinari ne utiču, već puštaju samom toku događaja u danu da odredi fokus. U informativnom programu B92 televizije nastoji se na tome da generalni utisak bude pozitivan jer je „negativnosti preko glave".

> „Naravno da ne možeš da imaš pozitivnu stranu kad je eksplozija u Istanbulu ili tako nešto slično. Ali volim da promovišem lično više neke te pozitivne priče i pozitivan ton, nego negativan." (B92, urednik)

Slična je praksa i u emisiji magazinskog tipa televizije Prva. Ispitanik sa ove televizije navodi da ne postoji namera da se menja narativ priloga ili emisije, ali da se nastoji poslati pozitivna poruka nakon priloga, ili emisije, čak i kada je priča sama po sebi negativna, a ta poruka se može odnositi na neko potencijalno rešenje problema koji je obrađen tokom emisije ili priloga.

> „Više volim da se završi priča sa nadom, nego sa bespućem i beznađem." (Prva TV, urednik)

Na Radio-televiziji Vojvodine prema uređivačkoj politici ne nastoji se da se kreira pozitivan ili negativan ton celokupne informativne emisije, već generalni utisak kreiraju sami događaju u danu, prema tvrdnjama novinarke ove televizije. Urednik sa N1 televizije tvrdi da prema uređivačkoj politici ovog medija, urednici i novinari ne pokušavaju da predstave stvarnost iskrivljeno, nego onakvom kakva jeste – „a to je vrlo često negativno"– kako tvrdi ispitanik. Ipak, nastoje na tome da barem na kraju dnevnika emituju prilog koji se odlikuje optimizmom ili neku zanimljivost kako ne bi sve bilo „crno". Ispitanik sa televizije Newsmax Adria naveo je da redakcija nastoji da ima kontrolu nad sadržajem koji se plasira.

Dopisnici i sektorski novinari

Gotovo svi ispitani novinari, ili urednici, naveli su da imaju dopisnike u oko desetak mesta u Srbiji ili Vojvodini, što je slučaj sa Radio-televizijom Vojvodine. N1, prema tvrdnjama ispitanika, ima svoje dopisničke centre u Novom Sadu, Kraljevu, Nišu i Prištini, dok u još nekoliko gradova Srbije anganžuje novinare kao dopisnike po potrebi. B92 i Prva TV, prema tvrdnjama ispitanika, u najvećem meri kao dopisnike angažuju novinare koji rade u sistemu KCN televizije.

Kada je reč o sektorskim novinarima, svi ispitanici su naveli da nemaju kapaciteta da raspodelu posla obavljaju isključivo prema sektorima, već da postoji načelna podela prema interesovanjima i afinitetima novinara, ali da se vrlo često dešava da „svi rade sve". Izuzetak je RTV koji ima pojedine redakcije posvećene određenoj temi (poljoprivreda, sport, kultura, osoba zadužena za zdravstvo), ali novinari mimo

tih redakciji nemaju specijalizovana zaduženja.

Zaključak

Uredničke prakse analiziranih medija u Srbiji Radio-televizije Vojvodine, televizije Prva i B92, zatim N1 i Newsmax Adria, ako je sudeći prema tvrdnjama ispitanika, ne razlikuju se u velikoj meri. Jedine razlike primećene su kada je reč o postojanju prioritetnih ličnost i fokusa emisije, odnosno pozitivne ili negativne slike stvarnosti koja se nastoji prikazati javnosti.

Kada je reč o procedurama za selekciju vesti prakse su vrlo ujednačene, a podrazumevaju postojanje kolegijuma na kojima se o tome odlučuje tog ili dan pre emitovanja emisije, urednici su ti koji definišu okvirne teme i događaje o kojima će se izveštavati, potencijalne sagovornike i trajanje priloga, a novinari u svim analiziranim medijima imaju pravo da predlože teme ili da tokom ili nakon odlaska na teren u dogovoru sa urednikom menjaju planove i dogovore. Slično je i prilikom uređivanja tekstova novinari u svim ispitanim medijima pišu sinopsise koje podnose na proveru urednicima, koji zatim imaju pravo da sugerišu izmene, pregledaju materijal, ali se i sve to, prema tvrdnjama, dešava u dogovoru sa novinarom koji potpisuje prilog. Medijska inicijativa, prema tvrdnjama ispitanika, postoji u svim analiziranim medijima kao povod, a o njoj takođe odlučuju zajedno novinari i urednici.

Treba istaći i to da sve analizirane redakcije imaju dopisnike koji su jednim delom stalno angažovani, a jednim delom povremeni saradnici koji rade za lokalne televizije. Istovremeno, u svim medijima sektorski novinari nisu česta pojava jer očigledno nema dovoljno kapaciteta i kadrova za unutrašnje uređenje redakcije po dualnom sistemu, a to podrazumeva sistem deska i sistem tematskih redakcija (spoljna, unutrašnja politika, zatim zajedno privreda, zdravstvo, kultura i obrazovanje, i na kraju sport). To je najučinkovitiji model, ali podrazumeva ozbiljna materijalna sredstva, dobar tim za selekciju, a zatim internu obuku novih kadrova i dovoljno prostora u medijiskim kućama. Danas osim javnih servisa retko koja televizija može da se organizuje po dualnom modelu. Iako postoji volja i nastoji se da se poštuju afiniteti novinara da se bave određenim temama i sektorima, ispitanici tvrde da se zbog nedostatka kapaciteta svi novinari bave svim temama u zavisnosti od potreba.

Ono što je registovano kao velika razlika među medijima koji se emituju kablovski i medijima sa nacionalnom pokrivenošću, odnosno javnim servisom jeste postojanje prioritetnih ličnosti kada se odlučuje o tome sa kog događaja će se izveštavati, kakav će biti redosled vesti u emisiji, koji žanr će se koristiti i koliko će prilog trajati. Naime, ispitanici sa televizija N1 i Newsmax Adria tvrde da u njihovim medijima ne postoje spiskovi prioritetnih ličnosti, da žanr i trajanje priloga ne zavisi od toga koja ličnost se pojavljuje u njemu, te da se ni raspored vesti u emisiji ne određuje po tom principu, već isključivo na osnovu javnog interesa, odnosno na osnovu njihove procene šta utiče na najveći broj građana, šta se direktno na njih odnosi i šta će ih najviše zanimati. Istovremeno, ispitanici sa televizija B92 i

RTV naveli su da javni funkcioneri imaju prednost u programima ovih televizija, odnosno da se njihove aktivnosti redovno prate bez obzira na temu događaja, i da imaju prednost kada je reč o redosledu vesti u emisiji.

Na pitanje o javnom interesu svi ispitanici su najduže formulisali svoj odgovor, da bi na kraju zaključili da javni interes u njihovoj redakciji znači obuhvat ljudi na koje se ta vest, ili događaj odnosi. Pri određivanju javnog interesa neke vesti u analiziranim redakcijama najčešće se odlučuje na uredničkim kolegijumima prostom diskusijom, dok jedino N1 televizija, prema navodima ispitanika, ima dodatne digitalne softvere kojima se služi kako bi utvrdila šta ljude tog dana najviše zanima i šta najviše čitaju na internetu i društvenim mrežama, te se i time vodi prilikom određivanja redosleda vesti u emisiji. Televizija Newsmax Adria redosled emisije delom određuje prema principu hitnosti, a delom prema obuhvatu ljudi na koje vest direktno utiče, a to procenjuju urednici. Na televiziji B92, takođe, urednici su ti koji, prema dosadašnjem novinarskom iskustvu, određuju šta je od većeg značaja i šta zavređuje pažnju javnosti već u prvim minutima emsije, ali kako ispitanik navodi: „To je prirodno, zna se šta je važno, šta nije važno i koliko vremena se čemu daje." Što se javnog servisa Vojvodine tiče novinarka daje objašnjenje šta bi po njoj bio javni interese, a to je onaj događaj ili pojava koja utiče na najveći broj ljudi. Ipak, ne tvrdi da se toga uvek drže urednici informativnog programa ove televizije.

Postoje razlike među analiziranim medijima i kada je u pitanju fokus emisije. Na Radio-televiziji Vojvodine ne postoji ciljano kreiran fokus, već događaji u toku dana kreiraju pozitivnu ili negativnu sliku stvarnosti koja se prenosi u medijima, to nije nešto na šta novinari i urednici namerno utiču. Ispitanik sa televizije N1 tvrdi slično, uz konstataciju da iako ne postoji namera uredništva da kreira određenu sliku stvarnosti, već da je predstavi onakvom kakva ona jeste, povremeno se javlja potreba da se na kraju centralno-informativne emisije objavi zanimljivost ili pozitivna priča, kako bi se napravio balans, budući da je većina vesti negativna. Otvoreno pozitivnu sliku javnosti želi da pošalje B92 televizija čiji ispitanik navodi da je to potrebno jer je „negativnosti preko glave".

Treba, na kraju, u obzir uzeti mogućnost davanja društveno-poželjnih odgovora i nekritičnost prema sopstvenoj redakciji. Naime, iako je svim ispitanicima garantovana anonimnost prilikom intervjua, ne može se isključiti mogućnost da iz straha (od sankcija ili dobijanja otkaza, na primer) nisu želeli da iznose neslaganja sa uređivačkim praksama u sopstvenom mediju. Tome u prilog govori činjenica da su stavovi ispitanih novinara, ili urednika, tek u nekoliko situacija bili kritički po redakciju za koju rade, ali da je većina odgovora bila pozitivna po medij i pohvalna po uredničke procedure koje se u njemu sprovode.

ONLAJN UPITNIK

Valentina Sigeti, master komunikolog

Metod i uzorak

Za potrebe ispitivanja medijskih navika građana, njihovog poverenja u televizije i stavove o tome u kojoj meri televizije ispunjavaju po njihovom mišljenju javni interes, korišten je elektronski upitnik. Anketiranje ispitanika upitnikom se sprovodilo putem interneta. Upitnik se sastojao od 17 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa i dodatna tri pitanja koja se tiču socio-demografskih podataka. Pitanja zatvorenog tipa bila su politomna a ispitanik je mogao da odgovori jednim ili sa više odgovora. Takvih pitanja bilo je 14, dok je otvorenih pitanja bilo 3. Odgovorima na otvorena pitanjima, ispitanici su argumentovali svoje odgovore na prethodna pitanja sa ponuđenim odgovorima. Spisak pitanja iz upitnika nalazi se u prilogu ovog izveštaja.

Upitnik je ispunilo 132 ispitanika od čega je 51,5% žena i 48,5% muškaraca, najviše u starosnoj dobi od 25 do 34 godine visokog obrazovanja (završena viša škola ili fakultet). Bilo je značajno uočiti kako obrazovaniji deo auditorijima vidi medije u Srbiji, pre svega televizije sa nacionalnim pokrivanjem, rad javnih servisa i dva kablovska emitera. To je ciljna grupa za koju se moglo pretpostaviti da jeste delimično, ili potpuno medijski i digitalno pismena, ali i ona koja može predstavljati vođe javnog mnjenja.

U nastavku je detaljniji prikaz uzrasta i obrazovanja ispitanika (grafikon br. 1 i grafikon br. 2).

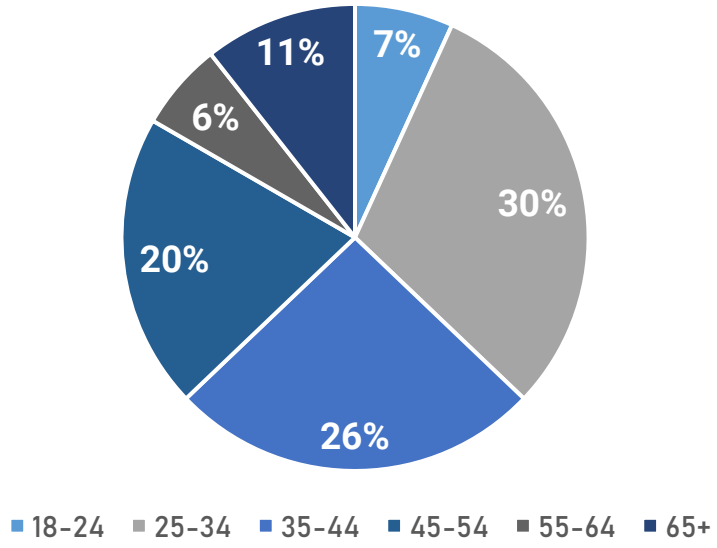

Grafikon br. 1: Najveći broj ispitanika ima od 25 do 34 godine.

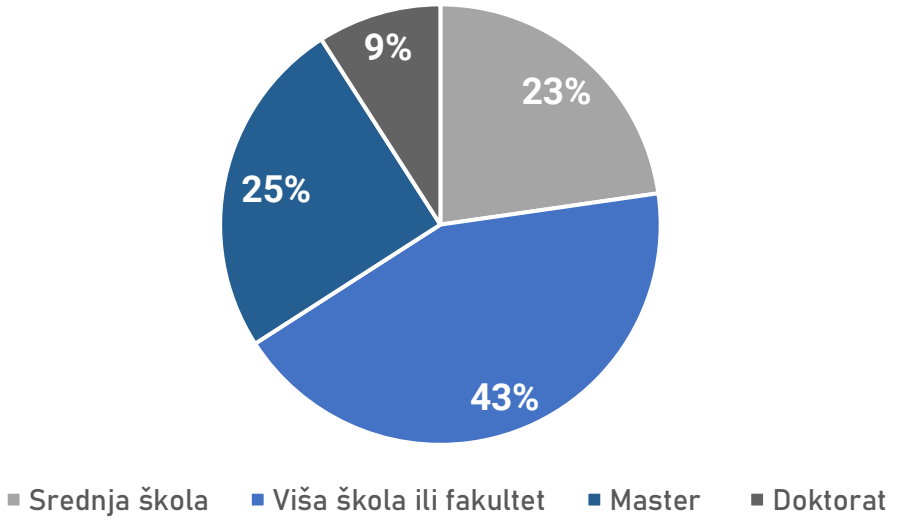

Grafikon br. 2: Najveći broj ispitanika je visoko obrazovano na višoj školi ili osnovnim studijama.

Rezultati

Rezultati upitnika pokazali su da više od polovine ispitanika tvrdi da uglavnom nema poverenja u to da će televizije istinito i objektivno izvestiti o svim važnim temama (54,5%), dok 31,1 odsto saopštava da uopšte nema poverenja. O tome nije moglo da proceni 9,8%, dok 4,5% je reklo da uglavnom ima poverenja u televizije po pitanju istinitog i objektivnog izveštavanja o temama od važnosti. Nijedan ispitanik na navedeno pitanje nije odgovorio odgovorom da ima potpuno poverenja (videti grafikon br. 3).

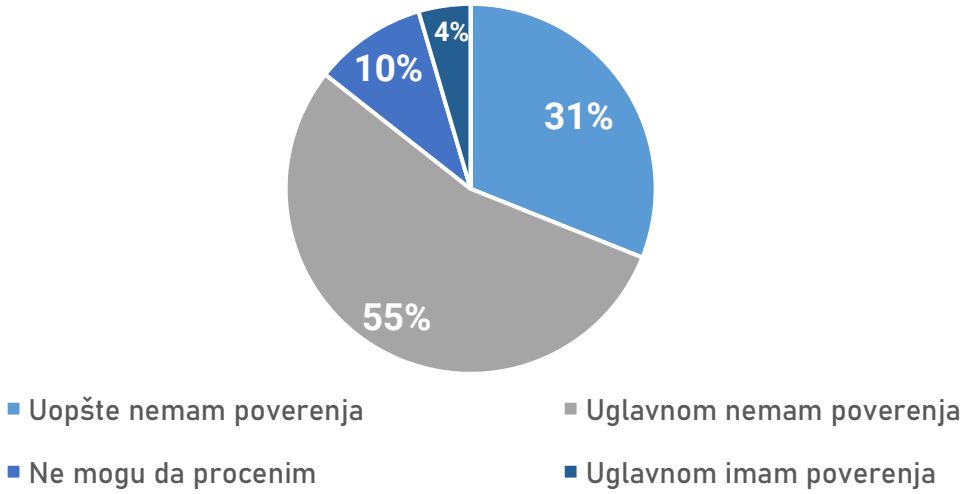

Grafikon br. 3: Ispitanici uglavnom nemaju poverenja da će televizije istinito i objektivno izvestiti o svim važnim temama.

Ukoliko se ispitanicima postavi pitanje da izaberu u koju televiziju uglavnom imaju poverenja, najveći broj ispitanika (66,7%) odgovorilo je da je to N1 televizija, potom Nova S (37,9%), i RTS (21,2%) (grafikon br. 4).

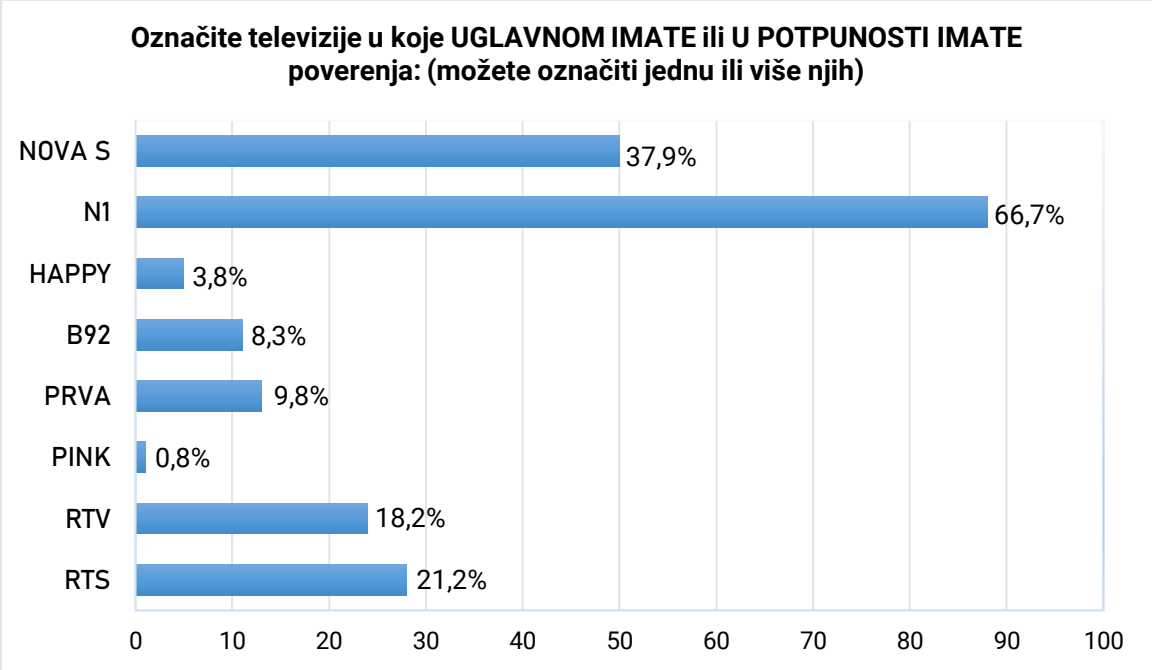

Grafikon br. 4: Najveći broj ispitanika uglavnom ima ili u potpunosti ima poverenja u N1

U odgovoru na oprečno postavljeno pitanje, ispitanici su odgovarali da uglavnom ili uopšte nemaju poverenja u Pink (96,2% ispitanih), potom u Happy (81,8%) i u Prvu (58,3%) (grafikon br. 5).

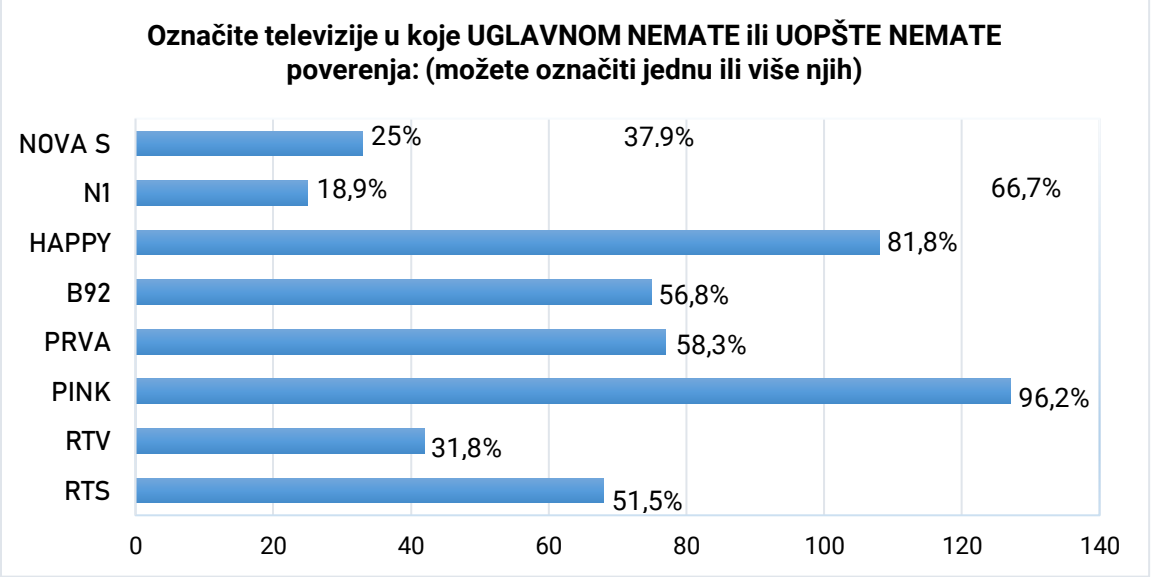

Grafikon br. 5: Najveći broj ispitanika uglavnom nema ili uopšte nema poverenja u Pink

Teme koje su ispitanici najčešće označivali da ih *zanimaju* su obrazovanje i nauka (64,4% ispitanika označilo ovaj ponuđeni odgovor), potom unutrašnja i spoljna politika (59,8%) i socijalne teme (51,5%). U nešto manjoj, ali ne i zanemarljivoj meri, su odabirane teme poput ekologije, ekonomije i poljoprivrede i sporta (po 40,2%), ali i korupcije (36,4%) i vremena (34,1%).

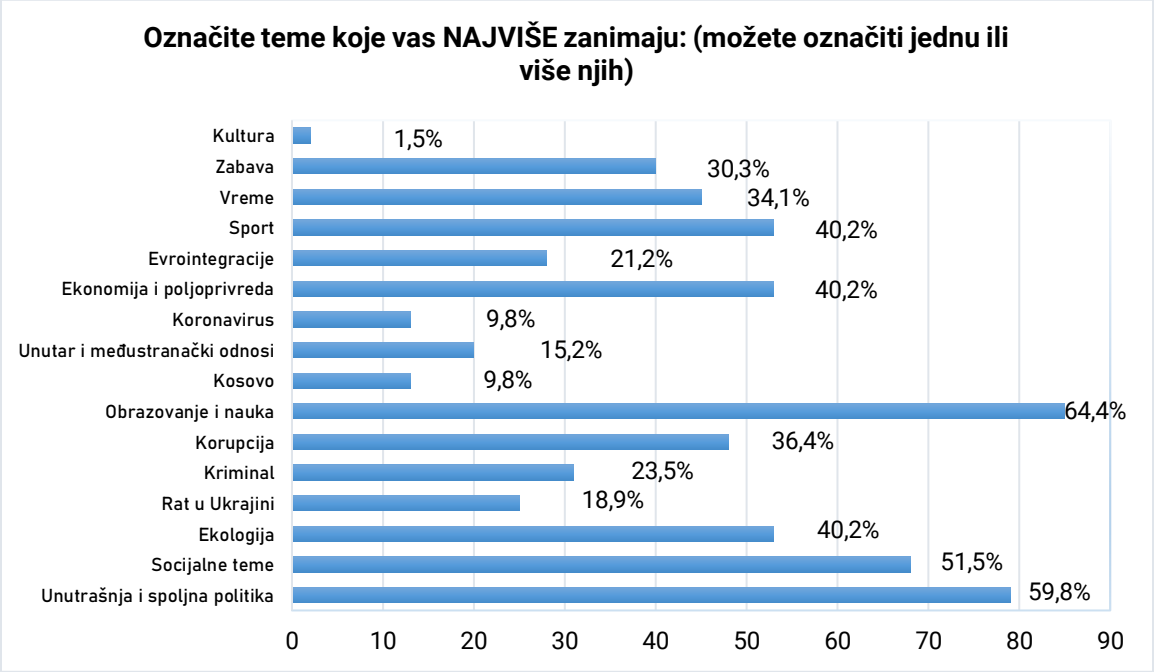

Grafikon br. 6: Ispitanike najviše zanima obrazovanja i nauka, unutrašnja i spoljne politika i socijalne teme

Teme koje su načešće odabirane kao teme za koje su ispitanici *najmanje* zainteresovani su koronavirus (49,2% ispitanika), unutar i međustranački odnosi (46,2%) i Kosovo (40,2%). U većem broju ispitanici su označavali da ih najmanje zanima i sport (34,1%), evrointegracije (28%) i kriminal (26,5%).

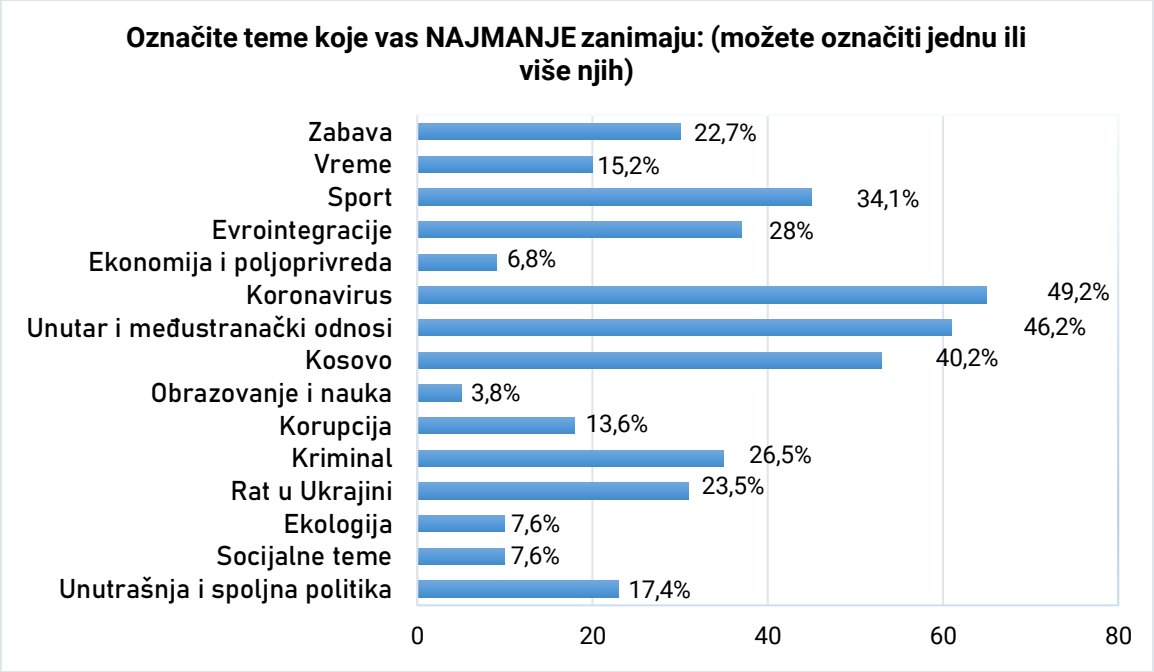

Grafikon br. 7: Ispitanike najmanje zanima koronavirus, unutar i međustranački odnosi i Kosovo

Jedno od pitanja otvorenog tipa bilo je da ispitanici navedu koje karakteristike medij treba da ima da bi mu verovali, pri čemu su neki od najčešćih odgovora bili: objektivnost (56 puta navedeno), nepristrasnost (26 puta), istinitost (18 puta) i nezavisnost (19 puta).

Neki od odgovora u kojim se opširnije navode očekivanja o karakteristikama koji mediji treba da imaju da bi mu ispitanici verovali su:

„Treba da prikazuje vesti objektivno (koliko je to uopšte moguće) i profesionalno; Treba da dozvoli svim stranama da predstave svoje mišljenje i da ostavi gledaocu da sam formira svoje mišljenje; Bilo bi poželjno da je finansijski nezavisan od države, stranaka ili drugih sumnjivih investitora... (mada znam da je to praktično nemoguće)."

„Da izveštava pošteno uz poštovanje svih strana i da se ne vidi u prvoj rečenici voditelja na čijoj je strani."

„Da dovodi analitičare/sagovornike koji nisu okrenuti jednoj strani (kao što imamo na Pinku ili čak i N1), da budu objektivni, da ne budu 'igračke' vladajuće stranke/opozicije ili stranaca i slično."

„Da izveštavaju objektivno dovodeći u emisije suprotstavljene opcije ne istomišljenike. Ne hvaljenje o objektivnosti već davanje prilike da gledalac/gledateljka o tome sam/a odluči."

U drugom pitanju otvorenog tipa bilo je da ispitanici navedu koje karakteristike medij treba da ima da mu ne bi verovali. Najčešći odgovori na ovo pitanje bili su: pristrasnost ili jednostranost (ukupno 30 puta) senzacionalizam (16 puta) i propaganda (11 puta).

U poslednjem pitanju otvorenog tipa od ispitanika je traženo da napišu šta misle da je uloga medija, a najčešći odgovor bio je da informiše (120 ispitanika je tako odgovorilo). Nakon informisanja, 22 ispitanika je odgovorilo da je uloga medija (i) da zabavlja, a njih 18 je napisalo da je uloga medija (i) da obrazuje. Neki od odgovora ispitanika bili su:

„Da informiše o pitanjima koja su važna za javnost. Da nudi kvalitetnu zabavu, tj. program za slobodno vreme. Da nečemu nauči gledaoce, pokaže nove perspektive tj. uglove."

„Da informiše, edukuje i obrazuje, odgovori na potrebe građana."

„Da objektivno, tačno i provereno pruža informacije od javnog značaja. Da ne manipuliše, prikriva i daje lažne i progandne tvrdnje. Uloga je da obrazuje, informiše, zabavi po definiciji."

Kada su upitani da označe televiziju koja ispunjava tu svoju ulogu, najveći broj ispitanika označio je N1 (68,9% njih), potom Novu S (37,1%) i RTS (22,7%).

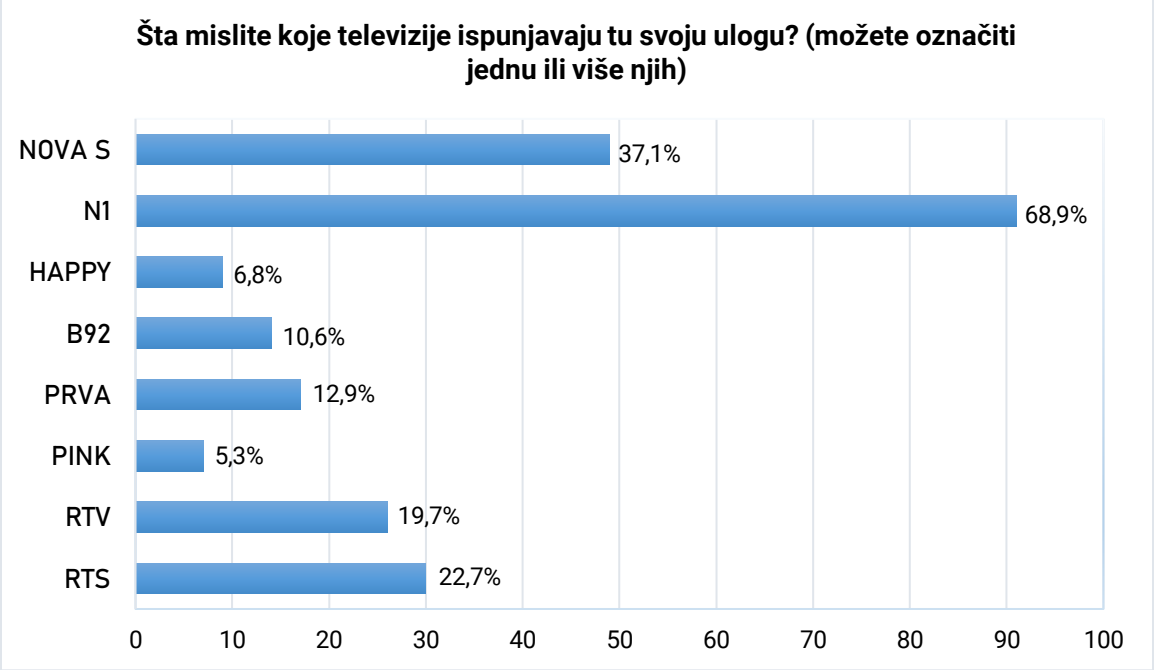

Grafikon br. 8: Ispitanici smatraju da najviše N1 ispunjava ulogu medija kako je oni vide

Dva pitanja o tome kako ispitanici vide ispunjavanje uloge medija u javnim servisima bila su posvećana RTS-u i RTV-u u kojima su ispitanici ocenjivali da li RTS, odnosno RTV, ispunjava svoju ulogu bolje ili lošije u odnosu na druge televizije. Na data pitanja, ispitanici su ocenili da RTS bolje ispunjava svoju ulogu u odnosu na Pink, Happy, Prve, B92 i RTV-a.

Procenjeno je i da RTV ispunjava svoju ulogu bolje od istih televizija (Pink, Happy, Prve i B92), ali lošije od N1, Nove S i RTS-a.

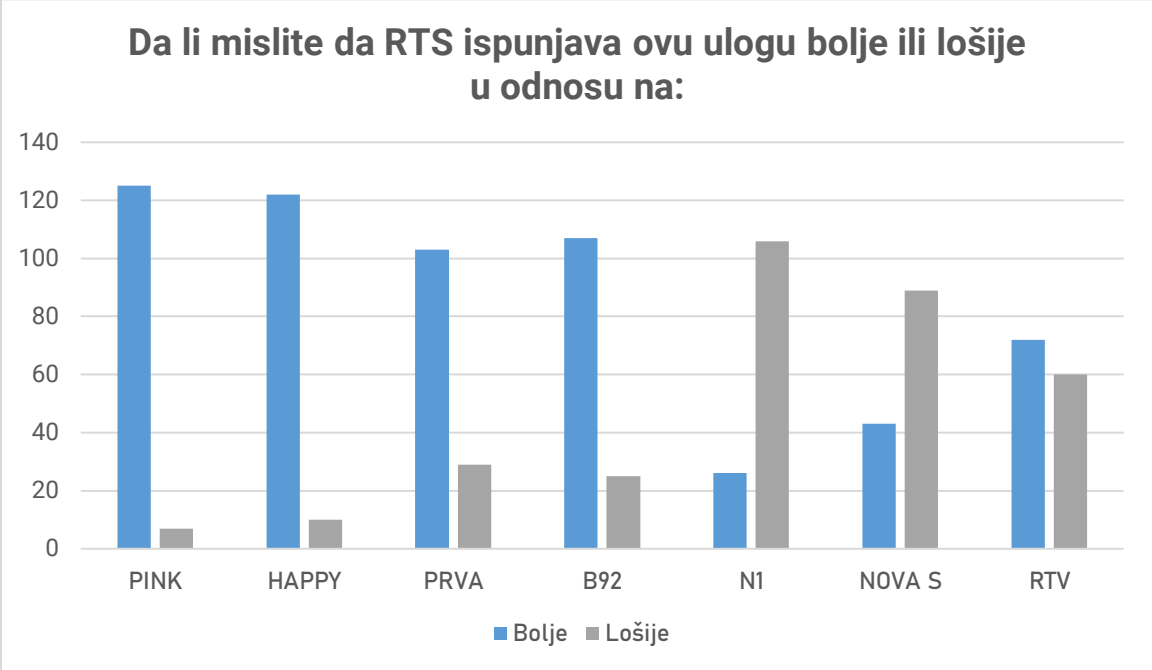

Grafikon br. 9: Ispitanici ocenjuju da RTS ispunjava svoju ulogu bolje od televizija Pink, Happy, Prva, B92 i RTV-a

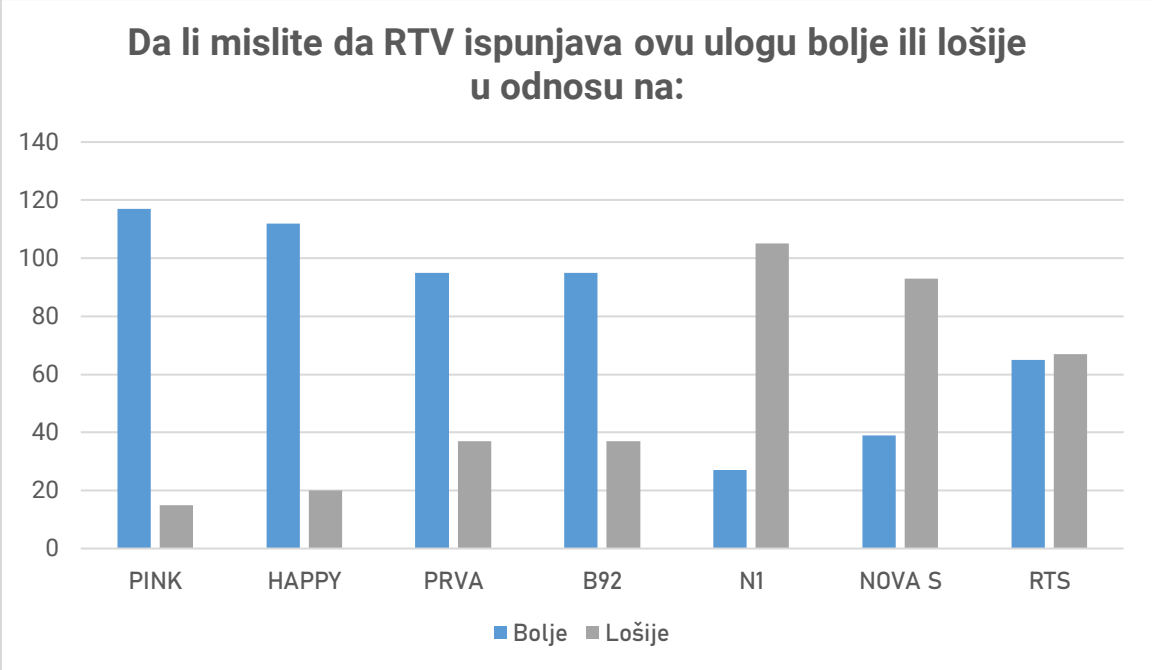

Grafikon br. 10: Ispitanici ocenjuju da RTV ispunjava svoju ulogu bolje od televizija Pink, Happy, Prva i B92

Osobine koje novinar/ka treba da ima, prema ispitanicima upitnika, jesu da izveštava istinito (96,2%), da poštuje etički kodeks novinara (93,9%), da uvažava različita mišljenja (75,8%) i da ističe probleme u društvu (75%). U nastavku izveštaja u grafikonu br. 11 moguće je videti opširnije odgovore ispitanika u vezi sa tim koje karakteristike profesionalni novinar bi, po njihovom mišljenju, trebalo da ima. U odgovoru na pitanje postojala je mogućnost da se doda sopstveni odgovor.

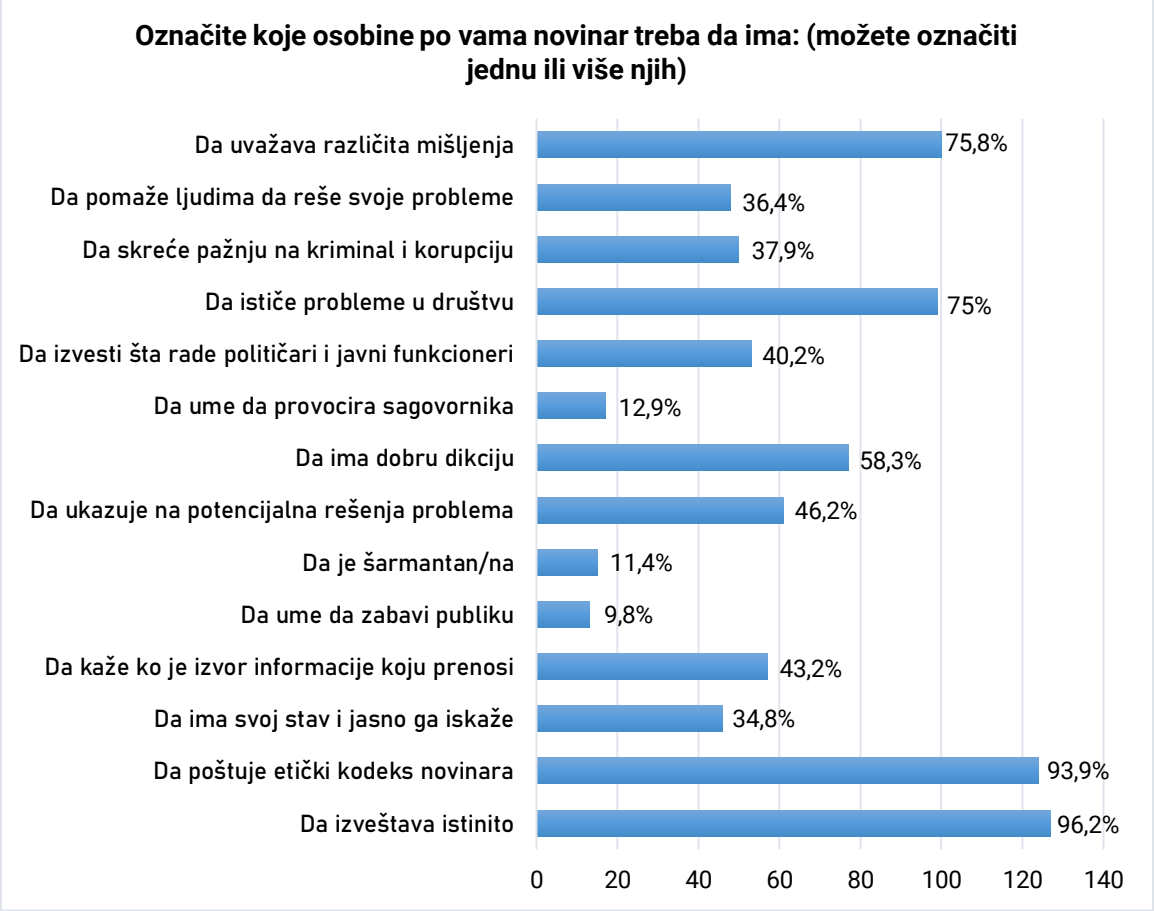

Grafikon br. 11: Novinar treba da izveštava istinito, da poštuje etički kodeks i da uvažava različita mišljenja (prikazane su samo opcije koje je obeležilo više od 10 ispitanika)

Više od polovine ispitanika koji su popunjavali elektronski upitnik sebe smatraju dobro informisanom osobom (59,8% njih). Manji broj ispitanika (22,7%) nije siguran, dok najmanji broj ispitanika (17,4%) sebe ne smatra dobro informisanom osobom.

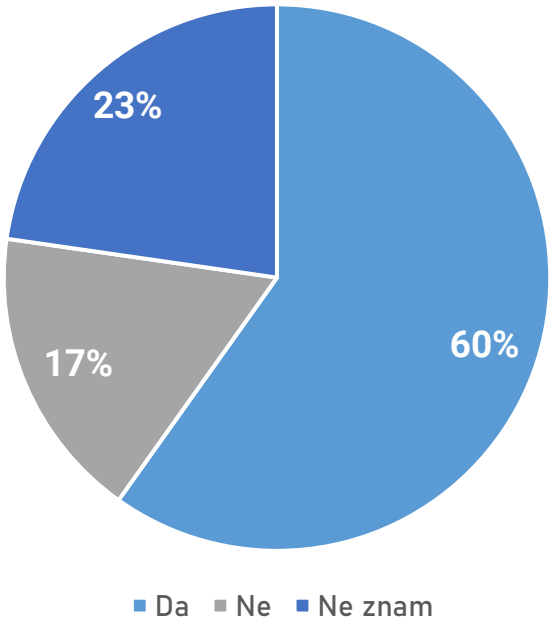

Grafikon br. 12: Najveći broj ispitanika sebe smatra dobro informisanom osobom

Ispitanici u najvećoj meri gledaju vesti poput *Dnevnika* na televiziji jednom mesečno ili manje (38,6%), dok 21,2% gleda vesti više puta nedeljno a 17,4% jednom dnevno. Najmanje je među ispitanicima bilo onih koji gledaju vesti više puta dnevno (10,6%) kao i onih koji vesti gledaju više puta mesečno (12,1%).

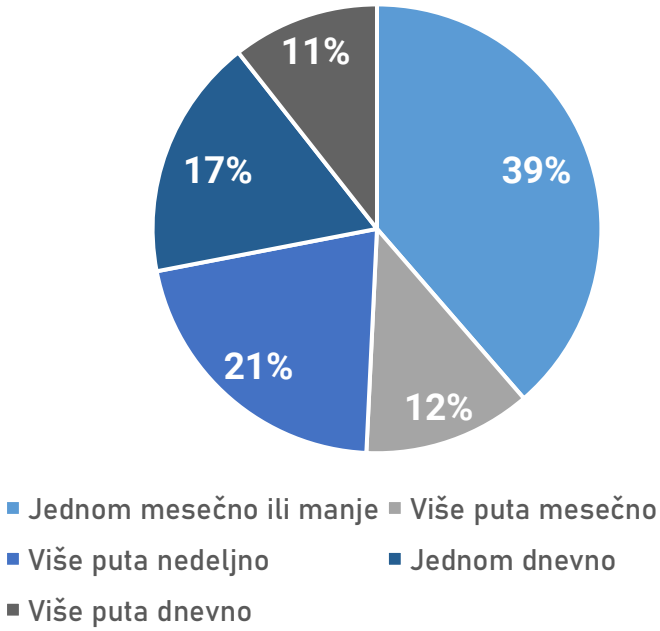

Grafikon br. 13: Najveći broj ispitanika gleda vesti jednom mesečno ili manje

Jutarnje programe na televiziji više od polovine ispitanika gleda jednom mesečno ili manje (58,3%), a 18,2% gleda ovakve tipove sadržaja više puta nedeljno, dok jednak broj (11,4%) ih gleda jednom dnevno ili više puta mesečno.

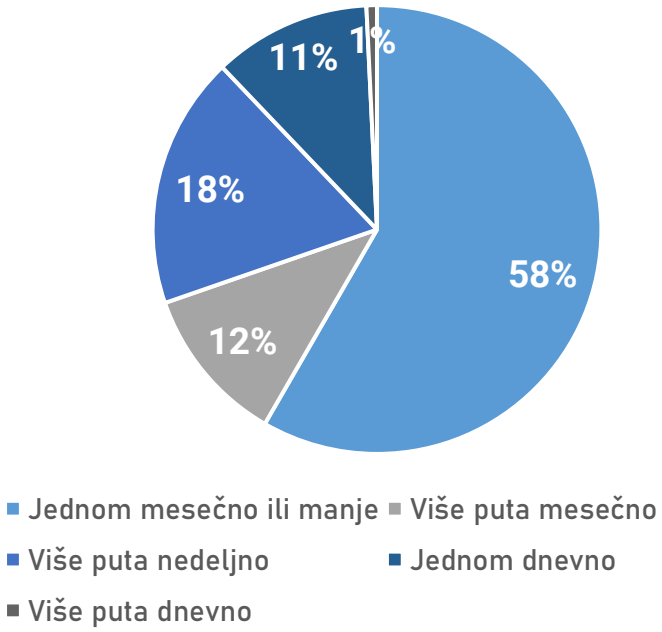

Grafikon br. 14: Najveći broj ispitanika gleda jutarnje programe jednom mesečno ili manje

U odgovoru na pitanje vesti koje televizije gledaju svakog dana ili više puta nedeljno, više od polovine ispitanika odgovorilo je da gleda vesti N1 televizije (55,3%), potom Nove S (29,5%) i RTS-a (31,1%). Najmanji broj ispitanika označilo je da gleda vesti televizija Pink i Happy (po 3,8%). Međutim, kako je u odgovoru na pitanje postojala mogućnost da se dopiše sopstveni odgovor, 25 ispitanika reklo je da ne gleda uopšte vesti na televiziji što je visokih 18,39 odsto.

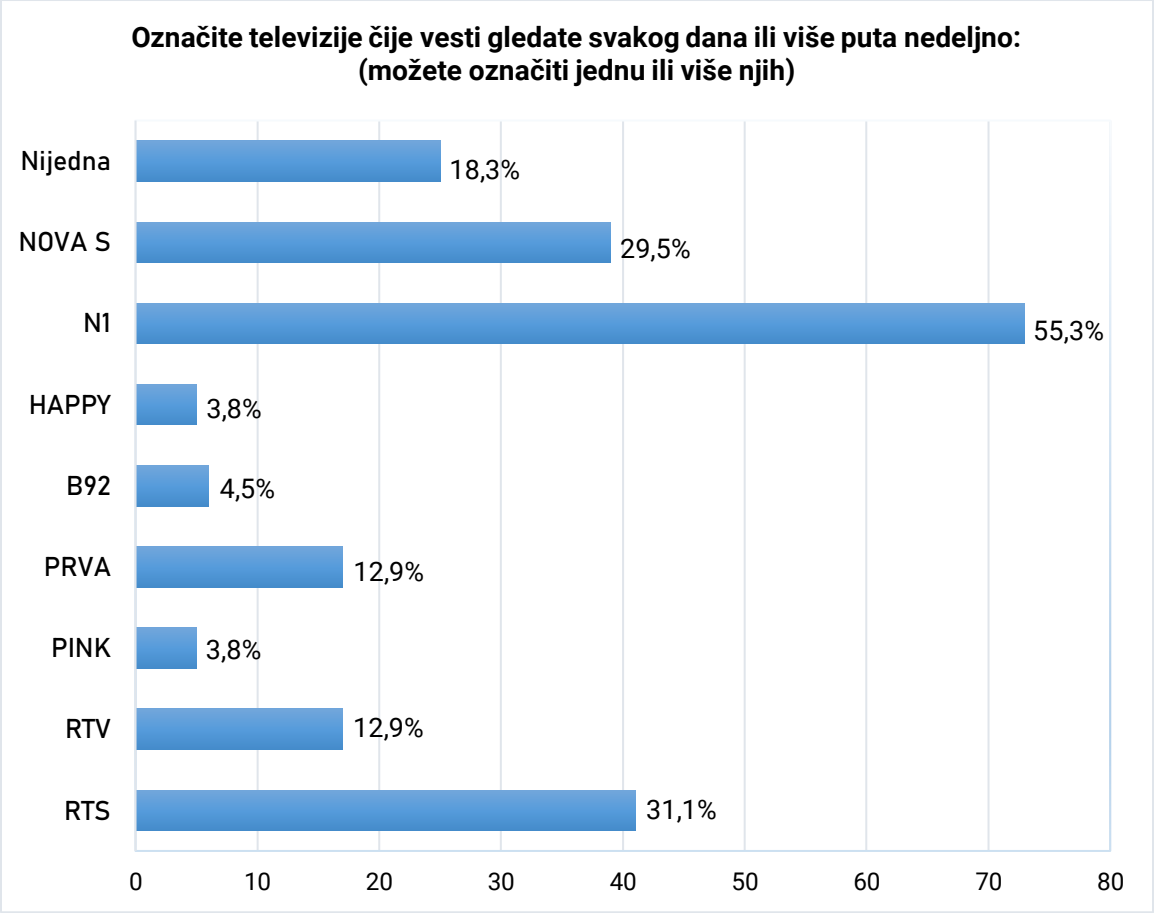

Grafikon br. 15: Najveći broj ispitanika gleda vesti na televiziji N1, Nova S i RTS (ispitanici su dopisivali i neke druge televizije poput HRT, K1, Al Jazeera, BBC ali kako to nije bio čest odgovor, takvi navodi nisu uvršteni u grafik)

Kao i vesti, najveći broj ispitanika gleda jutarnji program televizije N1 (31,8%), RTS-a (20,5%) i Nove S (23,5%). Da uopšte ne gleda jutarnje programe napisalo je 43 ispitanika što je 32,1%.

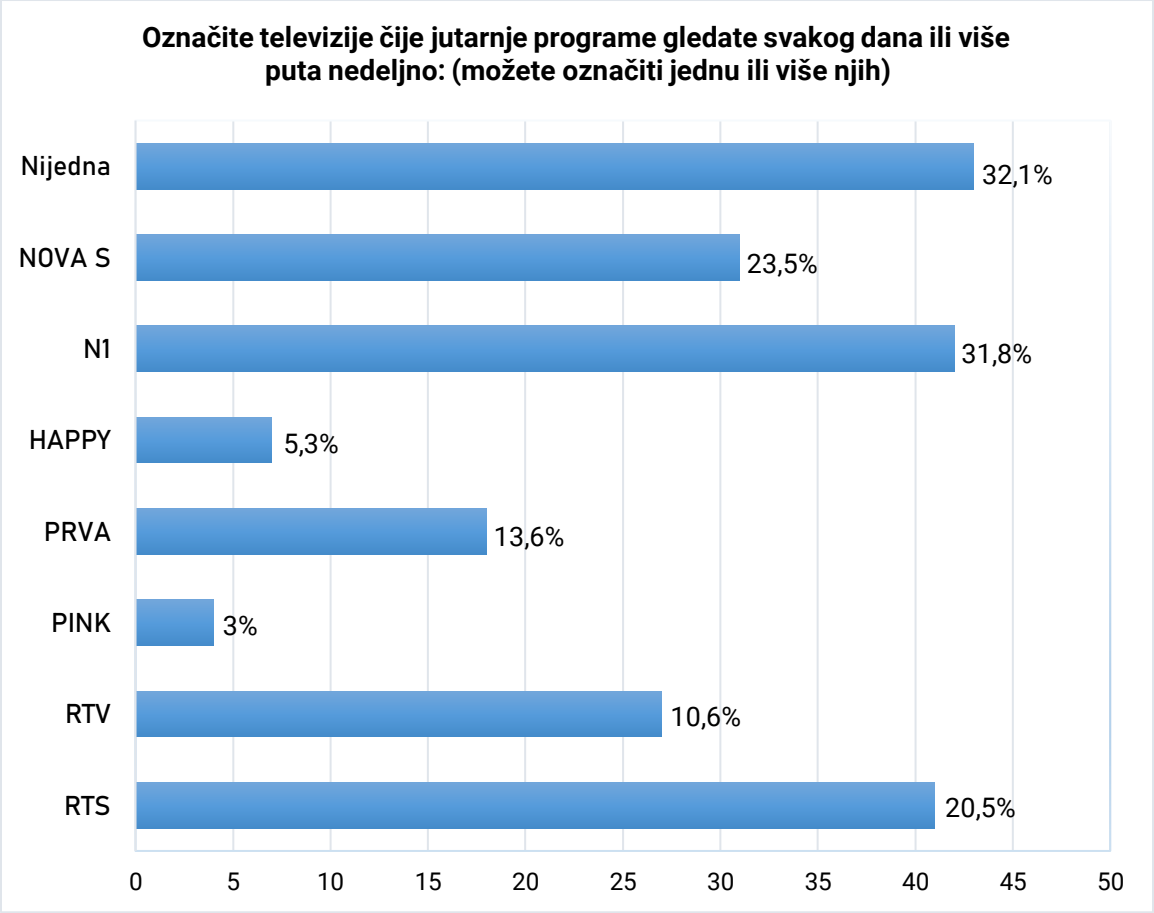

Grafikon br. 16: Najveći broj ispitanika gleda jutarnji program na televizijama N1, RTS i Nova S (ispitanici su dopisivali i neke druge televizije poput HRT, K1, Al Jazeera ali kako to nije bio čest odgovor, takvi navodi nisu uvršteni u grafik)

Diskusija

Iako ispitanici sebe smatraju dobro informisanim osobama, najveći broj ispitanika gleda vesti i jutarnje programe na televizijama jednom mesečno ili manje. Navedeni podatak ne treba tumačiti samo na način da ispitanici imaju tendenciju da precenjuju svoju informisanost, već da izvor njihovog informisanja o društveno-političkim dešavanjima u državi nije (više) televizija u meri kao što je bila u prethodnim periodima, već i drugi mediji, poput interneta. Mlađa generacija se već uveliko „preselila" na internet i tamo traži informacije koje njih lično interesuju a ne žele selektovanu ponudu medijskih kuća. Valja istaći da obe strategije svaka na svoj način imaju manjkavosti. Ako se osoba osloni samo na ono što ga isključivo interesuje ostaje izolovana za svu multidimenzionalnost života, a ako se oslanja samo na medijsku selekciju vesti, tada je to „život iz druge ruke". Znači da je biti dobro i sveobuhvatno informisana osoba veoma zahtevan zadatak koji je lakše ostvarljiv ukoliko je neko medijski i digitalno pismena osoba, te može da prati različite izvore informacija.

Najveći broj ispitanika ovog istraživanja odgovaralo je da vesti i jutarnji program svakoga dana ili više puta nedeljno gleda na televiziji N1. Potrebno je imati u vidu da je N1 kablovska televizija dostupna samo pretplatnicima nekih kablovskih operatera, kao što je SBB, a sa kojim čak nije ni moguće sklopiti ugovor u svim delovima Srbije. Međutim, s druge strane, u trenutku realizovanja ispitivanja, svi građani koji su pretplatnici SBB-a, imali su mogućnost da prate i druge televizije koje su se nalazile među ponuđenim odgovorima, te, u tom svetlu, podatak da se N1 i Nova S televizija izdvajaju među publikom koja ima mogućnost da prati sve navedene kanale, jeste značajan podatak.

Televizije N1 i Nova S ispitanici su u najvećem broju odabirali i kao medije u koje uglavnom imaju poverenja, što je u logičnoj povezanosti i sa odgovorima na pitanje koje televizije gledaju. Pored ove dve komercijalne televizije, javni servisi RTS i RTV su zauzeli relativno visoku poziciju po pitanju poverenja građana u njihov program (posle kablovskih N1 i Nova S), te se čini da su ispitanici skloniji da veruju javnim servisima nego komercijalnim televizijama koje imaju nacionalnu frekvenciju.

Mediji u koje ispitanici uglavnom ili uopšte nemaju poverenja su televizije Pink i Happy, ali, generalno gledano, ispitanici su navodili da uglavnom nemaju ili čak uopšte nemaju poverenja da će televizije istinito i objektivno izvestiti o svim važnim temama, te u tom smislu, kada se i navodi da određenim televizijama veruju, treba tumačiti tako da im veruju tek nešto više nego drugim televizijama, ali ne u potpunosti.

Faktori koji doprinose da ispitanici veruju određenoj televiziji su objektivnost, nepristrasnost, istinitost i nezavisnost. U odgovorima na otvorena pitanja koje su ispitanici pisali se isticala nepristrasnost prilikom izveštavanja oličena u tome da novinari prikazuju obe strane priče, te je upravo pristrasnost najčešća karakteristika prema kojoj se odlučuje da se određenom mediju ne veruje.

Govoreći o tome kako ispitanici vide ulogu medija, najveći broj ispitanih u upitniku je umeo da prepozna da je uloga medija da izveštava, a često su mogli da prepoznaju da mediji treba i da zabavljaju, dok nešto ređe da obrazuju. Na pitanje koji medij ispunjava ovu ulogu, ispitanici su odgovarali N1, Nova S i RTS, s tim da treba imati u vidu da u datom pitanju nije postojao ponuđen odgovor „nijedna" te stoga podatak treba tumačiti na način da su pomenute televizije mediji za koje oni procenjuju da samo više od drugih ispunjavaju tu ulogu. Javni servisi su u zasebnim pitanjima da li ispunjavaju svoju ulogu bolje ili lošije od komercijalnih televizija, procenjeni kao da ispunjavaju bolje od onih sa nacionalnom frekvencijom ali ne i od kablovskih. Ovi odgovori su smisleno vezani sa odgovorima i na pitanje o gledanosti i o poverenju. Uloga medija može da se tumači i kroz pitanje o tome kako treba da izgleda profesionalni novinar, a ispitanici su na dato pitanje odgovarali u skladu sa profesionalnim standardima.

Teme koje ispitanike zanimaju su teme poput obrazovanja i nauke, unutrašnje i spoljne politike i socijalne teme, što jesu teme od javnog interesa o kojima mediji treba da izveštavaju. S obzirom da ovaj uzorak targetira srednje, a posebno više i visoko obrazovano stanovništvo, koje često ima i master zvanje, ovaj rezultat je bio predvidljiv. Međutim, među

temama za koje ispitanici kažu da ih najmanje zanimaju se nalaze teme poput koronavirusa, unutar i međustranačkih odnosa i Kosova, koje, prema analizi sadržaja rađenoj u okviru ovog istraživanja, jeste tema o kojoj televizije u značajnoj meri izveštaju. Ujedno ovo su zaista teme od javnog interesa koje su izuzetno značajne tako da ovaj rezultat nameće potrebu da se nadalje istraži šta je uzrok ovakvom opredeljenju obrazovanih, mlađih osoba koji žive u Srbiji. Socijalna pitanja, kao i obrazovanje i nauka su teme koje se nalaze pri dnu tema kojima su mediji poklanjali pažnju u analiziranom periodu iako je auditorijum za to zainteresovan. Ovaj podatak govori o tome da ispitanici očekuju u medijima sadržaj koji vidno nedostaje, a koji jeste u javnom interesu. Nedostatak ili nedovoljnost obrade tema koje građane najviše zanimaju, a značajni obim obrade teme koje građane najmanje zanimaju, jesu i faktor koji određuje poverenje u medije. Jer, ukoliko ispitanici imaju na umu šta bi trebalo da je uloga medija i koje teme žele da vide, a ne vide ih, poverenje da televizije mogu da prepoznaju javni interes i izveste u skladu sa time ne može biti visoko.

Kumulativno posmatrano, ispitanici u ovom istraživanju pokazali su da umeju da definišu šta je to što mediji i novinari treba da rade da bi oni odlučili da gledaju dati informativni program i ukažu im svoje poverenje. S druge strane, visok odnos nepoverenja u medija pokazuje da građani ono što očekuju da vide na televizijama, uglavnom, ne vide.

Ograničenje istraživanja

Uzorak ovog istraživanja činili su u najvećem broju visokoobrazovani pojedinci, stoga određene rezultate pojedinih pitanja treba tumačiti uzimajući u obzir ovaj činilac.

Prilikom interpretacije rezultata potrebno je uzeti i u obzir činjenicu da na pitanju o tome kojem mediju uglavnom ili u potpunosti veruju i koji medij ispunjava svoju ulogu, nije bila opcija „nijedan" te rezultat treba tumačiti kao da datim televizijama veruju više nego drugim, odnosno smatraju da ispunjavaju svoju ulogu više od drugih. Istraživački tim NNŠ-a je koncipirajući ovaj upitnik doneo odluku da se ne ponudi ova opcija kako bi se izbeglo da pojedinci odgovaraju sa „nijedan", polazeći od teze da publika nekom mediju uvek veruje više nego drugom ili za neki smatra da ispunjava svoju ulogu više nego drugi. Dakle, radi izbegavanja davanja društveno poželjnih, odnosno konformističkih odgovora, odlučeno je da se pitanja koncipiraju na navedeni način i shodno tome rezultate treba u tom svetlu tumačiti.

Davanje društveno poželjnih odgovora jeste ograničenje svakog istraživanja baziranom na ispitivanju upitnikom, te u tom svetlu treba posmatrati i odgovore na pitanja „koliko imate poverenja da će televizije istinito i objektivno izvestiti o svim važnim temama" i „označite teme koje vas najviše zanimaju".

Vrednost sadašnjeg istraživanja jeste prepoznavanje medijskih navika visokoobrazovanih i onih kojima su dostupni kanali N1 i Nova S kao i kanali sa nacionalnom frekvencijom, te njihovih stavova prema tome koja je uloga medija i koji je njihov odnos u kontekstu poverenja prema televizijama u Srbiji. Dodatne detaljnije rezultate daće dalja istraživanja koja bi uključila u podjednakom broju visokoobrazovane osobe i pojedince sa

završenim samo osnovnim i/ili srednjim obrazovanjem uz navođenje i drugih kablovskih informativnih televizija koje nisu sada bili predmet ovoga istraživanja.

Opšti zaključak sa modelima za bolju praksu

Komparativno sagledavanje rezultata monitoringa samo za 2022.

Podela između javnih servisa, komercijalnih medija sa nacionalnim pokrivanjem i kablovskih televizija, je avgusta 2022. u Srbiji izrazita. Od selekcije vesti koje prelaze informativni prag, novinarskih žanrova, kreativnosti prezentiranja činjenica, profesionalizma u formi i sadržaju, (ne)zavisnosti uređivačke politike, izvorima informacija, direktno citiranim osobama, pa do tona pojedinačnih sadržaja ali i cele večernje informativne emisije, odnosno jutarnjeg programa, praksa monitorovanih medija je potpuno različita.

Ono što jeste zajedničko gotovo svima je nedostatak medijske inicijative, izuzetak je emisija Pregled dana Nove S, i delimično Dnevnika N1. Zatim, dosledna podzastupljenost žena kao subjekata informacija i direktno citiranih osoba. Trend rodnog balansa je silazan u svakom pogledu. Procenat zastupljenosti žena u informativnim programima je sve manji. Da žene nisu na visoko pozicioniranim funkcijama rezultat bi bio još pogubniji. Istovremeno trebalo bi imati u vidu da sama činjenica što funkciju obavljaju žene u suštini omogućava njihovu medijsku prisutnost. Osim toga odnos novinara prema sadržaju je kod svih dominantno neutralan. Jedni su neutralni stoga što su novinarski neangažovani, tačnije citiraju direktno subjekte i time se „ne opredeljuju", ali samo formalno, jer trebalo bi imati u vidu da je već sam izbor subjekta u suštini opredeljivanje. Drugi drže kritičku distancuređanjem činjenica bez novinarskog analiziranja i zaključivanja, pa na taj način stiču status neutralnosti. Nasuprot ostalima novinari i novinarke Pregleda dana Nove S su kritički distancirani, ali istovremeno jasno opredeljeni u odnosu na događaj, pojavu ili subjekte društvene prakse, što se može smatrati profesionalnim stavom.

Javni servisi, kao i kablovske televizije N1 i Nova S su pokazali profesionalizam i kreativnost posebno u oblasti televizijske forme.

Kada je reč o sadržaju svi monitorovani kako večernji dnevnici, tako i jutarnji programi su prepolitizovani. Delimično su izuzetak dnevnici RTS i RTV u kojima značajno mesto zauzimaju informacije iz kulture i „života" kao takvog, i jutarnji program Prve TV. Istovremeno upravo javni servisi su sve češće servisi vlasti, a sve ređe slede javni interes koji je utvrđen Zakonom o medijskim javnim servisima iz 2014.

Subjekti su dominantno u svim monitorovanim emisijama svih televizija uključujući i javne servise predstavnici vladajuće elite, a u komercijalnim emiterima dodatno predsednik države je na prvom mestu po broju pojavljivanja, nekada i više puta tokom iste emisije večernjeg dnevnika (Pink, B92, Happy). Komercijalne televizije su se gotovo specijalizovale za promociju predsednika

države i njegove unutrašnje i spoljne politike u svojim informativnim emisijama i jutarnjim programima.

Polarizacija u kontekstu subjekta je vidna. Javni servisi i komercijalni pružaoci medijskih usluga insistiraju na subjektima iz redova vlasti, a kablovske televizije na onima iz opozicije, stručnjacima i građanima. U ovom opredeljenju su dosledni i jedni i drugi.

Rečju, monitoring jutarnjih programa i večernjih informativnih emisija tipa dnevnik javnih servisa, komercijalnih televizija sa nacionalnom pokrivenošću i kablovskih kanala N1 i Nova S koje imaju bogat informativni program, je pokazao suštinski različito viđenje svakodnevice u Srbiji i uređivačkog opredeljenja o tome šta je to javni interes vredan medijske pažnje.

Komparativno sagledavanje rezultata monitoringa 2019[92]. i 2022.

Na osnovu urađenog monitoringa jutarnjih programa i centralnih informativnih emisija formata večernji dnevnik avgusta 2022. televizijskih emitera sa nacionalnom frekvencijom, oba javna servisa i dve kablovske televizije, kao i na osnovu onlajn ankete za auditorijumom može se formulisati jedan opšti zaključak koji je isti kao što je bio osnovni zaključak nakon istraživanja 2019. godine koje je rađeno po istoj metodologiji istih emitera osim N1 i Nova S i njihovih informativnih emisija i jutarnjih programa a to je da „auditorijum gledajući centralne informativne emisije ovih emitera može steći utisak da 'Srbija ne živi tu'. Tačnije da te emisije ne odražavaju stvarnost u Srbiji krajem druge decenije XXI veka." Zaključak ovogodišnjeg monitoringa je takođe da auditorijum ukoliko gleda sve televizijske večernje dnevnike i jutarnje programe vidi dve potpuno različite Srbije u kojoj oni podjednako „ne žive". Jednu obremenjenu nedemokratičnim procedurama odlučivanja, autokratskom vladavinom samo jednog čoveka, korupcijom, inflacijom, prezaduženoj pod lošim uslovima kod kineske države i Ujedinjenih arapskih emirata, a bez prave kontrole i transparentnosti kod istočnjačkih samodržaca, loše dizajniranom spoljnom politikom lažne neutralnosti, aferama političkih elita, zavisnim sudstvom koje ne rešava nijedan proces organizovanog kriminala. Srbiju kojoj zbog tajkunskih investicija preti ekološka i energetska propast, Srbiju u kojoj su protesti nezadovoljnih, očajnih i ugroženih građana na sve strane, jer su im dovedena u pitanje i osnovna ljudska prava među kojima prednjači radno pravo, ali su im ugroženi i sami životi. Srbija u kojoj se ljudi proganjaju, ubijaju, ostaju bez posla jer su se pobunili, jer su politički neistomišljenici, rečju Srbija u kojoj nema

[92] Valić Nedeljković, Dubravka. i Isakov, Siniša. (2019). Analiza sadržaja odabranih informativnih emisija javnih servisa u Srbiji. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/publication/analiza-sadrzaja-odabranih-informativnih-emisija-javnih-servisa-u-srbiji/ i Valić Nedeljković, Dubravka. i Isakov, Siniša. (2020). Analiza sadržaja centralno-informativnih emisija komercijalnih televizija sa nacionalnom frekvencijom. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/wp-content/uploads/2020/03/komerc.pdf.

vladavine prava. Ovakvu Srbiju prikazuju kablovski kanali N1 i Nova S. Drugu koja je „ekonomski tigar“ regiona, u kojoj se svakodnevno otvaraju nova radna mesta u novim fabrikama stranih investitora, u kojoj se grade putevi, renoviraju pruge, plate i penzije su stabilne i rastu, stiže stalna jednokratna pomoć države mladima, penzionerima, rečju svima kojima je neophodna, Srbija koju hvale međunarodni faktori, čiji predsednik je nezavistan u donošenju odluka u odnosu na sve pritiske koje trpi od velikih sila, koji svim svetskim liderima može da kaže jasno šta misli i to ne baš na najuljudniji način i svi ga slušaju i poštuju zbog toga i koji uspešno istrajava u opredeljenosti da je srpska spoljna politika neutralna, čiji predsednik se „lavovski bori“ da spase Kosovo, Srbiju koja je svakim danom sve jača u vojnom smislu ali samo da bi održala mir i stabilnost, koja se uspešno odupire pretnjama koje stižu iz celog regiona. Ovakvu Srbiju prikazuju oba javna servisa, TV Pink, TV Happy, TV B92 i TV Prva.

Istovremeno oba monitoringa su pokazala da su sadržaji informativnih emisija uglavnom zanatski profesionalno urađeni, ne nužno i kreativni, mada ne uvek uz do kraja poštovanje etičkog kodeksa novinara.

Pojedinačni zaključci su takođe identični i u istraživanju iz 2019. i u istraživanju iz 2022. To praktično znači da je medijska scena Srbije u ozbiljnoj profesionalnoj stagnaciji a podeljenost je apsolutna bez ikakvih dodirnih tačka između onih koji kritikuju vlast bespoštedno (N1 i Nova S) i onih koji su potpuni, beskompromisni, sledbenici i verni propagatori vlasti (Pink, Happy, B92, Prva) i javnih servisa koji medijatizuju sve što donosioci odluka rade ali tu i tamo ipak kroz medijsku inicijativu i praćenje, za vlast, i kontroverznih događaja odaju sliku da se trude da budu neutralni u odražavanju svakodnevice, što im ne uspeva u potpunosti.

Strategija da se gledanjem cele ponude informativnih emisija različitih emitera može doći do kakve-takve realne slike o Srbiji danas, nažalost nije učinkovita. Svaka od njih je toliko isključiva da ne odražava suštinski ono što je realni život, jer svakodnevica nije „crno-beli svet” kakvim ga ove dve grupe medija prikazuju.

Zaključak iz 2019 „subjekti su uglavnom predstavnici vlasti, gotovo nikad opozicije i stručnjaci, da građana nema ni kao subjekata, ni kao objekata, a isključene su sve marginalizove grupe iz fokusa ovih emitera. Žene su potpuno podzastupljene kao subjekti informacija, više od tri puta ih je manje nego muškaraca u celom korpusu.” je upotpunosti identičan i u ovom monitoringu i važi i za jednu i za drugu ‘ponudu’ stvarnosti u Srbiji. Izuzetak su „građani” kao subjekat kojih je u ovom monitoringu bilo više nego u prethodnim. Razlog su ankete kojih je bilo u analiziranom korpusu takođe više nego obično. Međutim, „građani” u anketi su anonimni i služe da bi u jednom „ideološkom” žanru kakav je anketa potvrdili tezu koju zastupa novinar/novinarka, tako da se ne bi moglo zaključiti da su mediji poštovali mišljenje

građana i građanki i uvažavali ih kao relevantne subjekte društvene prakse[93].

„Ono čega nema uopšte, ili dovoljno, je medijska inicijativa, novinari prate u suštini dnevnu agendu koju su postavili politički i ekonomski centri moći" zaključak je iz 2019. godine potvrđen i 2022. uz dodatak da procentualno, dakle formalno posmatrano, neki mediji više, neki manje, neguju medijsku inicijativu, ali kod nekih je reč o ozbiljnom, analitičkom, sagledavanju realnih društveno-političkih problema, a drugi se fokusiraju na 'tople ljudske priče' iz svakodnevnog života.

Zaključak iz 2019. da „isključivo vladajuće političke elite u ovim emisijama imaju mogućnost da iznose svoje stavove i viđenja, odnosno da komentarišu postupke neistomišljenika, kojima je to uskraćeno" važi za komercijalne emitere i dalje i još snažnije. Nasuprot tome subjekti u informativnim programima N1 i Nove S su isključivo kritičari vlasti, bilo da je reč o opozicionim političarima, ili o stručnjacima, koji otvoreno iznose mišljenja suprotna vladajućoj eliti. Istovremeno se objavljuju i isečci sa događaja na kojima donosioci odluka i sam predsednik države vrlo otvoreno, ne birajući reči, kritikuju, pa čak i osuđuju, novinare ova dva kablovska emitera koji istovremeno tvrde da uprkos pozivima niko ko je uz vlast ne pristaje da gostuje u programima N1 i Nove S.

Potpuno je u saglasju krajnji rezultat medijskog monitoringa informativnih programa televizija sa nacionalnom pokrivenošću i dva kablovska emitera iz ove 2022. sa finalnim zaključkom iz 2019: „I na kraju i ovo istraživanje potvrđuje davno iznesen stav istraživača naše medijske scene da komercijalizacija nije donela programsku raznovrsnost već, nasuprot očekivanjima s početka devedesetih, sad već davno prošlog veka, samo mnogo istog na po diverzitetu skromnom, a po broju medija pretrpanom, medijskom tržištu terestrijalnih kanala".

Kada je reč o javnim servisima u zaključku monitoringa iz 2019. (tromesečni monitoring informativnih sadržaja RTV-a dnevnici u 17.00 i 22.00, kao i jutarnji program na srpskom i centralna informativna emisija i politički magazin na mađarskom jeziku i RTS-a Dnevnik u 19.30 i jutarnji program) navodi se opšta ocena koja je potvrđena i u monitoringu iz 2022. prema kojoj „javni servisi sve više liče na servis vlasti, a sve manje na servis građana koji su ga osnovali i koji ga između ostalog i finasiraju" i nadalje „oba javna servisa u monitorovanom periodu i uzorkovanim emisijama nisu dosledno sledili javni interes, niti načela profesionalnog novinarskog kodeksa. Uočen je tokom poslednjih nekoliko godina monitoringa jasan trend porasta neprofesionalizma, prikrivenog oglašavanja i kršenja etičkih profesionalnih normi. I ovogodišnji (2019) monitoring kao i prethodni, pre svega izborni iz 2017. i 2016, pokazali su da oba javna servisa već dugo imaju ista, pre svega dva, ključna problema: nezavisnost i nedostatak finansijskih sredstava. Oba trenda su u ozbiljnom porastu u odnosu na

[93] O anketi kao „ideološkom" žanru opširnije pogledati u Valić Nedeljković, Dubravka. (2002). Praktikum novinarstva, drugo obnovljeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Privredni pregled.

prethodne monitoringe, posebno je sve očiglednije gubljenje uređivačke i novinarske nezavisnosti." Zaključak monitoring informativnih emisija javnih servisa 2022. ukazuje na nastavak sistematičnog gubljenja uređivačke i novinarske nezavisnosti s tim da se stvara mimikrija tehničko-tehnološkim profesionalizmom kako javni servis ispunjava svoje Zakonom o javnim medijskim servisima propisane zadatke (2014. članovi 7 i 8, poglavlje II Javni interes koji ostvaruje javni medijski servis).

Zaključak iz 2019. „Pritisci se ogledaju u odabiranju događaja (pretežno su to oni koji su organizovani od vlasti sa fokusom na delatnost SNS-a i predsednika države i sporadično njihovih koalicionih partnera). Uočeno je odsustvo izveštavanja sa važnih zbivanja, naravno onih koji ne odgovaraju vladajućim političkim centrima moći, a istovremeno su karakterisala društvenu praksu u periodu monitoringa" potvrđen je i u monitoringu 2022. za javne servise i sve komercijalne televizije sa nacionalnom frekvencijom s tim što je prisustvo predsednika države svakodnevno još više uočljivo u centralnim informativnim emisijama.

Identični nalaz u 2022. je ovaj iz 2019: „Svoj prostor u javnim servisima samo veoma sporadično dobijaju građani u raznim ulogama, marginalizovane grupe su i kao subjekti i kao objekti informacija prisutni 'na nivou statističke greške'. Rodna neravnopravnost je nalaz koji dominira u svakom dosadašnjem monitoringu. Kada su žene subjekti u informacijama, one su to samo zato što su u ulozi predsednice vlade ili ministarke. Prisutna je i horizontalna i vertikalna rodna diskriminacija." Izuzetak predstavljaju televizije N1 i Nova S koje, iako neguju trend rodnog disbalansa, ipak imaju proaktivnu politiku raznovrsnijeg odabira ženskih subjekata, te se one pojavljuju i u ulozi predstavnica udruženja, kao stručnjakinje, ali i građanke koje su bile povod medijske inicijative.

I na kraju nalazi ovih monitoringa potvrđuju nalaze Reportera bez granica objavljene za 2022[94]. po kojima je po slobodi medija Srbija najlošije rangirana na Zapadnom Balkanu. Pozicionirana je na 79. mestu što je doduše za 14 pozicija bolje nego prethodne godine, ali uz lošiju prosečnu ocenu, sada je 61,51 a bila je 67,97. U izveštaju se navodi da u celom svetu „polarizacija medija hrani i jača unutrašnje društvene podelu" čemu svedočimo i u Srbiji. Neke zemlje su usvojile drakonske zakone protiv novinara, upozoravaju Reporteri bez granica, dok se kod nas za sada novinari javno vređaju o čemu imamo potvrdu i u monitoringu večernjih dnevnika.

Kako bi se odrazila kompleksnost slobode medija pet novih indikatora koristi se za sastavljanje indeksa: politički kontekst, pravni okvir, ekonomski kontekst, sociokulturni kontekst i bezbednost novinara.

[94] Reporters without borders. (n.d.). Serbia. Reporters without borders. [internet]. Dostupno na: https://rsf.org/en/country/serbia.

Uputstva za bolju medijsku praksu

Na kraju svakog monitoringa poslednjih četvrt veka Novosadska novinarska škola definiše uputstva za bolju praksu. Nažalost, gotovo ništa od toga medijska sfera nije inkorporirala u svoje uređivačke politike iako se rezultati monitoringa uz uputstva šalju svim odgovornim urednicima monitorovanih medija. Ipak, važno je, smatramo, insistirati i nadalje na tome.

Snažno se zalažemo za bolju medijsku praksu, bez obzira da li je reč o javnim servisima, komercijalnim medijima ili kablovskim emiterima, koja podrazumeva:

- da mediji budu dosledno nezavisni od bilo kojih centara moći i izbegavaju poltronski odnos prema nosiocima vlasti, političkim i drugim elitama, finansijerima, međunarodnim i domaćim „institucijama“;
- da mediji ne služe kao propagandno sredstvo vladajućih elita, nego da se rukovode u svom radu javnim interesom;
- da obrasci selekcije vesti nisu instrumentalizovani političkom i ideološkom motivacijom, već profesionalnim izazovima;
- da budu osposobljeni za prepoznavanje lažnih i manipulativnih sadržaja koje im upućuju izvori informacija;
- da se neguje rodni balans kada su izvori informacija u pitanju i posebno direktno citirane osobe, kao i gosti u studiju;
- da informativni programi budu otvoreniji za manjine, marginalizovane osobe, građane i građanke koji će imati priliku da iznesu u medijima svoje zabrinutosti, probleme, stavove, potrebe, ideje, ponude rešenja;
- da medijska inicijativa bude pravilo, a ne izuzetak;
- da je i dobra vest informacija koja ima vrednost, a ne samo loša, kao i da je novinarstvo okrenuto ka rešenjima jednako dobrodošlo, kao i istraživačko novinarstvo;
- da je balansiranost, kritičnost, znanje, tolerantnost, jasnoća, dobar ukus i poštovanje etičkog novinarskog kodeksa, pravilo, a ne nepotrebno opterećenje, kako za novinare, tako i za urednike;
- da je istraživanje u oblasti novinarskih žanrova, produkcionih formata, audio-vizuelnih izraza za unapređenje profesije kao takve, izuzetno važno;
- i na kraju da profesija mora biti vraćena profesionalcima koji su medijski i digitalno pismeni, permanentno osposobljavani po modelu doživotnog učenja (long life learning) na tematskim treninzima za različite vrste profesionalnog novinarskog rada (kao na primer

skupštinski izveštači, novinari koji prate izborne cikluse, izveštači u kriznim situacijama, sudski izveštači, novinari koji prate funkcionisanje političkog sistema, specijalisti za ljudska i manjiska prava, oni koji izveštavaju o deci i mladima, kao i o nasilju u porodici, novinari koji su specijalizovani da vode televizijske duele i debate, kao i intervjue...).

Uredničke procedure

Uredničke procedure, prema tvrdnjama novinara koji su prihvatili dubinski intervju (5 od 8), su slične u svim medijima koji su bili monitorovani. Oni mediji koji bi, verujemo, dali drugačiju perspektivu na rad uredničkog menadžemnta nisu se odazvali upornim upitima istraživača (RTS, Happy i Pink) što je takođe istraživački nalaz. Podsetimo da je postojanje, ali i izostanak, traženih podataka podjednako validan istraživački rezultat. U ovom slučaju neprihvatanje razgovora sa istraživačima ukazuje ili na indolentnost medija prema spoljašnjem monitoringu i evaluaciji, ili na to da prave procedure izostaju. Da informativni program funkcioniše po autoritativnom principu.

Prema dobijenim rezultatima može se zaključiti da je rad redakcije i uređivanje informativnog programa i dalje tradicionalan i bez većih inovacija u bilo kom smeru. Može se reći da zadovoljava potrebe medija i novinara, ali ne doprinosi inovacijama i kreativnost u formi i sadržaju informativnog programa kao takvog.

Ka boljoj praksi

U Srbiji gotovo da ne postoje specijalizovani seminari za medijski menadžment i uredničke procedure. Ovaj najvažniji segment u proizvodnji informativnog programa je ostao izvan interesovanja medijskih kuća za inovacijama.

Osnovna preporuka istraživačkog tima su organizovanje specijalizovanih treninga i kreativnih radionica isključivo za urednički menadžment, i što je najvažnije odlazak na sabatikal u veoma razvijene svetski priznate televizijske redakcije informativnog programa. Sabatikal podrazumeva duži vremenski period (od 6 meseci do čak godinu dana) koji osobe provode na usavršavanju kroz rad pod mentorstvom i u tome i jeste suština. Kratki seminari i treninzi, koji nisu dovoljno interaktivni i praktični da bi omogućili promenu uvrežene uređivačke prakse nisu učinkoviti i stoga ih urednici nerado prihvataju.

Zadovoljavanje komunikativnih potreba auditorijuma

Kumulativno posmatrano, ispitanici u ovom istraživanju pokazali su da umeju da definišu šta je to što mediji i novinari treba da rade da bi oni odlučili da gledaju dati informativni program i ukažu im svoje poverenje. Istovremeno, visok odnos nepoverenja u medija pokazuje da građani ono što očekuju da vide na televizijama, uglavnom, ne vide što znači da im nisu zadovoljene komunikativne potrebe.

Uputstvo za bolju istraživačku praksu auditorijuma

Sistematično istraživanje auditorijima u kontekstu zadovoljavanja komunikativnih potreba različitih ciljnih grupa dece, mladih, građana i građanki, diferencirano po polu, obrazovanju, statusu u društvu su nedostatna u Srbiji i to posebno kvalitativna istraživanja u kojima se koriste složenije metode od samo anketnog upitnika. Komercijalne ankete o čitanosti, slušanosti i gledanosti, odnosno prisutnosti u onlajn svetu, jesu dobrodošle, ali istraživačku pažnju bi valjalo usmeriti na analitičnija istraživanja stvarnih potreba auditorijuma i načina kako ih ostvaruje. Takođe je važno usmeriti istraživačku pažnju prema marginalizovanim grupama, manje obrazovanim i sa lošijom pozicijom u zajednici kako bi se uočilo koji sadržaji upravo njima prilagođeni, sa izraženom obrazovnom funkcijom medija su potrebni tim ciljnim grupama.

Ovakva istraživanja bi mogla biti i dobra osnova medijima za planiranje programskih sadržaja, kao i edukativnim centrima za planiranje medijskog opismenjavanja svih ciljnih grupa, a ne samo onih obuhvaćenih obrazovnim sistemom.

Reference

1. 021. (2022). Vučević: Ko god bude premijer čeka ga muka, moraće da deli sede vlasi s predsednikom. Radio 021. [internet]. 23.avg. Arhivirano na: https://web.archive.org/save/https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/314926/Vucevic-Ko-god-bude-premijer-ceka-ga-muka-morace-da-deli-sede-vlasi-s-predsednikom.html.
2. Barlovac, Bojana. (2014). Major powers tailored Serbian media legislation for 'Balkan CNN'. South East European Media Observatory. [internet]. 8.dec. Dostupno na: https://mediaobservatory.net/radar/major-powers-tailored-serbian-media-legislation-%E2%80%98balkan-cnn%E2%80%99.
3. Baym, G. (2006). The Daily Show: Discursive Integration and the Reinvention of Political Journalism. Political Communication, 22:3, 259-276.
4. Beta. (2017). Novosadska novinarska škola: dominacija Vučića na televizijama. Autonomija. [internet]. 30.mar. Dostupno na: https://autonomija.info/novosadska-novinarska-skola-dominacija-vucica-na-televizijama/ (pristupljeno 7.dec.2022).
5. Beta. (2022a). Đuka priznao da postoji zabrana naprednjacima da idu na Novu i N1. Nova. [internet]. 3.jun. Dostupno na: https://nova.rs/vesti/politika/djukanovic-sns-stranacka-strategija-je-da-se-ne-ide-na-pojedine-medije/.
6. Beta. i N1. (2022b). Jutarnji program TV Pink "zamračen" na pola godine u Crnoj Gori. Nezavisno udruženje novinara Srbije. [internet]. 2.sep. Dostupno na: https://nuns.rs/jutarnji-program-tv-pink-zamracen-na-pola-godine-u-crnoj-gori/ (pristupljeno 7.dec.2022).
7. Beta. (2022c). Mirović: Dodatnih 534 miliona dinara za novu zgradu RTV-a. Danas. [internet]. 10. okt. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/mirovic-dodatnih-534-miliona-dinara-za-novu-zgradu-rtv-a/ (pristupljeno 7.dec.2022).
8. Birn. (2017a). Happy. Media ownership monitor Srbija 2017. [internet]. Dostupno na: http://serbia.mom-gmr.org/rs/mediji/detail/outlet/happy/.
9. Birn. (2017b). TV N1. Media Ownership Monitor Srbija 2017. [internet]. Dostupno na: https://serbia.mom-gmr.org/rs/mediji/detail/outlet/n1-tv/.
10. Birodi. (2020). Birodi o izveštavanju medija u Srbiji i zastupljenost aktera u centralnim informativnim emisijama. Birodi. [internet]. 26.jun. Dostupno na: https://www.birodi.rs/birodi-o-izvestavanje-medija-u-srbiji-i-zastupljenost-aktera-u-centralnim-informativnim-emisijama/ (pristupljeno 7.dec.2022).
11. Birodi. (2022). Dnevnici na komercijalnim televizijama sa nacionalnim pokrivanjem postali reklamnici, RTS promoter, a N1 u dnevniku najbalansiranije izveštavao tokom proteklih godinu dana. Birodi. [internet]. 8.feb. Dostupno na: https://www.birodi.rs/dnevnici-na-komercijalnim-televizijama-sa-nacionalnim-

pokrivanjem-postali-reklamnici-vlasti-a-rts-promoter-dnevnik-n1-najbalansiranije-izvestavao-tokom-proteklih-godinu-dana-o-vlasti/.

12. Centar za medije i medijska istraživanja. (n.d.). Informisanje u digitalnom okruženju u Srbiji. Fakultet političkih nauka univerziteta u Beogradu. [internet]. Dostupno na: https://centarzamedije.fpn.bg.ac.rs/informisanje-u-digitalnom-okruzenju-u-srbiji/.
13. Cins. (2021). CINS: Država firmama Željka Mitrovića ponovo odložila plaćanje poreza. N1. [internet]. 19.maj. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/cins-drzava-firmama-zeljka-mitrovica-ponovo-odlozila-placanje-poreza/ (pristupljeno 7.dec.2022).
14. Crta. (2022a). CRTA: Slavko Ćuruvija fondacija i CRTA tužili REM. Crta. [internet]. 30.avg. Dostupno na: https://crta.rs/slavko-curuvija-fondacija-i-crta-tuzili-rem/. (pristupljeno: 7.12.2022.)
15. Crta. (2022b). Monitoring medija: Od medijskog pluralizma do veličanja ličnosti predsednika. Crta. [internet]. 2.nov. Dostupno na: https://crta.rs/monitoring-medija-od-medijskog-pluralizma-do-velicanja-licnosti-predsednika/ (pristupljeno 7.dec.2022).
16. Danas Online. (2022). Manojlović o peticiji TV Pink: Drago mi je da i drugi koriste ovaj ustavni mehanizam kao pravo svih građana. Danas. [internet]. 9.jun. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/manojlovic-o-peticiji-tv-pink-drago-mi-je-da-i-drugi-koriste-ovaj-ustavni-mehanizam-kao-pravo-svih-gradjana/ (pristupljeno 7.dec.2022).
17. Digitalni forenzički centar. (2022). Srpski svet brani ruski mir. Digitalni forenzički centar. [internet]. 1.mar. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221013102836/https://dfcme.me/srpski-svet-brani-ruski-mir/.
18. Diković, Jelena. (2021). RTS je uslužni servis režima i sramota za sve građane Srbije. Danas. [internet]. 11. avg. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/rts-je-usluzni-servis-rezima-i-sramota-za-sve-gradjane-srbije/.
19. FoNet. (2022a). Prijava REM-u zbog nasilja u Zadruzi. N1. [internet]. 27.maj. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/prijava-rem-u-zbog-nasilja-u-zadruzi/ (pristupljeno 7.dec.2022).
20. FoNet. (2022b). Održan protest u Majdanpeku zbog miniranja planine. N1. [internet]. 11.jun. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/odrzan-protest-u-majdanpeku-zbog-miniranja-planine/ (pristupljeno 9.dec.2022).
21. Glavonjić, Zoran. (2022). Sudar najvećih telekomunikacionih igrača Srbije. Radio Slobodna Evropa. [internet]. 4.nov. Dostupno na: https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-telekomunikacije-sbb-telekom/32115411.html.
22. Happy BSC portal. (2022). TV program. Happy BSC portal. [internet]. 11.okt. Arhivirano na:

https://web.archive.org/web/20221011135439/https://happytv.rs/televizija/tv-program.

23. Hawkins, Derek. (2017). Christopher Ruddy, the Trump whisperer: 'I'm honest with him'. The Washington Post. [internet]. 15.jun. Dostupno na: https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2017/06/15/christopher-ruddy-the-trump-whisperer-im-honest-with-him-he-says/.
24. Informer. (2018). (FOTO) ĐILASOVA I ŠOLAKOVA CIA TV N1 PODRŽAVA USTAŠE! Pljuju Vučića i od reči do reči prenose ANTISRPSKE TEKSTOVE hrvatskih medija!. Informer. [internet]. 5.avg. Dostupno na: https://informer.rs/vesti/politika/392049/foto-djilasova-solakova-cia-podrzava-ustase-pljuju-vucica-reci-reci-prenose-antisrpske-tekstove-hrvatskih-medija.
25. Insajder. (2022). 33 godine od osnivanja radija B92. Insajder. [internet]. 17.maj. Dostupno sa: https://insajder.net/teme/b92-33-godine (pristupljeno 12.sep.2022).
26. Istinomer. (2022). Medijska industrija straha. Istinomer. [internet]. 13. okt.. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221020133849/https://story.crta.rs/medijska-industrija-straha.
27. Jovović, Jelena. (2022). Javni servisi: posebni mediji posebne odgovornosti. Novosadska novinarska škola. [internet]. 28. okt. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/javni-servisi-posebni-mediji-posebne-odgovornosti-mediji-posebne-odgovornosti.
28. Karabeg, Omer. (2015). Zašto je Pink postao Vučićev privatni javni servis? Radio Slobodna Evropa. [internet]. 6.dec. Dostupno na: https://www.slobodnaevropa.org/a/zasto-je-pink-postao-vucicev-privatni-javni-servis/27408899.html (pristupljeno 7.dec.2022).
29. KKR. (n.d.). Team: David H. Petraeus. KKR. [internet]. Dostupno na: https://www.kkr.com/our-firm/leadership/david-h-petraeus.
30. Kolundžija, Denis. (2022). REM: UO RTV preporučeno da blagovremeno imenuje vršioca dužnosti generalnog direktora pokrajinskog javnog servisa. Cenzolovka. [internet]. 28.jun. Dostupno na: https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-uo-rtv-preporuceno-da-blagovremeno-imenuje-vrsioca-duznosti-generalnog-direktora-pokrajinskog-javnog-servisa/ (pristupljeno: 7.dec.2022).
31. Kragulj, Ivana. (2022a).TV B92: promena imena, vlasnika, bliskost sa vladajućom strankom i (ne)ispunjavanje zakonskih obaveza. Nezavisno udruženje novinara Srbije. [internet]. 19.jul. Dostupno na: https://nuns.rs/tv-b92-promena-imena-vlasnika-bliskost-sa-vladajucom-strankom-i-neispunjavanje-zakonskih-obaveza (pristupljeno 12.sep.2022).
32. Kragulj, Ivana. (2022b). Nezavisno udruženje novinara Srbije. Prva srpska televizija – rejting na prvom mestu. Nezavisno udruženje novinara Srbije. [internet]. 22.jul.

Dostupno na: https://nuns.rs/prva-srpska-televizija-rejting-na-prvom-mestu/ (pristupljeno 9.dec.2022).
33. Merriam-Webster. (n.d.). Self-censorship. Merriam-Webster. [internet]. Dostupno na: https://www.merriam-webster.com/dictionary/self-censorship.
34. Miladinović, Aleksandar. (2022). Srbija i Kosovo: Šta se menja, šta je isto, a šta još nije dogovoreno u saobraćaju na prelazima. BBC News na srpskom. [internet]. 1.sep. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221012140545/https://www.bbc.com/serbian/lat/balkan-62715845.
35. Miljuš, Stefan. (2022). Kršili zakon, a REM im produžio dozvole, šta očekivati za petu frekvenciju?. N1. [internet]. 30.jul. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/krsili-zakon-a-rem-im-produzio-dozvole-sta-ocekivati-za-petu-frekvenciju/ (pristupljeno 7.dec.2022).
36. N1. (n.d.). Impresum. N1. [internet]. Dostupno na: https://rs.n1info.com/impresum/.
37. N1. (2022). Televizije Ni i Nova S podnele tužbu porotiv odluke REM-a. Danas. [internet]. 7.sep. Dostupno na: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/televizije-n1-i-nova-s-podnele-tuzbu-protiv-odluke-rem-a/.
38. N1 Beograd. (2021). List Danas uručio novinarske nagrade Jeleni Obućini i Mariji Stojanović. N1. [internet]. 9.jun. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/list-danas-urucio-novinarske-nagrade-jeleni-obucini-i-mariji-stojanovic/.
39. N1 Beograd. (2022). Već nedelju dana štrajkuje glađu ispred Ziđina: Veći sam patriota od predsednika. N1. [internet]. 18.avg. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/vec-nedelju-dana-stajkuje-gladju-ispred-zidjina-veci-sam-patriota-od-predsednika/ (pristupljeno 9.dec.2022).
40. Nikolin, Gorica. (2022). DRI proveravao RTV: Sudski spor zbog nove zgrade, uvećane plate i "plusevi" za dolazak na posao. 021. [internet]. 11.jul. Dostupno na: https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/311031/DRI-proveravao-RTV-Sudski-spor-zbog-nove-zgrade-uvecane-plate-i-plusevi-za-dolazak-na-posao.html (pristupljeno: 7.dec.2022).
41. Nova Ekonomija. (2021). Jelena Obućina: Mislim da dobro pogađam meru u svojim komentarima. Nova ekonomija. [internet]. 21.jan. Dostupno na: https://novaekonomija.rs/vesti-iz-zemlje/jelena-obucina-mislim-da-dobro-pogadjam-meru-u-svojim-komentarima.
42. Nova.rs. (2020). Georgiev o Newsmax Adria: Pravićemo program koji želi da zaviri "iza vesti". N1. [internet]. 19.jun. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/a611495-georgiev-o-newsmax-adria/.
43. Novosadska novinarska škola. (n.d.). Osnove televizijskog novinarstva. Novi Sad: Novosadska novinarska škola.
44. Novosadska novinarska škola. (2016). Prigovor REM-u zbog eksploatacije dece na RTV Pink. Novosadska novinarska škola. [internet]. 4.jul. Dostupno na:

https://novinarska-skola.org.rs/prigovor-rem-u-zbog-eksploatacije-dece-na-rtv-pink/ (pristupljeno 7.dec.2022).

45. Postelnicu, Monica. (2015). Pseudo-event. Encyclopedia Britannica. [internet]. 18.feb. Dostupno na: https://www.britannica.com/topic/pseudo-event.
46. Radio slobodna Evropa. (2022). Zbog Šešeljevih uvreda, emisije TV Happy zabranjene u Crnoj Gori. Radio slobodna Evropa. [internet]. 8.jan. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221011141948/https://www.slobodnaevropa.org/a/seselj-uvrede-tv-happy-zabrana-crna-gora-/31644961.html.
47. Regulatorno telo za elektronske medije. (2020a). Grafički prikaz vlasničke strukture. Regulatorno telo za elektronske medije. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/pruzalac/573/Nacionalna_TV_Happy_21.12.2020.pdf.
48. Regulatorno telo za elektronske medije. (2020b). Komercijalni pružaoci medijskih usluga – načini ispunjavanja zakonskih i programskih obaveza: Izveštaj za 2019. godinu. Beograd: Regulatorno telo za elektronske medije, Služba za nadzor i analizu programa emitera. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/files/izvestaji%20o%20nadzoru/Komercijalni%20PMU%20-%20izvestaj%202019.pdf.
49. Regulatorno telo za elektronske medije. (2020c). Rešenje br. 07-1518/20-2. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/113/Mera_privremene_zabrane_Nacionalna_TV_Happy_07-1518-20-2.pdf.
50. Regulatorno telo za elektronske medije. (2020d). Rešenje br. 07-814/20-5. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/107/Mera_privremene_zabrane_Nacionalna_TV_Happy_07-814-20-5.pdf.
51. Regulatorno telo za elektronske medije. (2021a). Komercijalni pružaoci medijskih usluga – načini ispunjavanja zakonskih i programskih obaveza: Izveštaj za 2020. godinu. Beograd: Regulatorno telo za elektronske medije, Služba za nadzor i analizu programa emitera. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/files/izvestaji%20o%20nadzoru/Komercijalni%20pru%C5%BEaoci%20medijskih%20usluga%20-%20na%C4%8Dini%20ispunjavanja%20zakonskih%20i%20programskih%20obaveza%20-%20izve%C5%A1taj%20za%202020.pdf.
52. Regulatorno telo za elektronske medije. (2021b). Upozorenje. Dostupno na: http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/116/Mera_upozorenja_TV_Happy_07-1518-20-21-7.pdf.
53. Regulatorno telo za elektronske medije. (2022). Podneti zahtevi za pokretanje prekršajnog postupka za mesec maj 2022. godine. Regulatorno telo za elektronske medije. [internet]. 18.okt. Dostupno na:

http://www.rem.rs/sr/arhiva/vesti/2022/10/podneti-zahtevi-za-pokretanje-prekrsajnog-postupka-za-mesec-maj-2022-godine#gsc.tab=0 (pristupljeno 7.dec.2022).

54. Reporters without borders. (n.d.). Serbia. Reporters without borders. [internet]. Dostupno na: https://rsf.org/en/country/serbia.
55. Republički zavod za statistiku. (2022). Procene stanovništva. [internet]. Dostupno na: https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva.
56. RTS. (2017) Ko upravlja RTS-om. RTS. [internet]. 26.sep.Dostupno na: https://www.rts.rs/page/rts/sr/javniservis/story/279/ko-upravlja-rts-om/67325/ko-upravlja-rts-om.html.
57. RTS. (2021). U martu više od tri miliona gledalaca uz RTS 1. RTS. [internet]. 1.apr. Dostupno na: https://www.rts.rs/page/rts/sr/rtspredstavlja/story/267/najnovije/4317202/u-martu-vise-od-tri-miliona-gledalaca-uz-rts-1.html.
58. RTV. (n.d.) Kontakt. RTV. [internet]. Dostupno na: https://rtv.rs/sr_ci/kontakt (pristupljeno: 7.dec.2022).
59. Ryan, M. (2001). Journalistic Ethics, Objectivity, Existential Journalism, Standpoint Epistemology, and Public Journalism, Journal of Mass Media Ethics: Exploring Questions of Media Morality, 16:1, 3-22. str. 3.
60. Službeni glasnik Republike Srbije. (2016a). Pravilnik o minimalnim uslovima za pružanje medijske usluge i kriterijumima za odlučivanje u postupku izdavanja dozvole za pružanje medijske usluge na osnovu sprovedenog javnog konkursa. Pravno-informacioni sistemi Republike Srbije. [internet]. Dostupno na: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/drugidrzavniorganiorganizacije/pravilnik/2016/46/4/reg.
61. Službeni glasnik Republike Srbije. (2016b). Zakon o javnom informisanju i medijima. Paragraf. [internet]. Dostupno na: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html.
62. Srbija danas. i Informer. (2018). Lažovčine iz CIA TV N1! Citiraju francuski Figaro, a ne pišu da iza teksta stoji bivša ministarka iz REDOVA DEMOKRATSKE STRANKE!. Srbija danas. [internet]. 7.dec. Dostupno na: https://www.sd.rs/vesti/info/lazovcine-iz-cia-tv-n1-citiraju-francuski-figaro-ne-pisu-da-iza-teksta-stoji-bivsa-ministarka-iz-2018-12-07.
63. Štavljanin, D. (2013). Varljiva istina i objektivnost kao strateški ritual u CM 28, 23-40. str. 33.
64. Štetin Lakić, Jovana. (2017). I ministar Stefanović etiketira N1: Američka, pa još CIA TV. N1. [internet]. 27.dec. Dostupno na: https://rs.n1info.com/vesti/a352513-nebojsa-stefanovic-etiketira-n1/.

65. Tanjug. (2022). Vučić: Ne pada mi napamet da idem na N1. 025. [internet]. 25.mar. Dostupno na: https://www.025.rs/vucic-ne-pada-mi-napamet-da-idem-na-n1/.
66. Tatalović, Žaklina. (2022). Marić u REM-u: Batina je iz raja izašla, neće više biti rijalitija kao Parovi. N1. [internet]. 13.jul. Arhivirano na: https://web.archive.org/web/20221011140701/https://rs.n1info.com/vesti/maric-u-rem-u-batina-je-iz-raja-izasla-nece-vise-biti-rijalitija-kao-parovi/.
67. Udruženje novinara Srbije, Savet za štampu, Nezavisno udruženje novinara Srbije. (2015). Kodeks novinara Srbije - Uputstva i smernice - Četvrto izdanje. Beograd: Savet za štampu. Dostupno na: https://savetzastampu.rs/wp-content/uploads/2020/11/Kodeks_novinara_Srbije.pdf.
68. United Group. (n.d.).About. United Group. [internet]. Dostupno na: https://united.group/about/.
69. UN Women. (n.d.). Strateški plan 2022-2025. [internet]. Dostupno na: https://www.unwomen.org *› sites › default › files*.
70. Valić Nedeljković, Dubravka. (2002). Praktikum novinarstva, drugo obnovljeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Privredni pregled.
71. Valić Nedeljković, Dubravka i Matić, Jovanka i Veljanovski, Rade. (2016). Ostvarivanje javnog interesa u javnim medijskim servisima u Srbiji. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://mediaobservatory.net/sites/default/files/NNS_publikacija_final.pdf.
72. Valić Nedeljković, Dubravka. i Isakov, Siniša. (2019). Analiza sadržaja odabranih informativnih emisija javnih servisa u Srbiji. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/publication/analiza-sadrzaja-odabranih-informativnih-emisija-javnih-servisa-u-srbiji/.
73. Valić Nedeljković, Dubravka i Isakov, Siniša. (2020a). Analiza sadržaja odabranih informativnih emisija javnih servisa u Srbiji. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/wp-content/uploads/2020/03/javn.pdf.
74. Valić Nedeljković, Dubravka. i Isakov, Siniša. (2020b). Monitoring informativnih emisija komercijalnih televizija sa nacionalnom frekvencijom. Novi Sad: Novosadska novinarska škola. Dostupno na: https://novinarska-skola.org.rs/wp-content/uploads/2020/03/komerc.pdf.
75. Valić Nedeljković, Dubravka. i Pralica Dejan. (2021). O novinarstvu i novinarima. Filozofski fakultet Novi Sad. Novi Sad: Odsek za medijske studije, str. 36.
76. Vikipedija. (n.d.). Radio-televizija Srbije. Wikipedia. [internet]. Dostupno na: https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%98%D0%B0_%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B5.
77. Vujanov, Ivana. (2010). Ćirilično preživljavanje u ludoj kući. 021. [internet]. 10.okt. Arhivirano na:

https://web.archive.org/web/20221011134549/https://www.021.rs/story/Komentar/Ivana-Vujanov/13739/Cirilicno-prezivljavanje-u-ludoj-kuci.html.

78. Vulinović, Jovana. (2022). Novi studio Dnevnika RTS-a. RTS. [internet]. 28.jan. Dostupno na: https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4681534/novi-studio-dnevnik-.html.
79. Wien, C. (2017). Defining Objectivity within Journalism. Nordicom Review, 3-15. str. 5.

Novi Sad School of Journalism

THE ANALYSIS OF MEDIA COVERAGE OF TOPICS OF PUBLIC INTEREST

2022

Report Prepared by Prof Dr. Dubravka Valić Nedeljković

Research Team: Tijana Bumbić, Siniša Isakov, Milica Janjatović Jovanović, Valentina Sigeti, Ivan Subotić, Darija Stjepić

Novi Sad, December 2022

Summary

The news programs of commercial TV stations with nationwide coverage, public service media and two cable TV stations with developed news programs, have been offering the audience in Serbia three different mediatized realities, which do not adequately inform the public about societal events. This is the results of the *media monitoring of nearly 10,000 minutes* of news programs conducted in August 2022 by the Novi Sad School of Journalists (NSSJ) to determine their coverage of topics of public interest.

In a nutshell, the commercial TV stations' overly politicized news programs follow the governing parties' agenda and narrative, without critical examination or analysis. The analyzed stations convey the main messages of the governing parties and officials, portray an idealized picture of reality, and criticize the activities of the opposition. Public service media devote the airtime to decision-makers and their views and statements on public interest events, rather than actually reporting on these events contrasting various views, in order to cater to information needs of the audience. Cable news programs, meanwhile, cover topics beyond the activities of government and party officials, presenting issues such as corruption, lack of decision-making by authorities, and issues pertaining to the functionality of the three government branches (the legislature, the executive and the judiciary). Based on the NSSJ online survey conducted among mostly a young audience with university and secondary education between 25 and 34 years old, the varying and polarized editorial policies of the analyzed media outlets lead to a disenchantment with the news programs of major TV outlets, and this group turning away from traditional media.

In addition to the online survey, the researchers conducted in-depth interviews with journalists and editors of the monitored TV news programs. A key conclusion from these interviews was that editorial procedures are not satisfying the communication needs of the audience, and identifying what constitutes news-worthy programming and public interest information requires further attention.

This three-layered research has essentially revealed vast *differences in the understanding and presentation of public interest* in the leading TV news programs. At the same time, it has revealed that the audience, at least its proactive part, does not perceive any of the offered versions sufficiently complex to fulfil its communication needs. Consequently, this audience has been mostly avoiding traditional media and looking for information in the online sphere. The shortcoming of this way of informing oneself is the auto-selection of information, which is never sufficiently diverse because it depends on the Internet user's personal preferences and does not provide comprehensive insight into all matters of public interest.

In the researchers' opinion, complex analysis like this one should be conducted continuously and over a longer period of time, at least once a year, to facilitate comparability of results and monitoring of trends in the news segment of the media sphere in Serbia. This is imperative for encouraging and fostering democratic debate in view of European values and standards.

Key words: news program, TV station, editors, audience

Background

The NSSJ has been monitoring the media for 25 years now. By deconstructing the outlets' editorial policies, it has been identifying the extent to which they are guided by public interest and comply with media laws and the press codes of conduct in their selection of events, phenomena and individuals when producing content for prime-time news programs. This is exceptionally important because the media are offering audiences a picture of the world through their selection of contents they publish or broadcast, and, even more importantly, because they are setting the agenda of issues they consider to be of general importance, issues the public should debate and reach a consensus on. Is that actually the case or are the media merely following the agenda set by the political elites and decision-makers, the opposition elites, or the cultural, economic, sports elites? A valid answer to this important question can also be provided by a critical analysis of media discourse. In addition, studies of the audience involving surveys and focus groups indicate whether, and to what extent, the media satisfy its communication needs. Editorial procedures, primarily the ways in which the editors select what they will publish or broadcast, are also important. More precisely, why do the editorial boards and journalists think that the content they selected is the one that ought to satisfy the audience's communication needs, i.e. be a matter of public interest and debate? Therefore, taken together, the analysis of the contents, the audience's views and editorial procedures best indicate whether and to what extent sheer public interest is the main principle by which the media in Serbia are guided in their creation of their news programs or whether they are mere transmitters of messages sent to the public primarily by the political elite to further its interests.

Goal

The goal of the research was to deconstruct the editorial policies of the news programs of public service media, national commercial TV stations and TV cable stations with developed news programs in the context of the realization of public interest and media integrity.

The research also aimed to ascertain the extent to which TV stations with national coverage (public service media and commercial TV stations) and the two cable TV stations with developed news programs responded to the audience's communication needs.

Finally, the research aimed to take stock of editorial procedures applied in the newsrooms. We sought the answer the following question: How do stations create

their "final products", their prime-time news programs, such as "the evening news", and their morning infotainment TV programs, such as "breakfast television" or morning shows?

Methods

The main method involved the critical analysis of media discourse through a quantitative-qualitative analysis of the contents of prime-time news and morning programs.

The Critical Discourse Analysis (CDA) relies on the theoretical framework set by Teun van Dijk. In his book *Discourse and Power* (2008:10), van Dijk, said, inter alia, that one of the main CDA research questions was who had preferential access to journalists, who would be interviewed, quoted and described in news reports, and whose opinions would thus be able to influence the public/who had the right and opportunity to be a source of information and, in particular, who the media provided with a chance to be directly quoted and speak in the media. The greatest power is acquired and wielded by individuals often explicitly quoted in the media, individuals whose views the media continuously convey as credible sources of information.

In van Dijk's opinion (*Discourse and Power* 2008:10), the other main research questions also include: "Who has *access* to news or program production and who controls *that approach*? Who can organize press conferences for large numbers of journalists? Whose statements and press releases do the media cover in their entirety and whose do they cover partly?" Answers to these questions identify the powerful social elites explicitly or implicitly influencing the media and setting the social agenda.

A quantitative-qualitative analysis of media content is an effective tool for deconstructing editorial policies because it directly answers the question which agenda the media are setting for the public by their selection of current events, phenomena and individuals they will present and the way in which they present them. It is based on a code protocol designed separately for each research.

The CDA focuses on contexts framing the outlets' activities in the analyzed period. This research devotes particular attention above all to the socio-political context, then the media context (who the outlets are owned by, when they were founded, whether they broadcast their programs terrestrially or via cable), and the context of the analyzed programs. All these contexts can substantially impact the content of the broadcast news program.

The second method – an online questionnaire for a focused sample – was used to analyze the fulfilment of the audience's communication needs.

The third method involved an analysis of editorial procedures; in-depth interviews were the instrument.

A comparative method was used throughout the research.

Corpus

Monitored Media Outlets

1. Public service media: Radio Television of Serbia (RTS) and Radio Television of Vojvodina (RTV)
2. Commercial TV stations with nationwide coverage: TV Happy, TV Pink, Prva and B92
3. Cable TV stations with developed news programs, which unsuccessfully applied for national terrestrial licenses in 2022: N1 and Nova S

The Research Team monitored a total of 164 news programs: 120 were prime-time news and 24 were morning shows.

A total of **9,255** minutes of TV news contents were monitored.

The monitoring took place from 8 August to 5 September 2022 by a team of seven researchers.

Online Survey

A total of 132 people took part in the online survey which was distributed personally and by a public post on NSSJ's social media. When distributed personally, a snowball method was applied when each participant was asked to share the questionnaire further with their acquaintances in order to reach a wide variety of respondents. Regarding the socio-economic traits of the survey respondents, 51.85% of them were women and 48.5% were men, which generally corresponds to the gender breakdown of Serbia's population (51.3% of whom are women and 48.7% are men.)[95] Most of the respondents were highly educated (junior college or university graduates[96]) and were between 25 and 34 years of age. The Research Team wanted to see how the better educated active audience of working age perceived the media in Serbia, primarily TV stations with national coverage, the public service media and the two cable TV stations. The reasonable assumption is that this target group is either partly or fully media and digitally literate and capable of leading public opinion, has clear opinions on the broadcast contents, which it can therefore use in its active everyday life and contribute to change in society.

The questionnaire comprised 17 open and closed questions and three additional questions about their socio-demographic data. The closed questions, 14 of them, were polytomous and the respondents were asked to select one or more answers. In their replies to the three open-ended questions, the respondents elaborated their answers to the previous multiple-choice questions.

In-Depth Interviews

The Research Team also conducted five in-depth interviews with the editors and journalists of the monitored media RTV, Prva, B92, N1, and News Max Adria (the public service media, commercial TV channels and cable TV stations). Neither the editors nor the journalists of RTS, TV

[95] See: https://www.stat.gov.rs/en-US/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva.

[96] Around 49% of Serbia's population have completed secondary school, while 5.7% and 10.6% have higher and high education respectively. See: https://www.stat.gov.rs/en-US/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva.

Happy and TV Pink agreed to be interviewed.

Context

During the reporting period, there were three main events, which garnered most media and public attention: the situation in and with Kosovo,[97] the Government formation following the 3 April early National Assembly elections, and the Pride Parade within the Euro Pride week.

The talks with regard to the situation in Kosovo, also in the framework of the EU-facilitated Belgrade-Pristina dialogue, occupied public discourse during the monitoring period, notably with regard to the license plate issue and travelling with Serbian ID cards into Kosovo (and with Kosovo ID cards into Serbia proper).

The second important event was the forming of the new Government after the elections held on 3 April 2022, which culminated in the appointment of the new Government on 26 October 2022.

The third event was the organization of the Pride Parade within Euro Pride week. Namely, around 300 events were to be held in Belgrade in the period 12-18 September, along with a "Pride March" in the nation's capital on 17 September 2022. Whether or not the Pride March would be held in Belgrade was one of the contentious topics that was very selectively present in the media during the monitoring period, which ended before the Euro Pride flag was raised in Belgrade. The Serbian right and the Serbian Orthodox Church were of the view that the March was contrary to Serbia's traditional values, while the liberal segment of society, urging respect for human, and, thus, minority rights, as well as the rights of marginalized groups, supported the organization of the Pride Parade.

The fourth crisis event dominating Serbia's socio-political context in the late summer of 2022 was the issue of Serbia's energy (petrol, gas, electricity) stability in the context of European and global supply issues following the war in Ukraine.

The fifth event – the war in Ukraine – led to various statements by the governing parties and officials regarding Serbia's position towards sanctions and its attempts to maintain its non-aligned position, albeit supporting Ukraine's territorial integrity in the UN system.

Sixth, the socio-political context was also characterized by civil protests for various reasons in the summer of 2022. Environmental activists protested against environmental hazards in various towns and cities. Farmers protested the circumstances in which they were growing and selling their produce, mothers protested because their children were not admitted to kindergarten etc.

The media positioned themselves differently in such a complex socio-political context. The monitors' research task was precisely to deconstruct these perspectives on Serbia's reality in August.

[97] All references to Kosovo, whether to the territory, institutions or population, in this text should be understood in full compliance with United Nations Security Council Resolution 1244.

Glossary

Pseudo-event: an event produced by a communicator with the sole purpose of generating media attention and publicity. These events lack real news value but still become the subject of media coverage. In short, pseudo-events are a public relations tactic.[98]

Political elites: politicians, representatives of governing and opposition parties (no matter if they are elected to the National Assembly or not).

Governing elites: politicians, representatives of governing party or parties.

Self-censorship: the act or action of refraining from expressing something (such as a thought, point of view, or belief) that others could deem objectionable.[99]

Media initiative: media reporting about certain topics of public interest, usually in more depth, initiated by the media outlet itself, not necessary because of current affairs or other external occurrences.

[98] See: https://www.britannica.com/topic/pseudo-event.
[99] See: https://www.merriam-webster.com/dictionary/self-censorship.

Chapter I: Monitoring of the News Programs of Public Service Media, National Commercial TV Stations and Cable TV Stations

MONITORING OF MORNING SHOWS OF TV STATIONS WITH NATIONWIDE COVERAGE AND CABLE TV STATIONS

The TV morning show is a format combining the most important news, interviews, the weather forecast and sports and culture news with the intention to ease the audiences into these topics in a more relaxed manner. Morning shows are the genuine representatives of the hybrid genre of infotainment (a portmanteau of information and entertainment). They are typically broadcast from 6 am to the usual start of the workday or school-day, e.g. 9 am. The first morning shows were launched in the U.S. in the 1950s (*Today*). BBC was the first European station to start broadcasting its morning show Breakfast in 1983. TV Belgrade was one of the first European stations to follow suit; its *Morning Program* premiered in March 1986.

With the exception of the leading news, morning shows are characterized by a more relaxed atmosphere with the charismatic hosts anchoring the entire show, a sofa on which the morning show guests are sitting, light colors, attractive graphics, especially for weather reports. The format has been supplemented and changed over time. Some morning shows now broadcast service information, traffic reports, information on water and electricity disruptions, on-the-scene reports and daily press reviews. The entire program is designed to help the viewers begin the day empowered with information by either "capacitating" them to take decisions or relaxing them ahead of what awaits them in the coming hours of an active day.

Total Sample

The Research Team analyzed the media content of morning shows broadcast by commercial TV stations with national terrestrial coverage, Prva, Pink and Happy, the Serbian and Vojvodina public service media, RTS and RTV, and two TV stations without terrestrial licenses, which broadcast their programs only via cable and satellite, N1 and Nova S. TV B92, which has nationwide coverage, does not have a morning news program; instead, it airs cartoons on workdays and reruns of shows on weekends, therefore its morning airtime was not analyzed further.

At least three editions of morning shows of each station were analyzed in August and September, including on weekends, by use of the rotation sample. The total sample comprises 23 news programs lasting a total of 6,120 minutes or 102 hours.

General Conclusion

The monitoring of the morning shows of commercial TV stations with nationwide coverage, the Serbian and Vojvodina public service media RTS and RTV, and the two stations broadcasting their programs only via cable and satellite showed that none of them fully met the communication/information needs of the overall audience.

TV B92, which was granted a national license again in 2022, does not broadcast any news in the morning. Instead, it airs cartoons on workdays and reruns on weekends.

The other stations' morning shows can be classified into two groups. The larger one includes three commercial TV stations with nationwide coverage and the two public service media, which follow a pro-government editorial policy, while the smaller one includes the two cable stations – N1 and Nova S - which are critical towards the authorities and the way they conduct the country's public affairs.

The pro-government sympathies of TV stations partial to the decision-makers are manifested in various ways and vary in intensity. Their broadcasts seem to be designated for specific target groups in the overall audience.

TV Happy's *Good morning, Serbia* (*Dobro jutro, Srbijo*) and TV Pink's *New Morning* (*Novo jutro*) express unreserved support to the Serbian authorities and President Aleksandar Vučić, leaving no room for any dissenting opinions. They also have in common the guests they invite, including convicted war criminals, the low professional level of the journalists and non-compliance with the law and professional code of conduct, as testified by the number of measures imposed against them by the national electronic media regulatory authority (the REM), and, in TV Pink's case, by the Montenegrin regulator. While TV Pink's morning show, apart from serving to personally promote its owner as an inventor and benefactor, is trying to be commercial and entertaining in a way, TV Happy's *Good Morning, Serbia* is focused on endless talk, to such an extent that the show no longer has the features of a morning program and the same content could be broadcast at any time of the day.

Neither TV Happy's nor TV Pink's morning shows fulfil the audience's communication needs, as they offer only one, extremely partial take on each topic on the government agenda. It is reflected in both the coverage, and the guests invited, without opposition figures being invited (some of which also decline to attend due to its editorial policy).

TV Prva's show *Morning* (*Jutro*) broadcasts content befitting a contemporary morning program. Production and journalistic work are at a high professional level. However, the most important topics are either avoided or left to analysts who are invited on the show. The discussions are moderate in tone, there are no incendiary statements or comments even when an opposition figure, however rarely, appears in the show. Pro-government support is the standard, but it is not aggressively transmitted to the audience; there is no sensationalism wherefore the messages ultimately relax the viewers, even when

the topics are unpleasant. Media initiative focuses on topics the citizens consider important, but not topping the government agenda. It may therefore be concluded that TV Prva's morning show fulfills the communication needs of a substantial part of the audience.

RTS' and RTV's news, *Morning News*, service information and professional journalistic approach correspond substantially to the format and content of a morning program. General support to the government's agenda and policies is expressed, with editors and journalists following the general editorial pro-government policy. While RTS hosts government representatives, including those holding the highest offices, in the monitoring period there were no representatives of the opposition, in its morning program. RTV has opted for hosting neither government nor opposition representatives. What the two stations have in common is that they do not open issues or engage in investigative journalism. The form and content of the entire morning show on RTS correspond substantially to those of a morning show. This is not the case with RTV, which does not raise any political topics or any of the broad range of vital issues affecting the population except in its news and *Morning News*. The RTS' morning program fulfills the communication needs of the general audience only to a small extent given the absence of the opposition and self-censorship. RTV's avoidance of important topics and its attempts to create a relaxed morning format, with ever-cheerful hosts, is far from the standards public service media should fulfil and from satisfying the audience's communication needs.

Nova S' and N1's morning programs provide more professional and balanced coverage of topics of public importance, without sensationalism, displaying substantial media initiative and compliance with the highest editorial and journalistic standards. The contents are fully tailored to morning airtime. The beginning and duration of the shows accommodate viewers of working age, both those with fixed working hours, and those still attending school. The journalistic and editorial work is at a high professional level, as is the treatment of other participants in the program. Nova S' morning program, especially on weekends, has a more entertaining tone befitting a general channel, while the format of N1's *New Day* (*Novi dan*) fits in the framework of this news channel. In addition to the fact that they are broadcast only via cable and satellite, but not terrestrially, these two TV stations face a major limitation: Due to the practically permanent ban on appearances s by the representatives of the governing parties (imposed by the party on its representatives) in the two stations' program, their viewers have been deprived of the chance to hear their arguments in a professionally conducted interview or moderated debate on the most important topics of public importance. The elimination of these barriers would enable these morning programs to adequately respond to the audience's communication needs. Until then, TV N1's *New Day* and Nova S' *Wake up* and *Get a Move on* (*Probudi se* and *Pokreni se*), the contents of which resemble the typical morning show format the most, will be able to substantially

satisfy the communication needs of only the part of the audience that has access to cable systems and satellite services, which offer these TV stations.

In general, the offer of morning shows of the analyzed TV stations does not suffice for citizens who want to participate in society fully informed with all views, perspectives and arguments on a given topic of public importance.

MONITORING OF PRIME-TIME NEWS PROGRAMS

Prime-time news programs, such as the evening news, provide the most important and most comprehensive overviews of the developments during the day, as well as of topics the broadcaster, through independent editorial initiative, wants to focus the audience's attention on, considering them issues of public interest worthy of public debate resulting in social consensus and, consequently, prompting the relevant political protagonists' actions to address them. The greater and more comprehensive the media initiative is, the more focused it is on the critical appraisal of the work of decision-makers and political, economic and other elites, the greater the broadcaster's independence, professionalism, competence and work in public interest.

Evening news programs are watched by a large audience in every country, including Serbia. The audience of the RTS' News at 7:30 pm alone has been estimated at around three million for a number of years now.[100]

TV news programs are still among the primary sources of information for most of Serbia's population.[101] This is why TV stations with nationwide coverage are particularly influential, and the analysis of their contents is important to identify the topics they highlight and the way they present them to the audience. Such analysis also provides a better understanding of the daily political context of the moment on a given issue, and the dominant ideological, political as well as politicking and populist paradigms determining the generally accepted views on any individual topic. This is contingent upon the stations and how they put relevant events on the social agenda and proclaim and promote them, through their news programs and constant repetition, as public interest about which the audience must be informed.

Since the "list" of these select events and topics to which TV stations devote their media initiative differs from one broadcaster to another, comparative analyses are extremely effective because they show how much ideology is woven into the editorial concept of each of the monitored TV stations. The relevant research findings include both the presence and absence of mediatized events, phenomena and individuals in each of the monitored evening news programs.

[100] See in Serbian: https://www.rts.rs/page/rts/sr/rtspredstavlja/story/267/najnovije/4317202/u-martu-vise-od-tri-miliona-gledalaca-uz-rts-1.html.

[101] See in Serbian: https://centarzamedije.fpn.bg.ac.rs/informisanje-u-digitalnom-okruzenju-u-srbiji/.

PUBLIC SERVICE MEDIA

Public service media are by definition organizations founded by the public, funded by the public and controlled by the public, and, as such, serve exclusively public needs and interests.

Under Article 7 of the 2014 Law on Public Service Media, public interest shall include: accurate, prompt, full, impartial and professional provision of information to the citizens enabling all parts of society to freely form and express their opinions, without discrimination and respect for and promotion of the pluralism of political, religious and other ideas and enabling the public to familiarize themselves with these ideas, without serving the interests of individual political parties and religious communities or any other individual political, economic, religious and similar positions or interests. Public service media are under the obligation to respect human rights, freedoms and democratic values, whilst not serving the interests of individual political parties and religious communities or any other individual political, economic, religious and similar positions or interests. They should be guided by the principle of impartiality in their coverage of political, historic, economic, social, health, cultural, educational, scientific, environmental and other issues, whilst facilitating equitable confrontation of different views.

Ever since public service media were established in 2006 under the 2003 Broadcasting Law, the NSSJ has, on behalf of the founders – the citizens of Serbia - been monitoring programs of RTV and RTS.[102]

Radio Television of Vojvodina

Radio Television of Vojvodina (RTV) is the provincial public service media headquartered in Novi Sad. The RTV staff now work in two buildings, one housing the TV and the other housing the Radio. Projections are that all staff will be able to move to the new building in 2023, provided that an additional 534 million RSD are allocated in the Vojvodina budget.[103]

In addition to the issue of the RTV's new building, the conditions its staff has been working in have also been extensively reported on over the past few years. For instance, the media reported that the RTV operated without a Director General or Acting Director General for nearly a year, until the incumbent Deputy Director Jožef Klem was appointed Acting Director General.[104] He was still at the helm of RTV at the time this report was written.[105]

Furthermore, in its report on RTV's operations in 2020 and 2021, the State Audit Institution (SAI) said that it had found several irregularities, such as an unreasonable and unlawful increase in wages and a court dispute between the builder of the new building in the Novi Sad

[102] All monitoring reports are available on NSSJ's website.

[103] See in Serbian: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/mirovic-dodatnih-534-miliona-dinara-za-novu-zgradu-rtv-a/.

[104] See in Serbian: https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-uo-rtv-preporuceno-da-blagovremeno-imenuje-vrsioca-duznosti-generalnog-direktora-pokrajinskog-javnog-servisa/.

[105] See in Serbian: https://rtv.rs/sr_ci/kontakt.

city quarter Mišelik and RTV, i.e. the Republic of Serbia.[106]

The analysis of 158 reports broadcast within RTV's 5 pm *News* over one month showed that its news were topical (85%) and covered the dominant and relevant events in society at the given moment. It nevertheless also revealed a lack of a substantial analytical approach and of greater media initiative in appraising social phenomena of public interest.

Most airtime in the newscasts was devoted to economy and agriculture (21%), Serbia's foreign policy (13%) and relations between Belgrade and Pristina (10%). The viewers of RTV's *News* were also informed of cultural events in the largest city of the Province, primarily because Novi Sad was the 2022 European Culture Capital, as well as of major events across Vojvodina, whereby this station fulfilled the need for this type of content (9%), in addition to political and economic ones.

Given the socio-political context during the monitoring period, in which Serbia had been with a National Assembly and a Government in technical capacity since February 2022 (in the case of the National Assembly) and since April 2022 (in the case of the government), RTV seemingly took the editorial decision not to devote due attention to this topic in the RTV's prime-time news in August 2022, i.e. four months after the elections, even in the absence of any developments.

The RTV 5 pm *News* did not report on EuroPride either. Its coverage of various civic protests was inconsistent; the farmers' roadblocks were the only rallies it considered newsworthy.

The absence of specific contents is just as relevant for an analysis as their presence. Namely, the exclusion of specific contents of exceptional public interest – in this case the non-forming of the Government and other events – can be interpreted as a deficiency, because, under the agenda-setting theory, non-inclusion of a topic of public interest in the agenda denies the citizens the requisite information about a topic they should be duly informed and be thinking about.

Most (50) RTV reports concerned all of Serbia's citizens. Novi Sad, as the administrative headquarters of the provincial Government and Vojvodina's cultural center, was mentioned the most often (23 times). The news, however, also included reports from other towns, such as Subotica (five times), Sremska Mitrovica (four times) and other smaller towns.

A substantial number of reports, mostly those on domestic and foreign policy and concerning all of Serbia's citizens, came from Belgrade. The analysis showed that there were more reports about the republican public officials (the executive – 9%, the President – 3% and the incumbent Prime Minister – 3%) than Vojvodina public officials (9%). Although it is in the public interest of Vojvodina residents to be informed of relevant issues concerning the entire state, RTV's prime-

[106] See in Serbian: https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/311031/DRI-proveravao-RTV-Sudski-spor-zbog-nove-zgrade-uvecane-plate-i-plusevi-za-dolazak-na-posao.html.

time news need to provide more information about the developments in Vojvodina and somewhat less information about the developments in Belgrade, given that the audience can inform itself about the latter by watching the RTS *Evening News*.

Apart from providing republican public officials with more space than their provincial counterparts, RTV's 5 pm News provided the most room to internationals to voice their views (27%). This percentage also reflects the socio-political situation in Serbia and the developments in the analyzed period.

The share of male news subjects was three times higher than that of female news subjects (73% v. 19%), leading to the conclusion that women as sources of information are substantially underrepresented. Previous monitoring exercises also showed a significant gender imbalance. The trend has continued.

News subjects also included foreign and international actors (29%), Serbian public officials (10% - government officials and 5% the President), citizens and the private sector (8% each). The political news subjects mostly talked about themselves and other political protagonists, which indicates high degree of politicalness of RTV's prime-time news.

For the most part, the views of the journalists in the RTV 5 pm *News* reports could not be ascertained, given their passivity in preparing the reports (93%). Some of the analyzed reports merely paraphrased and quoted public officials, which is not considered a good practice, particularly in view of the fact that officials tend to talk about themselves, primarily in a positive light. Reporting in a way that consists of just quoting public officials and reporting only about what they have done or said, without further journalistic investigation, is a passive way of covering the news. Such reports should be supplemented by a different, critical perspective and the airtime set aside for the officials' views should be limited or balanced with other critical views/guests.

The potential of the RTV 5 pm *News* is recognized in the reports demonstrating media initiative and a more studious approach to the topics, along with consultations with various actors and experts offering specific solutions. Such proactivity is a good example of journalism expected of a public service broadcaster, and it should feature to a greater degree, while the number of pseudo-events, especially those far from the RTV's audience, should be reduced.

Radio Television of Serbia

Radio Television of Serbia (RTS) is Serbia's national public service media, which has been operating under this name since 1 January 1992. The introduction of subscription (abolished in 2001) and end of state funding were the key prerequisites for RTS' transformation into Serbia's public service broadcaster, which began in late 2005. RTS is a full-fledged member of the European Broadcasting Union.[107]

[107] See: https://www.ebu.ch/about/members.

The RTS' 2020 annual report signed by its Director General Dragan Bujošević states that it has fulfilled its main function – to produce and broadcast a program fulfilling the needs of the audience and serving public interest. The report also says that RTS' profits stood at 2.8 billion RSD, that it had fewer reruns than BBC, that the average wage of its staff stood at around €648, and that it has been profitable for the past five years, after years of generating losses.[108]

Since 2022, RTS 1 is providing sign language interpretation of the *Evening News* on RTS 3, which is a channel primarily dedicated to culture and art. The sign language interpretation of the Evening News was moved from RTS 1 to RTS 3 in order to meet the request by the relevant associations, Association of the Deaf and Hard of Hearing of Serbia, for the picture of the sign interpreter to be bigger on the screen, as the smaller picture was difficult to follow.

An analysis of the motives prompting the news reports provides insight in the outlet's editorial policy and in the journalists' engagement. In 77% of the cases, the reports were prompted by current events, while 25 (15%) of the reports were produced at the outlet's initiative. The fewest monitored reports (8%) were prompted by promotional events involving public officials from the governing parties.

The high share of media units prompted by current events reflects the editorial policy of following and reporting on topical issues in Serbia, the region and the world on a daily basis. An analysis of just RTS' program does not provide indication of whether any of the topical issues of public interest have been omitted. Such a precise conclusion requires a comparative analysis of the "motives for reporting" of both RTS and the other monitored TV stations. A conclusion on priorities and actuality of the covered events can be drawn also on the basis of an analysis of the topics reported on the most.

The monitoring revealed a high degree of thematic diversity – 25 various topics were analyzed in the corpus of news programs. The four topics accounting for at least 10% of the reports included: World and the Region (15%), Economy and Agriculture (13%), the World and Serbia (10%) and Kosovo (10%), which largely coincides with the shares of these topics covered in the prime-time news of other broadcasters. The large share of world- and region-related topics can primarily be attributed to reports on the ongoing developments with regard to Russia and Ukraine; each of the monitored newscasts included a report on this issue. One of the main news selection models is the one defined by Galtung and Ruge. They held that the more economically and politically influential a country was in the world, the greater the likelihood that it would be reported on in the news; a crisis situation (in this case a war) is guaranteed a place in the news, especially if the event reflects on domestic policy, which is evident in this case. The issue of the energy

[108] See: https://www.serbianmonitor.com/en/public-broadcaster-rts-is-the-service-of-the-ruling-regime/.

deficit due to the conflict in Ukraine, and Serbia's declared intention not to introduce sanctions against Russia was high on the prime-time news agenda. Coverage of Kosovo was the consequence of the ongoing talks between Aleksandar Vučić and Albin Kurti in Brussels on identity documents and license plates.

The format of the 7:30 *News* includes a block of reports on cultural topics; they accounted for 9% of all RTS news reports, which is much more than other monitored broadcasters devoted to culture and justifies the RTS' public service role. Like NSSJ's 2020 monitoring, the 2022 monitoring revealed absence of information about the culture of minorities, although it is listed in the provisions on public interest in Article 7 of the 2014 Law on Public Service Media.

The RTS 7:30 News ran only two reports on Euro Pride, although it was a very topical issue in the monitored period.

The offer of content shows that RTS is guided by the diverse communication needs of the audience, while its choice of interlocutors on topics of socio-political importance indicates that it focuses on the political agenda of the decision-makers in Serbia.

The following variables of the News Subjects category featured the most in the monitored RTS prime-time news: Foreign and International Subjects (38%), Citizens (8%), Government Officials (7%), Businessmen – Private (7%), Experts (7%), and Cultural Institutions and Artists (6%). They both featured prominently in the reports on the most-covered topics and accounted for a large number of interlocutors per media report. The high share of foreign and international news subjects can be attributed to the issues that were topical in the monitoring period, such as the war in Ukraine, the Belgrade-Pristina dialogue, the energy crisis, the price of natural gas, as well as other issues that topped the world agenda in the given period. Reports, such as those on the war in Ukraine, the Belgrade-Pristina dialogue and the energy crisis, featured a large number of interlocutors per media unit. This testifies to the professionalism of RTS' journalists.

Citizens (8%) made up the second largest group of news subjects, accounting for a large number of interlocutors, mostly on the economy and agriculture, health and health institutions, and culture.

Similar to the monitored prime-time news of all other TV stations, the share of male news subjects was (more than three times) higher than that of female news subjects (72% v. 23%). Only two models of female news subjects featured in the news programs – either women who made the news because of the office they held, or women in traditionally female occupations (health, education, culture). It is only at first glance that the substantial gender gap can be interpreted as a reflection of the "division of power" in society, rather than a clear intention on the part of the broadcaster. However, the decades-long underrepresentation of female news subjects indicates that even this public service media outlet supports the traditionally gender-imbalanced public discourse. Women are the subjects of the reports almost exclusively by virtue of their public office.

The monitoring registered 19 different news objects of the reports that had at least a one percent share. They included Foreign and International Subjects (19%), which can be correlated with the frequency of this variable in the News Subjects category (38%), and with the shares of World and the Region (15%), World and Serbia (10%), War in Ukraine (10%) and Kosovo (10%) topics. This finding also corresponds to all other analyzed news programs of other national broadcasters.

The journalists' views on a particular topic or news subject indicate whether the journalists or news presenters were partial or impartial. In the vast majority of cases, the journalists' view was neutral (91%). The journalists' positive views were identified in 9% of the reports, while their negative views on a topic were not identified at all. The positive views were identified in media units on culture. The journalists' views on a news subject or topic depend on the editorial policy and the goal the outlet wants to achieve. The research monitored whether the journalists expressed their attitudes, and the results showed that presenters on RTS did not express any of their attitudes. However, this was not the result of professional critical analysis, but rather the passivity of the journalists, whose role was mainly to announce the news item or the interlocutors, without critical analysis towards what the interlocutors were saying. If the issue is analyzed from a broader perspective, the valence of a media unit also depends on the selection of news subjects holding a specific view on a topic or object. Thus, a report on a specific topic can be assessed or interpreted as negative by the observer if the interlocutor's view on it was negative, notwithstanding the journalist's impartiality.

Given that the obligations and operations of public service media are regulated by law, they will have fulfilled their obligation if they enable citizens to exercise their right to satisfy their communication needs allowing them to freely form opinions on important social issues. Based on the monitoring results, we recommend improvement of dialogue within RTS' 7:30 *News*, especially an increase in dialogue between different groups and political opponents.

General Conclusion Drawn from Monitoring the Prime-Time News of Public Service Media

Public service media in Serbia (the provincial RTV and the national RTS) have been fulfilling their task under the 2014 Law on Public Service Media only partially.

Both outlets maintain high professional standards in terms of the form of expression, and their editorial policies devote attention not only to topical political issues, but to other issues relevant to the citizens as well. For instance, reports on culture account for a substantial share of the news programs of both public service media.

At the same time, both public service media only partly fulfilled their public interest obligations under Article 7, specifically the provision on full respect for human rights, freedoms and democratic values whilst not serving the

interests of individual political parties and religious communities or any other individual political, economic, religious and similar positions or interests, and on being guided by the principle of impartiality in their coverage of political, historic, economic, social, health, cultural, educational, scientific, environmental and other issues, whilst facilitating equitable confrontation of different views.

The monitoring of RTS and RTV prime-time news showed that both public service media failed to devote due attention to individuals who are not in power and realistically lack the power of political decision-makers, which means that they present the views of the governing parties and officials more often than the different opinions of opposition-oriented ones.

The underrepresentation of female news subjects discloses the existence of a serious gender imbalance in both public media services, as well as lack of affirmative action in this field.

Other marginalized groups, i.e. participants in the Euro Pride, non-admission of children in kindergarten because their mothers had participated in anti-government protests, et al, did not feature as news subjects in the public service media news programs either, as those events did not cross the news threshold.

In their reports, the journalists of both public service media were, for the most part, neutral. However, their neutrality is merely a reflection of their passivity and, presumably, self-censorship (since there are topics of public interest about which they did not report), rather than their critical views of events, phenomena and individuals. This conclusion is corroborated also by the modest share of media initiative displayed in both RTS and RTV prime-time news. Public service media that set ethical and professional standards in the media sphere, in terms of both form and content, should cultivate much greater media initiative because these outlets are tasked with alerting the citizens - their founders and, to a large extent, their financiers – to the phenomena the political elite and decision-makers are reluctant to discuss, although they greatly affect the citizens' lives.

Given the status conferred to them by the law, public service media and their editorial policies must set an example to all other media outlets. RTS and RTV did not achieve this goal in all elements of their news programs.

COMMERCIAL TV STATIONS WITH NATIONWIDE COVERAGE

Under Article 44 of the 2014 Law on Electronic Media, media services shall be provided by: 1) public service media in accordance with the law governing the operations of public service media; 2) commercial media service providers; and, 3) civil sector media service providers. The providers referred to in paragraph 1 of this Article shall provide their media services in the territory of the entire state or in part of it.

Article 47 of the Law on Electronic Media reads as follows: "In relation to their program content and in accordance with their program concept, media service providers shall:1) provide free, true, objective, complete and timely information; 2) transmit communications of public authorities of an urgent nature relating to the endangerment of life, health, safety, or property; 3) contribute to raising the general cultural and educational level of citizens; 4) not provide program content highlighting or supporting substance abuse, violence, criminal or other misconduct, or abusing the credulity of viewers and listeners; 5) respect the ban on political advertising outside of political campaigns and, during such campaigns, enable representation without discrimination to registered political parties, coalitions and candidates; 6) synchronize foreign program content for preschool children in Serbian or minority languages; 7) organize prize competitions fairly, and publish clear rules on the content and publicly promised reward; 8) provide quality program in terms of content, from a technical point of view, whilst applying international and national standards."

The August/September 2022 monitoring covered the prime-time news programs of the following commercial MSPs: TV B92, Happy TV, Prva and Pink TV.

TV B92

Radio B92, launched in 1989, is described by Insajder as a "symbol of civil disobedience and resistance to Slobodan Milošević's repressive regime, a voice against nationalism, hate and war" in the 1990s.[109] The commercialization of its program ensued after Milošević was toppled on 5 October 2000, when TV B92 was launched. This station was awarded a national broadcasting license in 2006. Two years later, B92 and the First Serbian Television (*Prva srpska televizija*) were sold to the Greek TV Antenna.

The Independent Journalists' Association of Serbia (NUNS) reported that, notwithstanding the changes, B92's news program reflected the old spirit until 2012, when the editorial policy started "slowly leaning towards the Serbian Progressive Party (SNS) camp."[110] It, inter alia, stopped broadcasting the popular political talk-show *Impression of the Week* on 2014. In 2017, B92 changed its name to O2. New changes ensued the following year. "Almost as soon as Srđan Milovanović sold Kopernikus to Telekom Serbia for €195 million, he bought 100% of Antenna Group's founding rights in Serbia for €180 million. That is how the brother of Zvezdan Milovanović, the SNS Commissioner in Niš at the time, now a member of that party's Presidency, became the owner of First Serbian Television and O2," NUNS reported. O2 went back to its old name B92 in 2020. But all it went back to was its old name, not its pre-2012 editorial policy.

[109] See in Serbian: https://insajder.net/teme/b92-33-godine.

[110] See in Serbian: https://nuns.rs/tv-b92-promena-imena-vlasnika-bliskost-sa-vladajucom-strankom-i-neispunjavanje-zakonskih-obaveza/.

NUNS reported that this station violated the Advertising Law 1,861 times in 2020,[111] prompting the REM to initiate a number of misdemeanor proceedings before the Belgrade Misdemeanor Court against it. It, however, noted that the REM's website did not include any of its decisions imposing a measure against the station for violating its programming obligations.

In general, B92's prime-time news mostly comprise reports on current socio-political events, including statements or press releases by the political actors without additional engagement of the journalists, who would provide additional context or clarify the reality the viewers are living in. Judging by the newscasts broadcast in the monitoring period, this station has consistently reported on pseudo-events; such events prompted nearly 20% of the reports, which focused exclusively on the individuals, rather than the topics or events at issue.

The journalists' partiality towards individuals or events is not directly visible but can be identified in their choice of interlocutors and their take on the topic they are reporting on. This is best corroborated by the data on the omnipresence of Serbian President Aleksandar Vučić in TV B92's news – both as the news subject (10% - 30 appearances, two times in each newscast on average) and as the news object (13% - again 30 appearances).

TV B92's lack of professionalism is visible also in its journalists' coverage of events. Namely, the reporters focus solely on the President as a figure, rather than on the topic or how the event went, using the opportunity to relate in the news everything the President said that day anywhere, including at the event. The news include minutes-long (sometimes 30 minutes long) footage of his news conference during the event. One newscast (broadcast on 30 August) consisted of only two reports – one was a report on the Cuban Foreign Minister's visit to Serbia, which included his statement and that of the Serbian President, while the other report consisted of a 30-minute excerpt of the President's press conference at which he discussed a whole range of issues, from the wine fair, energy, Kosovo, Pride Parade, the pending forming of the "Serb bloc" in Kosovo, to the GDP and crime. This is a typical example of the decision-makers' direct influence on the media because only one news subject was the main source of information on all important issues. This is in contravention of the main rule of journalism – to consult at least two sources of information on topics of public interest.

Pick-ups of the statements posted by the Serbian President on his Instagram profile can also be considered coverage of pseudo-events because the protagonist is posting on social media precisely what he wants the public to see and hear, even when his activities have no informative value – e.g. the SNS promotional spot the prime-time news opened with on 14 August 2022, or the photographs that won a competition organized by the President

[111] The archive of the REM's decisions in response to complaints ends on 6 January 2020. See in Serbian: http://rem.rs/sr/prijave/odluke-po-prijavama.

on his Instagram profile, which were reported on twice during the monitoring period among the leading and most important news (on 20 August and 3 September). This brings into question the professionalism of the journalist and outlet perceiving these activities as public interest rather than as sheer promotion of an individual and covert advertising of a specific political option.

It may, therefore, be concluded that the Serbian President's (online and offline) activities account for a large share of the daily agenda of TV B92's prime-time news.

The above, as well as the presence of other domestic and foreign political actors, lead to the conclusion that this station's prime-time news is characterized by excessive politicization, given that hardly any other protagonists (except political ones but also from the same political party or the governing parties) featured in these programs during the analyzed period. Namely, all political actors together accounted for over 70% of all news subjects and objects featuring in the news.

This conclusion is illustrated by the three leading topics: the war in Ukraine (26%), Kosovo (15%) and the Economy (14%), which the political actors discussed the most. The former was discussed the most by international officials, whose statements were carried in the brief voiceover news, not accompanied by any analytical reports, while the latter two were discussed by domestic politicians, as a rule by government officials (Serbian President Aleksandar Vučić, Prime Minister Ana Brnabić, Director of the Kosovo and Metohija Office Petar Petković, representative of the Serb List Milan Rakić, and Minister of Foreign Affairs Nikola Selaković, Minister of Finance Siniša Mali and Minister of Labour, Employment, Veteran and Social Affairs Darija Kisić Tepavčević), but not even once by any representatives of the opposition parties.

The officials appeared as news subjects both when they commented on current affairs, such as the license plate issue in Kosovo, and when they visited various commercial events registered as pseudo-events.

Two imbalances in the representation of political actors need to be emphasized at the end – the first concerns the total absence of opposition political actors as news subjects (0%) and the second the drastically smaller share of female as opposed to male news subjects (20% v. 64%).

TV Happy

TV Happy was launched in a format similar to its present one back in 2010, when TV Košava and the Happy Children's Channel, which had shared a frequency until then, merged. (Vujanov, 2010). The station hardly has a children's program although it was initially awarded a national frequency as a children's TV station. TV Happy's program is dominated by collage shows informative and entertaining in character, such as *Current Affairs* (*Aktuelnosti*) and *After Lunch* (*Posle ručka*), series, and, probably its most popular show, *The Cyrillic Script* (*Ćirilica*),

authored and hosted by the station's Chief Editor Milomir Marić (Happy, 2022).

Istinomer[112] reported that this station "has been defaulting on the commitments it made in its study describing the proposed service year in and year out", "regularly been violating the Advertising Law" and that "over 3,000 violations were registered in 2020" (Istinomer, 2022). According to REM's data, TV Happy is fully owned by Vladana Ćirović's company Ideogram Ltd. (REM, 2020a). However, within its Media Ownership Monitor project, the Balkan Investigative Reporting Network (BIRN) said that the station was actually indirectly owned by Predrag Ranković Peconi (BIRN, 2017).

TV Happy became known for broadcasting the reality show *Couples* (*Parovi*), in which hate speech and physical clashes between the participants were not a rarity.[113] However, at his presentation of the study describing the proposed service at the national level during the licensing tender procedure, the station's Chief Editor Milomir Marić told the REM Council members that this reality show would be taken off the air. (Tatalović, 2022). TV Happy was awarded a national license despite the REM's many reprimands, warnings and temporary bans on the publication of program content issued against this media service provider since 2014. For instance, in September 2015, the REM issued a 15-day ban on the publication of the show *Better Land* (*Bolja zemlja*) because the host "compared, in a vulgar and offensive manner, the cow insemination method with fertility treatment for women in Serbia" (the REM, 2020b). It also temporarily banned the show *Bare Necessities* (*Goli život*) hosted by Milomir Marić (the REM, 2020c) because of the use of hate speech.[114] The REM also issued the station a warning because of its news-political program *Telemaster*, which was covered by this monitoring (the REM, 2021). It also needs to be noted that the Montenegrin authorities had also prohibited some of TV Happy's shows, because of the offensive statements about the citizens of that state voiced by one of the station's interlocutors (Radio Free Europe, 2022).

Monitoring of TV Happy's prime-time news showed that most of the reports were not balanced. Balanced coverage was registered in only three percent of the cases. The reporters often failed to consult the opposing parties when reporting on an issue, while many of the news about the economy and Serbia's domestic and foreign policies were reduced to brief reports quoting the state officials. Coverage of these issues, addressed in 59% of the reports, was neutral and passive, along with other reports in the same tone.

[112] Istinomer is a media that deals with fact-checking by evaluating the statements of public officials and politicians, as well as by analyzing important social and economic issues. See in Serbian: https://english.istinomer.rs/.

[113] Terek, L. (2020). "Violent patterns of behavior in reality show program 'Couples'". CM : Communication and Media XV(48). PP: 37–67. University of Novi Sad, Faculty of Philosophy. DOI: 10.5937/cm15-27578. See in English: https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2466-541X/2021/2466-541X2148037T.pdf.

[114] See in Serbian: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/rem-zabranio-emisiju-televizije-hepi-goli-zivot-na-nedelju-dana/.

Most *Telemaster* reports concerned the Economy and agriculture (18%), mostly due to the farmers' protests, and the situation in Kosovo (15%), the issue covered in as many as seven leading reports (on 22 and 24 August) due to the Belgrade-Pristina disagreements over the license plate issue. However, most of the news subjects (35%) and objects (21%) in Telemaster fall within the variable of foreign and regional subjects, which is largely the consequence of a great number of appearances of these actors in reports on the war in Ukraine and the situation in Kosovo.

The gender gap was also great – there were more than three times as many male news subjects as female ones, which is the same result as the one of monitoring TV Happy published in 2020 (Valić Nedeljković and Isakov, 2020). This shows that TV Happy still tends to provide much more room to men than women as news subjects in its prime-time news; the latter appeared as subjects in only 17% of the cases and their share was smaller than even that of mixed subjects (22%).

A negligible few reports in the monitoring period brought news about local communities; the vast majority of reports (165) concentrated on Serbia as a whole. The number of times *Telemaster* reported on events in Belgrade and Novi Sad (11) and Kosovo (23) was much smaller, but nevertheless higher, than its coverage of other towns. This finding indicates the centralization of the sources of information and essentially the low journalistic potential of the station's reporters from the field i.e. local correspondents.

The monitoring also revealed lack of adequate reporting on vulnerable social groups, because not one of them – including, inter alia, children, youth, LGBT population and persons with disabilities – appeared as news subjects more than once and they very rarely appeared as objects (in 3% cases or less). For instance, Telemaster's report on youth day (12 August) featured Prime Minister Ana Brnabić and the then Novi Sad Mayor Miloš Vučević, but no representatives of youth in Serbia.

Although current affairs prompted most (85%) of *Telemaster* reports, specific issues were either not covered at all or were covered extremely rarely, which is not in accordance with the Serbian Press Code of Conduct, specifically its section on independence from pressures (Press Council, 2015). For instance, Telemaster's viewers did not have the opportunity to hear anything about the developments concerning the forming of the new Serbian Government, or all the circumstances surrounding the Euro Pride events, which was held in Serbia in 2022 and which had prompted mass protests in Belgrade. The absence of these topics from TV Happy's reports is also not in compliance with the 2014 Law on Public Information and Media, under which "everyone is entitled to true, complete and timely information about issues of public importance".

TV Pink

TV Pink is a commercial media outlet with national coverage, which went on the air in 1994. It was founded by its owner Željko Mitrović, who was close to the government of Slobodan Milošević and

Mirjana Marić at the time and is now close to Aleksandar Vučić and the Serbian Progressive Party.

This commercial TV station of Pink Media Group Ltd, owned 100% by its legal representative Željko Mitrović, was again awarded a national frequency in July 2022,[115] despite the REM's numerous criticisms of the contents it has been broadcasting because of their non-compliance with the study describing the proposed service based on which it had initially been granted a national license; public complaints about unethical contents broadcast at times when they could be viewed by children; complaints by other applicants that this media service provider (MSP) was privileged; and criticisms by media researchers. It also needs to be noted that the state approved Mitrović's companies tax deferral for the umpteenth time, the last time round for their 35.6 million RSD tax debt, as evidenced by Business Registers Agency data and Tax Administration minutes, said the Center for Investigative Reporting of Serbia (CINS) on 19 May 2021.[116]

The analysis of the 341 reports broadcast within TV Pink's *National News* (*Nacionalni dnevnik*) showed that most of the reports had been initiated by current events (72%), that an average of 24 news were aired during this one-hour prime-time newscast, and that most of them concerned Crime (13%), Serbia's relations with the world, international and regional news, and Kosovo (11% each) and Economy and agriculture (10%).

Most of the stories in the analyzed National News reports concerned all citizens of Serbia regardless of their place of residence (123 reports); towns in Kosovo and Kosovo in general were the source of stories and topics of 30 reports. Sources of news also included large cities across Serbia, as well as foreign states – Ukraine (19), Russia (11), U.S. (10), Montenegro (10), and Croatia (9).

The *National News* gave the greatest room to foreign and international news subjects (24%), the citizens (17%), usually in the form of vox pops, and experts (14%). Experts and analysts interpreting specific events and opinions of political actors were provided with a major role in the reports broadcast in this prime-time newscast, and in the creation of the overall tone of the reports – be it positive or negative towards the object of the opinion.

Men appeared in the capacity of news subject in 71% of the cases, while women appeared only in 21% of the cases in that capacity.

The objects of TV Pink's prime-time news included foreign and international actors (24%), citizens (13%), convicts and indictees (11%), as well as representatives of the executive government (6%) and the Serbian President (5%), rendering this show extremely political. Convicts and indictees, together with crime reports, contributed to the sensationalism of this prime-time news program.

[115] Together with three other commercial MSPs: Happy, Prva and B92. Source: Serbian Business Registers Agency.

[116] See: https://www.serbianmonitor.com/en/the-state-approves-of-tv-pink-deferring-payment-of-its-1-52-billion-dinar-debt/.

The neutrality of the authors of the *National News* reports was reflected in their passivity in transmitting news agency items, press releases or other information (74%).

The journalists' positive views were registered in reports commending specific projects of the governing parties and in reports on various pseudo-events (16%).

The journalists' negative views registered (in 11% of the reports) during the monitoring period were directed notably against the following groups: Kosovo news subjects, in particular Albin Kurti; the neighboring states, especially Croatia; opposition politicians and journalists.

Three dominant discourse strategies were registered in reports on Belgrade-Pristina relations in the monitoring period: 1) Pristina is provoking conflict, whereas Belgrade is preserving peace; 2) the West supports Pristina; and, 3) Serbs in Kosovo are at risk from the Pristina regime.

The analysis of the *National News* reports on Croatia shows that they are negatively in tone, and consistently follow the discourse that Croatia is hostile towards Serbia, especially President Aleksandar Vučić.

The analysis of Pink's prime-time news reveals that, in addition to positive reports on the Serbian authorities, the reports negatively portraying others also actually imply a positive attitude towards the authorities.

TV Prva

Fox TV was awarded a broadcasting license in Serbia in 2006, as part of the media conglomerate News Corporation owned by Rupert Murdoch. In 2010, it was sold to the Greek Antenna Group together with B92[117] and changed its name to TV Prva. Antenna Group withdrew from the Serbian and Montenegrin markets in 2018. It sold its TV and radio channels and portals to Srđan Milovanović, the owner of the company Kopernikus Corporation for €180 million. The move met with some public criticism in Serbia.[118]

TV Prva's license was renewed in 2022 although, according to the REM's 2019 report, it had not fulfilled its obligations under the Rulebook on Minimal Requirements for the Provision of Media Services and Competitive Licensing Criteria,[119] because, as NUNS reported, it lacked culture and arts programs and programs for children and minors. TV Prva again failed to its commitments in 2020, when it was found to be lacking science and education programs as well.

NUNS reported that the REM's records showed that TV Prva violated the Advertising Law 4,371 times in 2019, and that the number of its violations in 2020 fell substantially, to 1,916. In 2020, the

[117] See in Serbian: https://nuns.rs/prva-srpska-televizija-rejting-na-prvom-mestu/.

[118] See in Serbian: https://mediji.gradjanske.org/2018/12/05/kopernikanski-obrt-drzava-se-preko-prve-i-o2-vraca-u-vlasnistvo-medija.

[119] See in Serbian: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/drugidrzavniorganiorganizacije/pravilnik/2016/46/4/reg.

REM Council issued a warning to TV Prva – for revealing the identity of a minor in its morning show *Morning* (*Jutro*) on 22 November 2022, in violation of the Law on Electronic Media and the Rulebook on the Protection of the Rights of Minors in the Provision of Media Services; it also imposed a temporary ban on the publication of program content against TV Prva for commenting the warning in the same show on 10 March 2020, rather than merely notifying the public that the REM had issued it a warning, whilst indirectly disclosing the minor's identity again.

The analysis of TV Prva's 30-minute prime-time *News*, which lacks clearly distinct gaps or teasers, leads to the conclusion that this station's prime-time news program is characterized by reports lacking visible journalistic engagement; coverage of events mostly boils down to the transmission of statements and announcements by government officials or international actors. Journalistic engagement and media initiative (9%) are visible only in so-called "human interest stories" that have no particular informative value and serve merely to entertain or encourage empathy among the viewers. There were hardly any reports in which the journalists provided analytical clarification of the topical social phenomena of public interest.

At the same time, this station's newscast comprised a number of reports (8%) that can be qualified as promotions of events, groups or individuals and pseudo-events, e.g. the reports on the opening of Lidl's logistics center featuring the company and government representatives, or on the Plum Fair, which began with the statement that the Serbian President opened it, rather than that it took place. Such examples are particularly visible in reports on the activities of the governing structures, especially of Serbian President Aleksandar Vučić; the reports often focused on him first and then on the topic or event at issue. He was also the only actor who, on average, appeared in each analyzed newscast once as a news subject (12 times) and at least once as the object (18 times). Vučić was also the only individual whose social media posts, that can be considered pseudo-events, were broadcast in TV Prva's prime-time news. For instance, it carried Vučić's Instagram post about his meeting with his investment advisor; the post did not reveal any specific plans or ideas the public should perhaps be informed about, but it did include the usual platitudes that "the state will do its utmost to bring investors to towns that have not seen any major investments yet". It may be concluded such coverage is not in accordance with professional reporting on pseudo-events. To recall, the sole goal of a pseudo-event is the self-promotion of the main actor in the media, not the public interest of events, phenomena or individuals the audience is being informed about. If pseudo-events cross the news threshold, the journalists covering them should approach them critically and report on the issues in an analytical manner rather than act as mediators between the political elites creating them and the audience. The journalist's task in this case was to assess what was relevant to the public and clarify the reality it was living in, rather than transmit what the political elites want the

public to see and hear passively, a practice TV Prva resorted to during the analyzed period.

There was no balance in providing all the relevant political actors with room and airtime, given that the representatives of opposition parties in Serbia appeared in only two of the 215 analyzed reports.

This outlet's lack of professionalism was also visible in its negative and one-sided views on specific issues. Namely, the journalists' negative views (6%) were registered on a number of occasions in reports on Belgrade-Pristina talks (the Kosovo issue was the most frequent topic of this show in the analyzed corpus – 22%), and, as a rule, they were directed against Kosovo Prime Minister Albin Kurti. Some journalists reported cynically on Kurti's activities and statements – e.g. "he has no problem talking Serbian when matters not in the interest of Serbs in Kosovo are at issue" (reporters' statement in the 1 September report) or "if there ever was the right time for Albin Kurti's campaign, it's now" (14 August report). The selection of interlocutors on this topic was seemingly guided by their political beliefs. As a rule, their views coincided with TV Prva's editorial policy, including in reports on the Belgrade-Pristina talks. At the same time, the journalists' positive views (6%) were registered only in reports on economic issues, such as new investments (20%, the second most popular topic). In such situations, the journalists'' partiality was reflected also in their speech. The reporter, for instance, commended the Open Balkan initiative: "There's more and more evidence that the Open Balkan Initiative is bringing the region multiple benefits". The journalist covering the construction of a new gold bar plant in Bor (by company Zijin) said it would satisfy the "highest environmental standards", interviewed only the company representatives, whilst disregarding any different viewpoints or public criticisms frequently levelled against Zijin.

It also needs to be clarified here that most of the reports broadcast within the *News* are neutral when it comes to the journalists' views, not because the issues are covered impartially and professionally, but because the newscasts mostly comprise brief news and reports on daily political events boiling down to the transmission of the statements of the protagonists. Therefore, the outlet's partiality is more reflected in the selection of topics, actors and the angle of coverage.

Finally, it needs to be noted that the analysis revealed decentralization of the program in TV Prva's News, as far as reporting from cities and municipalities other than Belgrade are at issue – at least one such report was identified in nearly each newscast. At the same time, the analysis did not show that any news from the local communities opened issues important for their residents; the reports mostly covered either pseudo-events on the officials' activities or various cultural and commercial events.

General Conclusions about All Commercial TV Stations

Commercial TV media service providers, B92, Happy, Pink and Prva, were again awarded national licenses in

2022. The REM explained that they would "justify the existence of multiple benefits for viewers in the entire territory of the Republic to a greater extent than the other applicants, primarily by their objective and prompt approach to transmission of information, their own production of program contents as proof of their overall production capacity and diversity of offered program genres in a manner satisfying the needs of the broadest audience and strengthening media pluralism". The REM also said it had taken into account their successful analogue-digital switchover and that they proved they were economically sustainable.[120] The REM's decision was criticized by the civil sector and community of professional journalists.[121] [122] [123] [124]

The monitoring also revealed that these four commercial media service providers had substantially violated Article 47 of the 2014 Law on Electronic Media, because they failed to report on events, phenomena and individuals of public interest the citizens have the right to know in a fully objective and balanced manner.

The four stations' lack of professionalism was reflected in their favoring of one political option, the governing parties and the President over all other political actors, be they in power or in the opposition. Their audiences therefore received an extremely one-sided perspective of everyday life in Serbia during the monitoring period, August 2022.

The four stations lacked media initiative, analyticity and a critical approach to reporting. They based their coverage on the officials' statements, without any additional journalistic engagement.

Women as the subjects of information were totally underrepresented, a general trend in Serbia's media sphere that has not by passed these four commercial stations either.

Marginalized groups, above all participants in the Euro Pride march, which was in the focus of public discourse during the monitoring period, had no opportunity to voice their views on the conflict situation caused by the ban of the Pride Parade; nor did this European event (Euro Pride) cross the news threshold of the national commercial broadcasters. Traditionalism and conservatism were the main tones in the selection of newsworthy events by these TV stations.

The idea that appeared in the early 1990s - that the market in which commercial outlets would market their

[120] See: https://rs.n1info.com/english/news/rem-publishes-detailed-explanation-for-tv-license-decision/. The REM decision is available in Serbian at: http://rem.rs/sr-lat/arhiva/vesti/2022/08/rem-odluka-o-izdavanju-dozvola#gsc.tab=0.

[121] See in Serbian: https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/rem-u-izvestaju-izdvojio-pinkove-izborne-emisije-kao-dobar-primer/.

[122] See in Serbian: https://n1info.rs/vesti/krsili-zakon-a-rem-im-produzio-dozvole-sta-ocekivati-za-petu-frekvenciju/.

[123] See in Serbian: https://www.danas.rs/vesti/drustvo/ts-odluka-rem-sporna-zbog-neprimenjivanja-kriterijuma-o-postovanju-etickih-medijskih-standarda/.

[124] See https://www.slavkocuruvijafondacija.rs/en/summary-of-the-lawsuite-against-the-decision-of-the-regulatory-body-of-electronic-media-rem/.

"products" would result in their broadcasts of quality content and encourage innovativeness and independence from the political elites - did not materialize in Serbia. Now, 30 years later, Serbia's media landscape is characterized by journalistic passivity, editorial dependence on decision makers and political elites, excessive politicization of news programs, lack of a critical and analytical approach to reporting, as well as of creativity and innovativeness in producing prime-time news programs. In sum, all the national commercial TV outlets rarely report on topics on their own initiative.

What all four TV stations have in common is their incessant violation of the Advertising Law. They apparently hold that advertisements are more important than contents. Furthermore, there is a lack of genuine sanctions for irresponsible conduct. Even when they are penalized, the stations often go on committing the same violations. This indicates that the broadcasters do not think that their punishment is justified or that their actions were in breach of media laws or the press codes of conduct.

CABLE TV STATIONS

N1

TV N1 does not have national coverage and is accessible only to subscribers of specific cable operators. Of the two leading cable operators – Telekom Serbia and SBB, only SBB offers TV N1. The two operators have been in conflict since 2018 and SBB said it would sue Telekom. As it told Radio Free Europe, government officials can also "dictate which TV stations are available via Telekom, which controls distribution in most of Serbia. Therefore, they influence what an average Serbian household watches" (Glavonjić, 2022).[125] N1's application for a national license in 2022 was rejected. After the REM published its decision awarding licenses to the incumbent TV stations (Pink, Happy, B92 and Prva), N1 and Nova S sued the REM "for violating the rules of procedure, and errors of fact and law" (Danas, 2022). At the time this report was finalized, the REM said it would publicly interview representatives of stations (BK TV, Kopernikus, Nova S, and Kurir TV) that applied for the fifth national license.

TV N1 has been broadcasting its programs in Serbia since October 2014. It is owned by Adria News Sarl, which operates as part of the Luxembourg-based company United Media (N1 info). The launch of this station was made possible after the adoption of a new set of media laws in 2014, which allow distributers of media contents to produce them as well. (Media Ownership Monitor, 2017). Research by the Media Observatory for South East Europe showed that the media law reform had been preceded by lobbying in the European Commission to enable the launch of TV N1 in Serbia (Barlovac, 2014). The fact that, until 2019, United Group had been owned by the KKR investment fund,

[125] See in Serbian: https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-telekomunikacije-sbb-telekom/32115411.html.

the Managing Board of which was chaired by former CIA Director David Petraeus (KKR/Team), prompted frequent propaganda statements by Serbian officials and tabloid reports labelling N1 as a "CIA TV station" (Štetin Lakić, 2017), (Informer, 2018), (Srbija danas, 2018). N1 is published by ADRIA NEWS Société à responsabilité limitée, Luxembourg.[126]

TV N1 is considered an outlet that critically analyzes the authorities' decisions and actions. The analysis of the tone of reporting in the news programs of TV stations with nationwide coverage, the public service media and N1 conducted by BIRODI in 2020 and 2021 showed that N1 was the only station in which the actors were neutrally portrayed more than 50% of the time (more precisely 56.4% of the time) (BIRODI, 2022).

The representatives of the ruling Serbian Progressive Party have often voiced negative views about N1, and refused to appear on it (025.rs, 2022),[127] whilst recommending to all party members not to communicate with Nova S and N1 (Nova S, 2022).[128] Given the circumstances, the Research Team thought it important to examine whether the government's attitude towards this station affected its news program production.

The analysis of N1's prime-time evening News showed that most media units of the station's news program were characterized by balanced and impartial journalism (88%) and analysis of issues that are both of public interest and (to a somewhat lesser extent) of interest to the residents of various cities and municipalities in Serbia. Journalists reporting on economic issues focused primarily on the interests of the citizens; they did not use prestigious vocabulary in their analyses or report on economic processes without associating them with the everyday lives of the citizens and smaller companies, which can be considered a good media practice.

The media reports on talks between Belgrade and Pristina, and, in general, on Kosovo issues (14%) included stories from the everyday lives of people in Kosovo and the problems they faced, which is a good media practice, often neglected due to the plethora of daily events and information arriving from senior state and international officials.

The station avoided the absolute politicization of its news program by devoting a substantial amount of airtime to the citizens (15%), experts (7%) and civic associations (7%) as news subjects. However, the absence of the representatives of most vulnerable groups in their capacity of both news subjects and objects (none of them featured at all, with the exception of the LGBT population), and the gender gap in the category of news subjects (the ratio of male and female news subjects stood at 63% v. 25%, which is substantially better than that of all other monitored outlets), nevertheless lead to the conclusion that not enough effort has been made to ensure the inclusiveness and

[126] See in Serbian: https://n1info.rs/kontakt/.

[127] See in Serbian: https://www.025.rs/vucic-ne-pada-mi-napamet-da-idem-na-n1/.

[128] See in Serbian: https://nova.rs/vesti/politika/djukanovic-sns-stranacka-strategija-je-da-se-ne-ide-na-pojedine-medije/.

equality of all social groups in the newscasts.

The identified partiality in the reports (in 11% media units), i.e. the journalists' expression of their views, was never to the benefit of a particular political option; it was always visible in direct criticisms of actions and decisions of individuals holding the highest public offices and representatives of pro-government media outlets (sometimes by using unprofessional media practices such as labeling and *ad hominem* arguments). Given the governing echelons' openly negative attitude towards N1, it occasionally denied in its news reports the accusations levelled against the station. The journalists' occasional biased reporting led to the conclusion that elements of N1's conflict with the authorities were visible in some of its news reports.

Nova S

The Newsmax Adria program is a partnership of Luxembourg-based United Media, a European media company that owns over 45 TV channels (including N1 and Nova S broadcasting in Serbia) and the US-based Newsmax Media. Newsmax TV is considered a conservative, proright-wing company; its owner Christopher Ruddy is a close friend of former U.S. President Donald Trump (Hawkins, 2017). Nova S started broadcasting its programs on cable in 2019.

The format and concept of Nova S' prime-time news *Review of the Day* (*Pregled dana*) differs from the news programs of the public service media and other commercial TV stations. It is the only station whose prime-time news open with the journalist's comments of the current developments and comprise a small number of media units (usually between two and five). The small number of media units facilitates more complex coverage of the topics, while the journalists' approach to coverage is characterized by a high degree of professionalism – thematic diversity (21 topics covered in 62 media units); consulting of the relevant news subjects; no major deviations in the presence of the same variable on the subject-object positions. The share of media units initiated by the outlet accounted for nearly a quarter (23%) of the news program, whereas, in light of the format, a substantial share of the reports on current affairs had the attributes of media initiative. The practice of journalists commenting and voicing their views in the reports is the feature of this outlet's approach to the coverage of the topics, by which Nova S' prime-time news can be considered similar to specific news programs of commercial TV stations. Based on the substance of the comments, they can be characterized as direct condemnation of topical socio-political phenomena and individuals holding the highest government offices. Given the almost non-existent approbatory partiality to political leaders (identified in one media unit), it was impossible to conclude that the reporting of the prime-time news journalists was in favor of a specific political option; rather, the negative partiality (identified in 37% media units) can be interpreted as their attempt to report in public interest. Recourse to engaged journalism of this

kind can have multiple consequences, which can best be identified by polling the viewers. The first consequence, which can also result in precluding the achievement of public interest, is that such a news program format is acceptable to an audience whose political views a priori coincide with those of the editors. In that case, the ironic comments, cynicism, jargon and direct condemnation can be humorous and interpreted as a value added of a well-prepared report. In contrast, if the audience of Nova S' prime-time news is politically and ideologically opposed to its editorial policy, it is more likely to perceive such a practice as the outlet's lack of professionalism offsetting a professionally prepared report. Achievement of public interest must entail the attempt to reach the public at large, which will form its own opinions based on the broadcast information, ones that will not be guided by the journalists' views, and which will not result in the deeper polarization of society.

Conclusions about All Cable TV Stations

The prime-time news broadcast by N1 and Nova S, two selected cable TV stations with extremely well-developed news programs, differ from those of all other TV stations NSSJ monitored in 2022 both in terms of topic, motive for reporting, format, form, and, in particular, tone, i.e. the attitude towards the news subjects and objects.

Extremely critical and analytical journalism, coupled with predominant media initiative focusing on the phenomena, events and individuals in the governing elite's milieu, primarily the wrongdoings in the highest government echelons and dysfunctionality of the three branches of government (the legislature, the executive and the judiciary) are the specificities of the monitored news programs of N1 and Nova S.

The language of the media units is sharp, often sarcastic and cynical with jargon undertones, always on the verge of good taste (Nova S' prime-time news). At the same time, both cable media service providers (MSPs) always check the facts a number of times before reporting them and their media initiative often takes the form of investigative reporting.

All other monitored broadcasters began their news programs, such as the evening news, with so-called bumpers (i.e. headlines or front-page news). They essentially aired a potpourri of select news flashes – highlights of the important news to be covered in the newscast (which is why this potpourri is never neutral, albeit it gives the illusion of merely indicating the most topical events). In contrast to this customary practice, Nova S reintroduced a genre almost forgotten in television - "the editorial"[129] - at the beginning of its prime-time news. This extremely authorially-specific intro has been well received by the public. The anchor, Jelena Obućina, soon published a collection of her introductory

[129] To recall, this journalistic genre can customarily be found in news magazines such as Vreme, NIN, Nedeljnik and Newsweek, et al, but not in radio and TV news programs.

comments, which was reissued in a short period.

Even attentive viewers comparing e.g. N1's and RTS' prime-time news on a daily basis would gain the impression that they were reporting on a day in two totally different states. In one state (in RTS' news), the successes of the governing officials are visible in all walks of life, social, political, economic, culture and sports alike, save for the minor obstructions for which "culprits and solutions" are found very soon, with the Serbian President's wholehearted aid and support. The other state (in N1's and Nova S' news), is riddled with corruption, all-round looting, negligence, disrespect of human rights, nepotism and misogyny, its institutions do not work and there is no rule of law, while justice is a non-existing category for those not toeing the government line. The line of contention is even bolder if the news programs of commercial and cable TV stations are compared. Weather forecasts are practically the only content these two groups of media service providers have in common.

Chapter II: Editorial strategies of the analyzed broadcasters and media habits, trust in TV station and assessments of their fulfillment of public interest

After analyzing the content of the discourse strategies and editorial policies of national commercial TV broadcasters, two public service media and two cable TV stations in order to gain complete insight in how the system of television provision of information to the public functioned, the Research Team conducted in-depth interviews with the journalists or editors of the monitored outlets.

We were interested in the procedures they applied when deciding which events were newsworthy, specifically, which features these events needed to have to cross the news threshold and be turned into media content, as well as in the information selection patterns in the context of editorial policies and the broadcasters' ideological orientation.

Finally, we conducted an online survey of the focused sample to gauge the audience's views on all of that.

IN-DEPTH INTERVIEWS

The sample of the research comprised five in-depth interviews with the journalists or editors of the news programs of the analyzed broadcasters – Radio Television Vojvodina (journalist); TV Prva (host of a magazine-type show); B92 (news program editor); N1 (Executive Producer) and Newsmax Adria (News Director). The Research Team's requests to interview the editors and journalists of RTS, Happy and Pink went unheeded. It needs to be noted here that all the interviewees work in the newsrooms of the analyzed broadcasters, with the exception of the interviewee employed by TV Prva, who hosts a magazine-type show that includes a news section. The reason for choosing an interlocutor not working only on the news lay in the fact that the newsrooms of TV Prva and B92 belong to the same media company and that their news program procedures are very similar, and even identical at times. At the same time, the Research Team ascertained during the interviews that journalists of one of these stations sometimes covered events for both stations. This is why it decided to interview authors of other TV Prva programs rather than someone on its news team, in order to compare the procedures in news programs and those that do not focus exclusively on the news, but cover daily political issues as well.

The interviewees were asked ten questions. All the interviews were conducted orally and online – via video applications or mobile phones.

News Selection

The first part of the interviews concerned the news selection procedures – how the newsrooms decided which events they would cover that day, whether the journalists had the opportunity to suggest the topics themselves and

whether editorial staff held meetings at which it assigned the tasks. Nearly all the analyzed media outlets reached their decisions at editorial meetings, which are held one or usually several times a day, as well as every week. All the interviewees said that the journalists had the opportunity to themselves suggest the topics and events they wanted to cover, as well as which interlocutors they should contact. All the interviewees claimed that ultimate decisions on which events would be covered, which journalists would report on which issues and who the potential interlocutors would be were taken at editorial meetings.

Priority Figures

The interviewees gave different replies to the question whether there were priority figures when it came to deciding on the issues and events to be covered, the genre and length of the reports and their lineup. N1 and Newsmax Adria's editors said that their journalists often went to events because of the figures they would find there, but only if they wanted to ask them a question about a topic they were covering that was unrelated to the event; they said that their reporters never went to cover an event just because a specific figure would appear at it and give a speech. Both interviewees said that their reporters had to attend the events because they were unable to receive replies to their questions from institutions in any other way. They also said that no figures were being given priority when deciding on the lineup of the reports. On the other hand, interviewees working on B92 and RTV said that there were priority figures in their news programs – public officials.

> "We cover everything the President, the ministers, people holding important offices, both at the state level and at the local level – primarily the City of Novi Sad – do. They have priority. We cover the events they participate in, they are maybe given more airtime, maybe not. I think it depends also on the topic of the event. If there are no newsbreaks, the lineup is set by the importance of the priority figures and the topics." (RTV journalist)

> "The lineup depends on the office the figure holds. The President will, of course, be given priority over someone who is not President, a minister over someone who is not minister. That's the way it's always been done, it's totally natural and normal, not only in our outlets, but in world media as well." (B92 Editor)

Focus of the Newscasts

The interviewees were also asked how the focus of the entire news program was determined – whether the editors tried to ensure that the entire newscast was generally optimistically or pessimistically in tone or whether this was an issue the editors and journalists did not influence, leaving the determination of the focus to the course of the events during the day. B92's news staff try to leave a generally positive impression "because there's too much negativity as it is".

> "Of course, there's no bright side when you're reporting on an explosion in Istanbul or similar events. But I prefer promoting good news stories and a positive tone rather than a negative one." (B92 Editor)

RTV's editorial policy is to try not to set a positive or negative tone of the entire newscast; the general impression emanates from the daily events themselves, claims a journalist working at this station. The N1 editor claims that, according to the editorial policy of this outlet, editors and journalists do not try to distort reality but show it like it is, "and it's negative very often," he says. They nevertheless try to at least end the news with a report emanating optimism or featuring something interesting so that not everything is "black". Our interviewee working in Newsmax Adria said that the team producing Nova S' prime-time news tried to maintain control over the content that was broadcast, but encouraged journalists and editors to themselves initiate issues they considered to be in public interest, rather than carry news on events that were held.

Status of the Journalists – Correspondents and Sectoral Journalists

Nearly all of the interviewees said that their stations had correspondents in around 10-15 towns in Serbia or, in case of RTV, Vojvodina. The N1 interviewee said the station had correspondent offices in Novi Sad, Kraljevo, Niš and Pristina, and engaged stringers in several other towns if necessary. B92 and TV Prva interviewees said their stations mostly engaged as correspondents journalists working in the local media in the Kopernikus system.

As far as journalists covering specific sectors are concerned, all of the interviewees said their newsrooms did not have the capacity to distribute the work exclusively by sector and that the workload was generally assigned to the journalists based on their interests and affinities, but that "everyone does everything" very often.

ONLINE SURVEY

As noted in the section Corpus, 132 respondents took part in the online survey; 51.85% of them were women and 48.5% men, which generally corresponds to the gender breakdown of Serbia's population in the Statistical Overview. Since this was a focused sample, most of the respondents had higher or high education, a factor that needs to be taken into account when interpreting the answers to specific questions. The survey was distributed personally and by a public post on NSSJ's social media. When distributed personally, a snowball method was applied when each participant was asked to share the questionnaire further with their acquaintances in order to reach a wide variety of respondents. Respondents were located across Serbia.

Another fact that needs to be taken into account when interpreting the respondents' answers is that they were not provided with the option "None" in answers to questions on which media they trusted and which of them fulfilled their

role (they were provided with the options: mostly or fully trust); therefore, they essentially specified which stations they trusted more and which fulfilled their role more than others. The Research Team decided not to offer the option "None", "Other, specify" or "I don't know" or "Undecided" to preclude the respondents from marking those answers the most, since that would defeat the purpose of the survey. The Research Team was guided by the assumption that the viewers always trusted one outlet more than others or believed that one of them fulfilled its role to a greater extent than others. Therefore, it decided to phrase the answers to these questions as described above to avoid socially desirable i.e. conformist replies, wherefore the results need to be interpreted in that light.

Social desirability bias is a limitation of any survey based on a questionnaire, and it is in that light that the responses to the following questions need to be viewed: "Do you believe the TV stations will report on all important issues accurately and impartially?" and "Please mark the topics that interest you the most."

The value of this survey is that it recognizes the media habits of junior college and university graduates and their views on the role of the media and their relationship in the context of trust in the TV stations in Serbia. Additional, more detailed results will be provided by further surveys covering equal numbers of interviewees with higher and primary and/or secondary education and other cable TV stations broadcasting news that were not included in this research.

Although the respondents consider themselves well-informed, most of them watch the news and morning shows on TV once a month or less. This result should not only be interpreted as the respondents' tendency to overestimate how well they are informed, but as indication that TV is (no longer) their source of information on daily socio-political events to the extent it used to be in the past and that they obtain such information from other media, including the Internet, as well. The younger generation "moved" to the Internet a long time ago. That is where it looks for the information that interests it and it does not want the selected offers of the media companies. Both of these strategies suffer from their own deficiencies. Individuals relying exclusively on things that interest them remain isolated from the entire multi-dimensionality of life, while those relying only on news selected by the media are living "second-hand lives". Therefore, being well and comprehensively informed is a very demanding task, which is easier to achieve by individuals who are media and digitally literate and can follow various sources of information.

Most of the respondents in this survey said they watched N1's news and morning programs every day or a several times a week. It needs to be borne in mind that N1 is a cable channel available only to the subscribers of several cable operators. However, at the time the survey was conducted, all subscribers of SBB or other cable operators offering N1 and Nova S had the opportunity to watch other stations listed in the multiple-choice answers. In this sense, the fact that N1 and Nova S are the channels singled out by

most viewers that have the opportunity to watch all the listed channels is an important one.

N1 and Nova S were also the TV stations most respondents marked in response to the question about which media they mostly trusted, which logically correlates with their responses to the question about which TV stations they watched. In addition to these two commercial stations, RTS and RTV also featured frequently in the respondents' replies to the question which stations they trusted (albeit not as frequently as N1 and Nova S), indicating that the respondents tend to trust the public service media more than commercial TV stations with national coverage.

Pink and Happy were the two outlets the respondents did not trust at all or mostly distrusted, but the respondents generally said that they did not trust, at all or mostly, that TV stations would report on all important issues accurately and impartially. In that sense, their answers that they trust specific stations should be interpreted as meaning that they trust these outlets slightly more than others, but not fully.

Objectivity, impartiality, veracity and independence are the factors contributing to the respondents' trust of a TV station. In their replies to open-ended questions, the respondents highlighted impartiality in reporting reflected in the fact that the journalists showed both sides of the story, wherefore partiality is, indeed, the main characteristic leading the respondents to distrust a specific outlet.

In their responses to the question on the role of media, most respondents recognized provision of information; a number of them also listed entertainment, while slightly fewer of them specified their educational role. In response to the question which outlets fulfilled this role, the respondents listed N1, Nova S and RTS. It needs to be borne in mind that the option "none" was not provided, wherefore the results should be interpreted as meaning that they think that these stations fulfill their role to a greater extent than others.

In response to questions on whether public service media fulfilled their roles better or worse than commercial TV stations, the respondents generally replied that they fulfilled it better than commercial stations with national coverage, but not as well as cable TV stations. These responses are meaningfully related to the respondents' replies to questions about which stations they watched and trusted. The respondents' perceptions of the role of the media can also be ascertained by analyzing the respondents' answers to the question to mark all the attributes a professional journalist should have, which the respondents answered by listing professional standards.

The topics the respondents said they were interested in included science and education, domestic and foreign policies, and social issues – all topics of public interest the media should be covering. This result was partly expected given that the survey sample targeted the population with secondary, higher and high education, many of whom have

Master degrees. This does not mean that e.g. social issues do not interest the less educated population. On the contrary. However, coronavirus, inter- and intra-party relations and Kosovo were the topics the respondents said they were the least interested in. On the other hand, the analysis of news reports within this research showed that Kosovo was an issue the monitored TV stations extensively reported on. At the same time, these are, indeed, topics of public interest, which are extremely important, wherefore the results give rise to the need to further investigate the reasons why well-educated younger people are not interested in them. At the same time, social issues, as well as science and education, are at the bottom of the list of issues the media devoted attention to in the monitoring period, while the audience qualified them as important. These results indicate that the respondents expect of the media to cover issues that are visibly lacking but are in public interest. The total absence of or insufficient coverage of topics the citizens are the most interested in and substantial coverage of issues that least interest them are also a factor determining their trust in the media. Because, the respondents cannot trust a TV station very much if they are aware what the role of the media is and which issues they want to, but do not, see and hear about.

General Conclusion with a better practice model

Comparative Review of 2022 Monitoring Results

There was a *pronounced* division between public service media, commercial media with nationwide coverage and cable TV stations in Serbia in August 2022. The monitored outlets' practices differed widely, from their selection of news crossing the news threshold, genres, creativity in presenting the facts, professionalism in terms of form and content, (in)dependence of their editorial policies, their sources of information and the individuals they quoted directly, to the tone of the individual reports and the entire prime-time news or morning programs.

With the exception of Nova S' and, to an extent, N1's prime-time news, what most of them shared was lack of media initiative, as well as the consistent underrepresentation of women as subjects of information and directly quoted individuals. The gender disparity trend has been deteriorating in all respects. The share of women in news programs has been steadily declining. The results would be even worse if women did not hold senior public offices. It should be borne in mind that the media presence of women is essentially enabled by the public offices they hold. In addition, the journalists' attitude towards content was predominantly neutral in the case of all the monitored outlets. Some were neutral because they merely directly quoted the

news subjects and thus "did not take sides", albeit only formally, because the very selection of the news subjects amounts to taking sides. Others maintained a critical distance by reporting the facts but without analyzing them or drawing conclusions on them, thus acquiring the status of neutrality. As opposed to others, the journalists making Nova S' prime-time news maintained a critical distance but, at the same time, held a clear position on the events, phenomena or subjects of social practice, which can be considered a professional view.

Public service media, as well as cable stations N1 and Nova S, demonstrated professionalism and creativity, particularly in the field of television form.

As per content, all monitored prime-time evening news and morning shows were overly politicized. RTS and RTV evening news, as well as TV Prva's morning show, were an exception to an extent, since they substantially covered culture and "life" as such. At the same time, the public service media were increasingly acting as government services and less and less rarely pursuing public interest laid down in the 2014 Law on Public Service Media.

Representatives of the governing elite accounted for most of the news subjects in all the monitored programs of all TV stations, including the public service media. Furthermore, the President appeared the most often in the programs of the commercial TV stations, sometimes even several times in the same edition of the evening news (Pink, B92, Happy). Commercial TV stations practically specialized in promoting the President and his domestic and foreign policies in their news and morning programs.

Polarization in the context of the news subjects was visible. Public service media and commercial media service providers insisted on news subjects from government ranks, while cable TV stations insisted on those from the opposition, experts and members of the public. Both camps were consistent in their orientation.

In a nutshell, the monitoring of morning shows and prime-time news programs of public service media, commercial TV stations with nationwide coverage and cable channels N1 and Nova S, which have rich news programs, revealed that they essentially had different perceptions of everyday life in Serbia and that their editors had very different ideas of *what public interest* worthy of media attention was.

Comparative Review of the 2019[130] and 2022 Monitoring Results

The general conclusion drawn from analyzing the results of the August 2022 monitoring of morning shows and prime-time news of commercial TV stations with nationwide coverage, the two public

[130] See in Serbian: https://novinarska-skola.org.rs/publication/analiza-sadrzaja-odabranih-informativnih-emisija-javnih-servisa-u-srbiji/ and https://novinarska-skola.org.rs/publication/monitoring-informativnih-emisija-komercijalnih-televizija-sa-nacionalnom-frekvencijom/.

service media and the two cable TV stations and the online public opinion survey is identical to the one drawn after the 2019 research applying the same methodology and covering the same broadcasters, with the exception of N1 and Nova S and their morning shows and news programs – "that the audience watching the prime-time news programs of these broadcasters can gain the impression that 'Serbia doesn't live here'. More precisely, that these shows do not reflect the reality in Serbia at the end of the second decade of the 21st century." The conclusion of this year's monitoring is the same: viewers watching all TV prime-time news and morning shows see two totally different Serbias in which they are equally "not living".

At the same time, both monitoring exercises showed that the contents of the news programs were mostly professionally prepared, albeit not necessarily creatively, although the press code of conduct was not always fully complied with.

The 2022 research individual conclusions are again identical to those drawn after the 2019 research. That practically means that Serbia's media landscape is seriously stagnating professionally and that there is polarization without any common points between: TV stations relentlessly criticizing the authorities (N1 and Nova S);those that are wholehearted and uncompromising followers and loyal proponents of the government (Pink Happy, B92 and Prva); and public service media mediatizing everything the decision-makers are doing but nevertheless, every once in a while, displaying some media initiative and covering events controversial for the government. This ultimately leaves the impression that they are trying to be neutral in portraying everyday life, albeit not fully succeeding in that endeavor.

The strategy of gaining a realistic picture of Serbia today by watching all news programs of various broadcasters is, unfortunately, ineffective. Each of them is so exclusive that it does not essentially reflect real life, because everyday life is not the "black and white world" portrayed by these three groups of media outlets.

The conclusion drawn in 2019, that "the news subjects are mostly government representatives, hardly ever opposition figures or experts; citizens do not feature either as news subjects or objects, while all the marginalized groups are excluded from the focus of these broadcasters. Women are totally underrepresented as subjects of information, accounting for less than a third compared to men" is identical in this monitoring; this applies to both realities of Serbia "offered" by these TV stations. The "citizens" as news subjects are the exception, as they were more present in 2022 than in the past. This may be attributed to the greater number of vox pops conducted during the 2022 monitoring period than ordinarily. However, the "citizens" in the vox pops were anonymous and served to corroborate the journalist's thesis through an "ideological" genre such as a vox pop, wherefore it cannot be concluded that the media acknowledged the citizens'

opinions and perceived them as relevant subjects of social practice[131].

"Media initiative is either totally missing or there is not enough of it. Essentially, the journalists follow the daily agenda set by the political and economic power centers". This conclusion drawn in 2019 was corroborated in 2022, with the following annex: some media cultivate media initiative more and some less in terms of percent, i.e. formally; some display it by providing serious, analytical appraisals of real socio-political problems, whilst others are focusing on "human interest stories" from everyday life.

The 2019 conclusion "these programs provide only the governing political elites with the opportunity to voice their views and opinions, comment the actions of their political foes, who are denied such an opportunity" still applies to commercial broadcasters, even to a greater extent. In contrast, the news subjects in N1's and Nova S' news programs comprised exclusively government critics, be they opposition politicians or experts openly voicing their opinions contrary to those of the ruling elite. These stations published footage from events at which the decision makers, including the President, criticized and even condemned the journalists of these two cable TV stations openly and without mincing their words, whilst claiming that none of the pro-government figures took them upon their invitations to appear in their programs.

The ultimate results of the monitoring of the news programs of TV stations with national coverage and the two cable TV stations in 2022 fully coincide with the following final conclusion in 2019: "And, finally, this research confirms a view voiced a long time ago by researchers of our media scene – that commercialization has not resulted in program diversity; contrary to expectations in the early 1990s, a century that is long behind us, there is only a lot of the same on the modest yet overcrowded media market of terrestrial channels."

The 2022 monitoring confirmed the following general assessments drawn after the three-month monitoring of the news programs of public service media in 2019 (RTV's 7 pm and 10 pm news and its morning show in Serbian and the prime-time news and political magazine in Hungarian; and RTS' evening news and morning program): that "public service media increasingly resemble a government service and less and less a service of the citizens who founded it and, inter alia, fund it" and that "neither of the two public media services consistently pursued public interest or complied with the principles of the professional press code of conduct in the sampled programs during the monitoring period". The past few years of monitoring have revealed a clear growing trend of non-professionalism, covert advertising and violations of professional ethical norms. The monitoring in 2019, like the previous ones, especially the 2016 and 2017 election monitoring exercises, showed

[131] More on vox pops as an "ideological" genre in Dubravka Valić Nedeljković (2002). Journalism Practicum, 2nd updated edition, Belgrade, Privredni pregled.

that both public service media have been suffering from two key problems: lack of independence and funding. Both problems have been seriously exacerbated since the previous monitoring exercises; in particular, loss of editorial and journalistic independence has become increasingly obvious." The 2022 monitoring of the public service broadcasters' news programs leads to the conclusion that the systemic loss of editorial and journalistic independence continued, while technical and technological professionalism created the mimicry that the public service media were fulfilling their obligations under the 2014 Law on Public Service Media (Chapter II, Public Interests Realized by Public Service Media, Articles 7 and 8).

The 2019 conclusion - "The pressures are reflected in the selection of events (primarily those organized by the authorities, with focus on the activities of the SNS and the President and sporadically their coalition partners). The monitoring revealed absence of coverage of important developments, the ones that, of course, did not suit the ruling political power centers, although they characterized social practice in the monitoring period." - was reaffirmed by the 2022 monitoring with respect to the public service media and all commercial TV stations with national frequencies, the only difference being that the President's everyday presence in prime-time news programs is now even more visible.

One of the findings of the 2022 monitoring is identical to the following conclusion drawn in 2019: "Citizens feature only very sporadically in various roles in public service media, while marginalized groups are present as subjects and objects of information at the level of "a statistical anomaly". Gender inequality is a finding dominating all monitoring exercises to date. Women are news subjects only if they hold the office of prime minister or minister or a Minister. Both horizontal and vertical gender-based discrimination are present." N1 and Nova S were the exception; although they also cultivated the trend of gender imbalance, they nevertheless pursued a proactive policy of diversifying their selection of female news subjects, who also appeared in the roles of representatives of civic associations, experts, as well as citizens that gave rise to the media initiatives.

And finally, the findings of these monitoring exercises confirm the Reporters without Borders findings for 2022,[132] according to which Serbia ranked lower than all other Western Balkan countries on the World Press Freedom Index. Serbia ranked 79th, i.e. 14 places higher than in 2021, but its average grade dropped from 67.97 to 61.51 year on year. Serbia is an illustration of this organization's conclusion that "media polarization is feeding and reinforcing internal social divisions" across the world. Some countries have adopted draconic laws against journalists, while, in Serbia, as Reporters without Borders warns, journalists are regularly subjected to political attacks, as corroborated also by our monitoring of the evening news.

Reporters without Borders now uses five new indicators to reflect press freedom's complexity: the political

[132] See: https://rsf.org/en/country/serbia.

context, legal framework, economic context, sociocultural context, and security.

Recommendations for a Better Media Practice

The NSSJ defined recommendations for improving media practices at the end of each monitoring over the past quarter of the century. Unfortunately, the media have incorporated hardly any of them in their editorial policies although the NSSJ has been sending its monitoring results and recommendations to all the relevant editors of the monitored outlets. Nevertheless, it will continue insisting on them.

We strongly recommend that both the public service media, commercial and cable TV stations improve their media practices, notably, that:

- the media consistently maintain independence from all power centers and avoid toadying to the governing echelons, political and other elites, financiers, international and domestic "institutions";
- the media be guided by public interest in their work rather than serve as the government elites' narrative;
- the news selection patterns are not instrumentalized for political and ideological reasons but guided by professional challenges;
- the media are capacitated to recognize false and manipulative contents sent to them by sources of information;
- the media endeavor to cultivate a gender balance of their sources of information, in particular the individuals they are directly quoting, and their guests in the studio;
- the news programs are more open to minorities, marginalized individuals and ordinary citizens, providing them with the opportunity to voice their concerns, problems, views, needs and ideas and offer solutions in the media;
- media initiative is the rule rather than an exception;
- not only bad news, but good news as well, are considered information of value, and that journalism focusing on solutions is just as welcome as investigative reporting;
- balance, criticality, knowledge, tolerance, clarity, good taste and compliance with the professional code of conduct is the rule, rather than an unnecessary burden, for both the journalists and the editors;
- exploration of journalistic genres, production formats and audio-visual expressions is extremely important for improving the profession as such; and
- last but not the least, that the profession be returned to the professionals, who are media and digitally literate, who are

continuously honing their skills in accordance with the lifelong learning model at thematic trainings on various kinds of professional journalistic work (e.g. parliamentary, election, crisis or court reporting, journalists specialized in reporting on human and minority rights, children and youth, domestic violence, journalists specialized in hosting TV duels and debates, as well as conducting interviews…).

Editorial Procedures

Editorial procedures of all the monitored media are similar, according to the (five out of eight) editors/journalists who agreed to in-depth interviews. The outlets which, in our view, would provide a different perspective on the work of editorial management, ignored the researchers' persistent inquiries (RTS, Happy and Pink), which is also a research finding. To recall, both the existence and absence of requested information are equally valid research results. In this case, an outlet's decision not to grant an interview to the researchers is indication of either its indolence towards external monitoring and evaluation or of the absence of real procedures. That the news programs function in accordance with the authoritarian principle.

The results indicate that newsrooms still work and edit news programs in the traditional manner, without any major innovations in any respect. It may be concluded that such work satisfies the needs of the media and journalists, but that it does not contribute to innovations in the form or content of the news programs as such.

Towards a Better Practice

There are hardly any specialized seminars on media management and editorial procedures in Serbia. This crucial segment of news program production has remained outside the media companies' interest in innovation.

The Research Team, recommends, in particular, the organization of specialized trainings and creative workshops exclusively for the editorial management, and, crucially, that journalists be sent on sabbaticals, during which they would spend a longer period of time (between six and 12 months) honing their skills under mentorship in globally renowned and well-developed TV newsrooms. Short seminars and trainings, which are insufficiently interactive and practical to effect change in ironclad editorial practices, are ineffective and thus shunned by editors.

Fulfilment of the Audience's Communication Needs

Cumulatively, the respondents in this research showed that they were able to define what media and journalists should be doing to prompt them to watch their particular news programs and trust them. At the same time, the high share of mistrust of the media indicates that the citizens usually do not see on TV what they expect to see, which means that their communication needs are not met.

Recommendation on Improvement of Audience Survey Practices

Systematic audience surveys in the context of the fulfilment of the needs of diverse target groups of children, youths and adults, disaggregated by sex, education and social status, especially qualitative research using methods more complex than survey questionnaires, are missing in Serbia. Commercial surveys of media popularity or presence in the online world are, indeed, welcome but researchers should focus their attention on more analytical research of the audience's actual needs and how it fulfills them. Researchers should also focus their attention on marginalized groups, less educated people with a lower standing in the community to identify which media contents, with a pronounced educational role and tailored to them individually, they need.

Such research could also provide the media with a good basis for planning their program contents. It could also provide educational centers with a good basis for planning the building of the media literacy of all target groups, not only those covered by the education system.

Prilozi

Prilog 1. Pitanja za dubinske intervjue sa urednicima i novinarima televizija

1. Kako birate događaje sa kojih ćete izveštavati i kako se odlučuje ko će ići na koji događaj? Da li novinari sami "donose" događaje? Da li postoje kolegijumi i da li se zadaci tu raspodeljuju?

2. Šta je javni interes prema vašem mediju i kako ga određujete među velikim brojem događaja u danu?

3. Šta diktira redosled vesti u emisiji? Da li su to događaji ili ličnosti?

4. Na osnovu čega se odlučuje o žanru i trajanju priloga – koji događaj će biti obrađen samo kroz vest, koji kroz TV paket, a koji kroz intervju i koliko će vremena biti ostavljeno za taj prilog?

5. Da li postoje prioritetne ličnosti u javnom životu čije aktivnosti uvek imaju prednost kada se određuje žanr, trajanje priloga i redosled vesti u emisiji?

6. Koliko često imate medijske inicijative u programu i kako se o tome dogovara, da li novinari sami donose i predlažu priče ili o tome odlučuju urednici?

7. Da li imate stalnih dopisnika?

8. Da li postoje sektorski novinari u redakciji?

9. Koliko urednici utiču na odabir sagovornika, izjava koje će se koristiti i na finalni izgled priloga, a koliku autonomiju u tom odlučivanju imaju novinari?

10. Kako se određuje kakav će biti fokus emisije, da li će akcenat biti na optimističnom prikazu stvarnost ili pesimističnom, odnosno kakav će narativ nadvladati u celoj emisiji? Da li je to deo uredničke politike ili sami događaji kreiraju fokus?

Prilog 2. Upitnik o medijskim navikama, poverenju u televizije i ispunjenju javnog interesa

Pred vama je upitnik kojim se ispituju vaše navike praćenja informativnih i jutarnjih programa na televiziji, poverenju koje imate u televizije i vašoj proceni u kojoj meri televizije ispunjavaju javni interes u oblasti javnog informisanja.

Istraživanje je dobrovoljno i anonimno, namenjeno svim punoletnim osobama. Ispunjavanje upitnika traje desetak minuta. Popunjavanjem upitnika se ne skupljaju nikakvi drugi podaci osim onih koje ste sami dali. Podaci će biti objavljeni kumulativno u publikaciji Novosadske novinarske škole (NNŠ).

POVERENJE U TELEVIZIJE U SRBIJI

Molim vas odgovorite na sledeća pitanja tako što ćete označiti odgovor koji se odnosi na Vas. Obratite pažnju jer na neka pitanja možete da odgovorite tako što ćete označiti samo jedan odgovor, na neka tako što ćete označiti jedan ili više odgovora, a na neka treba da napišete sami odgovor.

Koliko imate poverenja da će televizije istinito i objektivno izvestiti o svim važnim temama?

- ☐ Uopšte nemam poverenja
- ☐ Uglavnom nemam poverenja
- ☐ Ne mogu da procenim
- ☐ Uglavnom imam poverenja
- ☐ Imam potpuno poverenja

Označite televizije u koje UGLAVNOM IMATE ili U POTPUNOSTI IMATE poverenja: (možete označiti jednu ili više njih)

- ☐ RTS
- ☐ RTV
- ☐ PINK
- ☐ PRVA
- ☐ B92
- ☐ HAPPY
- ☐ N1
- ☐ NOVA S

Označite televizije u koje UGLAVNOM NEMATE ili UOPŠTE NEMATE poverenja:
(možete označiti jednu ili više njih)

- ☐ RTS

- ◻ RTV
- ◻ PINK
- ◻ PRVA
- ◻ B92
- ◻ HAPPY
- ◻ N1
- ◻ NOVA S

Koje karakteristike medij treba da ima da BISTE mu VEROVALI:

_____

Koje karakteristike medij treba da ima da mu NE BISTE VEROVALI:

_____

ISPUNJAVANJE JAVNOG INTERESA

Označite teme koje vas NAJVIŠE zanimaju: (možete označiti jednu ili više njih)

- ◻ Unutrašnja i spoljna politika
- ◻ Socijalne teme
- ◻ Ekologija
- ◻ Rat u Ukrajini
- ◻ Kriminal
- ◻ Korupcija
- ◻ Obrazovanje i nauka
- ◻ Kosovo
- ◻ Unutar i međustranački odnosi
- ◻ Koronavirus
- ◻ Ekonomija i poljoprivreda

□ Evrointegracije

□ Sport

□ Vreme

□ Zabava

□ Nešto drugo, šta: _____

Označite teme koje vas NAJMANJE zanimaju: (možete označiti jednu ili više njih)

□ Unutrašnja i spoljna politika

□ Socijalne teme

□ Ekologija

□ Rat u Ukrajini

□ Kriminal

□ Korupcija

□ Obrazovanje i nauka

□ Kosovo

□ Unutar i međustranački odnosi

□ Koronavirus

□ Ekonomija i poljoprivreda

□ Evrointegracije

□ Sport

□ Vreme

□ Zabava

□ Nešto drugo, šta: _____

Napišite šta mislite šta je uloga medija? _____

Šta mislite koje televizije ispunjavaju tu svoju ulogu? (možete označiti jednu ili više njih)

□ RTS

□ RTV

- ◻ PINK
- ◻ HAPPY
- ◻ PRVA
- ◻ B92
- ◻ N1
- ◻ NOVA S

Da li mislite da RTS ispunjava ovu ulogu bolje ili lošije u odnosu na:

	Bolje	Lošije
PINK	◻	◻
HAPPY	◻	◻
PRVA	◻	◻
B92	◻	◻
N1	◻	◻
NOVA S	◻	◻
RTV	◻	◻

Da li mislite da RTV ispunjava ovu ulogu bolje ili lošije u odnosu na:

	Bolje	Lošije
PINK	◻	◻
HAPPY	◻	◻
PRVA	◻	◻
B92	◻	◻
N1	◻	◻

NOVA S	□	□
RTS	□	□

Označite koje osobine po vama novinar treba da ima: (možete označiti jednu ili više njih)

□ Da izveštava istinito

□ Da poštuje etički kodeks novinara

□ Da ima svoj stav i jasno ga iskaže

□ Da izvesti o poznatim ličnostima

□ Da ume da zabavi publiku

□ Da je šarmantan

□ Da je atraktivan/na

□ Da ima dobru dikciju

□ Da ume da provocira sagovornika

□ Da bude drzak

□ Da je doteran/na

□ Da skreće pažnju na kriminal i korupciju

□ Da pomaže ljudima da reše svoje probleme

□ Da uvažava različita mišljenja

□ Da ističe probleme u društvu

□ Da ukazuje na potencijalna rešenja problema

□ Da objavljuje tračeve i glasine

□ Da kaže ko je izvor informacije koju prenosi

□ Da izveštava u skladu sa ekonomskim interesima

□ Da izveštava u skladu sa političkim interesima

□ Da se svrstava uz jednu političku opciju

□ Da izvesti šta rade političari i javni funkcioneri

□ Nešto drugo, šta: _____

MEDIJSKE NAVIKE

Da li sebe smatrate dobro informisanom osobom?

□ Da

□ Ne

□ Ne znam

Koliko često gledate vesti (poput Dnevnika) na televiziji?

□ Jednom mesečno ili manje

□ Više puta mesečno

□ Više puta nedeljno

□ Jednom dnevno

□ Više puta dnevno

0. Koliko često gledate jutarnje programe na televiziji?

□ Jednom mesečno ili manje

□ Više puta mesečno

□ Više puta nedeljno

□ Jednom dnevno

□ Više puta dnevno

Označite televizije čije vesti gledate svakog dana ili više puta nedeljno: (možete označiti jednu ili više njih)

□ RTS

□ RTV

□ PINK

□ PRVA

□ B92

□ HAPPY

□
N1

□
NOVAS

□ Nešto drugo, šta: _____

Označite televizije čije jutarnje programe gledate svakog dana ili više puta nedeljno: (možete označiti jednu ili više njih)

□ RTS

□ RTV

□ PINK

□ PRVA

□ B92

□ HAPPY

□
N1
□NOVA S

Nešto drugo, šta: _____

DEMOGRAFSKI PODACI

Pol:

□ Muški

□ Ženski

Godine:

□ 18 - 24

□ 25 - 34

□ 35 - 44

- ◻ 45 - 54
- ◻ 55 - 64
- ◻ 65+

Završen nivo obrazovanja:

- ◻ Osnovna škola
- ◻ Srednja škola
- ◻ Viša škola ili fakultet
- ◻ Master
- ◻ Doktorat

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

654.197:342.727(497.11)"2022"

ANALIZA sadržaja informacija od javnog interesa objavljenih u informativnim programa TV u Srbiji 2022 [Elektronski izvor] : (komercijalne televizije sa nacionalnim pokrivanjem, javni servisi i kablovski emiteri sa izraženim informativnim programom) / autori Dubravka Valić Nedeljković ... [et al.]. - Novi Sad : Novosadska novinarska škola, 2023

Dostupno i na: https://novinarska-skola.org.rs/publication/analiza-sadrzaja-informacija-od-javnog-znacaja-objavljenih-u-informativnim-programima-tv-u-srbiji-2022/. - Opis zasnovan na stanju na dan 21.4.2023. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija.

ISBN 978-86-81668-27-6

ISBN-978-86-81668-27-6